

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**ODGOVORNOST PRODAJALCA ZA NEPRAVILNO
IZPOLNITEV POGODBENIH OBVEZNOSTI PRI
MEDNARODNI PRODAJI BLAGA**

Ljubljana, marec 2004

FRANC KOPŠE

IZJAVA

Študent Franc Kopše izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom docenta dr. Falatov Petra in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 10.3.2004

Franc Kopše

Kazalo:

1	UVOD	6
2	OPREDELITEV NALOGE Z IZHODIŠČI, OMEJITVAMI IN HIPOTEZAMI	7
2.1	OSNOVNI NAMEN NALOGE	7
2.2	CILJI NALOGE	7
2.3	METODE DELA	8
2.4	IZHODIŠČE DELA	8
2.5	OMEJITEV DELA	9
2.6	HIPOTEZA NALOGE	9
3	POJEM IN RAZSEŽNOSTI MEDNARODNEGA ORGANIZIRANJA	9
3.1	POJEM MEDNARODNE ORGANIZACIJE IN ORGANIZIRANJA	9
3.2	KONSTITUTIVNI ELEMENTI MEDNARODNE ORGANIZACIJE	10
3.2.1	DRŽAVA IN MEDNARODNA POGODBA	10
3.3	JURISDIKCIJA	11
3.3.1	TRAJNOST	11
3.3.2	PRISTOJNOSTI	11
4	PREDSTAVITEV KOMISIJE ZDRUŽENIH NARODOV ZA MEDNARODNO TRGOVINSKO PRAVO – UNCITRAL	12
4.1	OPREDELITEV DELOVANJA	13
4.2	NAMEN, NALOGE IN CILJI DELOVANJA UNCITRAL-A	13
5	KONVENCIJA ZDRUŽENIH NARODOV O POGODBAH O MEDNARODNI PRODAJI BLAGA – DUNAJSKA KONVENCIJA	14
5.1	SPLOŠNO O DUNAJSKI KONVENCIJI	14
5.2	ZNAČILNOSTI IN POMEN DUNAJSKE KONVENCIJE	15
6	MEDNARODNA PRODAJNA POGODBA	16
7	UPORABA PRAVA	18
7.1	TRGOVINSKI OBIČAJI	21
7.2	DRŽAVNO PRAVO	25
7.3	UPORABA DUNAJSKE KONVENCIJE	27
8	KONCEPTI KRŠITVE IN SISTEM SANKCIJ ZA PRODAJALČEVO KRŠITEV POGODBE	31
8.1	SPLOŠNE UZANCE	32
8.2	ZOR	35

8.3 OZ	38
8.4 DK	41
9 ODGOVORNOST PRODAJALCA ZA KRŠITEV POGODBENIH OBVEZNOSTI	44
9.1 SPLOŠNO O KRŠITVI POGODBE	46
9.1.1 ODGOVORNOST PRODAJALCA ZARADI NEIZPOLNITVE POGODBE	47
9.1.2 ODGOVORNOST PRODAJALCA ZARADI NEPRAVILNE IZPOLNITVE POGODBE	52
9.1.2.1 STVARNE NAPAKE	55
9.1.2.2 OPREDELITEV STVARI	57
9.1.2.3 GRAJANJE NAPAK	58
9.1.2.4 OČITNE NAPAKE	63
9.1.2.5 SKRITE NAPAKE	64
9.2 JAMČEVANJE	65
9.3 PRAVNE NAPAKE	66
9.4 GARANCIJA	70
9.5 ČASOVNA VELJAVNOST ZAHTEVKOV	72
10 BISTVENA KRŠITEV POGODBE	74
10.1 STVARNE NAPAKE	76
10.2 VIDNE IN SKRITE NAPAKE	77
10.3 PRAVNE NAPAKE	79
10.4 NASTALA ŠKODA	80
10.5 PREDVIDLJIVOST POSLEDICE	85
11 ZAHTEVKI KUPCA	88
11.1 ZAHTEVA ZA ODPRAVO POMANJKLJIVOSTI	91
11.2 ZAHTEVA ZA IZPOLNITEV OBVEZNOSTI	93
11.3 ZAHTEVA ZA ZMANJŠANJE KUPNINE	94
11.4 RAZVEZA POGODBE	96
11.5 ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST	103
12 PRILAGAJANJE SLOVENSKEGA PRAVNEGA SISTEMA DUNAJSKI KONVENCIJI	106
12.1 RAZVOJ IN VLOGA ZAKONODAJE	107
12.2 SODNA PRAKSA	109
13 SKLEP	111
14 LITERATURA	116
15 VIRI	119
16 KRATICE	121
17 PRILOGE	122

1 Uvod

Značilnost sodobnega gospodarskega poslovanja je hitro prilagajanje in posodabljanje glede na nova dogajanja in poslovno prakso. Oblikovanje svetovnega trga je vplivalo na hitrejši razvoj trgovine ter tudi na hitrost in usmeritev industrijskega razvoja. Gospodarski subjekti se pri zasledovanju ekonomskih ciljev ne ozirajo na drugačno državno pripadnost nasprotne pogodbene stranke, zato postajajo raznopravna razmerja vedno pogostejša.

Vsaka država je v svojem razvoju razvijala svoj pravni red. Z naraščajočim obsegom in učinkimi koncentracije kapitala in struktur gospodarstva pa se je izkazalo, da so posamezne vsebinske omejitve v nacionalnih zakonodajah zaviralno učinkovale na razvoj, sestavo in obseg mednarodne trgovine. Zato se je pojavila težnja za sprejem predpisov, ki bi večstransko uskladili načela in pravila pravne prakse in dolžno skrbnost pri pogodbah v zunanjetrgovinskem prometu. Tako se je pod okriljem Združenih narodov pristopilo k unifikaciji prava. V postopku sklepanja in oblikovanja teh pravil so sklepali številne kompromise med različnimi pravnimi sistemi. Da bi dosegli namen – široko praktično uporabo, je bilo potrebno preseči razlikovanja med različnimi pristopi in ponuditi rešitve, ki so sprejemljive za večino sodelujočih. Kot kompromis, izvirajoč iz kontinentalnega (civil law) in anglosaksonskega (common law) pravnega sistema, je bila sprejeta Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga (v nadaljnjem besedilu Dunajska konvencija)¹, ki ureja mednarodno gospodarsko pogodbeno pravo².

Slovenija je podpisnica Konvencije Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga oz. Dunajske konvencije³. Konvencija se uporablja za vse pogodbe o prodaji blaga, sklenjene med strankami, ki imajo sedeže na ozemlju različnih držav, če so te države pogodbenice konvencije ali če pravila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na uporabo prava ene države pogodbenice. Stranki pogodbe lahko izključita uporabo konvencije tako, da določita pravo druge države, ki ni članica konvencije. Če določita pravo države članice, se šteje, da sta izbrali konvencijo, razen če v pogodbi jasno napišeta, da želita uporabo notranjega prava članice. Konvencijo je podpisalo že 62 držav. Med njimi so države, v katerih imajo sedeže oz. prebivališče gospodarske osebe, s katerimi gospodarske osebe iz Slovenije sklepajo največ pogodb. Tako za večino pogodb, ki jih sklenejo slovenska podjetja, veljajo pravila Dunajske konvencije, čeprav se tega velikokrat ne zavedamo.

Slovenija se sicer pripravlja in prevzema poleg demokratičnega političnega sistema in učinkovitega tržnega gospodarstva tudi celotno zakonodajo Evropske unije. Prilagajanje zakonodaje pa pomeni ne zgolj sprejemanje, pač pa tudi njeno učinkovito izvajanje. V tem procesu pa ne smemo spregledati, da je potrebno

---

¹ Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga Uradni list SFRJ - Mednarodne pogodbe - št. 10/84;

² Vilus Jelena: Konvencija Ujedinjenih nacija o ugovorima i međunarodnoj prodaji robe – Bečka konvencija – Šta jugoslovanski izvoznik i uvoznik mora da zna u vezi sa Bečkom konvencijom, Jugoslavijapublik, Beograd, 1985, str. 9

³ Akt o nasledstvu konvencij Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo, točka AL, objavljen v Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe – št. 65/93

sprotno upoštevati, da bo bodoči vsestranski razvoj odvisen v veliki meri od ekonomskih posledic na gospodarskem področju, ki pa ni vezan samo na članice Unije.

2 Opredelitev naloge z izhodišči, omejitvami in hipotezami

2.1 Osnovni namen naloge

Pravna vprašanja, povezana s sklepanjem pogodb, njihovo vsebino in izpolnjevanjem pogodbenih obveznosti, običajno niso politična vprašanja in so tudi brez širšega ekonomskega vpliva. Pogodbena razmerja med trgovci so pravno urejena predvsem zato, da je omogočen in olajšan promet blaga in storitev ter da so zaščiteni temeljni interesi in vrednote, povezani s prometom oziroma trgovino. Pravila pogodbenega prava so zato večinoma dispozitivne narave, avtonomija strank pa je temeljno načelo pogodbenega prava⁴.

Temeljna obveznost vsake pogodbene stranke je pravočasno in pravilno izpolniti obveznost, ki jo je sprejela s pogodbo. Iz tega sledi, da je lahko pogodbena obveznost kršena na več načinov in sicer, če dolžnik svoje pogodbene obveznosti sploh ne izpolni (neizpolnitev) ali pa če dolžnik obveznost izpolni nepravilno (nepravilna izpolnitev), tako da jo izpolni z zamudo, s stvarnimi oz. pravnimi napakami, v drugem kraju (krajevno nepravilna izpolnitev), tako da je ne izpolni v pogodbeno dogovorjeni količini (količinska napaka), oziroma da izpolni drugo stvar – aliud⁵.

Namen magistrskega dela je podrobneje proučiti in definirati odgovornost prodajalca za nepravilno izpolnitev pogodbenih obveznosti nasploh in pri mednarodni prodaji blaga, prikazati in analizirati posamezne institute glede na posamezne predpise ter ugotoviti pogoje za njihovo nadaljnje prilagajanje sodobnim gospodarskim tokovom. Zato bom predstavil okolje mednarodnega prava in opravil primerjavo norm tako, kot so se razvijale v nacionalnem pravnem redu in od konca druge svetovne vojne pa do danes z normami, ki so kot kompromis med različnimi pravnimi sistemi sprejete v Dunajski konvenciji.

2.2 Cilji naloge

Zaradi sprememb in pričakovanih trendov obstaja potreba po nenehnem prilagajanju in oblikovanju jasne strategije. S pravočasno pripravo tudi v tem delu poslovanja se zadrži potrebno pozicijo tako na domačem kot na tujem trgu.

Zaradi tega je cilj naloge ugotoviti značilnosti, pomen in vlogo domačih in mednarodnih pravnih predpisov ter posledično prilagajanje domačih predpisov za gospodarsko dejavnost spremenjenim pogojem spreminjanja družbeno-ekonomske ureditve, definirati dejavnike ter poudariti nujnost soodvisnega

---

⁴ Pavčnik Marjan: Teorija prava, Cankarjeva založba Ljubljana, 1997, str 219.

⁵ Cigoj Stojan: Teorija obligacij, Splošni del obligacijskega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1989, str 292.

gospodarsko-pravnega razvoja celotne mednarodne skupnosti. V okviru omejitve dela bom raziskal obstoječe oblike pravnih predpisov in na podlagi dobljenih ugotovitev oblikoval priporočila za nadaljnjo medsebojno približevanje zakonodaje in skušal na ta način ugotoviti dejansko stanje v tem razvoju.

Iz navedenih izhodišč v nalogi opredeljujem, sistemiziram in razvrščam kršitve pogodbenih obveznosti ter na osnovi te delitve primerjam izvedene rešitve po posameznih predpisih. Iz proučitve rešitev pa želim prikazati podlage posameznih rešitev ter preko njih določiti smer nadaljnjega prilagajanja oz. pričakovanega razvoja. Cilj je torej ugotoviti obstoječe stanje na tem področju in opredeliti prednosti nadaljnjega prilagajanja, ki vodi v višjo stopnjo nacionalne konkurenčnosti in določiti vlogo gospodarskega razvoja pri spreminjanju relevantnih pravnih predpisov.

2.3 Metode dela

Magistrsko delo se po eni strani opira na analitično teoretični pregled in spoznanja literature na področju gospodarskega prava, njegovega vpliva na spreminjanje družbeno-ekonomske ureditve ter pomembnosti spreminjanja nacionalnega prava v spremenjenih pogojih globalnega razvojnega okolja.

Uporabil sem metode primerne za predstavitev in reševanje predstavljenega problema, ki so v skladu z naravo predpostavk, domnev in omejitev. V delu so uporabljene metode analize pisnih virov, metode analize proučevanega stanja, vse s pomočjo primerjalne metode, induktivne in deduktivne metode, metode abstrakcije, komparacije in koncentracije ter metode optimiranja zastavljenih predpostavk. Vseskozi sem uporabljal dognanja domačih in tujih avtorjev, za iskanje dostopnih informacij pa sem uporabil tudi internet.

2.4 Izhodišče dela

Ena od temeljnih obveznosti vsake pogodbene stranke je pravilna izpolnitev obveznosti, ki jo je sprejela s pogodbo. V primeru nepravilne izpolnitve pravni red predvideva jamčevanja za napake, kar zajema prodajalčevo odgovornost, da bo stvar prinesla določeno korist in da nima nihče pravice na stvari, ki bi kupca motile.

Zakonodajalec je tudi za ta del poslovnih razmerij uredil načine varovanja interesov strank. To je uredil iz istega razloga, kot sicer ureja vprašanje gospodarskega prometa, ta pa je, da stranke same običajno ne uredijo popolno poslovnih razmerij. V nalogi sem tako obravnaval pravno ureditev za primere nepravilne izpolnitve po predpisanih oz. sprejetih normah s strani zakonodajalca v okviru omejitve naloge.

S tem prikazom pa sem zajel sodobne strukturne spremembe v soodvisnosti gospodarsko-pravnega razvoja celotne mednarodne skupnosti, ki potrjujejo oz. zavračajo hipotezo prilagajanja mednarodno usklajenemu pravnemu sistemu.

2.5 Omejitev dela

Poudarek dela je na teoretični opredelitvi posameznih jamčevalnih institutov in njihovih bistvenih značilnostih s prikazom osnovnih problemov ter spremenjeni vlogi mednarodnega delovanja države, kar ob hkratnem primerjalnem prikazu rešitev vodi do zaključnih sklepnih razmišljanj in predlogov.

V delu sem opravil primerjavo norm Splošnih uzbek za blagovni promet, Zakona o obligacijskih razmerjih, Obligacijskega zakonika in Dunajske konvencije, kar vse predstavlja teoretični okvir, istočasno pa tudi omejitev magistrskega dela.

2.6 Hipoteza naloge

V okolju mednarodnega poslovanja je v nalogi poudarjena hipoteza nujnosti soodvisnega gospodarsko-pravnega razvoja celotne mednarodne skupnosti in s tem potrditev oz. zavrnitev hipoteze, da se nacionalni pravni red prilagaja usklajenemu pravnemu sistemu, sprejetemu s Konvencijo Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga – Dunajsko konvencijo (v nadaljnjem besedilu DK).

3 Pojem in razsežnosti mednarodnega organiziranja

3.1 Pojem mednarodne organizacije in organiziranja

Danes je zaradi raznovrstnosti organizacij zelo težko podrobneje opredeliti pojem mednarodne organizacije. Zaradi raznovrstnosti mednarodnih organizacij, katerih namen je sodelovanje na določenem področju mednarodnega sodelovanja, in zaradi dinamike sodobnega razvoja prihaja do sprememb v strukturi in funkcijah teh organizacij.

Mednarodne organizacije lahko razvrščamo po različnih kriterijih. Na najbolj splošni ravni je tako smiselno povzeti pojem, ki ga je opredelil Sklepni akt Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu⁶, ki v prvem členu priloge določa, da je mednarodna organizacija tista organizacija, ki jo ustanovijo države in na katero so prenesle pristojnosti v zadevah, ki jih predvideva konvencija, vključno s pristojnostjo sklepanja pogodb v teh zadevah. Gre torej za mednarodne vladne organizacije, ki imajo trajne oblike institucionaliziranega sporazumevanja več držav. Člani so suverene države, mednarodna organizacija pa temelji na mednarodnem pravnem dokumentu. Naloge organizacije so vnaprej opredeljene, organizacija pa nepretrgoma opravlja določene dejavnosti prek posebej za to konstituiranih organov. Take mednarodne organizacije imajo svojo pravno subjektiviteto in zato vstopajo v mednarodna pravna razmerja kot subjekti prava⁷.

---

⁶ Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, z aneksi I-IV Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 1/86

⁷ Račić Obrad; Dimitrijević Vojin; Međunarodne organizacije, četrto izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1988, str 14-19

Do mednarodnega povezovanja ljudi, skupin in združenj pa lahko pride tudi brez posredovanja držav. Združevanje poteka z namenom, da bi dosegli skupne cilje ali uresničili skupne interese. V novejšem času je opazna rast števila mednarodnih nevladnih organizacij, saj stalne spremembe v svetovnih odnosih prizadenejo tako posameznike, države, poslovne dejavnosti kot tudi razne organizacije. Različni interesi, ki se želijo uresničiti z mednarodnim organiziranjem in dejavnostmi, bistveno vplivajo na strukturne lastnosti in delo organizacij, zato so med posameznimi vrstami ogromne razlike. Te organizacije se v grobem ločujejo na mednarodne nevladne organizacije, transnacionalne gospodarske organizacije⁸, transnacionalna politična gibanja ter transnacionalne verske organizacije.

Nevladne mednarodne organizacije so torej organizacije, ki združujejo pravne in fizične osebe prek državnih meja, v mednarodne organizacije pa se (običajno) včlanjujejo države.

3.2 Konstitutivni elementi mednarodne organizacije

Ustanoviteljice in članice mednarodnih organizacij so države. Prav to je temelj razlikovanja meddržavnih od mednarodnih nevladnih organizacij. Pojem mednarodne organizacije izključuje bilateralne oblike državnega sodelovanja, zato število držav, ki lahko ustanovijo in sestavljajo mednarodne organizacije, ne sme biti manjše od tri. Članice so praviloma suverene države, ki imajo v mednarodnih organizacijah iste pravice in institucionalizirane možnosti za zastopanje lastnih interesov. Toda države po velikosti, moči ali bogastvu niso enake, zato v mednarodne odnose ne vstopajo enakovredno. Pri tem je še upoštevati, da imajo države tudi različne ambicije pri sodelovanju v mednarodnih organizacijah, odvisno od različnih ciljev ter opredelitev, zato se vnaša v mednarodne organizacije tudi vrednote in dolgoročne cilje, ki se v njih izvajajo.

3.2.1 Država in mednarodna pogodba

Države ustanovijo mednarodno organizacijo z mednarodno pogodbo. Nazivi pogodb, s katerimi se ustanavljajo mednarodne organizacije, se zelo razlikujejo. Z njo določijo organe, pristojnost, področje in cilje delovanja organizacije. Mednarodna organizacija nastane, ko začne veljati mednarodna pogodba. Za veljavnost mednarodne pogodbe morajo biti izpolnjeni dejanski in pravni pogoji. Postopek se razen izjemoma prične s sklicem konference pooblaščenec, na kateri po opravljenih pogajanjih podpišejo mednarodno pogodbo. Države se lahko še pred sklicem konference dogovorijo o bistvenih vprašanjih. S podpisom pogodbe pa še niso izpolnjeni formalni pogoji, pač pa morajo države pogodbo ratificirati v skladu s svojimi ustavnimi določbami. Pogodba začne veljati, ko jo ratificira predhodno določeno število držav ali ko jo države članice ratificirajo v skladu z domačimi ustavnimi predpisi.

---

⁸ Račić Obrad; Dimitrijević Vojin; Međunarodne organizacije, četvrto izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1988, str. 169-270

Ko so izpolnjeni pogoji za veljavnost pogodbe, navadno zaseda določeni organ, nato pa ustanovijo tudi druge organe, ki jih predvideva pogodba. Običajno pa je, da se dogovori oz. pogodbe o bodočem obnašanju z namenom reševanja povsem konkretnih problemov mednarodnega prava izvajajo tako, da določbe izvajajo države pogodbenice same, brez sodelovanja posebej za to ustanovljenega organa. Države, ki pristopijo k mednarodnim pogodbam, pa to (običajno) sprejmejo v obstoječi obliki in vsebini razen če je v pogodbi predvidena prilagoditev spremenjenim okoliščinam.

3.3 Jurisdikcija

Mednarodne organizacije nimajo niti lastnega ozemlja niti prebivalstva. Čeprav je ozemeljski obseg njihovega delovanja enak celotnemu ozemlju držav članic, imajo izključno jurisdikcijo samo države članice. Cilj mednarodne organizacije je omogočiti sodelovanje med državami članicami, da dosežejo rešitev o vprašanjih, za katera je organizacija pristojna. Za izvajanje sprejetih odločitev na ozemljih držav članic pa so pristojni njihovi organi v skladu z ustavnimi predpisi posamezne države. Vsaka država je sicer suverena pri določanju pristojnosti svojih sodišč, s pravili notranjega prava pa so določena tudi pravila o sodni pristojnosti sodišč v mednarodnih sporih.

3.3.1 Trajnost

Po času delovanja razlikujemo med stalnimi in začasnimi organizacijami glede na delovanje za določen ali nedoločen čas. Trajnost delovanja izhaja iz pogodbe ali namenov držav članic. Trajne so tiste stalne organizacije, ki se vsaj načeloma ne morejo razpustiti⁹. Začasne organizacije se ustanovijo z izrecno določbo, ki vnaprej določa obdobje delovanja organizacije, ali pa se njihov obstoj izteče z izpolnitvijo nalog, zaradi katerih so bile ustanovljene¹⁰.

3.3.2 Pristojnosti

Po pristojnosti delimo mednarodne organizacije na deliberativne, operativne in naddržavne oz. supranacionalne mednarodne organizacije¹¹.

Deliberativne organizacije so predvsem osredotočene na reševanje vprašanj, ki so v skupnem interesu. Usmerjene so v iskanje visoke stopnje soglasja, ki je najpogosteje priporočilo. Priporočilo ni pravno obvezujoč akt, je pa osnova, na kateri se dosegajo nadaljnji sklepi in sporazumi.

Operativne mednarodne organizacije so osredotočene na izvajanje oz. izvrševanje konkretnih projektov. Imajo zagotovljen redni priliv finančnih sredstev. Izvrševanje projekta se začne z načrtovanjem, se nadaljuje s sklepanjem pogodb zaradi

---

⁹ Benčina Dragoljuba, Simoniti Iztok: Mednarodne organizacije, priručnik in vodnik, DZS, Ljubljana, 1994, str. 45

¹⁰ Račić Obrad; Dimitrijević Vojin; Međunarodne organizacije, četvrto izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1988, str. 14

¹¹ Reuter Paul: Institutes Internationales, Press universitaires de France, Paris, 1956, str. 294-296

izvršitve posameznih del, zaključni pa se z dokončanjem izgradnje in izkoriščanjem sistema.

Organizacije naddržavnega značaja so relativno mlad pojav, ki je tesno povezan z ustanovitvijo Evropskih skupnosti. V njih se uresničuje delna fuzija na račun nacionalnih pristojnosti. Pristojnosti nadnacionalnega značaja so določene in omejene na točno določena področja. Pri tem se ne posega v družbena področja, v katerih je vmešavanje mednarodnih centrov nesprejemljivo ali pa še niso zrela za integracijo. Organizacije z naddržavnim značajem so na meji med mednarodnimi organizacijami in konfederacijo (ali celo federacijo). Tako tvorbo, ki je v sredi med meddržavnimi in državnimi oblikami organiziranja in odločanja, je mogoče označiti kot supranacionalno¹².

4 Predstavitev Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo – UNCITRAL

Leta 1945 je bila na konferenci Združenih narodov o mednarodni organizaciji v San Franciscu ustanovljena Organizacija združenih narodov (OZN). Cilji Organizacije združenih narodov so izvajanje učinkovitih ukrepov, varovati mednarodni mir in varnost, razvijati prijateljske odnose med narodi, uresničevati mednarodno sodelovanje s tem, da se rešujejo mednarodni problemi ekonomske, socialne, kulturne ali človekoljubne narave in biti središče, ki naj uskladi dejavnost narodov za doseganje teh skupnih ciljev. OZN ima poleg Generalne skupščine tudi številna pomožna telesa, šest funkcionalnih komisij, pet regionalnih komisij, šest stalnih odborov in večje število ekspertnih teles.

Komisija Združenih narodov za trgovinsko pravo (United Nations Commission on International Trade Law - UNCITRAL) je bila ustanovljena z resolucijo Generalne skupščine OZN št. 2205 (XXI) z dne 17.12.1966. Mednarodna skupnost je tedaj namreč spoznala, da razlike v nacionalnih zakonodajah, ki urejajo mednarodno trgovino, predstavljajo oviro za nemotene tokove trgovine. Zato je bil UNCITRAL zamišljen kot sredstvo, s katerim bi OZN lahko odigrala bolj aktivno vlogo v zmanjševanju teh razlik. Njen namen je že od vsega začetka bil pospeševanje in podpiranje napredka, harmonizacije in poenotenja zakonodaje oziroma predpisov mednarodne trgovine.

UNCITRAL je prvotno bil sestavljen iz 29 držav, danes pa je sestavljen iz 36 članov – držav oz. njihovih predstavnikov, ki so izvoljeni s strani Generalne skupščine OZN. Članstvo je sestavljeno tako, da so zastopane različne svetovne geografske regije po glavnih ekonomskih in pravnih sistemih. Izvolitev za člana UNCITRAL traja šest let, pri čemer preteče rok za polovico članov vsaka tri leta.

Od 25.6.2001 so člani UNCITRAL naslednje države: Argentina (2004), Avstrija (2004), Benin (2007), Brazilija (2007), Burkina Faso (2004), Kamerun (2007), Kanada (2007), Kitajska (2007), Kolumbija (2004), Fidži (2004), Francija (2007), Nemčija (2007), Honduras (2004), Madžarska (2004), Indija (2004), Iran (2004),

---

¹² Ilešič Mirko, Pravo Evropske skupnosti, tretja dopolnjena izdaja, Univerza v Mariboru, Maribor 1998, str. 37

Italija (2004), Japonska (2007), Kenija (2004), Litva (2004), Mehika (2007), Maroko (2007), Paragvaj (2004), Romunija (2004), Ruska federacija (2007), Ruanda (2007), Sierra Leone (2007), Singapur (2007), Španija (2004), Sudan (2004), Švedska (2007), Tajska (2004), Makedonija (2007), Uganda (2004), Velika Britanija (2007), ZDA (2004) in Urugvaj (2004)¹³.

UNCITRAL ima svoj stalni Sekretariat, ki se nahaja na Dunaju v Avstriji. Organizira tudi mednarodne seminarje in posvetovanja o mednarodnem trgovinskem pravu.

4.1 Opredelitev delovanja

Da bi UNCITRAL dosegel modernizacijo in harmonizacijo pravil v mednarodni trgovini, je svoje delovanje usmeril zlasti na področja mednarodne prodaje blaga, mednarodne trgovinske arbitraže, mednarodnega prevoza, mednarodnega zavarovanja, mednarodnih plačil, intelektualne lastnine in drugo. V okviru UNCITRAL se je zato ustanovilo šest delovnih skupin za izvedbo temeljnih pripravljalnih del za posamezne teme oz. snovi znotraj UNCITRAL-ovega programa dela. Vsaka izmed teh skupin je sestavljena iz vseh držav, ki sestavljajo UNCITRAL.

Šest delovnih skupin obdeluje:

- Delovna skupina I – Infrastrukturne projekte za zasebno in finančno področje
- Delovna skupina II – Mednarodne arbitraže in conciliacije
- Delovna skupina III – Transportno pravo
- Delovna skupina IV – Elektronsko trgovino
- Delovna skupina V – Pravo, ki obravnava insolventnost
- Delovna skupina VI – Pravo, ki obravnava jamstvene oz. zavarovalne pravice¹⁴

UNCITRAL predstavi svoje delo na letnih konferencah, ki se odvijajo bodisi v New Yorku, bodisi na Dunaju s tem, da se mesti med seboj izmenjujeta. Vsaka od delovnih skupin opravi eno ali dve konferenci na leto, kar je odvisno od obsega materije, ki se obravnava oz. sprejema. Poleg članov, ki v določenem obdobju tvorijo UNCITRAL-ovo komisijo, so na konference vabljene tudi države, ki sicer ne sodelujejo v delovnih skupinah, kakor tudi zainteresirane mednarodne organizacije. Te sodelujejo na konferencah kot opazovalci. Opazovalcem je dopuščeno, da sodelujejo v diskusijah na konferenci in pri njihovem delu v enaki vlogi kot njeni člani.

4.2 Namen, naloge in cilji delovanja UNCITRAL-a

Osnovni namen UNCITRAL-a je pospeševanje postopnega razvoja, harmonizacije in poenotenega trgovinskega prava oz. predpisov mednarodne trgovine. Da bi dosegli ta namen, se v okviru te Komisije OZN ukvarjajo s koordiniranjem dela vseh organizacij, ki se ukvarjajo s tovrstnimi problemi na različnih področjih in spodbujajo sklepanje mednarodnih bilateralnih in multilateralnih konvencij ter

¹³ Letnica ob državi pove, kdaj ji bo potekel čas izvolitve.

Vir: <http://www.uncitral.org/english/commiss/geninfo.htm>

¹⁴ Več o tem na <http://www.uncitral.org/english/commiss/geninfo.htm>

sprejemanje pravnih norm in pravil v svetovnem merilu. UNCITRAL zato zbira in posreduje informacije o nacionalni zakonodaji posameznih držav, koordinira dela vseh organizacij, ki se ukvarjajo s tovrstnimi problemi ter spremlja sodno in arbitražno prakso pri reševanju sporov na področju mednarodnega trgovinskega prava. Da se poenostavi mednarodno trgovinsko poslovanje, pripravlja in oblikuje pravila, običaje, prakso in klavzule, poleg tega zagotavlja tehnično podporo za projekte zakonskih reform, vključno z organiziranjem regionalnih in nacionalnih seminarjev.

V zadnjem času tako pripravljajo vzorčne zakone s priporočilom državam, ki naj jih upoštevajo pri sprejemanju svojih zakonov. Kot rezultat obsežnega dela je vsekakor treba opozoriti na pravila o arbitraži UNCITRAL Arbitration Rules, sprejeta po Generalni skupščini OZN leta 1976, pravila o poravnavi – UNCITRAL Conciliation Rules, sprejeta po Generalni skupščini OZN leta 1980, Konvencijo o prevozu blaga po morju (Hamburška pravila) – UN Convention on the Carriage of Goods by Sea (Hamburg Rules), Konvencijo o zastaranju na področju mednarodne prodaje in Konvencijo o pogodbah o mednarodni prodaji blaga – Convention on Contracts for the International Sale of Goods.

5 Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga – Dunajska konvencija

Univerzalne in večstranske mednarodne konvencije, splošni pogoji, vzorčne klavzule in predpisi so najpogostejše in najbolj uspešno uporabljene pravne oblike spodbujanja in uveljavljanja procesa poenotenja prava mednarodnih trgovinskih razmerij.

Temeljni vzrok, ki narekuje tovrstne procese, je nesporna uveljavitev prepričanja, da nadaljnji razmah mednarodne trgovine, kot eden izmed najpomembnejših dejavnikov gospodarske rasti, terja odpravo ovir za njen razvoj. Predvsem gre za zmanjšanje rizikov zaradi morebitne uporabe pravil tujega prava, ki ga vsaj ena od pogodbenih strank ne pozna. Poenotena ureditev omogoča racionalnejše sklepanje, razvoj, izvrševanja in prenehanje pogodbenih razmerij.

Osnutek Dunajske konvencije je izdelala Komisija ZN za mednarodno gospodarsko pravo – UNCITRAL. Posebna delovna skupina je do leta 1978 pripravila osnutek, ki je na diplomatski konferenci na Dunaju leta 1980 doživel obravnavo širokega kroga 62-ih sodelujočih držav. Na končnem glasovanju je 42 držav izglasovalo, da taka konvencija stopi v veljavo prvega dne naslednjega meseca po poteku dvanajstmesečnega roka od dneva deponiranja desete listine o ratifikaciji¹⁵.

5.1 Splošno o Dunajski konvenciji

Na Dunaju je bila na mednarodni konferenci Združenih narodov v dneh od 10.3.1980 do dne 11.4.1980 sprejeta Konvencija Združenih narodov o pogodbah o

---

¹⁵ 99. člen DK

mednarodni prodaji blaga - v nadaljnjem besedilu DK. DK je bila sprejeta namesto revizije dveh haških konvencij iz leta 1964 in sicer Enotnega zakona o mednarodni prodaji premičnih stvari in Enotnega zakona o sklepanju pogodb o mednarodni prodaji telesnih premičnih stvari.

DK je torej začela veljati prvega dne naslednjega meseca po poteku dvanajstmesečnega roka od dneva deponiranja desete listine o ratifikaciji, sprejetja, potrditvi ali pristopu. Ker je bil pogoj izpolnjen 11. decembra leta 1986, je začela veljati s 1.1.1988.

DK je nedvomno postala ena izmed najuspešnejših konvencij mednarodnega gospodarskega prava. Sprejelo jo je veliko število ekonomsko in politično pomembnih držav (glej prilogo 1) po vsem svetu, tako da jo označujejo tudi kot mondialno pravo za mednarodno kupno pogodbo.

Uspešnost konvencije gre iskati v dejstvu, da so pri sestavljanju osnutka sodelovali predstavniki številnih pravnih redov, kar je med drugim vplivalo tudi na njeno vsebinsko pestrost. Na splošno je tako najbolj opazno prepletanje značilnosti kontinentalne – civil law in anglosaksonske - common law pravne družine.

5.2 Značilnosti in pomen Dunajske konvencije

DK je tako, kot veliko število drugih mednarodnih konvencij, plod različnih kompromisov, pri katerih vsak nekaj dobi in izgubi, vendar tako, da kljub vsemu mednarodna skupnost pridobi. Na koncu koncev je povsem gotovo, da bo DK še zelo dolgo edini mednarodni tekst take vrste. Kot kompromis konvencija torej ni popolna. Zavedati se je namreč potrebno, da niti pogodba, niti zakon niti konvencija ne morejo urediti vseh vprašanj, do katerih pride pri izvajanju pogodb.

Vsebinsko celoto DK sestavljajo preambula (uvod) ter štirje deli. Razdeljena je na področje uporabe in splošne določbe, ki obsegajo od 1. do 13. čl. DK, sklenitev pogodbe obsega določbe od 14. do 24. čl. DK, prodajo blaga, ki obsega določbe od 25. do 88. čl. DK in končne določbe, ki obsegajo od 89. do 101. čl. DK. Kadar se išče primerna razlaga posameznih določil, je pogosto potrebno upoštevati tudi druge vidike, na primer vzrok za oblikovanje, postopek oblikovanja, izvor določil in uporabo v praksi.

DK ureja mednarodno prodajno pogodbo, vendar je brez splošnega dela in ne zajema vseh vidikov mednarodne prodaje. V zvezi s tem sama določa, da se bodo vprašanja glede snovi, ki v njej izrecno niso urejena, reševala po splošnih načelih, na katerih temelji ta konvencija, oziroma, če takih načel ni, pa po pravu, ki ga je treba uporabiti na podlagi mednarodnega zasebnega prava¹⁶. Kolizijska pravila in s tem določen pravni red se uporabljajo le, če ni mogoče drugače poiskati rešitve. Kljub temu lahko stranki izključita uporabo konvencije ali odstopita od katerekoli

---

¹⁶ 2. odst. 7. čl. DK

njene določbe ali spremenita njen učinek¹⁷. Stranki lahko uporabo konvencije izključita bodisi izrecno bodisi molče.

Ker je bil cilj DK prav v tem, da bi jo sprejel čim širši krog držav, so tvorci konvencije pozornost posvetili oblikovanju kompromisnih rešitev oziroma odpravi tistih rešitev, ki so posamezne države ali skupine držav najbolj odvrčale od pristopa. DK je v številnih točkah omejila strogost, ki je tradicionalno veljala glede ravnanja trgovcev v medsebojnih poslih. DK je dispozitivne narave in nima prisilnih določil. Stranke lahko izključujejo njeno uporabo ali pa odstopajo od katerekoli njene določbe ali pa spremenijo njihov učinek. Vendar pa je za enotnost njene mednarodne uporabe in razlage potrebno upoštevati določbo, da se bosta spoštovala pri njeni uporabi in razlagi vestnost v mednarodni trgovini (the observance of good faith in international trade)¹⁸ in kriterij razumne osebe enakih lastnosti v enakih okoliščinah (a reasonable person of the same kind ... in the same circumstances)¹⁹.

Konvencija kot *lex specialis* ima prednost pred domačim pravom, saj se z njo urejajo vprašanja, povezana z mednarodno prodajo. Pripomniti gre še, da je DK izdelana pod velikim vplivom *common law* sistema, saj se v mednarodni trgovini v veliki meri uporabljajo tipske pogodbe in splošni pogoji, ki so jih sestavila britanska trgovska združenja²⁰. Ta združenja pa so v času angleške prevlade na morjih svoj sistem prenesle v trgovanje tako rekoč po vsem svetu in je zato tudi najbolj znan in uporabljen v mednarodnih trgovinskih odnosih.

DK posebej določa, da prodajne pogodbe ni treba skleniti in ne potrditi v pisni obliki in da zanjo tudi ne veljajo kakšne druge obličnostne zahteve, vendar so zaradi nekaterih posebnih zahtev (carine, devizni davčni razlogi itd.) v sodobni poslovni praksi zvečine sestavljene v pisni obliki²¹.

6 Mednarodna prodajna pogodba

Mednarodna prodajna pogodba je instrument za urejanje pravnih razmerij s tujeppravno sestavino (mednarodnim elementom) med strankami iz različnih držav o prodaji različnih stvari in pravic. Vsaka pogodba ima svoje posebnosti, saj se nanaša na konkreten dogovor med konkretnima pogodbenima strankama. Le stranki sami vesta, kaj želita doseči s sklenitvijo pogodbe. Zato nobeno pravo ne zahteva od pogodbenih strank, da bi uredile vse sestavine pogodbe, ampak se nastanek pogodbe pogojuje s soglasjem volje strank o bistvenih sestavinah. Nemogoče je napisati dober vzorec pogodbe, ki bi bil uporaben v vseh primerih prodaje. Vsekakor pa je dobro opredeliti vrsto, kakovost in količino izdelkov ter dobavne roke, cene in katere stroške vsebujejo, odgovornost za nepravilno izpolnitev in postopek reklamiranja napak ter zavarovanje plačil. Čeprav stranki

---

¹⁷ 6. čl. DK

¹⁸ 1 odst. 7. čl. DK

¹⁹ 2. odst. 8. čl. DK

²⁰ Vilus Jelena: Konvencija Ujedinjenih nacija o ugovorima i međunarodnoj prodaji robe – Bečka konvencija – Šta jugoslovanski izvoznik i uvoznik mora da zna u vezi sa Bečkom konvencijom, Jugoslavijapublik, Beograd, 1985, str. 10

²¹ 11. člen DK

pogodbe o prodaji blaga lahko večino vprašanj uredita s pogodbo, pa vseh pravil ne moreta zajeti s pogodbo, ker bi bila preobsežna in ker preprosto ni mogoče predvideti vseh možnih primerov. Zato lahko stranki določita, katero pravo velja za vprašanja, ki niso s pogodbo izrecno urejena drugače. Lahko se odločita na primer za slovensko pravo ali za DK in podobno. Če v pogodbi ni določila o pravu, razmerja pa niso urejena z mednarodnimi poenotenimi pravili, ali pa se v konkretnem primeru ta pravila ne morejo uporabiti, se merodajno pravo določi s pomočjo kolizijskih pravil mednarodnega zasebnega prava.

Pogodba je lahko sklenjena le za enkratno dobavo blaga, lahko za določen čas ali pa za nedoločen čas. Pogodbeni stranki lahko določita odpovedni rok ter način in postopek za odpoved pogodbe. Če je pogodba razvezana, sta obe stranki prosti svojih obveznosti, razen obveznosti, da povrneta morebitno škodo.

Opredelevitev, ali je določena prodajna pogodba mednarodna prodajna pogodba, je odvisna od pristopa pri določitvi prvin. Tako sta lahko podlaga za presojo, ali ima pogodba naravo mednarodne prodajne pogodbe sedeža oziroma prebivališča pogodbenih strank. Sedeža oziroma prebivališča pogodbenikov morata biti v dveh različnih državah (to je t. im. subjektivno merilo), Po objektivnem merilu ima prodajna pogodba mednarodno naravo tedaj, če se njen predmet izvozi oziroma uvozi iz ene v drugo državo. Obe merili imata pomanjkljivosti, zato so začeli uporabljati mešano – kombinirano sodilo, ki združuje nekatere obstoječe prvine subjektivnega in objektivnega merila, včasih pa tudi razširja njuno vsebino. Po DK ima določena pogodba pravno naravo mednarodne pogodbe tedaj, če imata stranki sedeža na ozemljih različnih držav in če gre za državi pogodbenici ali če pravila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na uporabo prava ene izmed držav pogodbenic²². Pri uporabi DK se državljanstvo osebe ne upošteva.

Pri sklepanju prodajne pogodbe sta stranki avtonomni in njunim konkretnim potrebam in predstavam je prepuščeno, da določita medsebojne obveznosti. Nekatere med njimi so za prodajo tako značilne in odločilne, da v primeru, če se stranki zanje ne dogovorita, ne gre za prodajo. Vsebina pogodbenega razmerja je lahko določena izrecno ali implicitno. Implicitne obveznosti se določajo na podlagi poslovne prakse in namena pogodbe, medsebojne poslovne prakse in običajev ter dobre vere in razumnosti.

Po svojem ekonomskem namenu je prodajna pogodba namenjena predvsem zamenjavi stvari za denar oziroma denarno vrednost. Zakonske definicije prodajne pogodbe so med seboj podobne, pri čemer je pri nekaterih definicijah večji poudarek na prenosu lastninske pravice nad stvarjo oziroma blagom, pri drugih pa izročitvi (dobavi) pogodbenega predmeta. Po našem pravu se prodajalec s prodajno pogodbo zavezuje, da bo stvar, ki jo prodaja, izročil kupcu tako, da bo ta pridobil lastninsko pravico, kupec pa se zavezuje, da bo prodajalcu plačal kupnino²³. Ne glede na posamezne razlike pri kupni pogodbi v pravnih redih, sta navedeni značilnosti tudi poglobilni obveznosti na strani prodajalca, medtem ko so obveznosti na strani kupca plačilo kupnine in prevzem spolnitve. Pogodba torej velja za sklenjeno tedaj, ko se pogodbeni stranki zedinita o njenih bistvenih elementih. Tako lahko za prevladujoč pristop v nacionalnih pravnih redih in

---

²² 1. člen DK

²³ 1. odst. 435 čl. OZ

konvencijskem pravu šteje tisti pristop, ki za bistveno sestavino mednarodne prodajne pogodbe določa blago (stvar) in v določeni meri tudi ceno²⁴. Ob teh bistvenih sestavinah v besedilu mednarodne prodajne pogodbe pa morajo biti vključene še druge sestavine. Tudi nekatere od njih imajo naravo bistvenih sestavin, posebej če tako nalagajo prisilna določila nacionalnih zakonodaj.

DK ne podaja definicije prodajne pogodbe, pač pa v 1. poglavju navaja le kriterije, na podlagi katerih velja prodajna pogodba za mednarodno. Razlikam v definiciji prodajne pogodbe se je DK izognila z natančno navedbo obveznosti prodajalca²⁵ in obveznosti kupca²⁶. Opredeljuje tudi vse pravice, oziroma pravna sredstva pogodbenih strank, s katerimi stranki razpolagata v primeru kršitve nasprotno stranke. Iz vsebine in celo iz strukture konvencije pa je razvidno, da so sestavljavci pri opredeljevanju pravic in obveznosti kupca in prodajalca težili k izenačevanju pogodbenega položaja.

7 Uporaba prava

Pogodbene stranke urejajo pogodbeno razmerja tako, kot najbolj ustreza njihovim skupnim interesom. Trgovci so zato, da se izognejo nacionalnim kolizijskim in materialnim pravilom, sami urejali svoje poslovne odnose, večkrat celo do take popolnosti, da je v primeru spora bilo nepotrebno uporabiti kakršenkoli nacionalni pravni sistem. Mednarodna poslovna pravila, ki so jih ustvarjali trgovci in njihove poklicne organizacije, so se oblikovala vzporedno z razvojem svetovne trgovine. Značilnost teh pravil je njihova prostovoljna uporaba. Stranke se same odločajo, ali bodo ta pravila uporabila za ureditev posamičnih vprašanj. To pomeni, da se pravila mednarodne trgovine uporabljajo samo takrat, kadar se udeleženci oz. sopogodbениki nanje sklicujejo, kadar jih v konkretnih odnosih uporabijo ali jih vsaj ne izključujejo. Njihova uporaba torej temelji na avtonomni volji strank.

Pri izpolnjevanju ali v zvezi z izpolnjevanjem mednarodne prodajne pogodbe pa utegne med sopogodbениki nastati spor. To možno, a nezaželeno dejstvo sili pogodbenike, da morajo izbrati oz. rešiti vprašanje uporabe prava in vprašanje sodne pristojnosti.

Za ureditev nastalih razmer med strankama pri mednarodni prodajni pogodbi oz. mednarodni trgovini sta možni dve tehniki. Tehnika, ki se nanaša na izbiro pravil v okviru mednarodnega zasebnega prava, in tehnika, ki stremi k unifikaciji in harmonizaciji materialnopravnih pravil. Tehniki sta različni in komplementarni. Namen prve je vzpostavitev pravil, ki se nanašajo na kolizijo pravnih pravil. Metoda je v gospodarskih krogih znana kot klinična metoda, s katero naj se doseže čim boljše rešitev za primer akutnega obolenja, ki se zdravi v sodni dvorani. Druga je preventiva in njen namen je vnaprejšnje izogibanje zakonodajnim konfliktom. Najučinkovitejša bi bila univerzalna ureditev, saj do konflikta med ureditvami ne bi prišlo, ker bi bila na voljo skupna ureditev, ki bi prekinila nacionalne.²⁷

---

²⁴ 1. odst. 14. člena DK

²⁵ 30. člen DK

²⁶ 53. člen DK

²⁷ Grilc Peter: Lex mercatoria in mednarodno gospodarsko pravo, Podjetje in delo, št. 6,

Pri mednarodni trgovini gre namreč za razmerja zasebnopravne narave, ki posegajo v dve ali več različnih držav. Mednarodno zasebno pravo pa je posebna pravna veja, v katero so vključena pravila, ki urejajo zasebnopravna razmerja s tujepravno prvino. Zaradi elementa tujepravne narave nastane konflikt – kolizija več pravnih sistemov, ki so med seboj različni in od katerih mora biti eden merodajen za ureditev zadevnega razmerja.

Čeprav ima ta veja prava naziv mednarodno zasebno pravo, so pravila te veje pretežno nacionalnega izvora. Vsak nacionalni sistem vsebuje tudi pravila svojega mednarodnega zasebnega prava in je mednarodno le toliko, kolikor se uporablja za razmerja s tujim elementom. Ta pravila so lahko v pravnih sistemih različna. Vsako sodišče, pred katerim se rešuje kolizija med pravnimi sistemi, izhaja iz svojih pravil mednarodnega zasebnega prava, tako da je rešitev kolizije v veliki meri odvisna od tega, pred katerim nacionalnim sodiščem se spor rešuje.

Kolizijske norme so pravna pravila, ki nam povedo, po kateri zakonodaji naj se presoja razmerje s tujepravno prvino. Kolizijska norma je torej napotilo za uporabo določene nacionalne zakonodaje. Kolizijska norma vsebuje označitev zadeve, ki se ureja, ter napotilo na pravni red, ki naj se uporabi. Tista okoliščina, ki navezuje oziroma napotuje primer na določeno pravo, se imenuje navezna okoliščina ali navezna točka. Navezne točke pri vseh pravnih razmerjih niso enake. Kadar se stranki dogovorita, po katerem pravu naj se presoja pogodbeno razmerje, govorimo o navezni pogodbi.

Vprašanje, ali je avtonomijo dopustiti absolutno oziroma neomejeno ali pa sta stranki omejeni na izbor določenega prava po zahtevanih merilih, rešujejo pravni sistemi različno. Večina pravnih sistemov omejuje oziroma ne dopušča avtonomije strank, kadar je pravno razmerje povezano z določenimi teritorialnimi in personalnimi okoliščinami, kadar pravno razmerje nima nobene zveze z izbranim pravom ali kadar stranki z avtonomijo izključujeta prisilne norme domačega prava.

Sodišča ne uporabljajo dogovorjenega tujega prava, oziroma tujega prava, ki bi ga morala uporabiti po kolizijskih pravilih, tudi če uporaba takega prava nasprotuje javnemu redu domačega prava. Nacionalna sodišča morajo zato oceniti, ali bi rešitve tujega prava predstavljale kršitev domačega javnega reda. Učinek javnega reda je ta, da sodišče ne uporabi tujega prava, temveč nadomesti pravila tujega prava z lastno pravno normo v takih primerih. Govorimo o pridržku javnega reda.

Da bi posamezna mednarodna prodajna pogodba v okviru nacionalnega oz. kakršnega koli prava lahko učinkovala, mora pravni red na sklenjeno pogodbo vezati določene učinke, kajti stranke same ji določenih pravnih posledic ne morejo določiti. Seveda mora biti sklepanje pogodb dovoljeno in pri tem mora biti odstranjenih čim več ovir za nemoten pretok oz. promet blaga in storitev. Kršitve pogodbenih obveznosti morajo biti sankcionirane, kar pomeni, da mora sklenjena pogodba uživati določeno pravno varstvo. Pri tem morajo biti pravne sankcije ustrezne.

Pojav prava mednarodne trgovine in osamosvojitve dela pravnih pravil sta povzročila razmejitev tradicionalnega gospodarskega prava v pravo, ki se uporablja za domače pravne posle, in v pravo, ki se uporablja za mednarodne posle. V domače pravne posle so uvedena pravila, ki varujejo ekonomsko šibkejšo stranke in prihaja do poudarjenega varovanja ene od strank, medtem ko pri mednarodnih pravnih poslih takega pristopa ne zasledimo. Zaščitna določila nacionalnih predpisov se izrecno ne uporabljajo za mednarodne pravne posle.

Težnja po poenotenju gospodarskega pogodbenega prava se najbolj izraža v zvezi s čedalje večjim obsegom uporabe avtonomnih pravil. Unifikacija gospodarskega pogodbenega prava je celo tako intenzivna, da izginja potreba po ločevanju gospodarskega pogodbenega prava na nacionalno in mednarodno.

Do mednarodnih enotnih pravil, ki se uporabljajo enako kot nacionalna zakonodaja v posamezni državi in ki bi omogočile enotno tolmačenje pravnih razmerij in ustvarjala enotno prakso v različnih državah, se tako lahko pride s sprejemanjem in uveljavitvijo mednarodnih konvencij. Toda tudi pri tem se pojavljajo težave. Sodišče, ki konvencijo uporablja, mora pri uporabi upoštevati pravila o obsegu uporabe, ki jih vsebuje vsaka konvencija. V vsakem primeru pa se uporabi nacionalno pravo, kadar spornega mednarodnega razmerja ni mogoče rešiti s pravili mednarodnega prava in je treba z uporabo kolizijskih pravil prava sodišča (torej nacionalnega prava) odrediti merodajno nacionalno pravo.

V zvezi s tem je treba opozoriti na vprašanje hierarhije pravnih virov. Sodišča štejejo poslovne običaje kot subsidiarni vir prava, podrejene zakonu, medtem pa ko arbitraže priznavajo večjo vlogo in pomen običajem, ker je v konvencijah o arbitražnem reševanju sporov in večini arbitražnih pravil poslovni običaj izrecno poudarjen kot primerni vir. V konvencijah o materialnem pravu, na primer DK o mednarodni prodaji blaga, pa razmerje ni izrecno pojasnjeno. Pripomniti gre, da so arbitraže velikokrat pooblašene, da rešujejo spore po standardih pravičnosti (*ex aequo at bono* ali *amiable compositeur*), kar pred sodišči ni mogoče. Vsebine standarda pravičnosti ne določajo moralno etnični kriteriji. Pravičnost v trgovini pomeni predvsem oziroma tudi to, da morajo stranke in rzsodniki upoštevati poslovne običaje.

Slovenija je pogodbenica DK, ki velja od 1.1.1988 in se uporablja za pogodbe o prodaji blaga. Navedeno v praksi pomeni, da besedilo DK nadomešča Obligacijski zakonik (OZ) in drugo relevantno domačo zakonodajo. V primeru spora bo zato arbitraža ali sodišče uporabljalo besedilo konvencije. Vendar OZ kakor tudi prejšnji ZOR temelji na obeh haških konvencijah o mednarodni prodaji blaga iz leta 1964²⁸, po katerih se je zgledovala tudi DK in zato večjih razlik ni.

Z avtonomnimi pravili in pravnimi pravili običajev se zagotavlja, da poslovna praksa oblikuje času in okoliščinam ustrezna pravila. Število avtonomnih pravil in razširjenost njihove uporabe kažeta, da poslovna praksa vedno bolj organizirano

---

²⁸ Enotni zakon o mednarodni prodaji telesnih premičnih stvari (Uniform law on the International Sale of Goods) in
Enotni zakon o sklepanju pogodb o mednarodni prodaji telesnih premičnih stvari (Uniform Law on the Formation of Contract for the International Sale of Goods)

vpliva na pravna pravila.²⁹ Pravna institucionalizacija poslovne prakse pa hkrati preko poslovnih običajev omogoča, da ostajajo pravna pravila obligacijskega prava relativno nespremenjena, zato trajna in še zmeraj ustrezna.

V postopku uporabe prava se elementi razlage pogodbenih določb prepletajo z elementi razlage zakonskih določb. V pogodbenem pravu načelo avtonomije volje pogodbenih strank med drugim pomeni, da stranke same določijo vsebino pogodbenega razmerja. Zakonske določbe se uporabijo, če stranke razmerja ne uredijo popolno. To pa ne pomeni, da razlaga zakonskih določb sledi razlagi pogodbenih. Avtonomija volje ni neomejena. Stranke lahko nadomestijo le dispozitivne določbe zakona. Ali je posamezna določba dispozitivna ali kogentna, je vprašanje razlage zakonskih določb.

Vsak nacionalni pravni sistem sestavljata dva sklopa pravil: kogentni, ki ga stranke ne morejo spremeniti, in dispozitivni, na katerega lahko vplivajo z avtonomijo volje. V primerjalnem pravu pogodbeno pravo postaja dispozitivno in stranke so svobodne znotraj omejitev, ki jih postavlja javna politika.

V mednarodnih pogodbah nacionalno pravo velja le, če se stranki za uporabo določenega pravnega reda dogovorita ali če to izhaja iz pravil mednarodnega zasebnega prava, ki s pomočjo naveznih okoliščin določi, katero pravo se uporabi.

Pri takih razmerjih je treba določiti, katero pravo se uporablja, saj so mogoče različne ureditve. Za nekatera razmerja so države sprejele svojo zakonodajo, nekatere so usklajeno urejene v več državah. Izenačenje prava³⁰ se dosega zlasti s pomočjo mednarodnih konvencij, naslednja možnost pa je harmonizacija, ko se države zavežejo ali pa jim je le priporočeno, da svojo zakonodajo uskladijo z določenimi pravili, oziroma da jih prevzamejo v svoj pravni red. Na področju mednarodnega pogodbenega prava pa imajo stranke na voljo tudi številna avtonomna pravila, za katera se na področju mednarodnega gospodarskega prava čedalje bolj poudarja, da so supranacionalne in transnacionalne narave.

7.1 Trgovinski običaji

Države urejajo področje gospodarskega prava z nacionalno zakonodajo. Stranke same odločajo, ali sploh, kdaj, kako in pod kakšnimi pogoji bodo sklenile poslovno razmerje in določijo vsebino pogodbe. S svojo normo pa lahko nadomestijo dispozitivna pravila v skladu z načeli avtonomije volje. Zato pravila pogodbenega prava določneje urejajo tiste institute in razmerja, za katera je mogoče postaviti relativno trajna pravna pravila. Prilagoditev najrazličnejšim okoliščinam, katerih zakonodajalec ni predvidel, oziroma ni mogel predvideti, pa je mogoča z vključitvijo dopolnilnih normativnih pravil – družbenih standardov. S standardom razumemo določene norme ravnanja, ki spreminjajo svojo konkretno vsebino

---

²⁹ Kranjc Vesna: Poslovni običaji in gospodarske pogodbe, Svetovalec, št. 27, GV, Ljubljana, 1998, str. 71

³⁰ Cigoj Stojan: Komentar obligacijskih razmerij, I-IV. Knjiga, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1984, str. 35

odvisno od vsakokratnega danega primera, ki pa v bistvu ostajajo enaka. Na področju gospodarskega prava so ta pravila obsežna po številu in dejanski uporabi, tako da se je zanje uveljavil izraz avtonomni vir gospodarskega prava ali avtonomno gospodarsko pravo. Teorija uvršča mednje poslovne običaje, uzance, splošne pogoje poslovanja, tipske oziroma formularne pogodbe in trgovinske klavzule. Razen pravil poslovnih običajev so avtonomna pravila določena s pogodbo.

Dejstvo je, da poslovna praksa določa potrebno ravnanje glede na najrazličnejše okoliščine. Zakonodajalec ob sprejemanju pravnih pravil na abstraktno regulativni ravni ne more zajeti vseh različnih konkretnih življenjskih primerov, ki zahtevajo posebno rešitev. Pravna pravila so nujno abstraktna, saj je le tako omogočeno, da je pravna norma uporabljiva za več konkretnih primerov. Visoka stopnja abstrakcije utegne hkrati povzročiti, da pravna pravila enako obravnavajo neenake primere poslovne prakse. Rešitev je vključitev ustreznega družbenega standarda v pravna pravila. Družbeni standard poslovne prakse je najustreznejše zajet v pravnem standardu poslovnih običajev. Na področju gospodarskega pogodbenega prava opravljajo poslovni običaji dve nalogi, določajo vsebino pravnih pravil in so sredstvo razlage pravnih pravil.

V osnovi teorija govori o interpretativnih in dopolnilnih (trgovinskih) poslovnih običajih. Interpretativni poslovni običaj nosi funkcijo razlage in je poimenovan kot poslovnoobičajen in ima poslovno običajen tipiziran pomen. Dopolnilni poslovni običaj vodi k nadomestitvi pogodb skozi pravila, ki v njih niso izrecno vsebovana. Obstoj dopolnilnih poslovnih oz. trgovinskih običajev je samoumeven kot del nedogovorjene, pa kljub temu vedno predvidene pogodbene vsebine.

Običaji so ravnanja, ki so ustaljena med osebami, ki ne vstopajo v obligacijska razmerja zaradi pridobitnega razmerja. Konstitutivni element običaja je zavest o pravni obveznosti običaja.³¹ Razlika med poslovnimi običaji in običaji je v osebnih lastnostih naslovljencev in opredelilnih elementih. Poslovni običaj je določeno ravnanje, ki se pričakuje med osebami določenih lastnosti, med trgovci. Splošno obligacijsko pravo se tudi sklicuje na običaje, a po naravi stvari se običaji med netrговci ne oblikujejo tako pogosto in v vseh tistih okoliščinah kot poslovni običaji. Obligacijsko pravo se na običaje sklicuje redkeje, le v konkretnih pravnih pravilih, ne pa tudi z generalno klavzulo. Z vidika pravne varnosti bi bilo neprimerno osebo, ki posel sklepa kot enkratno, zavezati, da se ravna po običajih. Trgovci, podjetniki in gospodarske družbe pa so osebe posebnih lastnosti, znanja in strokovnosti; hkrati gre za ožji krog naslovljencev in pridobitni namen poslovanja. Njegovi opredelilni elementi so določenost ravnanja, pričakovana in kvalificiranost subjektov, na katere se nanaša. Običaji pa so ravnanja, ki so ustaljena med osebami, ki ne vstopajo v obligacijska razmerja zaradi pridobitnega namena. Razlika v opredelilnih elementih je v tem, da so poslovni običaji ravnanja, ki so pričakovana, običaji pa ravnanja, ki so ustaljena. Ustaljenost ravnanja je ožji pomen.

---

³¹ Cigoj Stojan: Komentar obligacijskih razmerij, I-IV. Knjiga, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1984, str. 104

Določenost ravnanja pomeni, da morajo biti določene okoliščine, v katerih je treba ravnati na določen način, in sam način ravnanja. Ravnanje je poslovni običaj samo, če je pričakovano. Starejše teorije so določale, da je opredelilni element poslovnega običaja ustaljenost ravnanja. Pričakovanost je širši pojem. Določeno ravnanje je pričakovano najpogosteje zato, ker je ustaljeno. Toda pričakovano je lahko tudi iz drugačnih razlogov, na primer, ker je to ravnanje v določenih okoliščinah primerno, ne glede na to, ali so bile te okoliščine že kdaj izvedene. Ali je ravnanje pričakovano, se presoja po objektivnih merilih, ne pa po pričakovanju določene osebe.

Poslovni običaj je torej ravnanje, ki je uveljavljeno ali pričakovano. Vsebino poslovnih običajev oblikuje poslovna praksa. Trenutka nastanka poslovnega običaja ni mogoče in tudi ni potrebno določiti. Bistvo je, da med trgovci ob uporabi obstaja prepričanje o pričakovanosti določenega ravnanja. Zapisovanje poslovnih običajev ima samo pojasnjevalno vlogo. Zapis poslovnega običaja ne pomeni njegovega resničnega obstoja.³² Vedno je možno dokazovati, da se glede na konkretne okoliščine zapisani poslovni običaj ne uporabi – ker je njegova vsebina spremenjena, ker gre za drugačno dejansko stanje.

Poslovni običaji služijo za razlago ravnanja in jezikovnih znakov. Med jezikovnimi znaki, uporabljenimi v pogodbah, je uporaba običajev najtesneje povezana z razlago klavzul. V teoriji so ti izrazi poimenovani kot trgovinske klavzule. Od trgovinskih klavzul, katerih vsebina je natančno določena z zapisanimi pravili (npr. INCOTERMS), se razlikujejo po tem, da njihovo vsebino določijo izključno poslovni običaji.

Poslovni običaji služijo za presojo potrebnih ravnanj v obligacijskih razmerjih gospodarskih subjektov. Imajo regulativno funkcijo, saj določajo potrebna ravnanja, to je pravice in obveznosti pogodbenih strank. Regulativna funkcija jim je priznana za tiste primere, ki v zakonu niso izrecno urejeni, torej v primerih, ki so zaradi posamezne spremenjene okoliščine ali dodane nove okoliščine drugačne narave in bi pomenilo podrejanje takih primerov pod izrecna pravna pravila enačenju neenakih primerov. Na področju obligacijskih pravil, predvsem dispozitivnih, je primeren objektivističen način razlage, ki poudarja sedanji pomen instituta oziroma pravila. Poslovni običaji torej služijo za razlago pogodbenih določil in ravnanj pogodbenih strank. Pravila poslovnih običajev veljajo ne glede na to, ali stranke izrazijo voljo za njihovo veljavo, saj so pravna pravila. Ker pa so pravila poslovnih običajev dispozitivne narave, jih lahko stranke vedno nadomestijo z vsebinsko drugačno rešitvijo vprašanja. Ne zadostuje, da stranke izključijo uporabo običajev, ampak morajo pravila običajev nadomestiti s konkretno ureditvijo razmerja.

Zaradi vedno bolj intenzivnega sodelovanja na poslovnem področju prek meja ene države je treba oblikovati obvezna pravila za tako sodelovanje. Poslovni običaji so

---

³² Drugače Clive M. Schmitthoff, *International Trade Usages Newsletter ICC*, 1987, str. 37-42, ki uvršča dokumente mednarodne trgovinske zbornice med vire *lex mercatoria*, ki so normativne narave in veljajo, ne da bi se stranke nanje izrecno sklicevale. Seveda je verjetno, da bo posamezen dokument zaradi svoje razširjenosti v uporabi pridobil tako naravo, nima pa je že ob svojem sprejemu v organih zbornice.

tudi tukaj pomemben standard gospodarskega pogodbenega prava. So možno sredstvo za razlago posameznih norm, splošnih in posameznih.

Poslovni običaji, ki pripadajo trgovcem, so trgovinski poslovni običaji. Poslovni običaj naj se upošteva samo, ko obe udeleženi stranki pripadata poslovnemu krogu, iz katerega izhaja ta običaj. Kadar je izpolnjen ta pogoj, se uporablja tudi, ko katera izmed strank za poslovni običaj ni vedela. Upoštevajo se samo tisti poslovni običaji, ki so bili uveljavljeni že pred poslovnim dejanjem.

Razmerje med poslovnimi običaji in trgovinskimi poslovnimi običaji naj bi bilo tako, da se v nasprotju s poslovnimi običaji trgovinski poslovni običaji omejujejo samo na trgovinsko poslovanje.

Tudi trgovinski poslovni običaji so navade, ki se dejansko uporabljajo in veljajo v nekem omejenem krogu brez prepričanja uporabnika o pravni nujnosti uporabe letih. Trgovinski oziroma poslovni običaji so tako pravzaprav tehnični običaji, ki veljajo samo med trgovci. To je predvsem komercialna praksa, za katero je značilno, da se je razvila iz potrebe po racionalnosti v prometu z blagom in storitvami. Praviloma so taki poslovni običaji zbrani in objavljeni v obliki uzanc.

Pravila običajev in pravila poslovnih običajev, ki so dispozitivne narave, je potrebno ločevati od dobrih poslovnih običajev. Namen dobrih poslovnih običajev je drugačen. Dobri poslovni običaji določajo meje dovoljenega ravnanja med udeleženci v prometu; njihova pravila so kogentne narave. Dobri poslovni običaji niso navadni poslovni ali trgovinski običaji, pač pa instrument, v katerem se kažejo obrisi moralnopravnega standarda. To so posebni standardi, ki jih ni mogoče neposredno uporabiti, ne da bi konkretizirali njihovo vsebino. Gre v bistvu za nepravne norme, ki dobijo lastnost pravnega kriterija šele takrat, ko so izpolnjeni z določeno vsebino. To so moralna merila za presojanje ravnanja strank v pravnih razmerjih.

Tudi v tujih pravnih sistemih se pojem dobrih običajev razlikuje od pojma trgovinskih poslovnih običajev. Dobri običaji so nedoločni pojem, ki jih mora konkretizirati sodnik, pri čemer jim lahko spreminja vsebino glede na vrednotenja posameznih pojavov v družbi, napolniti ga torej mora z družbeno zavestjo o dobrem in moralnem. Gre za moralno pravilo, katerega namen je preprečiti zlorabo zakonitih pravic za nemoralne cilje. Dobri običaji niso dejansko veljavni običaji in navade ljudi.

Praksa, vzpostavljena med strankama, po naravi stvari služi le za določitev vsebine pogodbenega razmerja med določenima strankama in za razlago vsebine tega pogodbenega razmerja. O obstoju prakse, vzpostavljene med strankama, je mogoče govoriti, če sta stranki v določenem časovnem obdobju poslovno sodelovali. Opredelilnih elementov ni mogoče natančneje določiti. Če so poslovni stiki pogosti, zadošča krajše časovno obdobje. Poleg stalnega poslovnega sodelovanja je treba upoštevati, da gre za ponavljanje istovrstnih poslov z istovrstno vsebino pogodbenega razmerja v prejšnjih primerih. V primerjavi s poslovnimi običaji in uzancami je ta standard individualiziran in zato najustreznejši za določitev potrebnih ravnanj in njihovih učinkov. V praksi pa so pogoji za njihovo uporabo redkeje izpolnjeni.

Teorija šteje, da so splošni pogoji poslovanja vnaprej pripravljena pravila, katera pri množičnih in tipiziranih poslih določajo pravice in obveznosti pogodbenega razmerja in katera pripravi ena od pogodbenih strank kot pogoj drugi stranki, da se pogodba sklene. Sestavi jih posamezni gospodarski ali drug subjekt, njihova združenja v okviru države ali mednarodna strokovna združenja. Urejajo lahko pogodbeno razmerje v celoti ali le posamezna vprašanja. Nanje se lahko pogodba sklicuje ali pa so vsebovani v sami pogodbi. Uporaba splošnih pogojev poslovanja je učinkovita tehnika pri sklepanju pogodb. Ker 95 odstotkov pogodb je sklenjenih na podlagi splošnih pogojev poslovanja³³. Njihove prednosti so številne. Z njimi stranke popolneje uredijo določena tipična vprašanja; še posebej je to pomembno za zakonsko neurejene pogodbe, kar zmanjšuje možnost spornih vprašanj, omogočajo pa hitro sklepanje pogodb in racionalizacijo poslovanja.³⁴

Med pravili obligacijskih zakonov (normami obligacijskih zakonskih predpisov), pravili poslovnih običajev, uzanc in prakse, vzpostavljene med strankama, pogosto prihaja do kolizije. Toda ta kolizija je le navidezna. Upoštevati je treba, da v večini primerov ne gre za nasprotovanje med pravili, ki urejajo istovrstna vprašanja. Gre za razmerje med splošnimi in posebnimi pravili, ki se rešuje po načelu, da posebno pravilo nadomesti splošno pravilo. Pravila poslovnih običajev, uzanc in prakse urejajo posebna vprašanja. Pri razmerju med izrecnimi zakonskimi pravili in pravili poslovnih običajev, uzanc in prakse pa ne gre za hierarhično razmerje, saj so vsa pravila pravna pravila obligacijskega zakona.

Pri poimenovanju virov se je uveljavil izraz avtonomno pravo, v katerega uvrščajo uzance, trgovske običaje, splošne pogoje poslovanja, pogodbene klavzule, formulirane in enotne uporabljene termine. Njihova značilnost in prednost tovrstnih virov je v tem, da se njihovi ustvarjalci odzivajo na izzive prakse hitreje kot državni zakonodajalec. Pravila nastajajo po postopku, ki je preprostejši od zakonodajnih, kar je še zlasti pomembno za njihovo noveliranje. Zato ni nenavadno, da je vrsta področij v veliki meri urejena z avtonomnimi mednarodnimi normami in ni čutiti potrebe po konvenciji ali nacionalnih zakonih. Poslovni subjekti kot ustvarjalci norm lahko razmerja regulirajo vsak sam in za posamezno pogodbo s klavzulo ali za več enakih oziroma podobnih pogodb s splošnimi pogoji.

7.2 Državno pravo

Sodobno pravo je postavljeno pravo. Vnaprej so določene oblike, katere vsebujejo pravna pravila, organi, kateri sprejemajo pravna pravila, prav tako je vnaprej določena vsebina posameznih pravnih pravil.³⁵

³³ Blagojević T. Borislav, Krulj Vrleta, Komentar zakona o obligacionim odnosima I. in II. knjiga – drugo izdaje, Savremena administracija, 1983, Beograd, str. 419

³⁴ Kranjc Vesna: Vsebina pogodbe, če stranki uporabljata nasprotujoče si pogoje poslovanja, Pravna praksa, št. 3, letnik 1997, Gospodarski vestnik, str. 372

³⁵ Stronholm Stig: The Freedom to Contract-a Complex Cluster of Rules, v Scandinavian studies in law, ed. Anders Victorin. 1989, str. 206-210

Stronholm Stig: v zvezi z zagotavljanjem pogodbene svobode opredeljuje štiri pogoje:

I. Pravni red mora za sklenjeno pogodbo vezati določene učinke, kajti stranke ji same teh pravnih posledic ne morejo določiti (npr. da pogodba veže).

Za pravna pravila na splošno velja, da naj bi bila predvidljiva. Zahtevo po predvidljivosti pravnih pravil zakonodajalec izpolni na posameznih področjih različno, pri gospodarskem pogodbenem pravu tako, da sledi poslovni praksi.³⁶ Pravna ureditev omogoča tudi v primerih, ko ni vnaprej izraženo soglasje strank o posamezni okoliščini, nastanek, obstoj in izpolnitev oz. prenehanje pogodbenega razmerja. Pogodbeno pravo že od nastanka v največji meri povzema vsakdanjo prakso, gospodarsko pogodbeno pravo pa poslovno prakso. Poslovna praksa se je tako močno uveljavila kot merilo za normiranje, da zakonodajalec institutov in razmerij, ki se v poslovni praksi niso razvili in ustalili, niti ne normira, saj so se primeri prehitavanja poslovne prakse pokazali kot neprimerni.³⁷

Države urejajo področje gospodarskega prava z nacionalno zakonodajo. Nacionalno pravo v mednarodnih pogodbenih razmerjih velja le, če se stranki za uporabo določenega pravnega reda dogovorita ali če to izhaja iz pravil mednarodnega zasebnega prava, ki s pomočjo naveznih okoliščin določi, katero pravo se uporabi.

Če se pogodbenika odločita za arbitražni način reševanja nesoglasja, spora ali kakršnekoli zadeve, ki izvira iz njune pogodbe ali v zvezi z njo ali izvira iz njene kršitve, prenehanja ali neveljavnosti, morata oblikovati pismeno arbitražno klavzulo. Z arbitražno klavzulo se namreč izključi pristojnost rednega sodišča. Enostranski odstop ali sprememba od arbitraže pa ni mogoča.

Arbitražna odločba ima moč pravnomočne sodne odločbe, kar pomeni, da je dokončna. Zoper arbitražno odločbo praviloma ni možnosti pritožbe na drugo arbitražo. V nacionalnih pravnih sistemih pa je predvidena kot pravno sredstvo zoper dokončno arbitražno odločbo tožba za razveljavitev arbitražne odločbe, ki se vloži pri sodišču. Ta pravila pa se v nacionalnih pravnih sistemih znatno razlikujejo. V splošnem pa velja, da je treba arbitražno odločbo razveljaviti v državi, katere pravo je bilo uporabljeno za arbitražni postopek.

Če stranka ne izvrši arbitražne odločbe, je nasprotna stranka prisiljena zahtevati njeno izvršitev s posredovanjem sodišča v državi zavezane stranke. Postopek za priznanje in izvršitev tuje arbitražne odločbe teče vedno po pravilih države, kjer se priznanje in izvršitev zahteva. To pomeni, da mora arbitražna odločba zadostiti pogojem, ki so določeni v domačem pravu. V primeru, da tuja arbitražna odločba pogojev ne izpolnjuje, se lahko izvršitev zavrne.

V primeru spora med strankami zaradi neizpolnitve mednarodne prodajne pogodbe se vprašanje sodne pristojnosti rešuje ločeno od vprašanja uporabe

-
- I. Sklepanje pogodb mora biti dovoljeno, oziroma odstranjenih čim več ovir za nemoten promet blaga in storitev.
  - I. Sklenjena pogodba mora uživati določeno pravno varstvo, kar pomeni, da morajo biti kršitve pogodbenih obveznosti sankcionirane.
  - I. Pravne sankcije morajo biti ustrezne.

³⁶ Kranjc Vesna: Pravila gospodarskega pogodbenega prava postavlja poslovna praksa, Podjetje in delo, št. 6, Gospodarski vestnik d.d., Ljubljana 1998, stran 694

³⁷ Ilešič Marko: Kako do sodobne ureditve gospodarskih pogodb?, Podjetje in delo, št. 5-6, Ljubljana, 1994, str. 764-774

(mednarodnega) prava. Vsaka država je namreč suverena pri določanju pristojnosti svojih sodišč. S pravili njenega (notranjega) prava se določa tudi pravila o sodni pristojnosti sodišč o mednarodnih sporih. Pristojnost se izraža v tem, da sodišče tedaj, ko se pred njim začne postopek oziroma vloži tožba, po pravilih svojega prava presodi, ali je pristojno za konkreten spor. Pristojno sodišče v sporu z mednarodnim elementom vedno uporablja svoje procesno pravo. Sodna odločba je izraz suverenosti države in učinkuje na ozemlju države, kjer je bila izdana. Tuja sodna odločba na ozemlju druge države, v kateri ni bila izdana, neposredno ne učinkuje. Da bi tuja sodna odločba učinkovala na območju druge države, jo morajo pristojni organi te države prej priznati. Če države ne veže kakšen sporazum z drugimi državami, se tuja sodna odločba prizna in izvrši v skladu s pogoji, ki jih določa domače pravo. Pretežni del premoženjskih sporov se rešuje pred sodišči, sočasno pa je v mednarodni trgovini močno prisotno arbitražno reševanje sporov tako, da je že običajno, da je arbitražni dogovor skoraj redna sestavina pogodb. Tudi glede uporabe mednarodnega prava pa gre opozoriti, da kljub čedalje pomembnejši vlogi avtonomnih pravil ni mogoče zamenjati nadaljnjega pomena državnih pravil. Avtonomna pravila urejajo predvsem posamezne institute in le del pogodbenih razmerij, zato uporaba državnega prava še vedno ni zaključena. Ob upoštevanju, da je omejevanje pogodbenih svobode potrebno tudi za zaščito javnih koristi in zaščito katere od pogodbenih strank, se naloga državnih predpisov seli na področje vsebinskega omejevanja avtonomnih pravil v tej smeri. Kadar so za zaščito potrebni in primerni ukrepi javnega prava, je področje avtonomije volje pogodbenih strank omejeno s kogentnimi določbami pogodbenega prava. Država pa mora pri tem paziti, da s pretiranimi ukrepi ne duši potrebe dinamičnosti in specifične prakse.

7.3 Uporaba Dunajske konvencije

Gospodarsko in posebej mednarodno gospodarsko pravo sta se razvijala v treh stopnjah.³⁸ Prva je stopnja srednjeveškega prava trgovcev, druga je inkorporacija tega prava v nacionalne sisteme prava med 17. in 19. stoletjem, tretje pa je povojno obdobje sodobnega razvoja prava. V prvem obdobju je bilo pravo trgovcev izrazito mednarodno in popolnoma drugačno od prava, ki so ga uporabljali drugi sloji in populacija. Temeljilo je na enakih načelih, recepciji rimskega prava, ne pa vedno in v vseh podrobnostih na enakih običajih. V drugem obdobju se je pravo združilo v nacionalne kodekse trgovskega prava. To združevanje je bilo značilno za nacionalne kontinentalne ureditve, v Angliji pa so to storila sodišča tako, a je to pravo postalo del Common Law. Pri tem so prve nacionalne kodifikacije prevzele del dotodanjih različnosti, nadaljnji razvoj pravnih redov pa je razlike še poglobljajal. V tretjem obdobju pa so se razlike v obligacijskopravnih sistemih kmalu pokazale kot ovire v razmerjih z mednarodnim elementom. Ker se mora mednarodno gospodarsko pravo kljub mednarodni veljavi ujemati z načelom nacionalne suverenosti, na katerem je utemeljeno pravo, lahko obstaja in se uporablja na določenem ozemlju le zato, ker mu to dovoljuje

³⁸ Del teoretikov (predvsem gospodarskega pogodbenega prava) je mnenja, da so zakoni nekdanj enotno trgovinsko običajno pravo nacionalno razmejili.

Schmitthoff, Clive M. *International Business Law: A New Law Merchant, Select Essays on International Trade Law*, ed. Chia-Ju Cheng, Boston, London 1988, str. 26

nacionalna zakonodaja. Pravni redi posameznih držav s svojimi pravnimi pravili določajo, kateri pravni red se bo uporabil v primeru konfliktov. Prav pri gospodarskem pogodbenem pravu pa se bolj kot sprejem poenotenih kolizijskih pravil izraža težnja po izenačitvi materialnega prava.

Na področju mednarodnega pogodbenega prava so bile aktivnosti za poenotenje tega področja intenzivne in dolgotrajne. Kot najpomembnejša je bila leta 1980 sprejeta DK, ki je glavni akt poenotenja mednarodnega pogodbenega prava. Glede na izredno širok krog držav podpisnic, ki pripadajo različnim pravnim redom, jo upravičeno štejemo, da predstavlja zблиževanje anglosaksonskega sistema (common law) in kontinentalnega sistema prava (civil law), čeprav zaenkrat Velika Britanija še ni podpisnica te konvencije.

DK v prvem delu od določb 1. do 6. čl. DK določa, v katerih primerih in za katera razmerja se bodo njena pravila uporabljala. Kriteriji, s katerimi se področje uporabnosti omejuje, se razdelijo na štiri skupine, na personalni (osebni) kriterij, teritorialni kriterij, časovni kriterij in materialni (vsebinski) kriterij.

Personalni kriterij določa edini pogoj, ki se nanaša na lastnosti pogodbenih strank, ki je v tem, da imata stranki svoj sedež v različnih državah. Določilo 3. odstavka 1. člena namreč določa, da se pri uporabi DK ne bosta upoštevali niti civilna ali trgovska (gospodarska) narava strank ali pogodbe in tudi ne državljanstvo pogodbenih strank.

Po teritorialnem kriteriju se bodo pravila DK uporabljala, če imata obe stranki sedež oziroma prebivališče v državah članicah³⁹ ali če pravila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na porabo prava države članice.⁴⁰ Pri tem se ne bo upoštevalo dejstva, da imata pogodbenika svoja sedeža v različnih državah, če to ne bo izhajalo iz pogodbe, njunega prejšnjega sodelovanja ali iz obvestila, ki sta ga pogodbenici dali kadarkoli pred sklenitvijo ali med.⁴¹ Kadar ima pogodbenik več sedežev, se upošteva tisti sedež, ki je najtesneje povezan z mednarodno prodajno pogodbo in njeno izpolnitvijo. Če pogodbenik nima sedeža, se upošteva njegovo stalno bivališče.⁴²

Prvi, lahko rečemo tudi primarni teritorialni kriterij, je jasen. Sodišče v državi pogodbenici bo moralo, ne glede na kolizijske norme lastnega prava, v tem primeru uporabiti DK. Treba pa je dodati, da v skladu z določbami 95. člena DK država pogodbenica lahko uveljavlja pridržek glede pravila točke b 1. odst. 1. člena DK, s čimer se lahko uporabo konvencije (v celoti, posameznih delov ali posameznih določb) izključi. Če pa to želita storiti stranki mednarodne prodajne pogodbe, pa to storita v skladu s 6. členom DK in sicer izrecno ali pa implicitno, tako da za pogodbo ali za njene določene dele izbereta pravo neke države, ki ni članica DK. Izbira prava države članice namreč napotuje na izbiro DK, saj je konvencija pravo teh držav glede mednarodne kupne pogodbe. Če pa želita stranki uporabo notranjega prava države članice, morata to na jasen način določiti v pogodbi.

---

³⁹ točka a 1. odst. 1. člena DK

⁴⁰ točka b 1. odst. 1. člena DK

⁴¹ 2. odst. 1. člena DK

⁴² 10. člen DK

Drugi kriterij pa uporabo konvencije prepušča pravilom mednarodnega zasebnega prava. Mednarodno zasebno pravo pa je praviloma nacionalno pravo. Pri tem subsidiarnem kriteriju za uporabo DK pride tako do izraza univerzalni kriterij konvencije. DK se lahko uporabi tudi, če ima le ena od strank sedež v državi pogodbenici ali celo v primeru, ko nobena od strank ni domicilirana v državi pogodbenici, če sta stranki izbrali pravo države, ki je članica DK. Ni pomembno, kje imata stranki svoj sedež, ampak le, da pravila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na porabo prava države pogodbenice.

Po časovnem kriteriju se DK uporablja le za tiste pogodbe, ki so bile sklenjene na dan ali po dnevu, ko je bila konvencija uveljavljena v državah podpisnicah.⁴³

Po materialnem (vsebinskem) kriteriju pa je uporaba konvencije izključena za pogodbe o prodaji blaga potrošnikom. Nekatere stvari so po 2. čl. DK zaradi svojih posebnih značilnosti in narave izvzete iz kroga stvari, ki so lahko predmet mednarodne prodajne pogodbe. Za njih se zvečina uporabljajo posebni predpisi npr. za energijo, investicijsko opremo in podobno. Določila DK se ne uporabljajo za prodajo: stvari, kupljenih za osebno ali družinsko uporabo, razen če prodajalec pred sklenitvijo ali v trenutku sklenitve mednarodne prodajne pogodbe ni vedel in tudi ni mogel vedeti, da se stvari kupujejo za takšen namen, v primeru zaplembe, ali kakega drugega postopka sodnih oblasti, na javni dražbi, vrednostnih papirjev in denarja, ladij, gliserjev na zračni blazini ter letal in tudi ne za prodajo električne energije. S tem pa v pomembnem obsegu omejuje možnost uporabe konvencije na prodajne pogodbe civilnega prava, torej prodajo blaga, kupljenega za osebno ali družinsko rabo ali za gospodinjstvo.⁴⁴

DK se ne nanaša, razen kadar je to izrecno drugače določeno, še na veljavnost pogodbe ali katerekoli izmed njenih določb ali običajev⁴⁵ in na učinek, ki bi ga pogodba lahko imela na lastnino prodanega blaga.⁴⁶ Za določitev glede veljavnosti mednarodne prodajne pogodbe oziroma njenih posameznih določil se bodo uporabljala pravila prava, na katerega se nanašajo navezne okoliščine za zadevno pogodbo. DK se je zaradi ob sprejemanju konvencije opaznih razlik v določenih nacionalnih zakonodajah izognila poseganju v pravno ureditev posledic in učinkov prehoda lastninske pravice.

Glede na določbe 5. člena se DK ne uporablja za odgovornost prodajalca za smrt ali telesne poškodbe, ki bi jih blago utegnilo povzročiti katerikoli osebi.

Po 6. členu DK lahko pogodbeni stranki izključita uporabo te konvencije ali s pridržkom določbe 12. člena konvencije odstopita od katerekoli njene določbe ali spremenita njihov učinek. Izključitev uporabe DK mora biti izrecna, lahko pa jo sopogodbenika sprejmeta molče tako, da njuna pogodba vsebuje določilo, ki je drugačno od besedila DK. Določba 12. člena⁴⁷ se nanaša na pisno obliko mednarodne prodajne pogodbe; pri tem ni dispozitivne narave ampak kogentne

---

⁴³ 100. člen DK

⁴⁴ Več o tem glej 9.1.2.2. Opredelitev stvari.

⁴⁵ 4/a člen DK

⁴⁶ 4/b člen DK

⁴⁷ 12. člen DK se nanaša na pisno obliko mednarodne prodajne pogodbe.

narave, saj morata pogodbeni stranki uporabiti ta člen in ne smeta spremeniti njegovega učinka, kadar ima katerakoli stranka sodeč sedež v državi pogodbenici, ki je dala izjavo na podlagi 96. člena DK. Pri tem je potrebno upoštevati, da je vsebina 12. člena v tem, da onemogoča pravno učinkovanje 11. člena, ki upošteva načelo neobličnosti mednarodne prodajne pogodbe. Gre torej za določilo, ki je namenjeno pogodbenim strankam iz tistih držav pogodbenic, katere nacionalne zakonodaje s prisilno normo nalagajo sklenitev mednarodne prodajne pogodbe v pisni obliki.

Ob tem ne smemo spregledati, da 95. člen DK dopušča, da lahko vsaka država podpisnica ob vložitvi oz. deponiranju svojih ratifikacijskih oziroma pristopnih listin izjavi svoje pridržke v skladu z določbami 95. člena DK. Država pogodbenica lahko uveljavlja pridržek glede pravila b. točke 1. odst. 1. člena DK. Države članice torej lahko pisno izrečejo še svoje pridržke glede posameznih določil DK ali njihovega vsebinskega učinkovanja. To pomeni, da za odločanje glede pravnega varstva v državi, ki je uveljavila ta pridržek, pristojno sodišče ni dolžno uporabiti DK v primeru, ko njegova kolizijska pravila napotujejo na uporabo prava države pogodbenice. Sodišče se samo odloči, ali bo uporabilo DK ali notranje pravo posamezne države.

Le Nemčija je problem, ali naj se uporabi DK ali notranje pravo, rešila tako, da v primeru, ko nemška kolizijska norma napotuje na uporabo prava države, ki je uveljavila pridržek iz 95. člena DK. Nemško sodišče torej ne sme uporabiti DK, ampak mora uporabiti notranje pravo določene države.⁴⁸

Države članice lahko ob položitvi ratifikacijskih listin izjavijo tudi pridržek po 92. členu DK, ki ureja pridržke glede II. in III. dela DK, torej glede sklenitve pogodbe, ki obsega določbe od 14. člena do 24. člena, ali glede prodaje blaga, ki obsega določbe od 25. člena do 88. člena. Glede uporabe pravnih pravil 2. odstavek 92. člena DK izrecno določa, da se država, ki uveljavlja pridržek enega od obeh delov, ne šteje za pogodbenico po 1. odst. 1. člena DK, glede snovi, ki ureja del, na katerega se takšna izjava nanaša.

Države pogodbenice pa smejo uveljavljati še naknadne posebne uveljavitve pridržkov. Tako uveljavitve pridržkov ene, dveh ali več držav pogodbenic določata 1. in 2. odstavek 94. člena DK, ki urejata dva različna položaja. V prvem primeru lahko dve ali več držav pogodbenic, ki imajo enaka ali podobna pravila glede vprašanj, na katera se nanaša DK, kadarkoli izjavi, da konvencija ne bo veljala za prodajne pogodbe ali za njihovo sklenitev, kadar imata stranki svoje sedeže v teh državah. Te izjave lahko dajejo skupaj ali na podlagi vzajemnih enostranskih izjav. V drugem primeru pa lahko tudi država pogodbenica, ki ima enaka ali podobna pravna pravila glede vprašanj, na katera se nanaša DK, kot ena ali več držav, ki niso pogodbenice, kadarkoli izjavi, da konvencija ne bo veljala za prodajne pogodbe ali za njihovo sklenitev, kadar imata stranki svoje sedeže v teh državah.

Za sodišče v državi, ki je uveljavljala pridržek, to pomeni, da ni dolžno uporabiti DK v primeru, ko njegova kolizijska pravila napotujejo na uporabo prava države pogodbenice.

---

⁴⁸ Nemčija je glede te problematike oblikovala lasten omejen pridržek glede b. točke 1. odst. 1. člena DK s posebno izjavo.

8 Koncepti kršitve in sistem sankcij za prodajalčevo kršitev pogodbe

Načelo dolžnosti izpolnitve obveznosti nalaga udeležencem obligacijskega razmerja dolžnost izpolniti svojo obveznost in odgovornost za njeno spolnitev. To načelo pravna teorija imenuje tudi *pacta sunt servanda* oziroma načelo pogodbene discipline.

Bistveno načelo torej zahteva od prodajalca, da kupcu pravočasno in pravilno dobavi blago, ki je istovetno (skladno) s pogodbo, kar pomeni, da mora blago ustrezati zatrjevanim in predstavljenim lastnostim, namenu rabe, za katero blago kupec kupuje, če prodajalcu ta namen ne more ostati neznan, ter končno običajni rabi. Prodajalec je zavezan kupcu izročiti oz. prenesti stvar brez stvarnih in pravnih napak. Ali ima stvar stvarne napake, se presoja glede na to, kakšne lastnosti naj bi – po predstavi obeh strank – stvar imela ob prehodu nevarnosti.

Pogodbena obveznost je lahko kršena tako, da stranka svoje pogodbene obveznosti sploh ne izpolni ali da jo izpolni nepravilno. Včasih je sporno, kdaj se še izpolnitev sploh lahko šteje za nepravilno, kdaj pa že lahko govorimo o neizpolnitvi. Vprašanje je, ali je treba kot neizpolnitev obravnavati samo popolno pasivnost dolžnika ali pa se kot neizpolnitev lahko obravnava tudi nepravilna izpolnitev, če je bistveno kršena pogodbena obveznost. V zvezi s tem obstajajo v primerjalnem pravu trije sistemi. Prvi sistem je sistem čiste delitve na neizpolnitvene in jamčevalne sankcije, po katerem se izpolnitev z napako ne šteje za neizpolnitev, ki bi imela za posledico neizpolnitvene sankcije. To stališče je sprejeto v večini kontinentalnih zakonodaj. Drugi sistem je sistem, po katerem se izpolnitev z napakami obravnava ali kot nepravilna izpolnitev, za katero veljajo jamčevalne sankcije, ali kot neizpolnitev, za katero veljajo neizpolnitvene sankcije. Katere sankcije se bodo uporabile, je odvisno od upravičenca izbire sankcij. Ta sistem je veljal tudi pri nas po starih pravnih pravilih (ODZ). Tretji sistem je sistem, po katerem se jamčevalne in neizpolnitvene sankcije ne ločijo. Vse sankcije so neizpolnitvene ne glede na to, ali gre za neizpolnitev ali za nepravilno izpolnitev. Značilno je, da se bistvene kršitve razlikujejo od nebistvenih, posledica tega so različne sankcije. Ta sistem velja v angleškem pravu.

Kontinentalna teorija je izoblikovala tradicionalno tridelno delitev pogodbenih kršitev na nemožnost izpolnitve, dolžnikovo zamudo z izpolnitvijo in nepravilno izpolnitev. O nemožnosti izpolnitve govorimo, če dolgovana obveznost izostane zato, ker njena izpolnitev ni več mogoča, o dolžnikovi zamudi, če izpolnitev ni opravljena, je pa še vedno mogoča, o jamčevanju za nepravilno izpolnitev pa, če je izpolnitev sicer pravočasno opravljena, vendar ima napake.

Kontinentalni sistem sankcij strogo ločuje med neizpolnitvenimi sankcijami in sankcijami za nepravilno izpolnitev. Ugotoviti je potrebno, ali je ravnanje kršilca neizpolnitev ali izpolnitev z napako. Ocena je včasih še posebej težavna, če gre za dobavo aliuda ali delno izpolnitev obveznosti. Sistem sankcij je prilagojen temeljnim obveznostim in je glede njih najbolj izdelan. Manj pozornosti se posveča avtonomno dogovorjenim obveznostim, za katere veljajo splošna načela. Sankcije neizpolnitve so izpolnitveni zahtevek, razveza pogodbe in odškodninska

odgovornost. Za uveljavljanje prvih dveh ni potrebno ugotavljati subjektivnega odnosa kršilca do kršitve, za odškodnino pa veljajo splošna načela o pogodbeni odgovornosti. Sankcije nepravilne izpolnitve pa so zahtevek za odpravo pomanjkljivosti, izpolnitveni zahtevek, zmanjšanje kupnine, razveza pogodbe in odškodninska odgovornost. Uveljavljanje teh sankcij ni vezano na subjektivni odnos kršilca, razen pri odškodnini, kjer veljajo splošna načela.

Common law v nasprotju s kontinentalnim sistemom, ki posebej določa neizpolnitvene in jamčevalne sankcije, predvideva le neizpolnitvene sankcije tudi zaradi napak pri izpolnjevanju. Jamčevanja za napake kot posebnega instituta namreč ne pozna. Sankcije zaradi kršitve pogodbe pa se razlikujejo glede na to, ali gre za kršitev bistvenega ali stranskega pogoja, določenega v pogodbi.

V pogodbi namreč nimajo vsi pogodbeni pogoji (določila) enakega pomena. Nekateri so tako pomembni, da na njih temelji pogodba, zato jih imenujejo bistveni pogoji - conditions⁴⁹, drugi, ki niso tako bistvenega pomena, pa se imenujejo stranski pogoji – warranties. Bistvena razlika med conditions in warranties se pokaže pri kršitvi pogodbe. Če je kršen pogoj – condition, ima pogodbi zvesta stranka izbiro, da lahko zahteva razvezo pogodbe in odškodnino za škodo, ki jo je pretrpela zaradi kršitve, ali pa da vztraja pri izpolnitvi pogodbe in zahteva odškodnino zaradi kršitve.⁵⁰ V drugem primeru sme pogodbi zvesta stranka obdržati izpolnitev z napako ali pa zahtevati pravilno izpolnitev pogodbe. Kršitev manj pomembnih oz. postranskih pogojev – warranties pa daje pogodbi zvesti stranki zgolj pravico zahtevati odškodnino. Takšna ureditev izhaja iz stališča, da se lahko manjše kršitve pogodbe povsem zadovoljivo sanirajo z denarnim nadomestilom. Pogoj za odškodninski zahtevek pa je, da je nasprotni stranki mogoče očitati odgovornost za povzročeno škodo.

Iz tega kratkega orisa je razvidno, da v primeru kršitve pogodbenih obveznosti tako v kontinentalnem kot common law sistemu pravo zagotavlja določene in v temeljnih izhodiščih precej primerljive pravne sankcije, ki jih pogodbi zvesta stranka uporabi nasproti kršitelju pogodbe. Kljub takšni osnovni podobnosti pa obstajajo med common law in kontinentalnim pravom precejšnje razlike, ki se kažejo v določenih svojstvenih institutih kot tudi v pravni miselnosti in pristopu k posameznim problemom.

8.1 Splošne uzance

Splošne uzance za blagovni promet⁵¹ imajo v slovenskem pravu v primerjavi z vlogo uzanc sploh poseben pomen. Ta vloga je določena s tem, da so Splošne uzance za blagovni promet, ki so bile objavljene dne 7.4.1954 v srbohrvaškem jeziku, vrsto let nadomeščale trgovinski oziroma obligacijski zakon.

---

⁴⁹ »A condition is an essential term of the contract which goes to the root or the heart of the contract.« McKenarick, Ewan: Contract law, Macmillan Education Ltd. London 1997, str. 127

⁵⁰ McKendrick, ibidem, str. 127

⁵¹ Splošne uzance za blagovni promet - Uradni list FLRJ št. 15/1954

Ob koncu 2. svetovne vojne je tedanja Jugoslavija postavljala nov pravni sistem. Na podlagi zakona o razveljavitvi pravnih predpisov, izdanih pred 6.4.1941 in med sovražno okupacijo,⁵² so do tedaj veljavni predpisi izgubili pravno moč ali bili razglašeni za neobstoječe. Ker je bilo očitno, da obligacijski zakon ne bo kmalu sprejet, ureditev po avstrijskem Občem državljanem zakoniku pa je bila za gospodarske pogodbe pomanjkljiva, je takratni plenum glavne državne arbitraže januarja 1954 izdal Splošne uzance za blagovni promet, 5. člen Zakona o gospodarskih sodiščih,⁵³ pa je določil, da gospodarska sodišča sodijo v gospodarskih in pomorskih sporih tudi po uzancah, razen če so stranke to izključile ali če zakon odreja, da je treba uporabiti zakonske določbe.

Splošne uzance za blagovni promet (v nadaljnjem besedilu Splošne uzance) niso tipične uzance, ne po vsebini in ne po svoji naravi. Vsebujejo splošna pravila obligacijskega prava, nekatere določbe so kogentne narave, kar je v nasprotju s siceršnjo naravo uzanc. Do sprejema Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR) so uzance učinkovale kot postavljeno, objektivno pravo, saj jim je pravno moč dajal Zakon o gospodarskih sodiščih. Po področjih, ki jih urejajo Splošne uzance, so primerljive s trgovinskimi zakoni in urejajo predvsem prodajno pogodbo.

Izpolnitev kupne pogodbe splošne pogodbe uzance obravnavajo v III. razdelku od podrazdelka B, ki obsega od uzance št. 70 (v nadaljnjem besedilu se posamezne uzance označujejo z U npr. U 70) pa vse do U 159. Kaj je šteti za izpolnitev pogodbe, se posebej ne določa ter se prav tako s tem v zvezi ne ukvarja z istovetnostjo blaga v smislu dolžnosti prodajalca. Nadalje se v poglavju 1. obravnava izročitev, v naslovu pa je naveden tudi termin dobava, vendar se nato ves čas navaja le izraz izročitev, kar kaže, da se izraza uporabljata kot sinonima, pri čemer se je osvojil izraz izročitev. Ugotavljanje količine obravnava v poglavju 4. od U 115 do U 134. V poglavju 5. se obravnava Odgovornost za napake. Obsega pod a) splošne določbe v določilih U 135 (odgovornost za napake, ki so kupcu znane), pod b) Ugotavljanje kakovosti od U 137 do U 149, pod c) Ugovore proti kakovosti od U 150 do U 153 in pod č) Kupčeve pravice, kadar ima blago napake, pa od U 154 do U 159.

V IV. razdelku pod Zamuda se v 1. poglavju obravnava Dolžnikovo zamudo od U 206 do U 216, sledi poglavje 2. Upnikova zamuda, zatem pa sledi še 3. poglavje Posebni primeri zamude od U 224 do U 229. V samostojnem razdelku pa se obravnava Odškodnina, ki obsega poglavja 1. Splošne določbe, 2. Posebni primeri odškodninske odgovornosti in 3. Pogodbena kazen.

Posamezne zahtevke zaradi dolžnikove zamude določa U 209. Ta določa, da sme upnik, če je dolžnik v zamudi, po svoji izbiri zahtevati izpolnitev pogodbe in odškodnino zaradi zamude ali odstopiti od pogodbe in zahtevati odškodnino zaradi neizpolnitve pogodbe. Upnik sme odstopiti od pogodbe samo, če je dal dolžniku primeren rok za izpolnitev njegove obveznosti in če dolžnik pogodbene obveznosti ne izpolni niti v tem naknadnem roku. Upnik pa sme odstopiti od pogodbe, ne da bi dal dolžniku naknadni rok, če mu je dolžnik že pred iztekom izpolnitvenega roka ali

---

⁵² Zakon o razveljavitvi pravnih predpisov, izdanih pred 6.4.1941 in med sovražno okupacijo – Uradni list FLRJ št. 86/46

⁵³ Zakon o gospodarskih sodiščih – Uradni list FLRJ, št. 31/54

po njem sporočil, da ne bo izpolnil svoje obveznosti, ali pa če dovolitev naknadnega roka nasprotuje naravi kupčije. Pri tem upnik ne more odstopiti od svoje izbire.

Zahtevki kupca pri odstopu od pogodbe zaradi prodajalčeve zamude so določeni v U 211. Kupec sme po svoji izbiri terjati razliko med dogovorjeno ceno blaga in njegovo povprečno tržno ceno, ki je veljala v kraju izpolnitve na prvi delavnik po izteku roka, ki ga je kupec naknadno dal prodajalcu za izpolnitev obveznosti; če pa takšnega roka ni dal zato, ker mu je prodajalec sporočil, da ne bo izpolnil svoje obveznosti, pa na prvi delavnik po izteku izpolnitvenega roka; če je kupec poleg te razlike pretrpel še drugo škodo, sme terjati tudi povrnitev te škode. Terjati sme povrnitev dejanske škode in izgubljenega dobička; prav tako pa kupiti pri kom drugem blago, ki bi mu ga bil moral izročiti prodajalec, in terjati od prodajalca razliko med ceno, ki jo je z njim dogovoril, in med višjo ceno, po kateri je blago kupil pri kom drugem, povrnitev stroškov z nakupom blaga in tudi povrnitev druge škode, ki jo je pretrpel zato, ker prodajalec ni izročil blaga. V tem zadnjem primeru mora kupec po zanesljivi poti in pravočasno sporočiti prodajalcu, da ima namen kupiti blago, nakup sam pa opraviti v primernem roku.

Splošne uzance odgovornost za stvarne oz. kakovostne napake obravnavajo v določbah od 135 do 159 pod naslovom Odgovornost za napake. Za ločevanje med jamčevalnimi in izpolnitvenimi zahtevki je bil temeljni pogoj, da je kupec predmet spolnitve (blago) sprejel. Trenutek sprejema je bil tista razmejitev, ki je ločevala oba načina odgovornosti. Uzanca 136 je določala, da prodajalec ni odgovoren za napake, ki so bile kupcu ob sklenitvi pogodbe znane ali so mu morale biti znane (če bi ravnal z običajno skrbnostjo), razen če je prodajalec ob sklepanju pogodbe izrecno zatrjeval, da ima blago lastnosti, ki jih nima ali če mu je v hudobnem namenu zamolčal te napake.

Uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov je vezano na rok. Pri količinskih napakah mora kupec ugotoviti količino brez odlašanja, brž ko je to mogoče, če pa gre za preslepitev teh napak, ne more več ugovarjati po izteku 6 mesecev od prevzema blaga. Tudi pri kakovostnih napakah mora kupec tako napako ugovarjati brez odlašanja, takoj ob samem ugotavljanju v primeru skritih napak in v primerih preslepitve pa brž, ko je napako odkril ali izvedel za preslepitev, vendar tudi v teh primerih kupec ne more ugovarjati proti kakovosti po izteku 6 mesecev od prevzema blaga. Če kupec ni pravočasno ugovarjal zaradi ugotovljenih napak blaga, velja, da je blago prevzel brez ugovorov proti kakovosti blaga.

Kupčeve pravice ne zastarajo, če je prodajalčevo ravnanje takšne vrste, da gre za preslepitev, ki je kaznivo dejanje. Uzanca 132 in 152 določa načine za ugovor, ki se ga mora vedno še pisno potrditi.

Posamezne jamčevalne zahtevke določa uzanca 154. Kupec, ki je pravilno in pravočasno sporočil prodajalcu ugovore zaradi ugotovljenih napak blaga, sme po svoji izbiri ali odstopiti od pogodbe, izročeno blago pa dati prodajalcu na razpolago, ali zahtevati izpolnitev pogodbe, izročeno blago pa dati prodajalcu na razpolago, ali terjati znižanje cene sorazmerno z nižjo vrednostjo izročeneega blaga, ali pa zahtevati, da prodajalec odpravi napake v primernem roku, če se dajo odpraviti. V vsakem primeru pa sme kupec obenem z jamčevalnim

zahtevkom uveljavljati tudi odškodnino, če so podani pogoji za odškodninski zahtevak. Zaradi proste izbire jamčevalnega zahtevka je bila ureditev bistveno drugačna od ODZ, ker ODZ ne priznava takšne proste izbire.

Pripomniti gre, da so danes določeni instituti v Obligacijskem zakonu (OZ) urejeni drugače kot v uzancah. Splošne uzance pa se še uporabljajo v vseh tistih primerih, kadar se zakon sklicuje na običaje, oz. kadar dopolnjujejo dispozitivno normo zakona, poleg tega pa se lahko uporabljajo še za vprašanja, ki niso predmet zakonskega urejanja. Pravila Splošnih uzanc, ki urejajo podrobnejša vprašanja in niso v nasprotju s kogentnimi pravili Obligacijskega zakonika (OZ), so v okviru obravnavane teme poleg ostalih npr. Uzanc 56 – primeri, ko gre za spremenjene okoliščine Uzanc od 75 do 79 – podrobnejša pravila o načinu izročitve, Uzance 71 do 74, ki urejajo podrobnejša pravila v kraju izročitve, Uzance 81 do 86, 92 do 95 – podrobnejša pravila o roku izročitve Uzance 100 do 114 – vsebina izrazov o prehodu nevarnosti, kraju izročitve in stroških (prevozne klavzule), Uzance 115 do 129 – ugotavljanje količine, Uzanca 132 – načini, kako se ugovarja količina, Uzance 138 do 149 – ugotavljanje stvarnih napak. Uzanca 157 – kupčeve pravice, če je izročeno blago boljše kakovosti, Uzanca 241 – odgovornost za opustitev sporočila.

Splošne uzance ne omenjajo pravnih napak, kar naj bi bil vpliv kontinentalnih trgovinskih zakonikov, ki te odgovornosti pri kupni pogodbi niso poznali oz. je niso posebej urejali.⁵⁴

8.2 ZOR

Zakon o obligacijskih razmerjih (v nadaljnjem besedilu ZOR)⁵⁵ je začel veljati 1. oktobra 1978 leta. Zakon je prinesel nekatere novosti, v pretežnem delu pa je sprejel že uveljavljene institute civilnega prava. ZOR je urejal temelje obligacijskih razmerij (splošni del) ter pogodbeno in druga obligacijska razmerja na področju prometa blaga in storitev.⁵⁶ Njegove določbe, ki so se nanašale na pogodbe, so se uporabljale za vse vrste pogodb, razen če ni bilo za gospodarske pogodbe izrecno drugače določeno.⁵⁷ Zakon je tako enako urejal vsa obligacijska razmerja ne glede na subjekte, razen za gospodarske pogodbe s področja gospodarskih dejavnosti.⁵⁸

Zakon ni urejal vseh obligacij, ki sodijo v obligacijsko pravo. Sledil je zahtevi, da je obligacijo treba uvrstiti glede na njeno naravo. Po ZOR v splošni del obligacij sodijo tako splošna pravila o nastanku obveznosti, ureditev usode obligacijskega razmerja, potem ko je nastalo, prenos pravic in obveznosti, njihova utrditev s posebnimi pogodbami ali drugimi varstvenimi institucijami, njihove spremembe in prenehanje kakor tudi posebna pravila, ki veljajo za različne predmete izpolnitve. V posebna obligacijska razmerja sodijo tudi posamezne pogodbe, ki se sklepajo na trgu.

⁵⁴ Sajovic Bogomir, Pravniki št. 3-4, ČZ Uradni List LRS, Ljubljana 1962, str. 70-75

⁵⁵ Zakon o obligacijskih razmerjih – Uradni list SFRJ št. 29/78, 39/95, 57/89

⁵⁶ 1. člen ZOR

⁵⁷ 1. odst. 25. člena ZOR

⁵⁸ 1. odst. 25. člena ZOR

ZOR je prej enovito določbo U 60 (skrbnost strank pri izpolnjevanju obveznosti) razvil in opredelil v 17. členu (dolžnost izpolnitve obveznosti) in 18. členu (ravnanje pri izpolnjevanju obveznosti in uveljavljanju pravice) ter ju uvrstil v splošni del zakona pod I. poglavje (Temeljna načela) prvega dela (Temelji obligacijskih razmerij – splošni del). Glede predmeta oz. blaga pa je prejšnji 1. odstavek U 70, ki obravnava izročitev in prevzem blaga v 1. odst. 468. člena ZOR določneje opredelil v drugem delu ZOR tako, da je prodajalec dolžan izročiti stvar kupcu v brezhibnem stanju, skupaj z njenimi pritiklinami, če ni dogovorjeno ali če ne izvira iz narave posla kaj drugega.

ZOR najprej na splošno določa odgovornost pogodbenih strank za stvarne in pravne napake najprej v Prvem delu (Temelji obligacijskih razmerij – splošni del) v II. poglavju (Nastanek obveznosti). Odgovornost je splošno opredeljena v 1. oddelku (Pogodba) 5. odseka (Dvostrane pogodbe) v pododseku I. Odgovornost za stvarne in pravne napake izpolnitve v 121. členu. Zatem pa je isti institut jamčevanja za napake podrobneje uredil v drugem delu (Pogodbe) v VII. poglavju (Prodaja), v 3. oddelku (Obveznosti prodajalca) v drugem delu (Pogodbe) pri 2. odseku (Odgovornost za stvarne napake) v določbah od 478. do 500. člena in v pododdelkih I. (Splošno o stvarnih napakah) in II. (Pravice kupca), 3. odseku (Odgovornost za pravne napake – varstvo pred evikcijo) v določbah od 508. do 515. člena.

Sklop jamčevalnih zahtevkov ZOR določa v drugem posebnem delu v I. poglavju (Prodajna pogodba), v 3. oddelku (Obveznost prodajalca) v 2. odseku je (Odgovornost za stvarne napake, v III. pododseku) vključil tudi določbe za garancijo za brezhibno delovanje prodane stvari v določbah od 501. člena do 507. člena še odgovornost za razvezo pogodbe zaradi neizpolnitve v Prvem delu (Temelji obligacijskih razmerij – splošni del). Ta odgovornost je splošno opredeljena v 1. oddelku (Pogodba) 5. odseka (Dvostrane pogodbe) v pododseku III. Razveza pogodbe zaradi neizpolnitve v določbah 124. člena do 132. člena. V njih opredeljuje pravice ene stranke, če druga stranka ne izpolni svoje obveznosti, določbe, če pravočasna izpolnitev ni bistvena sestavina pogodbe, določbe razveze pogodbe brez naknadnega roka, določbe razveze pogodbe pred iztekom roka, določbe razveze z zaporednimi obveznostmi, določbe dolžnosti obveščanja, določbe, kdaj pogodbe ni mogoče razdreti in določbe o učinkih razdrte pogodbe.

Temu pododseku sledi pododsek IV. Razveza ali sprememba pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin v določbah od 133. člena do 136. člena. Tu obravnava predpostavke za razvezo, dolžnost obveščanja, okoliščine, pomembne za odločbo sodišča in odpoved sklicevanja na spremenjene okoliščine. Nadalje sledi pododsek V. Nemožnost izpolnitve, ki obsega člene od 137. do 138. člena. Obsega določbe o nemožnosti izpolnitve, za katero ne odgovarja nobena stranka in določbe o nemožnosti izpolnitve, za katero odgovarja druga stranka.

Nadalje ZOR prav tako določa odškodninsko odgovornost za kršitev pogodbenih obveznosti. Splošne določbe so zajete v Prvem delu (Temelji obligacijskih razmerij – splošni del) v II. poglavju (Nastanek obveznosti) pri 2. oddelku (Povzročitev škode). Tu v 1. odseku (Splošna načela) med drugimi v 154. čl. opredeljuje podlago za odgovornost, v 155. členu pa opredeljuje škodo. V III. poglavju (Učinki

obveznosti) nato v 1. oddelku (Upnikove pravice in dolžnikove obveznosti) v 1. odseku (Pravica do povračila škode) v pododseku I. (Splošna pravila) od 262. člena do 269. člena določa izpolnitev obveznosti in posledice neizpolnitve, oprostitev dolžnika odgovornosti, pogodbeno razširitev odgovornosti, omejitev in izključitev odgovornosti, obseg odškodnine, krivdo upnika, odgovornost zaradi opustitve obvestila in uporabo določb o povzročitvi škode. Povrnitev škode v primeru, če se prodaja razdre, pa nato obravnava še v drugem – posebnem delu v VII. poglavju (Prodaja) v 6. oddelku. Tu od 523. člena do 526. člena določa splošno pravilo, določbe, če ima stvar dnevno ceno, določbe, če so stvari prodane ali kupljene zaradi kritja in določbe za povrnitev druge škode.

ZOR ostaja pri tradicionalni kontinentalni delitvi kršitev pogodbenih obveznosti, torej pri neizpolnitvi in pri nepravilni izpolnitvi pogodbe. Posamezne zahteve kupca zaradi nemožnosti izpolnitve oz. zaradi neizpolnitve pogodbe s strani prodajalca so določene tako, da ima kupec pravico zahtevati izpolnitev⁵⁹ ali razvezo pogodbe zaradi neizpolnitve⁶⁰ pri tem, da pri pogodbi z zaporednimi obveznostmi to lahko zahteva le glede vseh bodočih obveznosti⁶¹, do razdrtja pogodbe po samem zakonu pa pride pri fiksnih poslih.⁶² V vsakem primeru pa ima kupec pravico do odškodnine. Pogodba se razdre z navadno izjavo, v kolikor ni razdrta že po samem zakonu.⁶³ Upnik oz. kupec, ki zaradi neizpolnitve prodajalčeve obveznosti razdira pogodbo, mora to nemudoma sporočiti dolžniku oz. prodajalcu.⁶⁴ V tem primeru ne gre za prekluzivni rok, izjava pa učinkuje, ko prodajalec prejme tako običajno izjavo.

Čeprav je ZOR institut odgovornosti za stvarne in pravne napake izpolnitve obravnaval že v 121. členu, torej v splošnem delu, pa je podrobneje uredil institut jamčevanja za napake v drugem – posebnem delu pri prodajni pogodbi pod 2. odsekom odgovornost za stvarne napake in sicer od 478. do 500. člena in v 3. odseku odgovornost za pravne napake – varstvo pred evikcijo in sicer od 508. do 515. člena.

Jamčevalni zahtevki kupca za stvarne napake so opredeljeni v 488. členu ZOR. Kupec, ki je o napaki pravočasno in pravilno obvestil prodajalca, lahko zahteva od prodajalca, da napako odpravi ali da mu izroči drugo stvar brez napake (izpolnitev pogodbe), lahko zahteva znižanje cene, lahko pa izjavi, da razdira pogodbo. V vsakem izmed teh primerov ima kupec pravico zahtevati povrnitev škode. Člen 500. pa določa, da pravice kupca, ki je pravočasno obvestil prodajalca o napaki, ugasnejo v enem letu, šteto od dneva, ko mu je odposlal obvestilo, razen če jih zaradi prodajalčeve prevare ni mogel uporabiti.

Jamčevalni zahtevki kupca za pravne napake stvari pa so opredeljeni v 509. in 510. členu ZOR. Kupec, ki je obvestil prodajalca, lahko najprej zahteva, da prodajalec pravno napako odpravi ali pa, če gre za stvari določene po vrsti, da mu izroči drugo stvar, ki je brez napake. Če s tem zahtevkom ne uspe, lahko zahteva

---

⁵⁹ 2. odst. 125. čl. ZOR

⁶⁰ 2. odst. 126. čl. ZOR, 3. odst. 125. čl. ZOR, 3. odst. 126. čl. ZOR, 127. čl. ZOR, 128. čl. ZOR

⁶¹ 1. odst. 129. čl. ZOR

⁶² 1. odst. 125. čl. ZOR

⁶³ 124. čl. ZOR

⁶⁴ 130. čl. ZOR

razvezo pogodbe ali pa zahteva sorazmerno znižanje kupnine. V vsakem od teh primerov pa ima kupec pravico zahtevati tudi povrnitev škode, razen če je vedel za možnost, da mu bo stvar odvzeta ali pravica omejena. V takem primeru pa ima pravico zahtevati vrnitev oziroma znižanje kupnine.

Člen 515. ZOR določa, da kupčeva pravica iz pravnih napak ugasne po enem letu od dneva, ko je izvedel za pravico tretjega, če pa je tretji začel spor, preden se je ta rok iztekel, kupec pa je zahteval od prodajalca, naj kot intervenient stopi vanj, ugasne kupčeva pravica šele po šestih mesecih po pravnomočno končanem sporu.

Novost v ZOR je tudi, da je odstopil od klasičnega pravila dokazane krivdne odgovornosti, na podlagi katerega je bil oškodovanec dolžan povzročitelju škode dokazati vse elemente odškodninskega delikta, torej tudi njegovo krivdo. Uveljavil je načelo krivdne odgovornosti z obrnjenim dokaznim bremenom, na podlagi katerega je škodo dolžan povrniti povzročitelj škode, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde.⁶⁵

8.3 OZ

Obligacijski zakonik (v nadaljnjem besedilu OZ)⁶⁶ je začel veljati 1. januarja 2002. Zakonik izhaja iz kontinuitete obligacijskega prava, saj je delovna skupina za pripravo OZ zastopala stališče, da je za ZOR mogoče trditi, da je njegova temeljna koncepcija bila v skladu z modernimi primerjalnopravnimi trendi razvoja obligacijskega prava v svetu in je zato bilo primerno to koncepcijo obdržati v novem slovenskem zakoniku. Kljub temu, da je zakonik uredil obligacijsko pravo bolj celovito, tudi OZ ne ureja obligacijskega prava v celoti, temveč so posamezna področja obligacijskega prava urejena še v več novih slovenskih zakonih. Kljub temu izrecno določa, da vsebuje temeljna načela in splošna pravila za vsa obligacijska razmerja.⁶⁷

Glede ureditve za gospodarske pogodbe OZ načeloma ohranja koncept ZOR. Določbe zakonika, ki se nanašajo na pogodbe, se torej še naprej uporabljajo za vse vrste pogodb, razen če ni za gospodarske pogodbe izrecno drugače določeno.⁶⁸

OZ ima dva glavna dela. V prvi knjigi je splošni del, ki zajema splošna pravila obligacijskega prava, v drugi knjigi je posebni del, ki zajema posamične pogodbe. Število členov OZ, ki so v primerjavi z ZOR novi oziroma bolj ali manj spremenjeni, je razmeroma veliko, zlasti če štejemo mednje tudi številne redakcijske in jezikovne spremembe.

OZ v določbi 6. člena (Skrbnost) o obveznosti skrbnega ravnanja (po prejšnjem 18. čl. ZOR) ne povzema prepovedi iz tretjega odstavka 18. člena ZOR, saj je ta že zajeta z obveznostjo vestnega in poštenega ravnanja iz 5. čl. OZ. V enakem

---

⁶⁵ 1. odst. 154. člena

⁶⁶ Obligacijski zakonik – Uradni list RS, št. 83/01

⁶⁷ 1. odst. 1. čl. OZ

⁶⁸ 1. odst. 13. čl. OZ

besedilu pa je ohranil vsebino 17. čl. ZOR in sicer v 9. čl. OZ. Oba člena je uvrstil v prvo knjigo – splošni del v I. poglavje – Temeljna načela. Vsebina 1. odst. 468. člena ZOR pa je ohranjena v enakem besedilu v 448. čl. OZ v drugi knjigi – posebni del, 3. oddelku (Obveznosti prodajalca) v 1. odseku (Izročitev stvari).

Tudi OZ določa najprej na splošno odgovornost pogodbenih strank za stvarne in pravne napake najprej v Prvi knjigi – splošni del, v II. poglavju (Nastanek obveznosti), v 1. oddelku (Pogodba), v 5. odseku (Dvostrane pogodbe), v I. pododdelku – Odgovornost za stvarne in pravne napake izpolnitve in sicer v 100. členu. Zatem pa isti institut jamčevanja za napake podrobneje ureja v drugi knjigi – posebni del v 1. poglavju (Prodajna pogodba) v 3. oddelku (Obveznosti prodajalca) pri 2. odseku – Odgovornost za stvarne napake v pododsekih I. (Splošno o stvarnih napakah) in II. (Pravi kupca) v določbah od 458. do 480. člena in v 3. odseku – Odgovornost za pravne napake v določbah od 488. do 495. člena.

V sklopu jamčevalnih zahtevkov je tudi OZ ohranil v 2. odseku (Odgovornost za stvarne napake), III. pododsek - Garancija za brezhibno delovanje prodane stvari v določbah od 481. do 487. člena OZ.

Razveza pogodbe je v OZ obravnavana v Prvi knjigi – splošni del, v II. poglavju (Nastanek obveznosti), v 1. oddelku (Pogodba), v 5. odseku (Dvostrane pogodbe) in sicer v pododseku III. Prenehanje pogodbe zaradi neizpolnitve in sicer od 103. do 111. člena, v pododseku IV. Razveza ali sprememba pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin od 112. do 115. člena in v pododdelku V. Nemožnost izpolnitve od 116. do 117. člena.

Nadalje tudi OZ določa odškodninsko odgovornost za kršitev pogodbenih obveznosti. Splošne določbe so zajete v prvi knjigi – splošni del v V. poglavju (Nastanek obveznosti) pri 2. oddelku (Povzročitev škode. Tu v 1. odseku (Splošna načela) med drugim v 131. in 132. členu opredeljuje podlago za odgovornost in opredeljuje škodo. V III. poglavju (Učinki obveznosti) nato v 1. oddelku (Upnikove pravice in dolžnikove obveznosti) v 1. odseku (Pravica do povračila škode v pododseku I – Splošna pravila od 239. do 246. člena. Povrnitev škode v primeru, da se prodaja razdre, pa nato obravnava še v drugi knjigi – posebni del v 1. poglavju (Prodajna pogodba) v 6. oddelku v členih od 503. do 506. člena.

Tudi OZ (tako kot ZOR) ostaja pri tradicionalni kontinentalni delitvi kršitev pogodbenih obveznosti t.j. pri neizpolnitvi in pri nepravilni izpolnitvi pogodbe.

Ureditev prenehanja pogodbe je v OZ terminološko drugačna kot v ZOR. Izraz prenehanje pogodbe se uporablja kot splošen izraz, s katerim se želi označiti položaj, ko med strankama ni več osnovnega pravnega razmerja. Če pride do prenehanja pogodbe z izjavo ene stranke, OZ govori o odstopu od pogodbe. Če pride do prenehanja pogodbe iz samega zakona, govori OZ o razvezani pogodbi. Terminološka sprememba pa ni dosledno izpeljana skozi celotno besedilo OZ, tako da se izraz razdor pogodbe ohranja v 503., 504. in 505. členu OZ. Razlog je verjetno v tem, da je izraz razdor bolj jasen kot izraz odstop, ker poudarja enostranskost dejanja, ki pomeni prenehanje pogodbe.

Ureditev prenehanja pogodbe zaradi neizpolnitve je v OZ, ki v tem delu vsebinsko ne odstopa od ZOR, še vedno zelo strogo urejena. Predvsem lahko pride do prenehanja pogodbe na podlagi zakona,⁶⁹ sicer pa ima kupec še vedno pravico zahtevati izpolnitev⁷⁰ ali od pogodbe lahko odstopi zaradi neizpolnitve⁷¹ pri tem, da pri pogodbi z zaporednimi obveznostmi to lahko zahteva le glede vseh bodočih obveznosti.⁷² V vsakem primeru pa ima kupec pravico do odškodnine. Kupec odstopi od pogodbe z navadno izjavo.⁷³ Upnik oz. kupec, ki zaradi neizpolnitve dolžnikove obveznosti odstopi od pogodbe, mora to nemudoma sporočiti dolžniku oz. prodajalcu.⁷⁴ S tem druga stranka ne bo negotova glede nadaljnjega obstoja pogodbe. V tem primeru ne gre za prekluzivni rok, izjava pa učinkuje, ko prodajalec prejme tako navadno izjavo.

Odgovornost za stvarne napake je ena od oblik odgovornosti za nepravilno izpolnitev in se zanjo pogosto uporablja tudi izraz jamčevanje za stvarne napake. Napake so lahko očitne ali skrite. Pri očitnih napakah mora kupec prodajalcu sporočiti svoje pripombe takoj oz. brž, ko je po normalnem teku stvari zvedel zanje, sicer izgubi pravico, ki mu gre iz tega naslova.⁷⁵ Skrite napake so napake, ki jih ob prevzemu predmeta izpolnitve ni mogoče opaziti in se zato napaka pokaže v določenem (jamčevalnem) roku. Jamčevalni rok je torej rok, v katerem se mora (skrita) napaka pokazati, da zanjo izročitelj odgovarja. OZ v 2. odstavku 462. člena pri prodajni pogodbi določa šestmesečni jamčevalni rok, za napake, ki se pokažejo potem, pa prodajalec ne odgovarja, razen če je bil v pogodbi določen daljši rok.

Če se pokaže, da je imela stvar kakšno skrito napako, mora kupec obvestiti o njej prodajalca v osmih dneh, šteto od dneva, ko je napako opazil, pri gospodarskih pogodbah pa nemudoma, sicer izgubi to pravico.

Namen grajanja (obvestila o napaki) je v tem, da se lahko prodajalec prepriča, da gre za napako, ki je izšla iz njegove sfere in da se o njej pouči. Pogodbo je namreč treba izpolniti tako, da pogodbene stranke pri tem morajo ščititi tako svoje interese kakor interese poslovnega partnerja.⁷⁶ Poleg tega je ta rok tudi prekluzivni rok, kar pomeni, da se s prekoračitvijo tega ugovornega roka oz. roka za grajanje izgubi pravico do jamčevalnih zahtevkov.

Kupec, ki je o napaki pravočasno in pravilno obvestil prodajalca, lahko zahteva od prodajalca, da napako odpravi ali da mu izroči drugo stvar brez napake (izpolnitev pogodbe), lahko zahteva znižanje kupnine, lahko pa odstopi od pogodbe. V vsakem izmed teh primerov ima kupec pravico zahtevati povrnitev škode.⁷⁷ Člen 480 pa določa, da pravica kupca, ki je pravočasno obvestil prodajalca o napaki, ugasne po enem letu, šteto od dneva, ko mu je odposlal obvestilo, razen če jih zaradi prodajalčeve prevare ni mogel uporabiti.

---

⁶⁹ 1.odst. 104. čl. OZ

⁷⁰ 2. odst. 104. čl. OZ, 2. odst. 105. čl. OZ

⁷¹ 3. odst. 104. čl. OZ, 3. odst. 105. čl. OZ, 106. čl. OZ, 107. čl. OZ

⁷² 1. odst. 108. čl. OZ

⁷³ 103. čl. OZ

⁷⁴ 109. čl. OZ

⁷⁵ 461. čl. OZ

⁷⁶ Jelena Vilus, Komentar UN o mednarodni prodaji robe, Informator, Zagreb 1981, stran 121

⁷⁷ 468. čl. OZ

Jamčevalni zahtevki kupca za pravne napake stvari po OZ so urejeni enako kot v ZOR. Kupec, ki je obvestil prodajalca, lahko najprej zahteva, da prodajalec pravno napako odpravi ali pa, če gre za stvari določene po vrsti, da mu izroči drugo stvar, ki je brez napake.⁷⁸ Če s tem zahtevkom ne uspe, sme po svoji izbiri odstopiti od pogodbe ali zahtevati sorazmerno znižanje kupnine. V vsakem od teh primerov pa ima kupec pravico do povračila škode, ki mu je nastala⁷⁹, razen če je kupec ob sklenitvi pogodbe vedel za možnost, da mu bo stvar vzeta ali pravica zmanjšana ali omejena. V takem primeru ima pravico zahtevati vrnitev oziroma znižanje kupnine.⁸⁰

Kupčeva pravica iz pravnih napak ugasne po enem letu od dneva, ko je izvedel za pravico tretjega. Če pa je tretji začel spor, preden se je ta rok iztekel, kupec pa zahteval od prodajalca, naj kot intervenient stopi vanj, ugasne kupčeva pravica šele po šestih mesecih po pravnomočno končanem sporu.⁸¹

OZ je ohranil načelo krivdne odgovornosti z obrnjenim dokaznim bremenom.⁸²

Kot je razvidno iz tega prikaza, so se spremenile tudi podrobnosti o institutu odgovornosti za stvarne napake v okviru prodajne pogodbe. Tako na primer kupec pri obvestilu o napaki stvari ni več dolžan zahtevati od prodajalca, da stvar pregleda, pač pa le povabi prodajalca, da stvar pregleda (464. člen). Sprememba, ki pa je le redakcijske narave, je tudi pri 468. členu, ki ureja pravice kupca. Ta določa, da kupec, ki je o napaki pravočasno in pravilno obvestil prodajalca, lahko zahteva ali izpolnitev pogodbe (tako, da napako odpravi ali mu izroči drugo stvar brez napak) ali znižanje kupnine ali pa odstopi od pogodbe s tem, da v vseh primerih obdrži pravico zahtevati povrnitev škode. Iz navedenih določb sedaj jasno izhaja, da gre pri tretji sankciji za odstop od pogodbe, pri drugi sankciji pa za znižanje kupnine.

8.4 DK

Razlikam v definiciji prodajne pogodbe se je DK izognila z natančno navedbo obveznosti prodajalca in obveznosti kupca. Po 30. členu DK so obveznosti prodajalca, da v skladu s pogodbo in konvencijo dobavi blago (deliver the goods), izroči listine (hand over any documents), ki se nanašajo na blago, in prenose lastnine na blagu (transfer the property in the goods). DK ne definira pojma dobave, v 1.odstavku 35. člena DK pa opredeljuje obveznosti prodajalca, ki izhajajo iz njegove dobavne dolžnosti, kot je določeno v pogodbi. Konvencija skladnost dobavljenega blaga tako, kot je opredeljeno v pogodbi, imenuje istovetnost blaga (the goods conform with the contract). V 2. odstavku 35. člena DK je določeno, kdaj se bo štel, da blago ni istovetno blagu iz pogodbe. 3. odstavek 35. člena DK določa, da je prodajalec prost odgovornosti za neistovetnost blaga, če je kupec med sklenitvijo pogodbe vedel za neistovetnost

---

⁷⁸ 489. čl. OZ

⁷⁹ 490. čl. OZ

⁸⁰ 490. čl. OZ

⁸¹ 495. čl. OZ

⁸² 1. odst. 131. člena OZ

ali mu ni mogla ostati neznana. Ta določba pa ne velja za količino in vrsto blaga. 1. odstavek 36. člena DK določa, da je odločilen za presojo napak na blagu trenutek prehoda nevarnosti na kupca. Vprašanje prehoda nevarnosti je sicer urejeno od 67. člena do 70. čl. DK. 2. odstavek 36. člena DK pa ureja to vprašanje, kadar je prodajalec dal posebno jamstvo, da bo blago določen čas primerno za redno ali posebno uporabo ali da bo ohranilo določene lastnosti ali značilnosti.

Po določbah 37. člena DK lahko prodajalec v primeru predčasne izpolnitve popravi napako na blagu vse do trenutka, ki je določen za dobavo, pri čemer pa bo treba upoštevati, da kupcu s tem ne povzroči neprimernih neugodnosti ali neprimernih stroškov.

Posebna obveznost kupca je tudi, da je dolžan pregledati blago v čimkrajšem možnem času (as short a period as is practicable). Očitni namen 1. odstavka 38. člena je torej obveznost kupca v zvezi z uveljavljanjem napak na blagu in reklamiranje napak. Kolikšen je omenjeni rok, je konkretno vprašanje. V izjemnih primerih je po 2. odstavku 38. člena dopustno, da se pregled odloži, dokler blago ne prispe v namembni kraj. Če pa je kupec med prevozom blaga spremenil smer ali ga je odpremil naprej, 3. odstavek 38. člena določa, se lahko pregled odloži, dokler blago ne pride v nov namembni kraj, če je prodajalcu v trenutku sklenitve pogodbe bila ta možnost znana ali bi mu morala biti znana.

Sam pregled pa še ne zadošča za uveljavljanje pravice kupca zaradi neistovetnosti blaga, temveč mora kupec prodajalcu v primernem roku (a reasonable time) od trenutka, ko je odkril ali bi moral odkriti napake, poslati obvestilo, v katerem mora navesti tudi naravo pomanjkljivosti glede istovetnosti blaga, če o njej ni obvestil prodajalca najpozneje v 2 letih, računano od dneva dejanske izročitve blaga kupcu, razen če ta rok ni v skladu z rokom o pogodbenem jamstvu. Primeren rok (a reasonable time) je razumni rok, kot odgovarja potrebam prakse. Teče od trenutka, ko je kupec odkril neistovetnost (subjektivni kriterij) ali od trenutka, ko je to moral odkriti (objektivni kriterij). Dveletni rok je absolutni rok, če ni s pogodbo določeno drugače. V vseh teh primerih gre za prekluzivni rok, kar pomeni, da po njegovem izteku kupec izgubi pravico, ki mu gre iz tega naslova. Te dolžnosti kupca ne gredo v okvir prevzema dolžnosti, saj predstavljajo posebej opredeljene pogoje, da kupec lahko uveljavlja zahteve glede istovetnosti.

Pomen dejstva, da je prodajalec vedel za napake 40. člena DK opredeljuje tako, da se prodajalec ne more sklicevati oz. uporabiti določb 38. in 39. člena, če se pomanjkljivost glede istovetnosti nanaša na dejstva, ki so mu bila znana ali mu niso mogla biti neznana, kupcu pa jih ni odkril. Prodajalec svoje obveznosti ne izpolnjuje le z dobavo blaga, temveč je dolžan po 41. členu DK prenesti lastnino nad blagom, ki ne sme biti omejena z nikakršnimi pravicami ali zahtevki (right or claim) ki bi izključevale, zmanjševale ali omejevale kupčeve pravice, razen če je kupec v to privolil. Posebno pozornost zasluži 42. člen DK, kjer se opredeljuje položaj, ko pravica tretjih oseb temelji na pravicah industrijske ali intelektualne lastnine. Vsebinsko in obseg teh pravic je bilo presojski v skladu z veljavnimi konvencijami za zaščito industrijske in intelektualne lastnine pa tudi po pravu države, v kateri se bo blago naprej prodajalo ali drugače uporabljalo. Kupec po določbah 43. člena DK izgubi pravico, da se sklicuje na pravne napake, če o njih

ni obvestil prodajalca v primernem roku in v obvestilu ni navedel pravice ali terjatve koga tretjega, v katerem navede njihovo naravo. Rok je prekluziven. Uveljavljanje pravnih napak ni omejeno na absolutni rok dveh let. Prodajalec se ne more sklicevati oz. uporabiti določb, če je vedel za pravico ali terjatev koga tretjega in za njuno naravo. V 44. členu DK je strogost notifikacije napak omiljena. Kupec sicer izgubi pravico, ker ne opravi notifikacije pri dobavi neistovetnega blaga ali blaga s pravno napako, vendar lahko kupec zniža ceno v skladu s 50. členom ali zahteva odškodnino, razen za izgubljeni dobiček, če ima primerno opravičilo, zakaj ni poslal zahtevanega obvestila. Izjeme ni moč široko razlagati, primernost opravičila pa je treba ocenjevati glede na okoliščine primera.

DK opušča tradicionalno kontinentalno ločevanje med neizpolnitvijo in izpolnitvijo z napakami ter uvaja enoten sistem sankcij za kršitev pogodbenih obveznosti. V središče pozornosti je postavljena pogodba kot izraz volje strank. Vsaka kršitev se obravnava kot neizpolnitev obveznosti, zato je pogodbi zvesti stranki na voljo enoten sistem sankcij za kršitev. Poudarjena je odgovornost stranke za pravilno izpolnitev njene obveznosti. Načeloma se popolnoma enako obravnava položaj, ko se obveznost ne izpolni, in položaj, ko ima izpolnitev pomanjkljivosti in v celoti ne ustreza dogovoru. Možnost izbire je omejena z dodatnimi pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da se posamezna sankcija lahko uporabi. Enotni sistem je originalna rešitev unificiranega prava, katere korenine najdemo v common law sistemu. Doktrino le-tega je konvencijsko pravo modificiralo. Odločilna je kršitev pogodbe in od njene narave je odvisno, katere sankcije bo moč uporabiti. Pogodbi zvesta stran je pri izbiri sankcij omejena predvsem z ločevanjem med bistvenimi in nebistvenimi kršitvami pogodbe. Seveda do zahtevkov kupca pride v primeru, če prodajalec krši pogodbo (breach of contract). DK v 45. členu določa, da lahko kupec uveljavlja pravice iz 46 – 52 členov ter zahteva odškodnino, predvideno od 74. do 77. člena. Na voljo ima izpolnitveni zahtevek, zahtevo za odpravo pomanjkljivosti, zahtevo za zmanjševanje kupnine, razvezo pogodbe in zahtevo za povračilo škode. Nadomestilo škode lahko uveljavlja kot samostojen zahtevek ali vzporedno z drugo izbrano sankcijo.

V 1. odstavku 46. člena DK je določeno, da kupec lahko od prodajalca zahteva, naj obveznost izpolni, če ne uporabi kakšne sankcije, ki bi nasprotovala taki zahtevi. Pogoj za kasnejšo razvezo v primeru nebistvene kršitve je, da kupec zahteva od prodajalca izpolnitev in mu v ta namen določi primerno dolg dodatni rok v smislu določb 47. člena DK. Posledica je, da v tem času kupec ne more uveljavljati druge sankcije razen odškodnine za zamudo. V primeru, da gre za dobavo blaga, ki ni istovetno blagu iz pogodbe, pa ima kupec po 2. odstavku 46. člena DK pravico zahtevati dobavo drugega blaga. Zahtevo mora nasloviti na prodajalca skupaj z notifikacijo pomanjkljivosti ali v primernem roku po tem obvestilu. Če blago ni istovetno blagu iz pogodbe 3. odstavek 46. člena DK določa, da lahko kupec zahteva od prodajalca, da s popravilom odpravi pomanjkljivost, razen če bi bilo to glede na vse okoliščine neprimerno. V primerih, ko to ni v nasprotju z 48. členom, v skladu z 48. členom DK lahko prodajalec, celo po preteku roka za dobavo na svoje stroške odpravi vsako neizpolnitev svojih obveznosti, če lahko to stori brez neprimerne odlašanja in ne da bi kupcu prizadejal neprimerne neugodnosti ali negotovosti, da mu bo prodajalec povrnil stroške v zvezi s tem. Razveza pogodbe je po svoji vsebini najstrožji zahtevek, ki je kupcu na voljo zaradi prodajalčeve kršitve. Pravica je urejena v 49. členu DK.

Kupec lahko razdre pogodbo, če pomeni neizpolnitev katerekoli obveznosti, ki jo je imel prodajalec na podlagi pogodbe ali konvencije, bistveno kršitev pogodbe. Pogodbo kupec lahko razdre tudi v primeru, da blago ni bilo dobavljeno, če kupec pred tem neuspešno uveljavlja izpolnitveni zahtevek. Pravica nastane potem, ko preteče dodatni rok za izpolnitev v skladu s 47. členom DK in prodajalec tudi v tem roku dobave ne opravi. Če izjavi pred pretekom roka, da ne bo izpolnil obveznosti, nastane pravica že v tem trenutku. Kupec jo vselej uveljavlja z enostransko izjavo, kadar so izpolnjeni pogoji. Izjava po določbah 27. člena DK učinkuje samo, če je o njej obveščena druga stran. Če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, lahko kupec po 50. členu DK, ne glede na to, ali je bila kupnina že plačana ali ne, zniža ceno v sorazmerju z razliko med vrednostjo dejansko dobavljenega blaga v času dobave in vrednostjo, ki bi jo v tem času imelo blago, istovetno blagu v pogodbi. DK v 51. členu določa, da če prodajalec dobavi samo del blaga ali če je samo del blaga istoveten blagu iz pogodbe, se uporabijo določbe 46. do 50. člena glede tistega dela, ki manjka ali ki ni istoveten blagu iz pogodbe. Kupec lahko izjavi, da razdira celo pogodbo le, če pomeni delna izpolnitev ali pomanjkljivost glede istovetnosti bistveno kršitev pogodbe. DK v 52. členu še določa, da v primeru, če prodajalec dobavi blago pred datumom, določenim za dobavo, lahko kupec sprejme ali zavrne dobavo. Če pa prodajalec dobavi večjo količino blaga, kot je predvideno v pogodbi, lahko kupec sprejme ali zavrne dobavo presežne količine. Če kupec sprejme cel presežek količine ali njegov del, ga mora plačati po pogodbeni ceni.

Pravica do povračila škode je po ureditvi konvencije široko dopuščena. Upravičencu do povračila škode mora zavezanec po določbah 74. člena DK povrniti vso izgubo in izgubljeni dobiček, ki ju je utrpel. Vendar je obseg odškodnine omejen na predvidljivo škodo. DK v 75. členu določa, da konkretno izračunavanje odškodnine temelji na opravljenem kritnem kupu ali prodaji. Za t.im. abstraktno odškodnino po 76. členu DK se izhaja iz domneve, da je blago, ki je predmet pogodbe, namenjeno preprodaji. Višina odškodnine pa je določena kot razlika med dogovorjeno pogodbeno ceno in ceno, ki jo ima blago na trgu oz. tekočo ceno za blago. Nadalje v okviru povrnitve škode DK v 77. členu še določa, da mora stran, ki se sklicuje na kršitev pogodbe, storiti vse, kar je po okoliščinah primerno, da se zmanjša izguba, všteti tudi izgubljeni dobiček, ki ga je povzročila takšna kršitev. Če ne ravna tako, lahko druga stran zahteva zmanjšanje povračila v višini izgube, ki bi se ji lahko izognila.

9 Odgovornost prodajalca za kršitev pogodbenih obveznosti

Cilj gospodarskega pogodbenega prava je, da postavi taka pravila, ki omogočajo pravni promet. Zato nalaga udeležencem dolžnost izpolnitve svoje obveznosti in odgovornost za njeno izpolnitev.⁸³

Kadar pa se udeleženci oz. pogodbene stranke tega ne držijo, pravo zagotavlja v primeru kršitve pogodbenih obveznosti določene pravne sankcije, ki jih lahko pogodbi zvesta stranka uporabi nasproti kršitelju pogodbe.

---

⁸³ 1. odst. 9. člena OZ

Obligacijska obveznost je namreč po svoji značilnosti pravna dolžnost, sestavljena iz obveznosti, da njen nosilec opravi izpolnitveno ravnanje, ki se ga je s pogodbo zavezal opraviti, in odgovornosti, ki jo v primeru kršitve obveznosti kot sankcijo oz. svoj zahtevek sproži drugi udeleženec v obligacijskem razmerju, če ta ni izpolnjen.

Odgovornosti za kršitev pogodbene obveznosti torej za objektivno stanje neizpolnitve, se dolžnik lahko razbremeni samo, če je vzrok za to kršitev zunaj njegove pravne sfere in sicer, da je vzrok dogodek oziroma ravnanje tretjega, ki je zunaj dolžnikove sfere⁸⁴, ali pada je vzrok za to stanje ravnanje upnika, ki ima znake upnikove zamude.⁸⁵ Za vse druge vzroke kršitve pogodbene obveznosti, ki so znotraj njegove sfere, pa dolžnik odgovarja in sicer ne glede na to, ali je kriv, oziroma dosledneje, ali je ravnal z ustrezno skrbnostjo.

Enako velja tudi pri prodaji oz. prodajni pogodbi. Prodajalec je dolžan izročiti stvar kupcu v času in kraju, ki sta določena v pogodbi.⁸⁶ Prodajalec je dolžan dobaviti tako količino, kakovost in vrsto blaga, ki je določena v pogodbi, in sicer pakirano ali zavarovano na način, kot je določeno v pogodbi.⁸⁷

Iz tega sledi, da prodajalec odgovarja za stvarne napake, ki jih je stvar imela takrat, ko je nevarnost prešla na kupca, ne glede na to, ali mu je bilo to znano ali ne.⁸⁸ Prav tako odgovarja v primeru, če ima na prodani stvari kdo tretji kakšno pravico, pa o njej kupec ni bil obvešččen in tudi ni privolil, da bi vzel stvar, ki je z njo obremenjena.⁸⁹ Prodajalec pa poleg tega lahko vedno tudi odškodninsko odgovarja in sicer v primeru, da v celoti ali delno ne izpolni svoje obveznosti iz prodajne pogodbe, pri čemer enako velja tudi v primeru, če kupec zahteva izpolnitev obveznosti.⁹⁰

Prostovoljna privolitev dolžnika, da odgovarja za škodo, ki nastane zaradi kršitve obveznosti, in to tudi tedaj, ko po pravilih dispozitivnega odškodninskega prava o pogodbeni odškodninski obveznosti ne bi odgovarjal, pomeni razširitev dolžnikove odgovornosti. Takšna razširitev odgovornosti dolžnika nastane na podlagi pogodbe.⁹¹ Dolžnik prevzame s pogodbo odgovornost za primer nastopa nepredvidljivih okoliščin, prevzame lahko objektivno odgovornost, prav tako celo odgovornost za primer višje sile. V praksi se ne dogaja pogosto, da bi dolžnik pristal na tako razširjeno odgovornost. To si lahko na primer dovoli dolžnik, ki razpolaga s tako dobro opremo, da je sposoben izpolnjevati svoje obveznosti ne glede na nastanek nepredvidljivih okoliščin. Tako kot se lahko odgovornost s pogodbo razširi, jo je mogoče s pogodbo tudi izključiti. Pogodbeni stranki lahko izključita dolžnikovo odgovornost za posamezne rizike, kar ima poseben kalkulacijski pomen za dolžnika, ki tako ve, s kakšnimi maksimalnimi izgubami lahko računa. Da lahko govorimo o izključitvi dolžnikove odgovornosti, mora ta biti dogovorjena, še preden nastane škoda, saj bi šlo v nasprotnem primeru za sporazum o odpustu dolga.

---

⁸⁴ glej 240. člen OZ

⁸⁵ glej 244. člen OZ

⁸⁶ 1. odst. 447. člena OZ

⁸⁷ 1. odst. 35. člen DK

⁸⁸ 1. odst. 458. člena OZ

⁸⁹ 1. odst. 488. čl. OZ

⁹⁰ glej 103. člen OZ

⁹¹ glej člen 241 OZ

9.1 Splošno o kršitvi pogodbe

O kršitvi pogodbe govorimo, kadar stranka prelomi s pogodbo prevzeto obveznost. Gre za napako v razmerju med strankama, ki po svoji naravi ogroža uspeh sklenjenega posla in zahteva rešitev. Kršitev pogodbenih obveznosti nima narave pravnega posla, saj ni opravljena z namenom nastanka obligacijskega razmerja.

Splošni predpostavki odgovornosti za kršitev pogodbene obveznosti sta torej kršitev pogodbenih obveznosti, ki ima objektivne znake protipravnega stanja, in okoliščina, da vzrok za kršitev izvira iz sfere pogodbene stranke, ki bi morala opraviti izpolnitev obveznosti. Pri tem je potrebno opozoriti, da velja domneva, da vzrok za kršitev izvira iz sfere te stranke. To domnevo pa lahko pogodbeni stranka ovrže in se s tem razbremeni odgovornosti za kršitev, če dokaže, da je vzrok za kršitev zunaj njene sfere.⁹² Za vse druge kršitve pogodbene obveznosti znotraj sfere pogodbene stranke, ki bi morala opraviti izpolnitev obveznosti, ta stranka odgovarja in sicer ne glede na to, ali je kriva oziroma ali je ravnala z ustrežno skrbnostjo. Zato tudi pravne posledice kršitve pogodbe (odgovornost in sankcije zaradi kršitve pogodbe) niso neposredni učinki sklenitve pogodbe. Kršitev pogodbe je namreč novo pravno dejstvo, ki nastane po sklenitvi pogodbe (v fazi izpolnitve le-te), na katero pravo veže določene pravne posledice.⁹³

Kršitev pogodbenih obveznosti je vsako dejanje (aktivno ali pasivno), ki je v nasprotju s pogodbeno obveznostjo, oziroma vse, kar ni pravilna izpolnitev pogodbene obveznosti. Pogodbeni obveznost je lahko kršena na več načinov, tako da dolжник svoje obveznosti sploh ne izpolni (neizpolnitev) ali pa, da jo izpolni nepravilno (nepravilna izpolnitev). Nepravilna izpolnitev pogodbene obveznosti se nadalje deli na izpolnitev pogodbene obveznosti z zamudo in izpolnitev pogodbene obveznosti z napakami.⁹⁴

Pri kršitvi pogodbene obveznosti, kjer so izpolnjene predpostavke odgovornosti za neizpolnitev oziroma nepravilno izpolnitev, nastopi pravna (civilna) sankcija v obliki dodatnih pravic, ki jih pogodbi zvesta stranka lahko uveljavi v razmerju do stranke, ki odgovarja za kršitev svoje pogodbene obveznosti. Vsebina civilne sankcije oz. zahtevkov, ki jih pridobi pogodbi zvesta stranka zaradi kršitve s strani druge stranke, je odvisna od načina kršitve in od vrste obveznosti, ki je bila kršena.

V primeru kršitve prodajne pogodbe s strani prodajalca lahko kupec izbira med dvema sklopoma upravičenja oz. zahtevkov in sicer vztraja pri izpolnitvi in hkrati (komutativno) uveljavlja sankcije zaradi nepravilne izpolnitve ali pa uresniči pravico odstopiti od pogodbe zaradi nepravilne izpolnitve.

Določba 101. člena OZ posebej ne poudarja položaja nepravilne izpolnitve in ne pove, ali ima pogodbeni stranka enake pravice, kot če bi prišlo do neizpolnitve. V skladu s splošnim pravilom, da se za izpolnitev šteje samo ravnanje, ki v celoti

⁹² glej 240. člen OZ in 244 čl. OZ

⁹³ Plavšak Nina: Gospodarske pogodbe, 1. knjiga, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1993, str. 62

⁹⁴ Plavšak ibidem, str. 64

ustreza vsebini obveznosti,⁹⁵ se lahko nepravilna izpolnitev obravnava tudi kot neizpolnitev.

Nepravilna izpolnitev bo praviloma imela vse znake stvarne ali pravne napake in prejemnik izpolnitve bi bil upravičen ugotavljati tudi zahteve iz naslova jamčevanja za napake. Če prejemnik šteje dolžnikovo ravnanje za zadostno in ga obravnava kot izpolnitev, se bo namesto neizpolnitvenih sankcij odločil za uveljavljanje jamčevalnih sankcij. Pri tem mora sam ob dospelosti izpolniti svojo obveznost in je ne sme prilagoditi nepravilnosti, razen če mu tega ne dovoljujejo pravila o jamčevanju za napake.

Pri prodajni pogodbi se to lahko zgodi, če prodajalec dobavi kupcu blago slabše kakovosti in v manjši količini, kot je bilo dogovorjeno. Kupec ima v takšnem položaju tri osnovne možnosti, in sicer lahko dobavo zavrne in vztraja pri izpolnitvi tistega, kar je bilo dogovorjeno s pogodbo, lahko se odloči, da dobavo zavrne in jo šteje za neizpolnitev ter pod pogoji iz zakona doseže prenehanje pogodbe ali pa lahko dobavo sprejme in uveljavlja eno od posledic, določenih za stvarne napake.

Včasih je sporno, kdaj se še izpolnitev lahko šteje za nepravilno, kdaj pa že lahko govorimo o neizpolnitvi. Vprašanje je, ali je treba kot neizpolnitev obravnavati samo popolno pasivnost dolžnika ali pa se kot neizpolnitev lahko obravnava tudi nepravilna izpolnitev, če je bistveno kršena pogodbeno obveznost. V zvezi s tem obstaja v primerjalnem pravu več sistemov, vendar pa je treba pri iskanju odgovora na to vprašanje izhajati iz vsebine pogodbe. Če je iz vsebine pogodbe videti, da nepravilna izpolnitev nima zadosti elementov, da bi jo lahko šteli za izpolnitev, mora biti dopustno, da jo upnik označi za neizpolnitev.

Pri prodajni pogodbi se prodajalec zavezuje, da bo kupcu izročil stvar, ki je predmet pogodbe, tako da bo ta na njej pridobila lastninsko pravico. Kot temeljne obveznosti strank se kažejo izročitev stvari, prenos pravice in plačilo kupnine.

Razmejitev med neizpolnitvijo in izpolnitvijo z napakami ima povsem praktični pomen. Zato tudi pravne posledice neizpolnitve se od pravnih posledic nepravilne izpolnitve razlikujejo zlasti v predpostavkah odškodninske odgovornosti in pravicah, ki jih ima pogodbi zvesta stranka.

Posamezne pravne posledice kršitve pogodbe so tipične zgolj za posamezne načine kršitve pogodbe. Pravna posledica, ki je skupna vsem načinom kršitve, pa je odgovornost za škodo, povzročeno nasproti (pogodbi zvesti) stranki s kršitvijo.

9.1.1 Odgovornost prodajalca zaradi neizpolnitve pogodbe

Izpolnitev je najpogostejši in najbolj naraven način prenehanja obveznosti. Z izpolnitvijo je dosežen namen, ki ga želijo stranke. Dolžnik mora svojo obveznost izpolniti tako, kot se glasi. Če tega ne stori tako, obveznosti ni izpolnil.

---

⁹⁵ glej 1. odst. 282. člena OZ

Po OZ je glavna obveznost prodajalca, da kupcu izroči blago oz. stvar v skladu s pogodbo. Šteje se, da prodajalec kupcu dostavi blago oz. stvar, ko je opravil vse potrebno, da lahko kupec blago oz. stvar prevzame. Praviloma opravi svojo obveznost, ko kupcu v času in na kraju, ki sta določena v pogodbi, izroči stvar ali listine, s katerimi je stvar mogoče prevzeti.⁹⁶ Prevzem je sestavljen iz dejanj, ki so potrebna, da bi bila izročitev mogoča in iz tega, da kupec stvar odnese.⁹⁷

DK pa isto snov najprej ureja v 30. členu, kjer določa obveznost prodajalca tako, da je prodajalec dolžan na način, določen v pogodbi in konvenciji, dobaviti blago, izročiti listine, ki se nanašajo na blago, in prenesti lastnino na blagu. Dobava blaga in izročitev listin skupaj z določbami o časovni izpolnitvi sta zajeti v določbah 1. odseka (Dobava blaga in izročitev listin) od 31. do 34. člena DK. Po DK mora prodajalec⁹⁸ dobaviti blago dogovorjene vrste, dogovorjene kakovosti, v dogovorjeni količini in kot je določeno v pogodbi, in sicer pakirano ali zavarovano na način, kot je določeno v pogodbi.

Izpolnitvene obveznosti prodajalca po OZ in DK se torej vsebinsko ne razlikujejo, pri tem pa gre upoštevati, da so določila splošnega dela OZ namenjena splošnim opredelitvam za obligacijska razmerja, medtem ko so določila DK izrecno namenjena za prodajna razmerja.

Neizpolnitev ne pomeni le kršitve obveznosti, ki ni izpolnjena, ampak ureja tudi vpliv te kršitve na nasprotno obveznost. V tem razmerju pravo varuje pogodbi zvesto stranko in ji dovoljuje, da pravno razmerje oblikuje tako, kot najbolj ustreza njenim interesom. Zato so oblike pravnega varstva pogodbi zvesti stranki ponujene kot alternativa. Da bi ohranila obstoj obveznosti, ima na voljo izpolnitveni zahtevek, ki ga lahko kumulira z odškodninskim zahtevkom. Če pa druga pogodbeni stranka svoje obveznosti ne izpolni, se pogodbi zvesta stranka lahko razbremeni svoje nasprotne obveznosti šele s prenehanjem pogodbe in tako postane popolnoma prosta v razmerju do kršilca. Ker je pogodbi zvesta stranka v to razmerje vstopila zaradi prejema nasprotne izpolnitve, ima namesto te izpolnitve pravico do odškodninskega zahtevka in tudi zahtevek na vrnitev tistega, kar je sama izpolnila.

Neizpolnitev pri prodajni pogodbi nedvomno nastopi, če prodajalec ne stori nič za izpolnitev svoje obveznosti. Enako lahko obravnavamo tudi prodajalčevo ravnanje, ko sicer nekaj da ali stori, vendar je ta dajatev ali storitev popolnoma v nasprotju z vsebino obveznosti. Posebno presojo pa zahtevajo položaji, ko prodajalec izpolni samo del svoje obveznosti ali opravi izpolnitev, ki v celoti ne ustreza vsebini obveznosti, kar lahko označujemo tudi kot izpolnitev z napako. Sem štejemo še izpolnitev z zamudo, izpolnitev v drugem kraju, zatem še vrsto izpolnitev, tako da se le-ta ne izpolni v pogodbeno dogovorjeni količini, da se izpolni s stvarnimi oziroma pravnimi napakami kot tudi, da se izpolni z drugo stvarjo – aliudom. Pri tem gre opozoriti, da o delni izpolnitvi obveznosti lahko govorimo samo, če je prodajalčeva obveznost po svoji naravi deljiva.

---

⁹⁶ 447. čl. OZ

⁹⁷ 1. odst. 499. čl. OZ

⁹⁸ 1. odst. 35. čl. DK

Ker je kupec tisti, ki se odloča, da v primerih kršitve prodajne pogodbe s strani prodajalca izbere tiste posledice, ki najbolj ustrezajo njegovim interesom, je tudi povsem razumljiva uporaba določb 103. čl. OZ, ki določa obseg odgovornosti prodajalca s tem, da določa, kakšne zahteve do njega ima kupec.

Sankcije neizpolnitve po OZ so: izpolnitveni zahtevek, razveza pogodbe in odškodninska odgovornost. Za uveljavljanje prvih dveh ni potrebno ugotavljati subjektivnega odnosa kršilca do kršitve, za odškodnino pa veljajo splošna načela o pogodbeni odgovornosti.⁹⁹

Sistem sankcij po DK pa je širši. Najprej v 46. čl. DK določa, da lahko kupec od prodajalca zahteva izpolnitev pogodbe, pri čemer mu lahko določi primerno dolg dodatni rok za izpolnitev.¹⁰⁰ Tudi prodajalec sam lahko celo po poteku roka za dobavo na svoje stroške po predhodnem obvestilu, ali svoji zahtevi opravi vsako neizpolnitev obveznosti.¹⁰¹ Zatem 49. člen DK v 1. odstavku določa, da kupec lahko razdre pogodbo samo, če pomeni neizpolnitev katerekoli obveznosti bistveno kršitev pogodbe ali v primeru, če blago ni bilo dobavljeno oz. če ga prodajalec ne dobavi niti v dodatnem roku.

Po DK ima kupec tudi pravico, da lahko zniža ceno v sorazmerju z razliko med vrednostjo dejansko dobavljenega blaga v času dobave in vrednostjo, ki bi jo v tem času imelo blago istovetno blagu v pogodbi.¹⁰² Pri tem pa kupec ni prikrajšan za pravico, da zahteva odškodnino, čeprav je uporabil drugo sredstvo.¹⁰³

Možno je razdrtje pogodbe zaradi popolne ali delne neizpolnitve. Razdrtje pogodbe zaradi delne neizpolnitve povzroča več težav. Ni možno razdrtje oziroma odstop od pogodbe zaradi neizpolnitve, če gre za neizpolnitev neznatnega dela obveznosti.¹⁰⁴ To je potrebno razumeti v najširšem smislu. Ne gre le za neznamen del v kvantitativnem smislu, potrebno je upoštevati konkreten primer glede narave posla in ali se z neizpolnitvijo neznatnega dela ne ogrozi namen posla. Odstop od pogodbe bi bila prevelika sankcija, če gre za zamudo v neznatnem delu obveznosti. Bilo bi nemoralno, če bi morda stranka zaradi neznatnega dejanja morala trpeti prestrogo sankcijo.

Stranke se morajo obveščati o dejstvih pravnega posla. Pri neizpolnitvi prodajne pogodbe s strani prodajalca namreč po OZ ni obveznost kupca, da za uveljavljanje svojih zahtevkov kupec prodajalcu poda notifikacijo pomanjkljivosti. Neizpolnitev dolžnosti take notifikacije po OZ pa nima za posledico prekluzije oz. ugasnitve zahtevka. Posledica je samo odškodninska odgovornost. Kupec je odgovoren za škodo, ki jo je pretrpel prodajalec zaradi tega, ker zahtevek ni bil pravočasno sporočen. V takem primeru škodo predstavljata dejanska škoda in izgubljeni dobiček.

---

⁹⁹ glej 103. čl. OZ

¹⁰⁰ 1. odst. 47. člena DK

¹⁰¹ glej 1. odst. 48. člena DK

¹⁰² glej 50. člen DK

¹⁰³ glej 2. odst. 45. člena DK

¹⁰⁴ 110. člen OZ

Tako OZ v 103. členu, kot tudi DK v 26. členu določata, da mora stranka ob odstopu od pogodbe oz. o razvezi pogodbe, v našem primeru kupec, odstopiti oz. podati izjavo, s katero odstopa od pogodbe. Po pravilih OZ je izjava lahko dana izrecno ali molče, po DK pa mora biti izjava dana izrecno, saj učinkuje samo, če je o njej druga stran obveščena.

Izrecna izjava se da ustno ali pisno, po OZ pa tudi molče s konkludentnim ravnanjem. Kadar da upnik dolžniku naknaden rok za izpolnitev pogodbe, pa ta poteče brez uspeha, ni nujno, da sporoči dolžniku, da razdira pogodbo, saj je bil ta že opozorjen ob podelitvi naknadnega roka. Gre za izvensodno razdrtje, saj je to ceneje in ne obremenjuje sodišč.

Neizpolnitev pogodbe ni vedno posledica kršitve pogodbe s strani pogodbenih strank. Če sklenitvi obligacijske zaveze takoj ne sledi njena takojšnja izpolnitev, se lahko začetne okoliščine spremenijo in so ob izpolnjevanju poslovnih obveznosti lahko zato povsem drugačne od tistih, s katerimi je dolžnik računal, ko se je zavezal k izpolnitvi. Spremenjene okoliščine lahko povzročijo, da obveznosti ni več mogoče izpolniti, s čimer se ukvarja institut nemožnosti izpolnitve, ali pa lahko izpolnitev obveznosti le bolj ali manj otežijo, s čimer se ukvarja institut spremenjenih okoliščin – tako imenovana *clausula rebus sic stantibus*. Z njihovim nastopom se ureja oprostitev odgovornosti za neizpolnitev pogodbene obveznosti.

Za razvezo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin morajo nastopiti razmere, ki vplivajo na pogodbene obveznosti po sklenitvi pogodbe, bodisi v smeri, da otežujejo izpolnitev obveznosti ene stranke, bodisi v smeri, da se zaradi njih ne da doseči namena pogodbe.¹⁰⁵ V obeh primerih mora biti vplivnost spremenjenih okoliščin takšna, da pogodba očitno ne ustreza več pričakovanjem strank in bi jo bilo po splošnem mnenju nepravilno ohraniti v veljavi takšno, kakršna je. Pri tem mora stranka, ki se nanje sklicuje, izkazati, da jih ni mogla upoštevati ob sklenitvi pogodbe in se jim tudi ni mogla izogniti ali odkloniti njihove posledice, ter da se okoliščine niso spremenile po izteku izpolnitvenega roka, določenega za izpolnitev njene obveznosti. Pomembno je, kdaj so spremenjene okoliščine nastopile, ni pa pomembno, kdaj sta jih pogodbeni stranki zaznali, prav tako pa tudi, da morajo spremembe vplivati na bistvene elemente pogodbe in torej ne zadostuje samo vpliv na postranske pogodbene elemente.

Posledica uspešnega uveljavljanja spremenjenih okoliščin so predvsem razveza ali sprememba pogodbe, odškodninska odgovornost za pravičen del škode, ki jo ima stranka, ki ni zahtevala razveze zaradi tega, in obogatitveni zahtevki zaradi spremenjenih okoliščin po določbah o neupravičeni pridobitvi.¹⁰⁶ Niti razveza niti sprememba pogodbe nista mogoči po uradni dolžnosti.¹⁰⁷ Svojo zahtevo mora stranka uveljaviti s sodno intervencijo.¹⁰⁸ Če sta stranki soglasni, pa gotovo ni nobene ovire za kakršnokoli preoblikovanje njunega pogodbenega razmerja.

---

¹⁰⁵ 112. čl. OZ

¹⁰⁶ 190. do 198. čl. OZ

¹⁰⁷ Boris Vizner, Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, str. 534

¹⁰⁸ Cigoj Stojan, Komentar obligacijskih razmerij, I.-IV. knjiga, ČZ Uradni list RS, Ljubljana, 1984-1986, str. 447

Stranka, ki je zaradi spremenjenih okoliščin upravičena zahtevati razvezo pogodbe, mora o tem, da jo namerava zahtevati, obvestiti drugo stranko, brž ko zve, da so nastale takšne okoliščine. Če tega ni storila, odgovarja za škodo, ki jo je druga stranka imela zato, ker je o zahtevi ni pravočasno obvestila.¹⁰⁹ Sankcija za neizpolnitev obvestilne dolžnosti je samo odškodninska. Zaradi take opustitve stranka ne izgubi pravice, da zahteva razvezo pogodbe. Stranki se lahko s pogodbo vnaprej odpove sta sklicevanju na določene spremenjene okoliščine, razen če to nasprotuje načelu vestnosti in poštenju.¹¹⁰

O stanju naknadne nemožnosti izpolnitve obveznosti prodajalca govorimo, če prodajalec svoje obveznosti ne more več izpolniti, ker je predmet izpolnitve uničen. To velja, če je predmet individualno določena stvar. Pri obveznostih, kjer je predmet stvar, določena po vrsti, nemožnost nastopi šele potem, ko se izčrpa celoten rod stvari.¹¹¹ Do nemožnosti izpolnitve lahko pride zaradi naravnih kot tudi pravnih vzrokov. Izpolnitve, ki postane nemogoča, nima nobenega smisla obdržati v veljavi, zato v tem primeru obveznost preneha. Prodajalec za nemožnost izpolnitve ne odgovarja, če izvira iz okoliščin, za katere prodajalec ne odgovarja.¹¹² V takem primeru mora prodajalec dokazati okoliščine, ki izključujejo njegovo odgovornost. Odgovornost za nemožnost izpolnitve se presoja tako glede neposrednega vzroka, ki pomeni nemožnost, kot tudi glede okoliščin, v katerih nastopi stanje nemožnosti. Prodajalec ne odgovarja za nemožnost izpolnitve, če je stanje nemožnosti posledica višje sile, naključja ali ravnanja tretje osebe, za katero prodajalec ne odgovarja. Prodajalec je odgovoren tudi za delno ali popolno nemožnost izpolnitve, čeprav zanjo ni kriv, če je nastopila potem, ko je prišel v zamudo, za katero odgovarja.¹¹³

Nemožnost izpolnitve je nekrivdna, če nobena od pogodbenih strank ni odgovorna za dogodek, iz katerega nemožnost izvira. Obveznost preneha, ker postane nemogoča, hkrati pa je ista posledica določena za nasprotno obveznost. Ugasnitev obeh obveznosti iz dvostranske pogodbe pa ima za posledico tudi prenehanje celotne pogodbe.¹¹⁴ OZ tako tudi pri nemožnosti izpolnitve uvaja pravilo razveze pogodbe na podlagi samega zakona. Pogodba preneha v trenutku, ko postane ena od obveznosti nemogoča.

Pri delni naknadni nemožnosti izpolnitve je treba ločiti dve vrsti obveznosti. Če dogovorjena izpolnitev pomeni celoto, potem delna izpolnitev ne odgovarja namenu pogodbenih strank. Delna izpolnitev se pri takih obveznostih šteje za neizpolnitev in delna nemožnost izpolnitve je enaka popolni nemožnosti izpolnitve. V tem primeru pogodba preneha šele z enostransko izjavo stranke, ki naj bi prejela nemožno izpolnitev, sicer pogodba ostane v veljavi, nasprotna obveznost pa se prilagodi obsegu delno izpolnjene obveznosti. Če pa je obveznost po svoji naravi deljiva in iz namena pogodbe ne izhaja drugače, se delna izpolnitev šteje za izpolnitev. Pogodba preneha veljati le glede nemožnega dela, v preostalem pa

---

¹⁰⁹ 113. čl. OZ

¹¹⁰ 115. čl. OZ

¹¹¹ glej 330. čl. OZ

¹¹² glej 329. čl. OZ

¹¹³ glej 4. odst. 239. čl. OZ

¹¹⁴ glej 1. odst. 116. čl. OZ

ostane v veljavi. Temu se prilagodi tudi nasprotna obveznost. Prilagoditev nastopi avtomatično na podlagi samega zakona.¹¹⁵

DK v 79. členu, ki ureja oprostitev odgovornosti za neizpolnitev, poskuša z enotno formulacijo urediti dva instituta, ki se v OZ obravnavata ločeno, in sicer razvezo ali spremembo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin in nezakriviljeno naknadno nemožnost izpolnitve. Do oprostitve odgovornosti pride, če stranka dokaže, da obveznosti ni moč izpolniti zaradi ovire, ki je bila zunaj njene kontrole in da od nje ni bilo primerno pričakovati, da pri sklenitvi pogodbe upošteva ovire, se jim izogne ali pa premosti takšno oviro in njene posledice. Ovire, ki izhajajo zunaj kontrole stranke, so lahko zelo različne. Splošen odgovor ni mogoč, važno pa je, da stranka ne nosi rizika. Upoštevati je treba dogovor med njima, ki pokaže, na katere rizike se je računalo pri sklepanju pogodbe. Ovira mora nastati po sklenitvi pogodbe. Biti mora nepredvidljiva in neizogibljiva. Ne zahteva se absolutna nemožnost premostitve ali izogiba. Zadošča, da je izpolnitev povezana s težavami, ki jih stranka ni dolžna vzeti v račun ob sklepanju pogodbe. Po svoji naravi je ovira trajna ali začasna. Pri začasni oviri velja oprostitev le za čas trajanja.

Stranka nosi odgovornost za ravnanje tretjih oseb, ki jih angažira pri izpolnjevanju obveznosti. Odgovornosti se reši, če je mogoče uporabiti enake določbe, kot je že navedeno za ravnanje stranke same. Stranka, ki uveljavlja oprostitev odgovornosti, mora o tem v primernem roku obvestiti nasprotno stran. V obvestilu se mora navesti razloge in napovedati trajanje ovire. Glede obvestila velja strožje pravilo in sicer ga mora nasprotna stran v resnici prejeti, sicer ne učinkuje. Če te dolžnosti v primernem roku ne opravi, odgovarja za vso škodo, ki je nastala zaradi neprejetega obvestila.

9.1.2 Odgovornost prodajalca zaradi nepravilne izpolnitve pogodbe

O nepravilni izpolnitvi iz prodajne pogodbe govorimo takrat, ko prodajalec opravi ravnanje, ki ima nekatere znake, značilne za izpolnitev, pa vendar svoje obveznosti ne izpolni tako, kot je ta vsebinsko določena. Nepravilna izpolnitev pogodbene obveznosti se lahko kaže kot izpolnitev pogodbene obveznosti z zamudo in izpolnitev pogodbene obveznosti z napakami.

Kršitev obveznosti je, če se obveznost ne izpolni, saj stranka s tem preide v zamudo. Z nastankom zamude prodajalčeva obveznost izpolnitve ne preneha in kupec lahko od prodajalca še naprej zahteva izpolnitev. Izjema je določena le za prodajne pogodbe, pri katerih je čas bistvena sestavina obveznosti. Če je čas bistveni element takšne pogodbe, je pogodba razdrta po samem zakonu, kupec pa jo lahko obdrži v veljavi, če tako želi.¹¹⁶ Če pa čas ni bistveni element pogodbe, pogodba preneha, če je dolžnik ne izpolni niti v naknadnem roku, ki ga enostransko določi pogodbi zvesta stranka, v našem primeru kupec.¹¹⁷

Ključni problem povezan z nastopom zamude, je, ali se bo upnik odločil, da nepravilno izpolnitev šteje za neizpolnitev ali pa za izpolnitev s stvarno napako. Če

---

¹¹⁵ glej 2. ost. 115. čl. OZ

¹¹⁶ 104. člen OZ

¹¹⁷ glej 105. člen OZ

nepravilno izpolnitev šteje za neizpolnitev, potem lahko upnik proti dolžniku uveljavlja sankcije, ki so določene kot posledica zamude. Izpolnitev s stvarno napako pa prejemniku zagotavlja jamčevalne zahtevke. Ker so pogoji za uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov v našem pravu strožji, je presoja, kateri zahtevki se uporabljajo v konkretnem primeru, za upnika zelo pomembna. Pogoj za uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov je notifikacija pomanjkljivosti, česar za uveljavljanje neizpolnitvenih sankcij upnika ni treba storiti. Predvsem pa je pomembna razlika med obema sklopoma sankcij po OZ v tem, da neizpolnitvene sankcije ugasnejo v splošnem zastaralnem roku, jamčevalne sankcije pa v bistveno krajšem preizkusnem roku, največ pa do enega leta.¹¹⁸

Odgovornost za stvarne napake je ena od oblik odgovornosti za nepravilno izpolnitev in se zanjo v praksi pogosto uporablja tudi izraz jamčevanje za stvarne napake. Odgovornost za stvarne napake je dolžnost prenosnika stvari, da prejemniku stvari jamči in odgovarja za stvarne napake z dvostranskim odplačnim obveznostnim pravnim poslom, dogovorjene in izročene stvari v primeru, da ima izročena stvar, kot pogodbeni predmet prenosnikove izpolnitve, takšne napake, zaradi katerih nima izrecno dogovorjenih ali v pravnem prometu objektivno predpostavljenih lastnosti, zaradi česar bi za prejemnika nastala nevarnost, da stvari ne bo mogel uporabiti na predvideni način, ker zaradi napak bodisi stvar sploh nima uporabne vrednosti, bodisi je ta uporabna vrednost znatno zmanjšana.¹¹⁹ Cilj odgovornosti za stvarne napake je torej uravnavanje ekvivalentnih vrednostnih razmerij med izpolnitvami. Odgovornost za stvarne napake je institucija, ki je značilna za stvari oziroma izpolnitve, katerih predmet je stvar. Kadar torej govorimo o odgovornosti za stvarne napake, vedno govorimo o zahtevkih pogodbi zveste stranke, v našem primeru kupca, in tem pravicam nasprotnih obveznostih druge stranke – prodajalca, katerega predmet izpolnitve ima stvarne napake. Odgovornost za stvarne napake je obligacijskopravno razmerje, v katerem je stranka, katere predmet izpolnitve (stvar) ima stvarne napake, zavezana oz. dolžna odpraviti negativne posledice teh napak v pravno varovani sferi druge pogodbi zveste stranke, druga pogodbi zvesta stranka pa ima pravico zahtevati odpravo teh negativnih posledic.

Odgovornost za stvarne napake označuje odgovornost za tiste negativne posledice nepravilne izpolnitve, ki se kažejo v manjši vrednosti predmeta izpolnitve zaradi stvarnih napak. Odgovornost za stvarne napake je poseben institut, ki se razlikuje od odškodninske odgovornosti, saj je povrnitev neposredne škode zaradi stvarne napake mogoče zahtevati samo, če so izpolnjene predpostavke odgovornosti za stvarne napake in samo z uporabo jamčevalnih zahtevkov (sankcij).

Predpostavke odgovornosti za stvarne napake pri prodajni pogodbi so najprej veljavno sklenjena pogodba, zatem pa, da je napaka obstajala v času prehoda tveganja na kupca s tem, da kupec za napake ni vedel in tudi ni bil dolžan vedeti.¹²⁰ K temu je dodati še obveznost kupca, da stvari pregleda in da graja napake v določenem roku.¹²¹

---

¹¹⁸ 495. člen OZ

¹¹⁹ Boris Vizner, Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb 1978, str. 488

¹²⁰ glej 458. čl. OZ

¹²¹ glej 461. čl. OZ

V primeru prodajne pogodbe je izpolnitveno ravnanje izročitev stvari že samo po sebi vzrok in posledica. Vzrok za zmanjšano vrednost stvari je namreč izročitev stvari z napako. Škodljiva posledica (napaka) pa se pokaže kot škoda na rezultatu izpolnitve. Ker je odgovornost za stvarne napake posebna (objektivna) oblika odgovornosti,¹²² se v primeru, če se skrita napaka pokaže v določenem jamčevalnem roku, domneva, da je vzrok zanjo obstajal v času prehoda naključnega uničenja na kupca.

Po OZ prodajalec odgovarja za stvarne napake, ki jih je stvar imela takrat, ko je nevarnost prešla na kupca, ne glede na to, ali mu je bilo to znano ali ne. Neznatna stvarna napaka se ne upošteva. Prodajalec odgovarja tudi za tiste stvarne napake, ki se pokažejo potem, ko je nevarnost prešla na kupca, če so posledica vzroka, ki je obstajal že pred tem.¹²³

Tudi DK v 1. odst. 36. člena določa, da prodajalec odgovarja v skladu s pogodbo in konvencijo za vsako pomanjkljivost glede istovetnosti v trenutku prehoda rizika na kupca, celo tedaj, ko je pomanjkljivost glede istovetnosti postala očitna pozneje.

Sistem odgovornosti za stvarne napake, za katere odgovarja prodajalec, je torej vsebinsko enak po OZ in po DK. Tudi notifikacijska dolžnost je opredeljena tako v 464. čl. OZ kot v 39. členu DK.¹²⁴

Kupec ne izgubi pravice sklicevati se na kakšno napako niti tedaj, ko ni izpolnil svoje obveznosti, da bi stvar nemudoma pregledal, ali obveznosti, da bi bil v določenem roku obvestil prodajalca o napaki, in niti tedaj, ko se je napaka pokazala šele po določenem času od izročitve stvari, če je bila prodajalcu napaka znana ali mu ni mogla ostati neznana.¹²⁵

Uveljavljeno je pravilo, da prodajalec odgovarja za materialne pomanjkljivosti, ne glede na to, ali mu je to bilo znano. Prodajalec odgovarja za napake, čeprav zanje ni vedel, če so izpolnjeni tudi drugi pogoji za uveljavljanje odgovornosti. Dejstvo, da je prodajalec vedel ali bi moral vedeti za pomanjkljivost, je pomembno. V takem primeru je ravnal nedobroverno in zato zakon uvaja skladno z načelom vestnosti in poštenja odgovornost prodajalca. Prodajalec ne odgovarja za napako, če je o tem seznanil kupca pred sklenitvijo pogodbe ali ob njej.

Prodajalec ne odgovarja za napake, ko stvar nima potrebnih lastnosti za njeno redno rabo in ko stvar nima lastnosti in odlik, ki so izrecno ali molče dogovorjene oziroma predpisane, če so te napake v času sklepanja pogodbe bile kupcu znane ali mu niso mogle biti neznane.¹²⁶

Kadar je namesto dogovorjene stvari izročena druga stvar, gre za neizpolnitev. Kljub temu gre na tem mestu pripomniti, da v modernih zakonodajah vse bolj

---

¹²² VSS IIps 230/97

¹²³ glej 1. in 2. odst. 458. čl. OZ

¹²⁴ več o tem pod 9.1.2.4 Grajanje napak

¹²⁵ glej 465. člen OZ in glej 40. čl. DK

¹²⁶ glej 460. čl. OZ, 3. odst. 35. člena DK

prodira gledišče, da se izjemoma vendarle lahko tudi izpolnitev druge stvari šteje za izpolnitev. Včasih je težko razbrati, ali gre za napako stvari ali za drugo stvar, kakor je bila dogovorjena. V prvi vrsti je treba ločiti species in genus stvari. Če gre za individualno določeno stvar, ni mogoče govoriti o drugi izpolnitvi, čeprav ni tiste kakovosti, kot je bilo zagotovljeno. Gre za napako individualno določene stvari. Pač pa bi šlo za drugo stvar, če bi bila dobavljena druga stvar, kot jo je stranka kupila. Tedaj ni identitete. Pri genusu pa so v praksi dostikrat dvomi, kaj je treba šteti za drugo blago. Če se dobavi isti genus toda druge kvalitete, gre za napako. V vsakem primeru je posebej treba ugotovljati, ali gre za istovrstno stvar ali ne. Izpolnitev nečesa druga šteje kot izpolnitev, če takšno izpolnitev stranka sprejme brez ugovora. Aliud se obravnava včasih tudi kot izpolnitev, zlasti tedaj, kadar je težko razločiti v trgovski praksi, ali gre za isto vrsto ali drugo blago.

9.1.2.1 Stvarne napake

Stvarna napaka po opredelitvi OZ pomeni, da ima stvar kakšno nepravilno lastnost. Kakšne lastnosti mora stvar imeti, je lahko posebej predpisano. Kot stvar se ne šteje samo predmet sam, ampak tudi ovojnina, če tvori s stvarjo enoto.

Napaka je po OZ stvarna: če stvar nima lastnosti, ki so potrebne za njeno normalno rabo ali za promet; če stvar nima lastnosti, ki so potrebne za posebno rabo, za katero jo kupec kupuje, ki pa je bila prodajalcu znana oziroma bi mu morala biti znana; če stvar nima lastnosti in odlik, ki so bile izrecno ali molče dogovorjene oziroma predpisane, če je prodajalec izročil stvar, ki se ne ujema z vzorcem ali modelom, razen če je vzorec ali model pokazal le zaradi obvestila.¹²⁷

Prodajalec mora preskrbeti embalažo. V običajih je določeno, kakšna mora biti. Če ni posebej določeno, kakšna mora biti, mora prodajalec dati embalažo, ki je v navadi, če pa navade ni, mora biti embalaža takšna, da varuje zapakirano blago, primerno za prevoz, vendar po najnižji prevoznih postavki.

Pogodbene določbe o kvaliteti blaga niso bistvene sestavine prodajne pogodbe. Če stranke niso določile kvalitete stvari, pride v poštev pravilo OZ, da mora imeti stvar lastnosti, ki so potrebne za njeno normalno rabo,¹²⁸ ali pa pravilo splošnih uzanc, po katerem mora prodajalec izročiti blago kvalitete, ki ustreza namenu, za katerega se blago uporablja. Če prodajalcu ta namen ni poznan oziroma mu ni mogel biti poznan, mora biti blago srednje kvalitete.¹²⁹

Pojem lastnosti blaga se široko interpretira. Lahko se nanaša na razvrstitev blaga, lahko se nanaša na stopnjo dobrote, stopnjo kakovosti, kvaliteto, lahko se nanaša na notranjo sestavino npr. fizikalne, tehnične lastnosti, dimenzije.

Ali ima stvar stvarne napake, se primarno presoja glede na to, kakšne lastnosti naj bi po predstavi obeh strank stvar imela ob prehodu nevarnosti. Za opredelitev stvarnih napak je torej odličen dogovor med strankama. Pri izvrševanju pogodb je torej poglobljena težava vprašanje skladnosti prodanega blaga z določbami

---

¹²⁷ 459. člen OZ

¹²⁸ 459. člen OZ

¹²⁹ Uzanca št. 146

pogodbe oz. pričakovanji kupca. Dodati gre še, da kasnejša izdelava boljšega izdelka, ki je dan v promet, ne pomeni obstoja napake.

Ko stranke niso dogovorile lastnosti stvari, gre za napako, če stvar nima lastnosti za njeno običajno uporabo ali za promet.¹³⁰ Kaj je redna uporaba, je odvisno od okoliščin v vsakem primeru posebej, zlasti se razrešuje vprašanje, čemu stvar normalno služi. Lastnosti, ki so potrebne za promet, pa se nanašajo na trgovino.

Za napako gre tudi, če stvar nima lastnosti in odlik, ki so bile izrecno ali molče dogovorjene s pogodbo ali je vse to predpisano.¹³¹ Lastnosti določenih stvari so predpisane in so lahko obvezne. Določajo jih razni standardi, normativi, lastnosti prehrabnenih artiklov ipd. Pri prodaji po vzorcih ali modelih mora prodajalec izročiti stvar, ki je v skladu z vzorcem ali modelom, razen če je bil vzorec ali model prikazan le zaradi obveščnosti. Pri vzorcih in modelih je pomembno, ali se ti kažejo le za orientacijo, za priporočilo. Tipiski (standardni vzorci) se ne dajejo zaradi natančnega opredeljevanja lastnosti blaga, temveč bolj kot splošen pogled o lastnostih blaga in načinu proizvodnje in z namenom, da se dobavi srednje blago te vrste, in so zato možna odstopanja. Vzorci in modeli so najpogostejši pri prodaji preko trgovskih potnikov.

Napake so lahko naravne nepravilne lastnosti stvari, lahko pa gre za nepravilne lastnosti, ki jim jih daje ali predpisuje družba. Če taka napaka pomeni omejitev kakšne pravice pridobitelja, ki izvira iz stvari same, se takšna napaka kvalificira kot pravna napaka. Za stvarno napako se šteje tudi napaka, ki ne zmanjšuje uporabnosti stvari na kakšnem drugem področju, kot ga je stranka namenila in izhaja iz vsebin pogodbe. Kupec je upravičen zavrniti sprejem blaga, ki ne ustreza pogodbeni kakovosti, tudi v primeru, ko bi lahko blago uporabljal v proizvodnem procesu.

Za napako gre, če stvar zagotovljene lastnosti nima, pa čeprav njena vrednost zaradi tega ni manjša. Razlika v količini se po navadi ne obravnava kot kakovostna napaka, vendar pa izjemoma lahko tudi količinska napaka pomeni obenem kakovostno napako. V teh primerih se predmet šteje kot celota¹³².

Način zagotovitve lastnosti je lahko različen. Lahko se lastnosti zagotovijo v garancijskih izjavah¹³³, lahko se zagotovijo s specifikacijo. V trgovskem prometu izrečejo stranke na različen način svojo voljo, kakšne lastnosti naj ima blago. Uzance in običaji imajo nekatere interpretacijske določbe za tako izraženo voljo. Stranka lahko kakovost blaga natančno opiše. Tedaj govorimo o specifikaciji. Lastnosti, ki se opišejo, pomenijo po navadi posebnosti za to vrsto blaga. Za specifikacijo je lahko pomembna še podvrsta. Tedaj govorimo, da vsebujejo specifikacije tudi asortiment. Stranke se lahko tudi dogovorijo, da naj ima blago iste lastnosti kakor vzorec. Odstopanje je tedaj dopustno samo, kolikor to dopuščajo trgovinski običaji. Vzorec je manjša količina blaga, ki naj pokaže, kakšne lastnosti mora imeti blago, katero je dogovorjeno za dobavo.

---

¹³⁰ 459/1. člen OZ

¹³¹ 459/3. člen OZ

¹³² 472. člen OZ

¹³³ glej 2. odst. 36. člena DK

V zvezi z opredelitvijo napak po DK gre najprej opozoriti, da DK uvaja pojem istovetnost blaga iz pogodbe (the goods conform with the contract). Najprej določa dolžnost prodajalca pri dobavi¹³⁴, zatem pa opredeli, katero blago ni istovetno blagu iz pogodbe.¹³⁵

Blago ni istovetno blagu iz pogodbe, če: ni primerno za namene, za katere se istovrstno blago običajno uporablja; ni primerno za poseben namen, s katerim je bil prodajalec izrecno ali molče seznanjen med sklenitvijo pogodbe, razen če iz okoliščin ne izhaja, da se kupec ni oprl, niti je bilo razumno opreti se na strokovnost in razsojanje prodajalca; blago ni tako kakovostno, kot ga je prodajalec prikazoval kupcu v vzorcu ali modelu; ni pakirano ali zavarovano na način, običajen za takšno blago ali če tega ni, na ustrezen način, da se ohrani in zavaruje blago¹³⁶.

Razlika je opazna v obsegu opredelitve napak, ki po DK obsega tudi dolžnost pakiranja in zavarovanja na način, ki je običajen za takšno blago ali če tega ni, na način, ki ustreza glede ohranitve in zavarovanja blaga. Poleg tega struktura obravnavane določbe DK kaže na to, da DK izenačuje kakovostne in količinske pomanjkljivosti dobavljenega blaga. Podrobnejših meril za presojo neistovetnosti blaga konvencija ne določa, poleg tega pa tudi ne predpisuje posebnega režima za neznatne napake na blagu.

9.1.2.2 Opredelitev stvari

Predmet obligacijske pravice je izpolnitveno ravnanje, ki ga je po obligacijskem razmerju upnik upravičen zahtevati od dolžnika. Po OZ je predmet izpolnitvenih razmerij pri prodajni pogodbi stvar. Pravo razlikuje med individualno določenimi stvarmi (species) in stvarmi, določenimi po vrsti (genus oz. generične stvari). Če je predmet pogodbe individualno določena stvar, mora ta vsebovati elemente za individualizacijo, po katerih se konkretna stvar razlikuje od drugih. Generične stvari pa so določene po vrsti, količini in kvaliteti. Vrsta stvari mora biti s pogodbo precizirana in izrecno določena, medtem ko za količino zadostuje, da je določljiva na podlagi pogodbe. Izročitev druge stvari ne more pomeniti izpolnitve. V praksi je treba po kriterijih tržišča ugotavljati, ali gre za isto stvar, kot je dogovorjena, ali za drugo stvari. Če se stvar tako oddaljuje od dogovorjene, da mora prodajalec soditi, da kupec takšnega blaga ne bi mogel odobriti, se šteje za neizpolnitev. Kupec ni dolžan sprejeti delne izpolnitve. Seveda pa jo lahko sprejme, če želi.

Predmet pogodbe mora biti stvar, ki je v prometu. Prodaja se lahko nanaša tudi na bodočo stvar¹³⁷ in celo tujo stvar, ki je prodajalec v času sklenitve pogodbe še nima v posesti, je pa možno, da bo posest pridobil do trenutka izročitve.

Predmet mednarodne prodajne pogodbe je blago oziroma stvar. OZ na pravem mestu med bistvenimi sestavinami prodajne pogodbe omenja stvar,¹³⁸ pri čemer

---

¹³⁴ 1. odst. 35. člena DK

¹³⁵ Več o tem glej poglavje 10. Bistvene napake, razdelek 10.1 Stvarne napake

¹³⁶ glej 2. odst. 35. člena DK

¹³⁷ 438/2. člen OZ

¹³⁸ 438. člen OZ

OZ tega pojma ne definira. DK za isti pojem uporablja izraz blago, ki se običajno uporablja v poslovni praksi.

DK uporablja za pogodbeni predmet izraz blago (goods), zato gre opozoriti na razliko v rabi izraza glede predmeta pogodbe. Čeprav sta pojem stvari in telesne premičnine stvari z vidika mednarodne prodajne pogodbe pravno povednejša ter tudi točnejša (torej ne gre za nepremičnine ali netelesne stvari), pa se uporablja v konvencijskem pravu kot širše uveljavljen pojem izraz blago. Tudi po DK se štejejo za veljavne pogodbe o dobavi blaga, ki ga je treba šele izdelati ali proizvesti.¹³⁹

DK določa, da so iz predmeta mednarodne prodajne pogodbe izvzete nekatere vrste blaga.¹⁴⁰ Tako se določila DK ne uporabljajo za prodajo stvari, kupljenih za osebno ali družinsko uporabo, razen če prodajalec pred sklenitvijo ali v trenutku sklenitve mednarodne prodajne pogodbe ni vedel in tudi ni mogel vedeti, da se stvari kupujejo za takšen namen. Nadalje se določila ne uporabljajo v primeru zaplembe ali kakega drugega postopka sodnih oblasti, na javni dražbi, vrednostnih papirjev in denarja, ladij, gliserjev na zračni blazini ter letal. Ne uporabljajo se tudi za prodajo električne energije, ter investicijske opreme, ker se zanje uporabljajo posebni predpisi, to je posebna pravna pravila ali pa nacionalni pravni predpisi.

DK se prav tako ne uporablja za pogodbe, v katerih je izvajanje kakšnega dela ali kakšnih storitev pretežni del obveznosti stranke, ki dobavlja blago¹⁴¹.

Predmet pogodbe je lahko le stvar, ki je v prometu, torej ne stvar, ki je izven prometa. Izven prometa so predvsem stvari, ki so v javni rabi. Pogodba, sklenjena glede stvari, ki je izven prometa, je nična. Določene stvari so le v omejenem prometu, najpogosteje se zahtevajo upravna soglasja. Prodajalec odgovarja tudi za posebne omejitve javnopravne narave, ki kupcu niso bile znane, če je on vedel zanje ali vedel, da jih je mogoče pričakovati, pa jih kupcu ni sporočil.

9.1.2.3 Grajanje napak

Glavna obveznost prodajalca je, da kupcu izroči blago oziroma stvar v skladu s pogodbo.¹⁴² Šteje se, da je prodajalec kupcu izročil stvar, ko je storil vse potrebno, da izroči stvar ali listino, da lahko kupec stvar prevzame.¹⁴³ Do izročitve stvari kupcu trpi nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari prodajalec, z izročitvijo oziroma prevzemom stvari pa preide nevarnost na kupca.¹⁴⁴

Prodajalec izpolni obveznost, ko izroči stvar ali listino, s katero je mogoče stvar prevzeti, gre za izročitev stvari, prenos posesti s strani prodajalca na kupca. Izročitev posesti stvari omogoča kupcu, da stvar uporablja in koristi. Kot izročitev štejemo vsa tista ravnanja prodajalca, ki jih je dolžan opraviti, da kupec lahko prejme blago: pošiljanje blaga iz enega kraja v drug kraj; obvestilo kupcu o

---

¹³⁹ 1.ti. 3. člen DK

¹⁴⁰ 2. člen DK

¹⁴¹ 2. točka 2. člena DK

¹⁴² glej 1. odst. 447. člena OZ

¹⁴³ glej 2. odst. 447. člena OZ in 30. člen DK

¹⁴⁴ 1. odst. 436. člena OZ in 69. člena DK

pričakovani izročitvi; priprava blaga za izročitev; zagotovitev prevoza; nakladanje stvari; nabava določenih dokumentov ipd.

V zvezi s predmetom izvršitve obstaja dolžnost izročitve stvari v brezhibnem stanju in dolžnost izročitve pripadkov skupaj s stvarjo. Bistvenega pomena je, kaj so se stranke dogovorile; če tega ni v pogodbi, se pravilnost izročitve ocenjuje po naravi posla. Pojem pripadkov se obravnava po stvarnem pravu. Pripadki so nepopolno inkorporirani deli, ki se lahko brez poškodbe izločijo iz stvari. Plodovi pripadajo kupcu od dne, ko je bil prodajalec dolžan izročiti stvar kupcu. Prodajalec je dolžan izročiti stvar kupcu v času in na kraju, ki sta določena v pogodbi.

O izročitvi govorimo v stvarnem in v obligacijskem pravu. V obligacijskem pravu se izročitev imenuje dostikrat dobava. Pojem stvarnopravne in obligacijskopravne izročitve se ne ujemata vedno. Za stvarnopravno izročitev veljajo posebna pravila, kadar gre za distančno izročitev. Dobava pa pomeni po najnovejšem razvoju teorije prepustitev stvari z enostranskim realnim dejanjem. Zadostuje, da stranka stori vse, kar je po pogodbi dolžna storiti, da kupec lahko pridobi na stvari resnično posest. Izročijo se stvar, pritikline, listine, ki so potrebne za stvar, npr. akti, tehnična dokumentacija. Če ni dogovorjeno ali če ne izvira iz narave posla kaj drugega, je prodajalec dolžan izročiti stvar kupcu v brezhibnem stanju, skupaj z njenimi pritiklinami.

Trenutek izročitve oziroma prehod nevarnosti je tudi odločilen trenutek za presojo uresničevanja kupčevih pravic. Tako po OZ kot po DK pa je ta trenutek odločilen tudi za presojo skladnosti oziroma istovetnosti blaga.¹⁴⁵

Za uresničitev kupčevih pravic sta določena dva bistvena elementa: pregled stvari in grajanje oz. reklamacija. Pregled stvari po prejemu od kupca prihaja v poštev tudi, kadar je kupec pregledal stvari ob sklenitvi pogodbe, saj se tudi kasneje lahko odkrijejo napake. Če je kupec prejel stvar, ki jo popreje ni pregledal, pa je normalno, da opravi pregled in ugotovi, ali so na stvareh napake. Pregled je sestavni del prodajne operacije. Pravice zaradi stvarnih napak lahko kupec uveljavlja samo, če graja napako, to imenujemo tudi reklamacija ali notifikacija. S tem kupec opozori prodajalca, da stvar ni brezhibna.

Namen grajanja – obvestila o napaki je v tem, da se lahko prodajalec prepriča, da gre za napako, ki je izšla iz njegove sfere in da se lahko o njej pouči.

V obvestilu oz. reklamaciji mora kupec napako natančno opisati. Oblika obvestila ni določena. Prodajalcu mora dati možnost, da stvar pregleda¹⁴⁶. Kupec lahko graja z ustnim ali pisnim obvestilom. Odločilen je dan oddaje graje in ne dan, ko prodajalec grajo prejme. Posledice opustitve graje so za kupca hude. Če napaka ni pravočasno grajana, kupec izgubi vse pravice, razen če je prodajalec ravnal nepošteno. Grajanje ni potrebno, če bi bilo nesmiselno ali če se mu prodajalec odreče. Nesmiselno bi bilo, če je že tako in tako prodajalec kupca opozoril na napako.

---

¹⁴⁵ glej 1. odst. 461. člena OZ in 1. odst. 36. člena DK

¹⁴⁶ glej 1. ods 464. člena OZ

Dobra stran dolžnosti pregleda in grajanja napak je, da se zavarujejo dokazi, dokler so še sveži. Prodajalec lahko računa s tem, da je kupčija v redu, če ni grajana. Na drugi strani pa je izročitelj zelo favoriziran, ker prevzemnik izgubi svoje pravice, če pregleda in grajanja ne opravi nemudoma in v kratkih rokih.

Grajanje mora biti opredeljeno. Ugovor o kvaliteti ne sme biti preveč splošen. Ugovor zoper kakovost blaga mora biti torej konkretiziran. Kupec pošlje prodajalcu listino z bistvenimi ugotovitvami kakovosti, če jo ima. Iz ugovora mora biti razvidno, da kupec ne odobrava poslane pošiljke ter da bo uveljavljal pravice, ki mu jih daje pravni predpis glede napak stvari. Če bi se iz kupčevega sporočila videlo, da sprejema blago kljub napakam, tedaj bi glede na okoliščine lahko šteli, da ne uveljavlja reklamacije, temveč opozarja prodajalca, da naj v bodoče natančneje izpolnjuje pogodbo.

Če je obvestilo o napaki, ki ga je kupec pravočasno poslal prodajalcu s priporočenim pismom, brzojavko ali na kakšen drug zanesljiv način, prispelo z zamudo ali če ga prodajalec sploh ni dobil, se vendarle šteje, da je kupec izpolnil svojo obveznost in prodajalca obvestil.¹⁴⁷ Glede pravočasnosti pošiljatve velja oddajna teorija. Šteje se, da je obvestilo pravočasno, če je poslano pravočasno na zanesljiv način. Za zanesljivega se šteje vsak način prenosa z javnimi prenosnimi sredstvi. Zanesljivo je torej vsako sporočilo, ki je poslano s komunikacijskimi sredstvi.

Obvestilo o napaki v določenem roku je predpostavka odgovornosti za stvarne napake.¹⁴⁸

Glede časa se najpogosteje navaja, da se pregled opravi čim je to po rednem toku stvari možno ali brez odlaganja. OZ izrecno ne omenja kraja pregleda, vsekakor se zopet uporabi pravilo čim je to mogoče, torej tam, kjer bo kupec imel dejansko možnost (skladišče prodajalca, kraj odprave, skladišče kupca). Način pregleda je običajen, torej se opravlja skladno s panogo. Način opravljanja pregleda je lahko komisijski ali na drug verodostojen način (strokovni pregled, primerjava z vzorcem, kemična analiza, fizično merjenje, z jemanjem vzorcev). Tudi pri distančnem poslu se mora ugotavljanje opraviti nemudoma. Glede kraja ugotavljanja velja načelo, da se to mora opraviti tam, kjer prejemnik dejansko lahko pregleda.

Če je kupec odpravil stvar naprej, ne da bi jo preložil, prodajalcu pa je bila ob sklenitvi pogodbe znana ali bi mu morala biti znana možnost takšne nadaljnje odprave, je pregled mogoče odložiti, dokler stvar ne prispe v novi namembni kraj; kupec mora v tem primeru prodajalca obvestiti o napakah, brž ko je po normalnem teku stvari lahko zvedel zanje od svojih odjemalcev.¹⁴⁹

Pri distančni prodaji se subjektivni rok, v katerem mora prvi kupec obvestiti prodajalca o skritih napakah, izračuna, upošteva čas, ki je potreben za to, da pride obvestilo o napaki, ki je bilo nemudoma odposlano od vsakega udeleženca v prodajni verigi, od zadnjega kupca do prvega prodajalca.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ 2. odst. 464. člena OZ

¹⁴⁸ glej 461. člen OZ in 39. člen DK

¹⁴⁹ 461/3. člen OZ

¹⁵⁰ stališče Jugoslovanske gospodarske koordinacije Dubrovnik, 24.-26. 5.1990, GV 36/90, str. 46

Pri civilnih pogodbah je po OZ za reklamacije za vidne napake rok osem dni, pri gospodarskih pogodbah pa nemudoma. Pri tem gre opozoriti, da rok nemudoma ne teče od prevzema stvari, ampak od dneva opravljenega pregleda. Zavlačevanje z reklamacijo otežuje dokaz, kar je zlasti pomembno pri pokvarljivem blagu. V sodni praksi je sprejeto stališče, da je kupec pooblaščen, da zavrne sprejem blaga tudi brez ugotavljanja kvalitete, če je pred sprejemom blaga na zanesljiv način zvedel, da blago ne ustreza pogodbeni kvaliteti.

Če se po prevzemu, najpozneje v šestih mesecih od dne prevzema blaga, pokaže, da ima stvar napako, ki je z navadnim pregledom ni bilo mogoče opaziti (skrite napake), mora kupec o tem obvestiti prodajalca nemudoma,¹⁵¹ to je takoj, ko je opazil napako, sicer izgubi pravice iz naslova jamčevanja za napake. Za poznejše napake prodajalec ne odgovarja. V pogodbi se lahko določi daljši rok.

Rok za grajanje oziroma obvestilo prodajalcu je torej prekluzivne narave in kupec, ki ne sporoči pravočasno prodajalcu svojih pripomb, izgubi pravice, ki bi mu šle. Kljub prekluzivnosti roka za reklamacijo pa sodišče ne pazi po uradni dolžnosti na pravočasnost obvestila o napaki stvari, kar pomeni, da bo moral prodajalec nepravočasnost v pravdi ugovarjati.¹⁵²

Pri skritih napakah je kupčev položaj precej težaven. Če se ne odkrije napaka v roku, ki je določen v zakonu, ali v daljšem roku, če je določen s pogodbo, kupec svoje pravice izgubi, pa čeprav ni z ničemer pripomogel do tega, da se napaka ni odkrila. Če pa napako odkrije, ga zadene dolžnost, da to napako čimprej notificira. Tudi opustitev te dolžnosti pomeni za kupca izgubo pravice.

Tudi DK v prvem odstavku 38. člena določa, da je kupec dolžan pregledati blago ali ga, odvisno od količin dati v pregled v čim krajšem roku (as short a period as in practicable in the circumstances). Kolikšen je omenjeni rok, je konkretno vprašanje, za oceno katerega se uporabijo objektivni kriteriji. V izjemnih primerih je tudi po DK dopustno, da se pregled odloži, dokler blago ne dospe v namembni kraj, bodisi, da je v pogodbi predviden prevoz blaga, bodisi, da se med prevozom spremeni smer blaga ali ga kupec odpremi naprej, ni pa imel primerne možnosti, da ga pregleda. V tem primeru se zahteva, da mora, oziroma bi morala biti, ta možnost prodajalcu znana v trenutku sklenitve pogodbe.¹⁵³ DK prav tako določa, da sam pregled še ne zadošča za uveljavljanje pravic kupca zaradi neistovetnosti blaga, temveč mora kupec prodajalcu v primernem roku (within a resonable time) od trenutka, ko je odkril ali bi moral odkriti napake, poslati obvestilo, v katerem je treba navesti tudi naravo pomanjkljivosti. Kupec izgubi pravico, da se sklicuje na pomanjkljivosti glede istovetnosti blaga, če ni prodajalec poslal obvestila¹⁵⁴. Primeren rok je razumni rok, ki odgovarja potrebam poslovne prakse. Omenjeni rok pa teče od trenutka, ko je kupec odkril neistovetnost, ali od trenutka, ko je to moral odkriti (subjektivni in objektivni kriterij). Absolutni rok, v katerem kupec v vsakem primeru izgubi pravico, da se sklicuje na pomanjkljivosti glede istovetnosti

---

¹⁵¹ glej 462. člen OZ

¹⁵² stališče XVIII. Seje Jugoslovanske gospodarske koordinacije, 5.-7.6.1985 v Ljubljani, GV 32/85 št. 26

¹⁵³ 3. odst. 38. člena DK

¹⁵⁴ 39. člen DK

blaga, če o njej ni obvestil prodajalca, je dve leti, računano od dneva dejanske izročitve blaga. Možen je tudi drugačen dogovor v skladu s pogodbenim jamstvom, torej razen, če je pogodbeni garancija daljša.¹⁵⁵

Kratek rok za pregled je smiseln zato, da se med strankama nemudoma ugotovi, ali je pogodba izpeljana pravilno in da se v zvezi s tem zavarujejo dokazi, opravi pravilna izpolnitev ali nadomestna izpolnitev, zmanjša škodo ipd. Pravilnost ali nepravilnost izpolnitve v zvezi z očitnimi napakami se torej ugotovi s pregledom. Na današnji stopnji tehnik in znanosti je mogoč pregled, ki skoraj z gotovostjo potrdi, ali prejeta stvar ima ali nima napake. Ob tem pa je vprašanje, ali je smiselno in ekonomsko upravičeno od kupca zahtevati, da opravi pregled s sredstvi in načini, ki bodo absolutno potrdili ali ovrgli oceno o ustreznosti blaga. Po drugi strani pa mora kupec pregledati blago z določeno stopnjo skrbnosti in vestnosti, saj bi pregled laika širil pojem skritih napak, kar bi pripeljalo do tega, da bi med strankami vladala negotovost glede tega, ali je pogodba izpolnjena. Ker so predmeti pogodbenih obveznosti najrazličnejši, bo vsak zahtevani pregled drugačen in odvisen od vrste blaga, količine, embalaže ter od tega, kdo je kupec.

Kakšen mora biti pregled, ni splošnega pravila. Odločilne so lastnosti predmetov. Pregledati je treba blago, kolikor ni v embalaži, ki se da odstraniti šele ob uporabi. Ne sme pa biti pregled površen, čeprav ni treba, da bi bil podroben. Lahko je primeren tudi pregled s preskakovanjem, zlasti tedaj, kadar se pri vsakokratnem pregledu del blaga uniči. Lahko pa je včasih nujno, da je pregled natančen. Od lastnosti blaga je odvisno, ali je treba pregled opraviti preprosto ali pa s pripravami. Če se blago izroči v originalni ovojnini, se ugotavljanje kakovosti omeji samo na pregled embalaže. Dejstvo, da je blagu priloženo uradno potrdilo o kakovosti (atest), ne jemlje kupcu pravice, da ugotovi napake.

Način, kako je treba ugotavljati kvaliteto, določita lahko stranki. Če tega ne storita, pridejo v poštev običaj in pravila stroke. Stranki se dostikrat dogovorita, da blaga ne bosta pregledali sami, ampak da zaupata pregled specializiranemu podjetju, da bo to podjetje proti plačilu opravilo kontrolo blaga in izdalo potrdilo – certifikat. Poleg pregleda blaga se stranki dostikrat dogovorita, da kontrolna organizacija blago tudi prevzame.

Če kupec opusti pregled in ima zaradi tega škodo, mora to škodo nositi sam. Opozoriti gre na pomembno razliko v načinu notifikacije napak po DK. DK glede tega določa, da kupec lahko zamudi rok za jamčevalni ugovor, če ima razumno opravičilo, zakaj ni poslal zahtevanega pojasnila.¹⁵⁶

Če je bilo treba zaradi kakšne napake stvar popraviti, izročiti drugo stvar, zamenjati del in podobno, začnejo teči roki za skrite in očitne napake od izročitve popravljene stvari, od izročitve druge stvari, zamenjave delov in podobno¹⁵⁷.

Če je bila prodajalcu napaka znana ali mu ne bi mogla ostati neznana, kupec ne izgubi pravice sklicevati se na napako niti, če ni uveljavljal napake v navedenih

---

¹⁵⁵ 2. odst. 39. člena DK

¹⁵⁶ 44. člen DK

¹⁵⁷ 463. člen OZ

rokih na predpisan način in čeprav se je napaka pokazala po preteku šestmesečnega jamčevalnega roka.

Tožbo kupec lahko poda le pod predpostavko, da je bila izpolnitev prodajalca res obremenjena s stvarno napako in če je kupec prodajalca o napaki pravočasno obvestil. Če kupec pri prevzemu predmeta pogodbe pravilnosti izpolnitve ni ugovarjal, ni pa tudi dokaza, da bi obvestilo prodajalcu odposlal tako, kot je določeno, kupec ne more uveljavljati ugovora jamčevanja ne glede na to, ali gre za očitno ali skrito napako.

Prodajalec ne odgovarja za napako, ki je v tem, da stvar nima lastnosti, ki so potrebne za njeno normalno rabo, če je bila napaka ob sklenitvi pogodbe kupcu znana ali mu ni mogla ostati neznana. Šteje se namreč, da kupcu niso mogle ostati neznane tiste napake, ki bi jih človek s povprečnim znanjem in izkušnostjo človeka enakega poklica in stroke kot kupec lahko opazil pri običajnem pregledu stvari, posebno če prodajalec ni zvijačno zamolčal napake. Običajen molk prodajalca, ki posebej ne opozarja na napako, namreč ne gre njemu v breme.

9.1.2.4 Očitne napake

Kot že povedano, lahko kupec pravice zaradi stvarnih napak uveljavlja samo, če napako graja. S tem kupec opozori prodajalca, da stvar ni brezhibna. Pomembno je razlikovanje med očitnimi in skritimi napakami.

Očitne napake je mogoče odkriti pri navadnem pregledu stvari. Pravilnost ali nepravilnost izpolnitve v zvezi z očitnimi napakami se torej ugotovi s pregledom.

Kupec je dolžan prejete izdelke pregledati na ustrezen način takoj, ko je to mogoče, in o očitnih napakah nemudoma, to je takoj, ko jih opazi, obvestiti prodajalca. Če je pri pregledu navzoč tudi predstavnik prodajalca, mora kupec temu takoj sporočiti svoje pripombe zaradi očitnih napak¹⁵⁸. Če kupec te notifikacijske roke zamudi, izgubi pravice, ki mu gredo iz naslova jamčevanja za napake.

Pregled je različen od primera do primera glede na vrsto blaga, okoliščin, embalaže pa tudi od tega, ali je kupec strokovnjak. Zato je za pregled sprejeto splošno določilo, da kupec prejeto stvar pregleda na običajen način, torej na način, ki je v navadi v poslovni praksi.

Pri količinskem pregledu blaga kupec opravi pregled ob prevzemu v originalni embalaži. S tem preveri, ali se število kosov ujema s številom, navedenim v prevoznih dokumentih in v pogodbi. Če ob izročitvi količine ni mogoče ugotoviti, jo mora kupec ugotoviti brez odlašanja. V primeru napak mora kupec ugovarjati prodajalcu v kratkem roku. Če izroči prodajalec manjšo količino, jo sme kupec zavrniti le, če ta del predstavlja celoto ali če ima kupec sicer upravičen interes, da sprejme le celotno količino¹⁵⁹. Če se mu izroči preveč po vrsti določenih stvari, ima

---

¹⁵⁸ 461/2. člen OZ

¹⁵⁹ glej 2. odst. 472. člena OZ

kupec pravico zavrniti presežek. Če kupec ne izjavi v primernem roku, da odklanja presežek, se šteje, da ga je prevzel in ga mora plačati po enaki – pogodbeni ceni.¹⁶⁰

Za kakovostne napake je prodajalec odgovoren kot za stvarne napake, ki jih je blago imelo takrat, ko je nevarnost prešla na kupca ne glede na to, ali mu je bilo to znano ali ne. Odgovarja tudi za stvarne napake, ki so se pokazale po prehodu nevarnosti, če so posledica vzroka, ki je obstajal že pred tem.¹⁶¹

9.1.2.5 Skrite napake

Skrite napake so tiste, ki jih z običajnim pregledom pri prevzemu ni bilo mogoče opaziti.¹⁶² Ob običajnem pregledu odkrita napaka je torej očitna napaka. Napaka torej ni skrita, če je bil kupec zanj dolžan vedeti po pregledu stvari.¹⁶³ Skrita napaka se pokaže šele kasneje, vendar to ni napaka, ki je posledica kupčevega ravnanja s stvarjo. Napake so skrite, če se dajo ugotoviti le s posebnimi pripravami ali s pomočjo strokovnjaka ali pa se pokažejo pri montiranju opreme.

Odločilen za presojo napak na blagu je trenutek prehoda nevarnosti na kupca. Ko je pomanjkljivost glede istovetnosti postala očitna pozneje, gre za skrito napako, ki pa je morala obstajati že ob trenutku prehoda nevarnosti.

Če se po prevzemu, najpozneje v šestih mesecih od dne prevzema blaga, pokaže, da ima stvar napako, ki je z navadnim pregledom ni bilo mogoče opaziti (skrite napake), mora kupec o tem obvestiti prodajalca nemudoma, to je takoj, ko je opazil napako, sicer izgubi pravice iz naslova za jamčevanje za napake. V pogodbi se lahko določi daljši rok¹⁶⁴. Prodajalec ne odgovarja za napake, ki se pokažejo potem, ko mine šest mesecev, odkar je bila stvar izročena, razen če je bil v pogodbi določen daljši rok.

Rok šestih mesecev od izročitve stvari je prekluziven, nanj pa, za razliko od roka za obvestilo o napakah, pazi sodišče po uradni dolžnosti.

V praksi se skrite napake pokažejo pri napakah in strojih, ko ti začnejo obratovati in pri blagu v originalni embalaži, kjer je pregled stvari ob prevzemu omejen na embalažo. Običajno se skrite napake pri napravah pojavijo, ko slednje damo v pogon in delajo določen čas. Kupec lahko tako skrito napako reklamira šele, ko se pokaže. Zaradi napak na prodani stvari lahko pride do popravil, do izročitve druge stvari, do zamenjave delov in podobno. V takem primeru začno roki teči znova od dneva izročitve stvari.¹⁶⁵ Upoštevati je tudi treba, da je odgovornost na temelju garancije za pravilno delovanje stvari neodvisna od odgovornosti prodajalca za materialne napake stvari.

---

¹⁶⁰ glej 472. člen OZ

¹⁶¹ glej 458. člen OZ

¹⁶² 462/1. člen OZ

¹⁶³ glej 2. odst. 460. člena OZ

¹⁶⁴ 462/2. člen OZ

¹⁶⁵ 463. člen OZ

Izpolnitelj jamči tudi za napake, ki se pokažejo po prehodu nevarnosti, vzrok pa obstaja že pred tem. To ne velja samo za bolezen živine ali za rastlinske bolezni, marveč tudi za stvari, pri katerih delujejo kemični ali fizikalni procesi. Tudi obrabljenost stvari je lahko razlog, ki ga nista stranki vračunali ob sklenitvi pogodbe, tako da obrabljenost lahko povzroči napako, ki pa ob prehodu nevarnosti še ni obstajala: npr. zlom dela v stroju. Pravilno je, da za take vzroke izročitelj odgovarja po pravilih za jamčevanje za napake.

9.2 Jamčevanje

Jamčevanje je odgovornost dolžnika za stvarne in pravne napake svoje izpolnitve pri odplačni pogodbi. Dolžnik-prodajalec je torej dolžan, da upniku oz. kupcu omogoči neovirano uporabo stvari, ki mu jo je izročil. Prodajalec tako odgovarja za vse pomanjkljivosti stvari, ki jo je odstopil. Prodajalec pa poleg tega mora kupcu v določenih okoliščinah nuditi tudi pravno zaščito proti vznemirjanju od strani tretjih oseb. V primeru nastopa jamčevanja se uporabljajo pravila o odgovornosti za stvarne oziroma pravne napake, saj se v praksi uporablja izraz jamčevanje za eno od oblik odgovornosti dolžnika za nepravilno izpolnitev.

Namen pravnih norm o jamčevanju za stvarne napake je varstvo tistega interesa prejemnika stvari (kupcu v primeru prodajne pogodbe), zaradi katerega je pogodbo sklenil – to je interesa na (pravilni) izpolnitvi in pa varstvo načela enake vrednosti dajatev kot temeljnega načela dvostranskih pravnih poslov.

Predpostavke jamčevanja za stvarne napake so, da gre za kršitev obveznosti, ki izvira iz odplačne pogodbe (dobava stvari z napako), da ima predmet izpolnitve napako, ki se pokaže v določenem roku s tem, da napaka oziroma vzrok za napako mora obstajati v času prehoda rizika na upnika, da upnik za napako ni vedel in tudi ni bil dolžan vedeti, da je bil opravljen pregled stvari in obvestilo o določenem roku in da je bila podana uveljavitev zahtevka v določenem roku.

Jamčevanje je institucija, ki je značilna pri stvareh. Pri storitvah pride v poštev največkrat le odškodninska obveznost. Jamčevanje ima objektivni pomen, kar pomeni, da zahtevki jamčevanja nastanejo ne glede na krivdo izpolnitelja.

Prodajalec ne odgovarja za neznatne napake.¹⁶⁶ Kdaj je napaka neznatna, je odvisno od konkretnih okoliščin. Prodajalec prav tako ne odgovarja za napake, ki so bile kupcu ob sklenitvi znane ali mu niso mogle ostati neznanne.¹⁶⁷ Kupec je zavezan, da pri sklepanju pogodbe ravna skrbno. Skrben kupec si stvar pred sklenitvijo pogodbe natančno ogleda in pregleda. Skrbnost ravnanja se presoja v primerjavi z osebo s povprečnim znanjem in izkušnjami ter podobnega poklica kot je kupec. Razumljivo pa je, da se lahko prodajalec sklicuje na znano napako samo takrat, kadar je imel kupec možnost pregledati stvar.¹⁶⁸ Ne glede na povedano pa prodajalec odgovarja za vse napake, če je kupcu ob sklenitvi pogodbe zagotovil, da je stvar brezhibna.¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ 458/3. člen OZ

¹⁶⁷ 460/1. člen OZ

¹⁶⁸ 460/2 člen OZ

¹⁶⁹ 460/3 člen OZ

Prodajalec odgovarja za stvarne napake, ki jih je stvar imela v času prehoda nevarnosti na kupca, ne glede na to, da zanje ni vedel, vendar ob pogoju, da tudi kupcu ob sklenitvi pogodbe niso bile znane ali jih z običajnim pregledom ni mogel opaziti.

Besedilo OZ ne vsebuje nobenih posebnih določb, ki bi postavljale jasno razmejitev med neizpolnitvenimi in jamčevalnimi sankcijami. Oba sistema sta ob predpostavki, da so izpolnjeni vsi predpisani pogoji, na voljo upniku kot alternativa. Posebej pa moramo biti pozorni na to, da vsaka izpolnitev za napako še ni neizpolnitev. Predvsem pri dobavi individualno določene stvari ne moremo govoriti o neizpolnitvi, če je bila dobava opravljena.

Razmejitev med jamčevalnimi in neizpolnitveni sankcijami je eden izmed problemov obligacijskega prava, ki jih je DK rešila tako, da izhaja iz enotnega koncepta sankcij, pri čemer je možnost uveljavljanja sankcije odvisna od tega, ali kot posledica dolžnikovega ravnanja nastopi bistvena kršitev pogodbe ali ne. Težišče problema je torej usmerjeno na posledico kršitve in ne na njen vzrok.

9.3 Pravne napake

Poleg odgovornosti za materialne (fizične) napake je podana odgovornost prodajalca tudi za pravne napake. Prodajalec je dolžan prenesti lastnino oziroma pravico razpolaganja s stvarjo na kupca in mu mora v zvezi s tem jamčiti, da prodana stvar ni predmet lastnine ali nekega drugega upravičenja tretje osebe, torej da kupec v izvrševanju svoje lastninske pravice ne bo izključen ali omejen s pravico tretje osebe. Gre za pravno in ne za dejansko vznemirjanje. Prodajalec je dolžan kupca varovati pred zahtevki tretjih oseb. Pri odplačnih pravnih poslih pogodbenik odgovarja za pravne napake in je dolžan ščititi drugo stran od pravic in zahtevkov tretjih oseb.

Šteje se torej, da stvar nima pravnih napak, če tretje osebe na njej nimajo nobenih pravic ali imajo zgolj tiste, ki so bile dogovorjene s pogodbo. Prodajalec sicer ne more prenesti pravice, ki je niti sam nima.

Institucija jamčevanja za pravne napake se je razvila iz odgovornosti odsvojitelja, da ne bo kdo uveljavljal lastninske pravice na stvari. Govorimo o odgovornosti za evikcijo¹⁷⁰. Kadar tretji uveljavlja svojo pravico in tako pridobi posest stvari, govorijo teoretiki o popolni evikciji; če pa kdo uveljavlja svoje pravice do stvari, ne da bi prejemniku stvar odvzel, govorijo o delni evikciji. Evikcija je torej primer, ko na prodani stvari obstaja neka pravica tretje osebe, ki izključuje, zmanjšuje ali omejuje kupčevo pravico. Razume se, da sam prodajalec ne sme pravno vznemirjati kupca, dolžan pa ga je zaščititi pred tretjimi. Pogoj za prodajalčevo odgovornost je, da kupec ni bil v času sklepanja posla obveščen o pravicah tretje osebe, oziroma ni pristal, da bi kupil obremenjeno stvar.¹⁷¹

---

¹⁷⁰ iz lat. Evincere = zmagati v pravdi in odvzeti premagovanemu zmagovalcu stvar

¹⁷¹ 488/1. člen OZ

Prodaja tuje stvari obvezuje pogodbenika, pogodba velja med pogodbenima strankama, ne more pa obvezovati lastnika stvari. V primeru, da prodajalec ne nabavi stvari od tretjega in ne more izpolniti pogodbe, zavisijo pravice kupca od tega, ali je bil vesten ali ne. Če je bil kupec vesten, torej ni vedel in tudi ni mogel vedeti, da je ponujena stvar tuja, ima pravico, če zaradi tega ne more doseči namena pogodbe, da razdre pogodbo in zahteva povračilo škode, sicer ima le pravico na vrnitev morebiti plačane cene. V trgovinskem poslovanju je sklepanje takih pogodb pogosto, saj se sklepajo pogodbe tudi o stvareh, ki jih bo prodajalec šele nabavil.

Prodaja tuje stvari se ne šteje za nemogočo, ker nemožnost ni absolutna. Prodajalec še lahko pregovori pravega lastnika, da prepusti stvar kupcu v last. Šele če prodajalec ne more priskrbeti kupcu lastninske pravice, je prodal stvar s pravno napako. V sodni praksi se v takih primerih določi odškodnina po vrednosti stvari v času sodbe.¹⁷² Ugotovi se razlika med vrednostjo v času, ko je bila sklenjena kupna pogodba, in v času, ko je izšla sodba.¹⁷³

Pregled stvari zaradi ugotovitve napake seveda pri pravnih napakah ne pride v poštev, saj se te ne dajo na zunaj ugotoviti. Toda kakor hitro stranka za napako izve, je dolžna o njej obvestiti drugo stranko. S tem si zagotovi kakor po splošnih pravilih perpetuiranje ugovorov. Pravica do ugovorov ostane, čeprav so roki za uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov že potekli. V tem primeru ni obveznosti o ugovoru, kot je to primer pri fizičnih napakah, obstaja pa obveznost pravočasnega obveščanja prodajalca. Dolžnost obveščanja ni potrebna, če je prodajalcu že znan zahtevek tretje osebe. Kupec je dolžan obvestiti prodajalca, da v razumnem roku osvobodi stvar od zahtevkov tretje osebe.

Posebnost pri pravnih napakah so učinki notifikacij. Kadar tretji uveljavlja svoj zahtevek, je dolžan prevzemnik izročitelju sporočiti, da uveljavlja tretji pravice in kakšne so te pravice. Naznaniti mu mora tudi spor.¹⁷⁴ Smisel tega pravila o notifikaciji je, da omogoči predniku, da vstopi v spor kot intervenient in pomaga z dokazili, ki jih ima na razpolago, da zahtevek tretjega zavrne. Če pridobitelj stvari notifikacije o pravni napaki ne opravi, svojih pravic ne izgubi.

Jamčevalni zahtevek zaradi pravne napake je lahko primaren ali sekundaren. Primaren zahtevek je, da se napaka v primernem roku odpravi, torej da prodajalec pri tretjem doseže, da se svoji pravici odreče, ali pa če gre za generične stvari, kupcu izroči iste vrste stvari, na katerih ne temelji kakšna pravica tretjega¹⁷⁵. Če prodajalec ne ravna po kupčevi zahtevi in kdo kupcu stvar vzame, je pogodba razdrta po samem zakonu; če pa je kupčeva pravica zmanjšana ali omejena, sme kupec po svoji izbiri razdreti pogodbo ali zahtevati sorazmerno znižanje kupnine.

Če prodajalec ne ugodí kupčevi zahtevi, naj v primernem roku oprosti stvar pravice ali zahteve tretjega, sme kupec razdreti pogodbo, če zaradi tega ni mogoče doseči

---

¹⁷² Vrh. sod. Srbije Gž 2518/55, 1.2.1956, Zb 1956, 134

¹⁷³ Vrh. sod. Hrvaške, Gž 739/69, 15.6.1969, Odvjetnik 1970, 201

¹⁷⁴ 487. člen OZ

¹⁷⁵ 489. člen OZ

njenega namena¹⁷⁶. V vsakem primeru ima kupec pravico do povračila škode, ki jo je pretrpel. Predpostavka postopka pa je, da je kupec pravočasno obvestil prodajalca o obstoju pravice tretjega na stvari in ga pozval, da ga vzame v zaščito.

Značilno za pravno napako je, da je po svoji naravi neodklonljiva, ne da se odpraviti. Izročitelj sam je ne more odpraviti. Za tako napako pa se lahko uveljavljajo jamčevalne sankcije ali vsaj nekatere izmed njih. Če pa so predmet pogodbe stvari, določene po vrsti, mu mora izročiti drugo stvar brez pravne napake.

Če prodajalec proda stvar, za katero ve, da je ukradena, je pogodba nedvomno v nasprotju z moralo. Drugače je tedaj, kadar prodajalec tega ne ve. Pogodba, ki je v nasprotju z moralo, je nična, če zakon v posameznem primeru ne predpisuje česa drugega. Ukradena stvar, ki je predmet prodaje, je ne glede na odgovornost prodajalca obremenjena s pravno napako. Če zaradi tega kdo kupcu kupljeno stvar vzame, je pogodba razdrta po samem zakonu. V tem primeru torej zakon izrecno določa kot sankcijo razdrtje pogodbe na ničnosti pogodbe. Posledice razdrtja pogodbe so, da ima stranka, ki je izpolnila pogodbo, pravico do vrnitve tistega, kar je dala. To ni odškodninski, temveč povračilni zahtevek. Če je pogodbeni stranki poleg tega nastala škoda, ima tudi odškodninski zahtevek. Toda zahtevek na vračilo kupnine nima pravne narave odškodninskega zahtevka. Kratek prekluzivni rok je določen iz enakih razlogov, zaradi katerih velja enak rok za uveljavljanje pravice pri jamčevanju za stvarne napake.

Zahtevek za vračilo kupnine v obravnavanem primeru torej ni odškodninski zahtevek in za njegovo uveljavljanje ne veljajo roki, ki so določeni za odškodninske terjatve. Gre za povračilni zahtevek, ki ga je mogoče uveljaviti samo v celotnem prekluzivnem roku.

Če gre za prodajo tuje stvari, lahko kupec, ki stvar obdrži, uveljavlja jamčevanje za pravne napake. Toda kupec lahko razveže pogodbo, če ni vedel, da je stvar tuja. Riziko nosi stranka, ki proda tujo stvar, pa čeprav ni kriva, da je v zmoti, ker misli, da je stvar njena. Zaradi svoje zmote mora biti drugi stranki odgovorna objektivno za negativni pogodbeni interes, za interes stranke, ki bi ga ta imela, da pogodba ne bi bila sklenjena. Gre za okoliščino, ki izhaja iz njene pravne sfere, zato je prav, da nosi ta stranka breme škode.

Odsvojitve tuje stvari je torej veljavna, če prejemniku ni bilo znano, da je bila stvar tuja. Posledica so jamčevalne napake, če je jamčevalec obveznost že izpolnil. Če pa je še ni izpolnil, ga lahko nasprotna stranka toži na izpolnitev. Pravne napake obstajajo tudi, če se uveljavljajo kakšne druge absolutne pravice, pravice avtorskega, iznajditeljskega prava in dedne pravice. Za napako ne gre samo, če kdo uveljavlja pravico na glavni stvari, marveč tudi tedaj, če je uveljavljena na postranski stvari, na pritiklini.

Če kupec predniku ne naznani spora s tretjim, ki uveljavlja pravico o stvari, vendarle ne izgubi svojih jamčevalnih zahtevkov nasproti predniku. Toda vse ugovore, ki bi jih prednik imel zoper tretjega, lahko uveljavlja tudi nasproti kupcu in

---

¹⁷⁶ 490/2. člen OZ

prav zaradi tega utegne kupec pravdo izgubiti. Prodajalec ne odgovarja za napake, če bi s svojim pravnim sredstvom, ko bi se spustil v pravdo, lahko dosegel zavrnitev zahtevka tretjega¹⁷⁷. Smisel tega pravila je, da zaradi kupčevih opustitev ne sme zaiti prodajalec v slabši položaj: če ima zadosti argumentov v rokah, ki zanikajo pravice tretjega, ni razloga, da bi bil odškodninsko odgovoren nasproti prejemniku stvari za očitane napake, ki niso dokazane. Riziko za svoje neprevidno dejanje naj nosi kupec, ki si ni priskrbel argumentov in dokazil od tistega, ki bi mu jih najlaže dal, od prodajalca.

Opustitev notifikacije na kupčeve pravice ne vpliva, kadar je zahtevek tretjega utemeljen in ga je zato kupec priznal. Kljub temu, da ni dal obvestila o sporu, lahko kupec svoje zahtevke uveljavlja proti prodajalcu. Kupec lahko uveljavlja svoje zahtevke tudi, če je s kakšno dajatvijo tretjemu preprečil, da bi ta uveljavljal svojo pravico do stvari¹⁷⁸. Tedaj ima pravico zahtevati vrnitev tega, kar je tretjemu plačal, od prodajalca po načelih o verzijskem zahtevku, razen tega pa ima seveda tudi pravico do odškodnine po splošnih pravilih v zvezi z jamčevanjem za napake. Prodajalec se oprusti odgovornosti, če kupcu povrne izplačano vsoto in škodo¹⁷⁹. Možno pa bi bilo ugovarjati, da je kupec izplačal večjo vsoto, kakor bi bilo potrebno.

Kadar je nedvomno, da ima tretji pravico na stvari, bi lahko nastali nepotrebni stroški, če bi se prejemnik stvari pravedal za izgubljeno stvar. Lahko bi mu prodajalec celo očital, da je s svojim dejanjem povečal škodo in da ta škoda njega ne more bremeniti, ker je upnikova dolžnost, da preprečuje nadaljnjo škodo, ne pa obstoječo še povečuje. Če pa kupec prizna položaj, kakršen je, lahko od prodajalca zahteva samo škodo, ki je nastala zaradi napake iz prodajalčevega dejanja neposredno.

Kupčeva pravica iz pravnih napak ugasne po enem letu od dneva, ko je zvedel za pravico tretjega.¹⁸⁰ Ko pa tretji uveljavlja pravico in nastane spor glede nje, je dvomljivo, da ta pravica obstaja. Stranka torej ne izve, ali pravica obstaja ali torej obstaja napaka, vse dokler spor ni dokončno rešen. Zaradi tega je bilo potrebno določiti, da teče rok glede spornih pravic šele od dne, ko je spor pravnomočno končan. Jamčevalni rok se podaljšuje. Kupčeva pravica preneha šele po izteku šestih mesecev po končani pravdi¹⁸¹.

Pravna napaka je tudi odgovornost prodajalca v primeru njegove nevestnosti. Tak primer je, če je prodajalec vedel, da obstajajo ali pa je vedel, da se lahko pričakujejo posebne omejitve javnopravne narave, ki kupcu niso bile znane, pa tega ni sporočil kupcu.¹⁸²

Podobno kakor javnopravne omejitve je torej treba obravnavati tudi bodoče javnopravne ukrepe. Enako obravnavanje teh omejitev kakor pravic tretjih temelji

---

¹⁷⁷ 491. člen OZ

¹⁷⁸ 492/1. člen OZ

¹⁷⁹ 492/2. člen OZ

¹⁸⁰ 495/1. člen OZ

¹⁸¹ 495/2. člen OZ

¹⁸² 494. člen OZ

na podobnih posledicah obeh vrst pravne moči nad stvarjo: prejemnik stvari z njo ne more razpolagati ali jo lahko samo omejeno uživa.¹⁸³

Če pa je kupec ob sklenitvi pogodbe vedel za možnost, da mu bo stvar vzeta ali da bo njegova pravica zmanjšana ali omejena, nima pravice do odškodnine, če se ta možnost uresniči, pač pa ima pravico zahtevati vrnitev oziroma znižanje kupnine.¹⁸⁴

Če se v drugih primerih ne doseže primarna sankcija odprave napake, nastopijo sankcije, ki so podobne sankcijam zaradi stvarnih napak. Stranka ima pravico zahtevati razveljavitev ali znižanje kupnine, če pa je stvar kupcu odvzeta, se pogodba razveže že po samem zakonu.¹⁸⁵

Poleg jamčevanja obstaja tudi pri pravnih napakah vedno tudi odškodninska zaveza.¹⁸⁶ Odškodninske zaveze pa seveda ni, če je kupec prevzel nevarnost na svoje rame: npr. če je vedel za možnost, da mu bo stvar odvzeta ali pravica zmanjšana ter se je s tem zadovoljil. Kupec nima pravice do odškodnine, pač pa ima pravico zahtevati vrnitev oziroma znižanje kupnine¹⁸⁷. Iz tega naslova torej vidimo, da stranka jamčevalnega zahtevka ne izgubi, čeprav je za napake vedela ali če je bila napaka očitna. Jamčevalna sankcija obstaja, čeprav odškodninska sankcija ne pride v poštev.

Odgovornost prodajalca za pravne napake se lahko s pogodbo omeji ali povsem izključi.¹⁸⁸ Če pa je bila prodajalcu ob sklenitvi pogodbe znana ali mu ni mogla ostati neznan kakšna napaka v njegovi pravici, je pogodbeno določilo o omejitvi ali o izključitvi odgovornosti za pravne napake nično¹⁸⁹. Pogodbena izključitev ali omejitev prodajalčeve odgovornosti za pravne napake je torej dopustna samo, kolikor se ta opravi v dobri veri. Izključitev oziroma omejitev jamčevanja ne sme biti zoper načela poštenja. Če obe stranki vesta za obstoj oziroma verjetnost napake ali celo če ve za te napake samo kupec, zoper izključitev ne more biti pomislekov, ker se kupec svobodno odloči za izključitev ali omejitev.

9.4 Garancija

Na tem mestu gre še opozoriti, da OZ kot tudi DK poleg uveljavljanja pravic kupca iz naslova jamčevanja za napake pozna še uveljavljanje pravic kupca iz naslova garancije.

---

¹⁸³ Glede omejitev pri uvozu in izvozu glej še poglavje 10. Bistvene napake, razdelek 11.3 Pravne napake

¹⁸⁴ 490/4. člen OZ

¹⁸⁵ 490/1. člen OZ

¹⁸⁶ 490/3. člen OZ

¹⁸⁷ 490/4. člen OZ

¹⁸⁸ 493/1. člen OZ

¹⁸⁹ 493/2. člen OZ

Garancija je posebna obveznost proizvajalca in prodajalca določenih (običajno tehničnih) proizvodov, da določen čas po izročitvi kupcu dobro delujejo.

Ne gre torej za garancijo, da določena stvar nima napak, pač pa se jamči, da bo v določenem času stvar pravilno delovala, če pa v tem roku ne bi pravilno delovala, se garant obvezuje določeno stvar popraviti ali pa bo dal kupcu drugo stvar, ki bo pravilno delovala.¹⁹⁰

Za določene izdelke je običajno, za tehnično zahtevne pa je po predpisih obvezno, da mora dati proizvajalec garancijo za brezhibno delovanje izdelka v določenem času od izročitve kupcu.¹⁹¹ Izdelkom mora priložiti garancijski list, tehnično navodilo, zagotoviti mora servis za vzdrževanje in popravilo ter oskrbovanje z nadomestnimi deli in priklopnimi aparati. Iz garancijskega lista so razvidni pogoji garancije. Če je za posamezne izdelke z obveznim slovenskim predpisom določen minimalni garancijski rok, to je najmanj eno leto od dne izročitve izdelka kupcu,¹⁹² garancijski rok za uvožene izdelke ne more biti krajši od tega roka.

Pomembno je poudariti, da potrošnik uživa pravice iz garancije tako po Zakonu o varstvu potrošnikov¹⁹³ (ZVPot) kot po Obligacijskem zakoniku. V zvezi s procesno pravnimi vprašanji se spori iz potrošniških razmerij praviloma presojuje po pravilih, ki veljajo za spore majhnih vrednosti, torej ne po pravilih, ki veljajo za gospodarske spore (potrošnikov, kot so opredeljeni v ZVPot, ne najdemo v določbah 480. do 483. člena ZPP).

Garancija je torej obljuba prodajalca ali proizvajalca potrošniku, ki je dodana brez dodatnih stroškov, da bo povrnil plačano kupnino ali zamenjal, popravil ali rešil pomanjkljivost v zvezi z blagom na kak drug način v primeru, da blago ne izpolnjuje specifikacij, navedenih v garancijski izjavi ali v ustreznem oglaševanju. Garancija obstaja kot poseben pravni institut neodvisno od odgovornosti za izpolnitev oziroma stvarne napake izpolnitve.¹⁹⁴ Čeprav ne gre spregledati, da tako odgovornost za napake kot garancija pokrivata iste primere.

Pravni temelj obeh vrst jamčevalnih zahtevkov tedaj ni isti. Jamčevalni zahtevki in zahtevki iz garancije lahko obstajajo drug poleg drugega. Pravila o garanciji ne posegajo v pravila o jamčevanju za napake.¹⁹⁵ Pri instrumentu jamčevanja za napake prodajalec za napako prodane stvari odgovarja le, če je ta obstajala v trenutku prehoda nevarnosti, oziroma je takrat obstajal vsaj vzrok zanjo. Uveljavljanje napak je vezano na stroge pogoje. Napako je treba grajati v kratkem roku, sicer je kupec prekludiran v svojih pravicah. Pri pravicah kupca z naslova garancije pa je dovolj, da se napaka pokaže v garancijskem roku, prav tako pa ni potrebna notifikacija. Pogoji za uveljavljanje pravic z naslova garancije so torej milejši. Lahko pa je volja strank, da naj dogovorjena garancija nadomesti zakonito jamčevanje. Tedaj kupec zahtevkov iz zakonitega jamčevanja nima. Zato je treba

---

¹⁹⁰ 482. člen OZ

¹⁹¹ 481/1. člen OZ

¹⁹² 487. člen OZ

¹⁹³ Zakon o varstvu potrošnikov, Uradni list RS št. 20/98, 25/98, 23/99 – ZSVP in 110/2002

¹⁹⁴ 481/2. člen OZ

¹⁹⁵ 481/2. člen OZ

priznati stranki pravice, da uveljavlja svoj zahtevek iz temelja, ki si ga sama izbere. Kupec prejme samo dodatno zagotovilo iz garancije. Kadar je torej ista oseba jamčevalec po zakonu in tisti, ki da garancijo, ima kupec pravico, da izbere katero koli sankcijo, ki mu jo daje na razpolago zakon, ali katero koli sankcijo, ki mu jo daje na razpolago dogovorjena garancija, če so seveda izpolnjeni pogoji, ki so predpisani za tako sankcijo.

S tem v zvezi je potrebno izpostaviti, da 2. odstavek 36. člena DK predvideva izjemo od pravila, da nevarnost preide od kupca s prevzemom blaga. Kadar je prodajalec dal posebno jamstvo, da bo blago določen čas primerno za redno pa tudi posebno rabo ali da bo ohranilo določene lastnosti ali značilnosti, je prodajalec odgovoren za kvaliteto prodane stvari za čas, ki je določen v garanciji, kakor tudi za vsako pomanjkljivost glede istovetnosti, ki se pojavi v trenutku, ko je nevarnost prešla na kupca.

9.5 Časovna veljavnost zahtevkov

Obstoj določene pravice je vezan na rok oz. čas. Čas pogajanja je proces, saj pravna pravila določajo roke, v katerih je mogoče opraviti določena dejanja, oz. kdaj se določenih dejanj ne more več opraviti. Rok je časovno obdobje, ki ga omejujeta dve časovni točki, začetek in konec roka. Roki se računajo po dnevih, mesecih in letih. Poznamo več vrst rokov.

Strogi (imperativni) roki so nepodaljšljivi, kar pomeni, da jim s pravnim poslom ni mogoče določiti daljšega ali krajšega obdobja, kot je čas, ki ga določa zakon. Glavni imperativni roki so zastaralni in prekluzivni roki. Ti roki so nepodaljšljivi.

Dispozitivni roki so roki, ki jih sicer določa zakon, vendar daje strankam možnost, da se glede poteka časa dogovarjajo drugače. Dispozitivni rok torej velja samo takrat, če ga stranki ne določita drugače. Kdaj gre za dispozitivni rok in kdaj za imperativnega, je treba ugotoviti z razlago prava norme, ki tak rok določa.

Dogovorjeni roki so roki, ki jih določijo stranke v pravnem poslu.

Zahtevek je vloga strank, ki pri pristojnem organu zahteva uvedbo postopka za uveljavitev njene pravice. Z zahtevkom stranka opredeli, katero pravico uveljavlja in v kakšnem obsegu. Postopek se začne le na zahtevo stranke in se odvija v mejah postavljenih zahtevkov, saj se tudi tu izraža načelo dispozitivnosti, ki zagotavlja svobodo razpolaganja strank, in s tem potek in vsebino postopka, v kolikor tako razpolaganje ni v nasprotju s prisilnim predpisom ali ne nasprotuje moralnim pravilom. Na zahtevek vplivajo tako zastaralni, kot prekluzivni roki.

Zastaranje v splošnem pomeni, da preneha pravica zahtevati izpolnitev zaradi poteka časa.¹⁹⁶ Zastaranje nastopi, ko poteče zastaralni rok, ki ga zakon določa za posamezne primere.¹⁹⁷ Z zastaranjem ne ugasne pravica sama, pač pa upravičenec izgubi samo sodno varstvo. Pravila o zastaranju se ne uporabljajo v

---

¹⁹⁶ čl. 335/1-2. OZ

¹⁹⁷ čl. 346. do 357. OZ

primerih, ko je v zakonu določen rok, v katerem je treba vložiti tožbo ali opraviti določeno dejanje, ker bi bila sicer pravica izgubljena.¹⁹⁸ Izgubo pravice pa imenujemo prekluzija. Prekluzija tako v splošnem pomeni izgubo pravice, če je upravičenec, ki je za to določen, ne realizira. Drugače kakor pri zastaranju torej pri prekluziji ugasne pravica sama.

Zastaralni roki so torej roki, po izteku katerih ugasne zahtevke za uveljavitev določene pravice, ne ugasne pa sama pravica. Po izteku roka pravica torej še obstaja, toda ni več iztožljiva. Gre za t.i. naturalno obligacijo. Če dolžnik tako obveznost izpolni, je izpolnil tisto, kar je bil dolžan. Če ne izpolni in ga upnik toži na izpolnitev, pa lahko dolžnik ugovarja zastaranje, ker sodišče izteka zastaranega roka ne upošteva po uradni dolžnosti, pač pa samo takrat, če se dolžnik nanj sklicuje. Če sodišče ugotovi, da se je zastaralni rok iztekel (da torej obstaja pravica, ni pa več zahtevka) s sodbo zavrne tožbeni zahtevek kot neutemeljen (odloči meritorno). Z zastaranjem preneha pravica zahtevati izpolnitev obveznosti, torej izpolnitev zahtevkov.¹⁹⁹

Prekluzivni (izključujoči) roki pa so roki, po izteku katerih ugasne sama pravica (in z njo tudi zahtevek za njeno uveljavitev, to je za njeno pravno varstvo). Po izteku roka ni več pravice, ni torej niti naturalne obligacije. Sodišče ga upošteva po uradni dolžnosti v vseh fazah postopka in če ugotovi, da se je prekluzivni rok iztekel, tožbo s sklepom zavrže (ne odloči meritorno o vsebini spora). Dolžnikova izpolnitev prekludirani pravici bi pomenila novo, drugačno pravno podlago. Kdaj gre za prekluzivni rok, je treba ugotoviti z interpretacijo pravne norme. Pravila o zastaranju se ne uporabljajo v primerih, ko je v zakonu določen rok, v katerem je treba vložiti tožbo ali opraviti določeno dejanje, ker bi bila sicer pravica izgubljena.²⁰⁰

Pri časovni veljavnosti zahtevkov tako gre za dve različni situaciji. V prvem primeru lahko ugasne samo zahtevek, pravica pa ne, v drugem primeru pa ugasneta tako zahtevek kot pravica. V zakonodaji in pravnih pravilih običajno ni določb, s katerimi bi izrecno urejali časovno veljavnost zahtevkov, torej pravno varstvo obveznosti iz pogodbe oz. pravnega posla. Pravila o časovni veljavnosti zahtevkov so običajno zajeta bodisi v določbah o zastaranju obveznosti, bodisi v določbah o prekluziji. Čeprav se v obeh institutih obravnava izpolnitev zahtevkov, pa gre, kot že rečeno, upoštevati temeljno razliko med zastaranjem in prekluzijo.

Roki, katerih potek ima za posledico, da določenih dejanj ni več mogoče opraviti, so prekluzivni roki. Roki, ki jih določajo predpisi materialnega prava, so praviloma prekluzivni. Očitna pomanjkljivost Obligacijskega zakonika (in pravnih predpisov s tega področja) je v tem, da zakon posebej ne obravnava prekluzivnih rokov. Pri prekluziji gre za sistem posrednega prisiljevanja strank, da v postopku opravita dejanja, ki so na vrsti, ob pravem času, v predpisani obliki in nasproti pravemu naslovniku. Če stranki pričakovanih dejanj ne bi opravili, nastopijo predvidene sankcije. Če za tako opustitev ne bi bilo sankcij, bi se postopki vlekli in bi obstajala negotovost med strankama. Seveda pa stranki imata sami možnost, da opravita taka dejanja, njuna odločitev pa je, ali bosta ta dejanja opravili.

---

¹⁹⁸ 345. čl. OZ

¹⁹⁹ 342. člen OZ

²⁰⁰ 345. čl. OZ

Zaradi ugotovljenih napak ima kupec jamčevalne zahtevke, toda svoje pravice izgubi, če jih v določenem roku ne uveljavlja z ugovorom. Po ugovoru pa ima še določen čas, da zahteva izpolnitev jamčevalnih zahtevkov na sodišču. Ti roki niso zastaralni, pač pa prekluzivni – z iztekom navedenega roka preneha sama pravica, ne le zahtevke za njeno uveljavitev. Jamčevalni zahtevki ugasnejo s pretekom časa in sicer v prekluzivnem roku enega leta od dneva, ko je bila opravljena notifikacija napake.²⁰¹

Za terjatve iz naslova prometa blaga in storitev ter izdelkov, nastalih v zvezi z njim, iz gospodarskih pogodb pa je določeno, da zastarajo v treh letih, pri čemer zastaranje teče posebej za vsako dobavo blaga, opravljeno delo ali storitev.²⁰² Splošni zastaralni rok pa znaša 5 let.²⁰³ Triletni zastaralni rok pa teče tudi za zastaranje odškodninske terjatve za škodo, ki je nastala zaradi neizpolnitve pogodbene obveznosti.²⁰⁴

DK je kot kompromis državam v razvoju najprej v 44. členu sprejela določbo, da stranka, ki ni poslala zahtevanega obvestila o napakah na stvareh, ne izgubi pravice, ki so predvidene z DK, če ima razumno opravičilo, zakaj ni poslala zahtevanega obvestila. Kot skrajni rok pa je sprejela še določbo o izgubi pravice, ko se sklicuje na nepravilnost blaga v 39. členu, kjer določa, da je jamčevalni rok dve leti od dneva prevzema blaga s strani kupca, razen kadar je ta rok v nasprotju z dogovorjenim garancijskim rokom.

10 Bistvena kršitev pogodbe

Vsebina obveznosti je v primeru pogodbenih obveznosti določena z dogovorom med strankama. Po DK so glavne obveznosti prodajalca, da v skladu s pogodbo in konvencijo dobavi blago, izroči listine in prenese lastnino na blagu. Poleg teh obveznosti obstajajo še druge, »stranske« obveznosti (npr. garancija). Stranke so dolžne storiti ne samo to, za kar so se obvezale s pogodbo ali jih v to sili pravni predpis, temveč tudi vse tisto, kar izhaja iz pogodbe na podlagi načela poštenosti in vestnosti ter trgovinskih običajev.²⁰⁵ Pri opredelitvi, ali gre za kršitev obveznosti, ni pomembno, kaj je razlog nepopolne izpolnitve, ali v kakšni obliki se je ta zgodila. Vprašanje ali je do odklona od obveznosti prišlo zaradi zunanjih ovir ali zaradi subjektivne odločitve dolžnika ter ali gre za popolno neizpolnitev, nepravilno izpolnitev ali izpolnitev z zamudo, postane pomembno šele pri uporabi posameznih sankcij.

Pojem bistvene kršitve je originalna rešitev unificiranega prava. DK v 25. členu šteje kršitev pogodbe, ki jo stori ena stranka, za bistveno, če je s tem povzročena drugi stranki taka škoda, da je ta dejansko ostala brez tistega, kar je upravičeno pričakovala od pogodbe, razen če stranka, ki je storila kršitev, ni predvidela take posledice in je tudi ne bi v enakih okoliščinah predvidevala razumna oseba enakih

---

²⁰¹ glej 495. člen OZ

²⁰² 350. člen OZ

²⁰³ 346. člen OZ

²⁰⁴ 352/3. člen OZ

²⁰⁵ 7. in 8. člen DK

lastnosti. Odločilen je kriterij nastale škode, omiljen s subjektivnim kriterijem predvidljivosti posledice.

Kadar namen nasprotne stranke ni bil znan, oziroma je lahko ostal neznan, se po DK ugotavlja, kako bi ravnanje v enakih okoliščinah razumela razumna oseba enakih lastnosti. Ravnanje razumne osebe enakih lastnosti se ne omejuje na primerjavo lastnosti osebe, ki bi jo označili za dobrega gospodarja, ampak upošteva lastnosti povprečne osebe – kriteriji so bolj splošni.

Ob pregledu določb DK, ki urejajo kršitev pogodbe in njene posledice, lahko ugotovimo, da so v različnih delih teksta in da so nam vsaj nekatere na prvi pogled znane. Eden izmed pglavitnih razlogov za navidezno skladnost je gotovo v tem, da sta jugoslovanski ZOR in DK nastajala pod vplivom haaškega enotnega zakona o mednarodni prodaji blaga. Toda navidezne skladnosti posameznih pravil ne moremo obravnavati in pomensko doumeti iztrgane iz celotnega sistema, saj konvencija počiva na povsem drugih izhodiščih.

DK opušča tradicionalno kontinentalno ločevanje med neizpolnitvijo in slabo izpolnitvijo z napakami ter uvaja enoten sistem sankcij za kršitev pogodbenih obveznosti. V središče pozornosti je postavljena pogodba kot najvišji izraz volje strank. Vsaka kršitev se obravnava kot neizpolnitev obveznosti in pogodbi zvesti strani je na voljo enoten sistem sankcij za kršitev. Poudarjena je odgovornost stranke za pravilno izpolnitev njene obveznosti. Načeloma se popolnoma enako obravnavata položaj, ko se ne izpolni, in položaj, ko ima izpolnitev pomanjkljivosti in v celoti ne ustreza dogovoru. Možnost izbire je omejena z dodatnimi pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da se posamezna sankcija lahko uporabi. Enotni sistem je originalna rešitev unificiranega prava, katere korenine najdemo v anglosaksonskem »common law« sistem, ki pozna dve vrsti pogodbenih določil: »condition« kot bistven pogoj pogodbe, katerega kršitev se lahko šteje za neizpolnitev pogodbe in omogoča pravico do razveze, in »warranty« kot vzporedno določilo, katerega kršitev ne posega v obstoj pogodbe in ima za posledico odškodninske sankcije. Anglosaksonsko pravo torej ločuje med bistvenimi in vzporednimi pogodbenimi določili. Odločilna za presojanje sta stipulacijska faza in namen, ki sta ga imeli stranki pri oblikovanju pogodbenih določil. Konvencijsko pravo je doktrino modificiralo. Odločilna je kršitev pogodbe in od njene narave je odvisno, katere sankcije bo moč uporabiti.

Pogodbi zvesta stran je pri izbiri sankcij omejena predvsem z ločevanjem med bistvenimi in nebistvenimi kršitvami pogodbe. Sankcije, ki posegajo v sam obstoj pogodbe (razveza), se lahko uveljavljajo praviloma le v primerih, ko je kršitev pogodbe bistvena. Zato je vprašanje razlikovanja med bistvenimi in nebistvenimi kršitvami eno temeljnih vprašanj uporabe DK. Druga pomembna okoliščina, ki določa izbiro, pa je dejstvo, ali je bilo blago dobavljeno ali ne. Če dolжник ne stori ničesar za izpolnitev ene izmed temeljnih obveznosti, bo to bistvena kršitev pogodbe. Že iz same vsebine pogodbe je razvidno, da se stranka zaveže, da bi prejela nasprotno izpolnitev. Ravno to pričakuje od sklenjene pogodbe. Pri ostalih dogovorjenih obveznostih je treba oceniti njihov pomen glede na konkretne okoliščine. Odločilno je upnikovo pričakovanje, njegov posebni interes, ki ga je treba razumeti v smislu pogodbenih določil. Postavlja pa se vprašanje, v kateri časovni točki je omenjeno sklepanje utemeljeno. Odločilen je čas izpolnitve, ki je

lahko različno določen. Včasih kasnejša izpolnitev za upnika nima več prave vrednosti. Čas izpolnitve je tedaj eden izmed bistvenih elementov obveznosti. Stranki ga morata pri sklepanju določiti kot takega. Pri tem ni nujno, da je čas izrecno določen. Zadošča, da je kot takšen z izraženo voljo strank določljiv tako, da je prodajalcu znano, da kasnejša izpolnitev za kupca nima pomena (dobava novoletnih jelk po novem letu), ali da kupec potrebuje stvar ob točno določenem terminu, ali da je predmet pogodbe blago, ki ima tržno ceno. Drugače pa je, če čas izpolnitve ni bistven element razmerja. Zamuda se vsaj v prvi fazi ne bo štela za bistveno kršitev in upnik ima na razpolago sankcije, ki niso pogojene z bistveno kršitvijo. V nadaljnji fazi je možna prekvalifikacija, še posebej, če uveljavljanje sankcij ni uspešno.

Opozoriti je še na razliko med OZ in DK pri razlaganju nejasnih pogodbenih določil, ki je tudi v tem, da se pri OZ izraz »skupen namen pogodbenikov« uporablja v množini, pri DK pa se govori o »namenu posamezne strani«. Na prvi pogled zgolj gramatikalna razlika nosi v sebi praktične vsebinske posledice. V prvem primeru se bo posamezno določilo ali ravnanje strank presojava z vidika pogodbe kot skupnega cilja pogodbenih strank in gre pri tem iskati njihov skupni namen. Razlaga izjav in ravnanj ene stranke po DK pa se nanaša samo na namen te stranke. Upoštevati je sicer potrebno, da je bila druga stranka s tem namenom seznanjena, oz. da ji ni mogel ostati neznan, ni pa relevantno, ali se je ta namen skladal z njenim namenom.

10.1 Stvarne napake

Prodajalec je odgovoren za stvarne napake, ki jih je blago imelo takrat, ko je nevarnost prešla na kupca, ne glede na to, ali mu je bilo to znano ali ne. DK v 2. odstavku 35. člena določa, da se šteje, če ni bilo drugače dogovorjeno, da blago ni istovetno blagu pogodbe v primeru, ko ni primerno za namene, za katere se istovetno blago običajno uporablja, ni primerno za poseben namen, s katerim je bil prodajalec izrecno ali molče seznanjen med sklenitvijo pogodbe, razen če iz okoliščin ne izhaja, da se kupec ni oprl, niti ni bilo razumno opreti se na strokovnost in razsojanje prodajalca, da blago ni tako kakovostno, kot je prodajalec prikazal kupcu v vzorcu ali modelu, ni pakirano ali zavarovano na način, običajen za takšno blago, ali če tega ni, na ustrezen način, da se ohrani in zavaruje blago.

Prodajalec odgovarja za vsako pomanjkljivost glede istovetnosti v trenutku prehoda nevarnosti na kupca tudi, če je postala očitna pozneje. Odgovarja tudi, da bo blago določen čas primerno za redno pa tudi za posebno uporabo ali da bo ohranilo določene lastnosti ali značilnosti.

Prodajalec je dolžan dobivati tako količino, kakovost in vrsto blaga, kot je določeno v pogodbi in sicer pakirano ali zavarovano na način, kot je določen v pogodbi. Takšno ravnanje zahteva 35. člen DK. Pojavlja se torej vprašanje, kako naj se presojava lastnosti blaga, ki ga je prodajalec dolžan izročiti kupcu. Konvencija skladnosti dobavljenega blaga, tako kot je opredeljeno v pogodbi, imenuje istovetnost blaga. Blago je istovetno s pogodbo, če ustreza pogodbenim zahtevam po količini, kakovosti in vrsti blaga in je hkrati tudi zapakirano in zaznamovano na

način, kot je določen v pogodbi.²⁰⁶ Konvencija torej izenačuje kakovostne in količinske pomanjkljivosti dobavljenega blaga, vendar to ni problem, saj so za obe kršitvi predpisane enake sankcije. Podrobnejših meril za presojo neistovetnosti blaga konvencija ne določa in tudi ne predpisuje posebnega režima za neznatne napake na blagu. Po DK ni ločevanja med neizpolnitvijo in nepravilno izpolnitvijo. DK uvaja enoten sistem sankcij za vse primere prodajalčeve kršitve obveznosti.

Prodajalec je prost svoje odgovornosti za neistovetnost blaga, vendar to ne velja za količino in vrsto blaga, če je med sklenitvijo pogodbe kupec vedel za neistovetnost ali mu ta ni mogla ostati neznana.²⁰⁷

Po DK je prehod nevarnosti odločilen tudi za presojo istovetnosti blaga.²⁰⁸ Za trenutek prehoda se pogodbenika lahko prosto dogovorita (običajno s prevoznimi klavzulami). Za razliko od naše ureditve²⁰⁹ pa DK predvideva²¹⁰, da nevarnost preide na kupca po splošnih pravilih ne glede na to, če pri izpolnjevanju pogodbe pride do bistvene kršitve pogodbe. Seveda pa to kupca ne omejuje, da uporabi sredstva, ki so mu na voljo za ta namen.

10.2 Vidne in skrite napake

Posebna obveznost kupca v zvezi z uveljavljanjem napak na blagu je tudi pregled blaga in reklamiranje napak. Pregled blaga je treba opraviti v čim krajšem možnem roku. Kolikšen je ta rok, je konkretno vprašanje, pri čemer se uporabi objektivne kriterije. V izjemnih primerih je dopuščeno, da se pregled odloži, dokler blago ne pride v namembni kraj. Gre za primere, ko je v pogodbi predviden prevoz blaga ali če se med prevozom spremeni smer blaga ali pa, če kupec blago odpremi naprej, ni pa imel primerne možnosti, da ga pregleda. V takih primerih se zahteva, da mora biti, oziroma da bi mogla biti ta možnost prodajalcu znana v trenutku sklenitve pogodbe.²¹¹

Sam pregled pa še ne zadošča za uveljavljanje pravic kupca zaradi neistovetnosti blaga, temveč mora kupec prodajalcu v primernem roku od trenutka, ko je odkril ali bi moral odkriti napake, poslati obvestilo, v katerem je treba navesti tudi naravo pomanjkljivosti.²¹² Rok, ki ga postavlja DK, je razumni rok, kar ustreza potrebam poslovne prakse. Rok teče od trenutka, ko je kupec odkril nepravilnost, ali od trenutka, ko je to moral odkriti (subjektivni in objektivni kriterij). Objektivni rok, v katerem kupec v vsakem primeru izgubi pravico, da se sklicuje na pomanjkljivosti glede istovetnosti blaga, če o njej ni obvestil prodajalca, je konvencija določila na dve leti, računajoč od dneva dejanske izročitve blaga. Možen je seveda drugačen dogovor v skladu s pogodbenim jamstvom.

---

²⁰⁶ 1. odstavek 35. člena DK

²⁰⁷ 3. odstavek 35. člena DK

²⁰⁸ 1. odstavek 36. člena DK

²⁰⁹ 2. odst. 436. člen OZ

²¹⁰ 70. člen DK

²¹¹ 3. odstavek 38. člena DK

²¹² 39. člen DK

Kupec je dolžan predati blago v čim krajšem roku. V primeru prevoza blaga se lahko preda šele, ko prispe na namembni kraj. Kupec izgubi pravico sklicevati se na pomanjkljivosti glede istovetnosti blaga, če prodajalcu ni poslal obvestila z navedbo narave pomanjkljivosti v primernem roku po tem, ko jo je odkril ali bi jo bil moral odkriti. Če ima kupec primerno opravičilo, zakaj ni reklamiral blaga v skladu s konvencijo, lahko sorazmerno zniža ceno ali zahteva odškodnino, razen za izgubljeni dobiček. Po poteku dveh let od dneva dejanske izročitve blaga kupcu, izgubi pravico do uveljavljanja pomanjkljivosti glede istovetnosti blaga, razen v primeru, da je s pogodbo določen drugačen rok. Če je prodajalcu napaka znana oziroma mu ni mogla biti neznana, kupec ne izgubi pravice do uveljavljanja napake, tudi če ne ravna po navedenih pravilih.

Nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari in s tem odgovornost za izpolnitev pogodbe s prodajalca na kupca praviloma preide z izročitvijo blaga kupcu. Če stvar ni bila izročena zaradi kupčeve zamude, preide nevarnost na kupca takrat, ko pride v zamudo.

DK še določa, da v primeru, da je po pogodbi blago treba prepeljati in ga prodajalec ni dolžan izročiti v določenem kraju, preide nevarnost na kupca, ko je blago izročeno prvemu prevozniku, da ga prepelje kupcu v skladu s prodajno pogodbo. Če je določen kraj predaje blaga prevozniku, preide nevarnost na kupca šele, ko je blago izročeno prevozniku v tem kraju. Pogoji za prehod nevarnosti je tudi, da je jasno določeno, da gre za blago, namenjeno za izpolnitev pogodbe.

DK je torej v številnih določbah omilila strogost, ki je tradicionalno veljala glede razmerja trgovcev v medsebojnih poslih. Tako se pojavljajo naslednje razlike: ni avtomatičnega razdrtja pogodbe²¹³, prodajalec lahko tudi po preteku roka izpolni oziroma popravi nepravilno izpolnitev²¹⁴, za večino izjav strank je predpisan razumen rok, ne zahteva se več takojšnjega ravnanja, ni več predpisan takojšnji pregled blaga, temveč le čim krajši rok glede na okoliščine.²¹⁵ Pri verjetnosti, da druga stranka svoje obveznosti ne bo izpolnila, DK predvideva šibkejšo varstvo ogrožene stranke, saj ne dopušča več (takojšnjega) razdrtja pogodbe, temveč le odlog izpolnitve, poleg tega pa zahteva, da je nevarnost neizpolnitve druge stranke očitna²¹⁶ in ne zadošča več utemeljena podlaga za bojazen.

Omilitve prestrogih določb se lahko pojasnjuje kot rezultat iskanja kompromisov ali pa tudi za prodor teženj po zaščiti šibkejši stranke tudi na področje mednarodnega trgovskega prava. S tem pa se že odpirajo vprašanja splošnih načel, na katerih konvencija počiva. Zato se vrstijo prizadevanja, da bi se opredelilo taka načela v smeri, da obsegajo upoštevanje in podporo namenom pogodbenih strank, zagotavljanje, da obe stranki uživata sadove menjave, ohranjanje posla v veljavi, priznavanja odškodnine kot nadomestila izpolnjenega, ne pa kot kaznovanje.

Pri dobavi blaga se poleg očitnih in skritih napak pojavljajo še t.i. vidne napake. V bistvu gre za vidne poškodbe ali izgubo blaga, ki jih mora kupec takoj ob

---

²¹³ 49. člen DK

²¹⁴ 48. člen DK

²¹⁵ 38. člen DK

²¹⁶ 71. člen DK

prevzemu reklamirati prevozniku. Poškodbe, ki jih ni bilo mogoče ugotoviti ali opaziti ob prevzemu, lahko naslovnik – običajno kupec reklamira pisno pozneje in sicer brez odlašanja, ko ugotovi poškodbe ali izgubo, najpozneje pa v 3 dneh od prevzema blaga v železniškem prometu ter v sedmih dneh od izročitve blaga v cestnem prometu.

Po Konvenciji o pogodbi za mednarodni cestni prevoz oz. CMR²¹⁷ pa je določeno, da se šteje, da je blago, ki ga je naslovnik prevzel, v stanju, kot je opisano v tovornem listu, če naslovnik prevzame blago, ne da bi ga prevzel v prisotnosti prevoznika ali ne da bi prevozniku sporočil svoje pripombe v zvezi z izgubo ali celo škodo, najpozneje v trenutku izročitve blaga, če gre za vidne napake ali škodo, ali v drugih primerih v roku osem dni od dneva dobave. V primeru izgube ali škode, ki ni očitna, je treba napako reklamirati pisno.

10.3 Pravne napake

Pravno napako lahko opredelimo kot specifično obliko neizpolnitve prodajalčeve pogodbene obveznosti, ki je v tem, da kupcu omogoči pridobitev formalnopravnega položaja lastnika pogodbenega blaga, prosto vseh pravic in zahtevkov tretjih oseb, razen če kupec v to privoli.

Čeprav je prenos lastnine na blagu za prodajno pogodbo značilen in opredeljuje njeno funkcijo, pa v mednarodni pravni praksi nima posebne praktične veljavnosti v razmerju med kupcem in prodajalcem. Ker prenos lastninske pravice izhaja iz narave pogodbe, tudi DK ni mogla mimo te prodajalčeve dolžnosti in jo je načelno uredila na tretjem mestu med obveznostmi prodajalca. Konvencija tudi sicer ne ureja učinkov, ki bi jih pogodba lahko imela za lastnino prodanega blaga²¹⁸ predvsem zaradi razlik, ki obstajajo v posameznih nacionalnih zakonodajah glede pravnega režima v prenosu lastnine na pogodbenem predmetu. Razlike v nacionalnih zakonodajah, ki sežejo od stališča, da lastniška pravica preide na kupca v trenutku sklenitve pogodbe, pa do načina, da so za prehod lastninske pravice potrebna določena dejanja (dobava ali izročitev), ostane pa še dodatna zaveza prodajalca, da omogoči prehod lastninske pravice, so tolikšne, da poskusi poenotenja pravil v času sprejema DK niso uspeli. Zato je to vprašanje prepuščeno posameznim nacionalnim zakonodajam. Uveljavil se je pristop, da se pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti poudarja predvsem fizični prenos blaga oz. izročitev blaga. Tudi sicer prenos lastninske pravice za poslovno prakso ni posebno pomemben, saj poslovne kroge načeloma zanimajo le učinki, ki pomenijo razpolaganje, kontrolo in oblast oz. posest nad stvarjo. Prenos lastninske pravice je pomemben le, ko gre za vprašanje, ali obstajajo pravne napake na stvari, saj izpolnitev ni pravilna, če ima tretji do stvari kakšno pravico. DK zato rešuje le posamezne dejanske (pravno opredeljene) položaje v zvezi z dobavo in izročitvijo ter prevzemom stvari, ne posega pa v posledice prodajne pogodbe na pravice tretjih oseb. V zvezi z eventualnimi pravicami tretjih oseb na prodanem blagu DK ureja dolžnosti prodajalca pri dobavi blaga od 41. do 43. člena. V ta okvir ni

²¹⁷ Konvencija o pogodbi za mednarodni cestni prevoz blaga – CMR – Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe – št. 11/58, 1/59, 12/61

²¹⁸ točka b 4. člena DK

mogoče uvrstiti tistih pravic tretjih, ki izvirajo iz javno pravne sfere. Eventuelne uvozne in izvozne omejitve po sklenitvi pogodbe je treba presojati po 79. členu DK.

Kljub temu pa ni mogoče zanikati, da je mednarodna prodajna pogodba povezana s številnimi dokumenti. Za nekatere se dogovorita pogodbenika in so vezani na izpolnjevanje pogodbe, druge določajo prisilni predpisi. Obveznost izročitve listin, ki se nanašajo na blago, je zato v mednarodni prodajni pogodbi opredeljena kot ena od temeljnih obveznosti, tesno povezana z izročitvijo. Vsebinsko so dokumenti potrebni zaradi celovitosti mednarodne pogodbe ter zaradi odnosov s tretjimi osebami, ki so navadno vključene v izpeljavo mednarodne prodaje in tudi simbolizirajo samo blago. Kateri dokumenti so potrebni, je odvisno od proste odločitve pogodbenih strank, običajev in prisilnih predpisov nacionalnega prava. V 34. čl. DK je določeno, da je dolžnost prodajalca, da izroči listine, ki se nanašajo na blago v času, kraju in obliki, ki so določeni s pogodbo. Obveznosti izročitve listin se presojajo enako kot kršitev obveznosti dobave, težje kršitve pa bi se presojale glede na vrsto in pomen dokumentov.

Pozornost zasluži še pravna ureditev 42. člena DK, če pravica tretjih oseb temelji na pravicah industrijske ali intelektualne lastnine. Vsebino in obseg teh pravic je treba presojati v skladu z veljavnimi pravnimi normami in konvencijami. Pomemben kriterij za presojo je, ali sta pogodbenika upoštevala (vedela), da se bo blago prodajalo ali kako drugače uporabljalo v državi, kjer lahko pride do kršitve pravic intelektualne lastnine. Prodajalec bo odgovoren samo, če mu je obstoj bil znan ali mu ni mogel ostati neznan. Izključitev prodajalčeve odgovornosti je možna le v primeru, če je kupec za takšno pravico vedel ali bi zanjo moral vedeti. Enako velja, če je prodajalec ravnal po tehničnih dokumentih, načrtih, risbah, formulah in podobnih specifikacijah, ki mu jih je poslal kupec.

Tudi pravne napake se presojajo podobno kot neizpolnjevanje pogodbenih obveznosti na strani prodajalca, zato so sankcije tudi v tem primeru enake tistim, ki sicer veljajo za kršitev pogodbenih obveznosti.

10.4 Nastala škoda

Škoda je vsaka negativna sprememba premoženjskega položaja oškodovanca, pri čemer je pomembna primerjava obstoječega premoženjskega položaja s hipotetičnim položajem, ki bi obstajal, če ne bi bilo škodnega dogodka.²¹⁹ Škoda se lahko povrne z restitucijo v naravi ali s plačilom stroškov nadomestne izpolnitve. Če restitucija ni mogoča, se škoda povrne v obliki denarne kompenzacije.²²⁰ Škoda torej ne nastane, če med obstoječim in hipotetičnim premoženjskim stanjem ni razlik.

Stranki mora nastati takšna škoda, da ta dejansko ostane brez tistega, kar je upravičeno pričakovala od pogodbe. Ne gre za povsem objektiven kriterij, saj je škoda vezana na pričakovanje stranke. Odločilna ni višina škode, pač pa njena

---

²¹⁹ glej 132. člen OZ

²²⁰ glej 164. člen OZ

narava. Prizadet mora biti pričakovani interes. Ugotavlja se pomen, ki ga ima pravilna izpolnitev obveznosti za pogodbi zvesto stranko. Pri presojanju je treba izhajati iz poslovnega namena, volje strank in narave kršitve.²²¹

Prodajalec lahko v primeru predčasne izpolnitve popravi napako na blagu vse do trenutka, ki je določen za dobavo.²²² Pri tem lahko dobavi manjkajoče dele, količino ali zamenja istovetno blago z novim istovetnim blagom, odpravi pomanjkljivosti glede istovetnosti dobavljenega blaga, pri čemer pa bo treba upoštevati, da kupcu ne povzroči neprimernih neugodnosti ali neprimernih stroškov.

Pogodbi zvesta stranka ima pravico do povračila navadne škode in izgubljenega dobička, ki bi ju stranka, ki je kršila pogodbo, morala pričakovati ob sklenitvi pogodbe kot morebitni posledici kršitve pogodbe glede na dejstva, ki so ji bila takrat znana, oziroma bi ji morala biti znana.²²³

Navadna škoda je oblika premoženjske škode, ki se kaže v izgubi ali zmanjšanju določenega premoženja, ki bi ga oškodovanec imel, če ne bi prišlo do kršitve pogodbe. To je lahko izguba neposredne koristi, ki je bila dogovorjena (vrednost izpolnitvenega predmeta), lahko pa so to tudi izgube, ki bi jih imela stranka, ker izpolnitev ni bila opravljena pravočasno (stroški). Pri kršitvah gospodarskih pogodb se navadna škoda praviloma kaže v obliki stroškov, ki so pogodbi zvesti stranki nastali zaradi kršitve pogodbe, oziroma ki ji ne bi nastali, če bi druga stranka v celoti, pravočasno in pravilno izpolnila svojo pogodbeno obveznost.

Izgubljeni dobiček kot premoženjska škoda je opredeljen kot dobiček, ki bi ga bilo mogoče utemeljeno pričakovati glede na normalen tek stvari ali glede na posebne okoliščine, ki ga zaradi oškodovalčevega dejanja ali opustitve ni bilo mogoče doseči.²²⁴ Gre za bodočo škodo, ki bi verjetno nastala. Določitev izgubljenega dobička izhaja iz izračunanja koristi, ki bi jih uporabnik imel, če bi se dogodki normalno razvijali na podlagi utemeljenih in razumnih pričakovanj, ko bi bila obveznost izpolnjena. Pri kršitvi gospodarskih pogodb ni dovolj, da pogodbi zvesta stranka zahteva povrnitev izgubljenega dobička na podlagi lastnih kalkulacij, kolikšen dobiček bi dosegla. Dokazati mora, da bi na trgu dejansko prodala število proizvodov, upoštevanih v kalkulacijah, ter višino dobička na enoto proizvoda. Prav tako pa mora tudi pri izgubi dobička skrbeti, da se škoda ne poveča.

Če je bila prodaja razvezana zaradi tega, ker je en pogodbenik prekršil pogodbo, ima druga stranka pravico do povračila škode, ki jo zaradi tega trpi, po splošnih pravilih o povrnitvi škode, nastale s kršitvijo pogodbe. Sankcije zaradi neizpolnitve dolžnosti so sankcije, ki veljajo za neizpolnitev sploh. Kupec ima poleg odstopnega upravičenja (upravičenja razveze) in jamčevanja tudi odškodninski zahtevek. Prodajalec je odgovoren za krivdno ravnanje.

---

²²¹ glej 79. člen DK

²²² 37. člen DK

²²³ 1. odstavek 243. člena OZ in 74. člen DK

²²⁴ Primerjaj 3. odstavek 168. člena OZ

Pri izpolnitvi s stvarnimi napakami ločimo tri tipe škod.²²⁵ Prvi tip je neposredna škoda, ki se kaže v manjši vrednosti stvari zaradi napake. Ta škoda se lahko uspešno odpravi z uveljavljanjem jamčevalnih zahtevkov, zato njene povrnitve ni mogoče zahtevati poleg jamčevalnega zahtevka. Drugi tip je škoda zaradi zaupanja, da stvar nima napak. Gre za posredno škodo, ki se kaže v obliki stroškov, ki jih je imel kupec v zvezi s kupljeno stvarjo (na primer stroški prevoza, skladiščenja, montaže). To škodo je mogoče zahtevati poleg uveljavljanja jamčevalnih zahtevkov, vendar pa mora biti po stališču pravne prakse za uveljavljanje te škode izpolnjen pogoj, da je kupec o napaki pravilno in pravočasno obvestil prodajalca. Tretji tip je škoda na drugih dobrinah (refleksna škoda), ki je prav tako posredna škoda in se lahko kumulira z jamčevalnimi zahtevki, pri čemer pa je povrnitev te škode mogoče zahtevati po splošnih pravilih o odškodninski obveznosti. Nesporno je, da se mora povrniti škoda, če izdelek z napako poškoduje popolnoma drugo stvar.

Odškodnino je mogoče izračunati na več načinov. Izračuna se lahko dejanska škoda, izgubljeni dobiček, lahko pa se odškodnina določi računsko – izračuna se po abstraktnih ali konkretnih merilih.

Odškodnina se lahko izračuna glede na dejansko stanje. Odločilna je resnična izguba zaradi dejanske škode in izgubljenega dobička. Škoda zaradi neizpolnitve je tista vrednost, ki bi jo pravilna izpolnitev pomenila za kupca. Tudi če kupec še ni nič plačal ali če je dobil povrnjeno, kar je prodajalcu že plačal, ima lahko škodo. Dejanska škoda mora biti neposredna, če ni drugače dogovorjeno ali ne izhaja kaj drugega iz narave pogodbe.

Kupec pri kritnem nakupu pri kom drugem kupi (generično) blago, ki ga ne prejme od prodajalca, ter terja razliko med dogovorjeno ceno in višjo kupnino, ki je določena z novo pogodbo. Ni neogibno potrebno, da bi bila pogodba, s katero kupec nabavi blago pri tretjem (kritni nakup), realizirana. Zadostuje, da je bila veljavno sklenjena. Vendar pa mora blago, ki je namenjeno za pokritje, vsaj približno ustrezati blagu, ki je bilo predmet pogodbe. O kritnem kupu je dolžan kupec prodajalca obvestiti,²²⁶ vendar sankcija, če obvestila ne opravi, ni izguba pravice. Le nasprotna stranka utegne uveljaviti škodo. Če izvrši kupec kritni nakup brez predhodnega obvestila, je prodajalec upravičen odškodninskemu zahtevku kupca ugovarjati, da bi v primeru obvestila preskrbel kupcu kritni nakup po nižji ceni, kakor jo je plačal kupec ob svojem kritnem nakupu. Kritni nakup je dolžan opraviti v primernem roku in na primeren način. Kakšen rok in način je primeren, je treba ugotavljati v vsakem primeru posebej, ker gre za dejansko vprašanje. Odvisen je od stanja blaga na tržišču, od vrste blaga in podobnega. Tudi ni nujno, da se kritje opravi v izpolnitvenem kraju ali v okolici tega kraja. Kupec tudi ni dolžan prodajalca obvestiti, v katerem času in na katerem kraju namerava opraviti nakup.

Vrednost se lahko določa naknadno na temelju razlike med kupnino in tržno ceno, torej brez ozira na povrnitev škode, ki jo je utrpela pogodbi zvesta stranka.²²⁷

²²⁵ Tipologija povzeta po Petar Klarič, Oštetno pravo, Poredbenopravna studija aktualnih pojmov i instituta, Pravni fakultet v Zagrebu, Zagreb, 1999, str. 172-180

²²⁶ glej 505. člen OZ in 75. člen DK

²²⁷ glej 504. člen OZ in 76. člen DK

Abstraktni način obračunavanja škode se je razvil na borzah pri diferencialnih poslih in se je pokazal kot praktičen tudi v trgovini, saj ustreza potrebam sodobnega prometa zaradi hitrega in lahkega obračunavanja škode za razliko od konkretne škode. Abstrakten način obračunavanja škode temelji na razliki med pogodbeno določeno kupnino in tržno ceno. Kupcu, ki je odstopil od pogodbe, se razlika priznava, kadar je tekoča cena višja od pogodbene. Izhaja se iz predpostavke, da bi kupec lahko po tej ceni preprodal blago. Prodajalcu se prizna razlika, kadar je tekoča cena manjša od pogodbene. Zahtevanje abstraktne škode je ugodnejše za upnika, ker pogodbi zvesta stranka ni dolžna ničesar obširneje dokazovati, dovolj je dokazati razliko v cenah. Povračilo abstraktne škode se jemlje kot minimum odškodninskega zahtevka in se kupcu lahko prizna večje povračilo, če lahko dokaže večjo škodo. Tak obračun škode se predvideva v primeru, ko je pogodba razvezana ali na temelju izjave pogodbi zveste stranke. Razveza prihaja v poštev, kadar je izpolnitveni rok bistveni element pogodbe, če upnik ne ohrani pogodbe v veljavi. Pri izračunu abstraktne škode je pomemben čas, ko je bilo potrebno dobaviti blago. Abstraktni način izračunavanja višine škode pri razvezi prodajne pogodbe odlikuje enostavnost, saj je dovolj, da se dokaže razliko v ceni. Abstraktnega načina izračunavanja ne bo mogoče uporabiti, če v sicer veljavni pogodbi kupnina ni bila določena.²²⁸

Pravica do povračila škode je po OZ in DK široko dopuščena. Kupec jo ima možnost uveljavljati tudi skupaj z drugimi zahtevki, ki so mu na razpolago ob kršitvi saj izbira drugega ukrepa nikoli ne izključuje odškodninskega zahtevka.²²⁹ DK pa kupcu nudi še več. Kupec pri drugih ukrepih lahko izgubi pravico, če ni opravil notifikacije pri dobavi neistovetnega blaga ali blaga, obremenjenega s pravico tretje osebe, kljub temu pa mu še vedno ostane odškodninski zahtevak, če ima primerno opravičilo, zakaj notifikacije ni opravil.²³⁰ V takem primeru pa kljub temu ne more zahtevati izgubljenega dobička.

Opozoriti pa je na razliko med OZ in DK glede celotne škode. Po splošnem pravilu določenem v 1. odstavku 243. člena OZ je upnik v primeru kršitve pogodbe upravičen samo do povrnitve predvidljive škode, ki bi jo lahko dolžnik ob kršitvi pričakoval kot mogočo (predvidljivo) posledico kršitve pogodbe glede na dejstva, ki so mu bila takrat znana ali bi mu morala biti znana. Do odškodnine v višini celotnega obsega škode, torej tudi do odškodnine za škodo, ki mu je nastala zaradi posebnih okoliščin, za katere dolžnik ni mogel vedeti, pa je upnik upravičen samo v primeru hujše oblike krivde (prevare ali namerne neizpolnitve ter neizpolnitve iz hude malomarnosti).²³¹

Razlog, da v pravilu o popolni odškodnini ni izrecno določena tudi nepremoženjska škoda, je treba nedvomno iskati v tem, da odškodnina za nepremoženjsko škodo nima značilnosti vzpostavitve premoženjskega stanja v stanje pred nastankom škode, temveč zadoščenja. Pri tem pa pravica do denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo ni omejena samo na tisti obseg nepremoženjske škode, ki običajno (najpogosteje) nastane zaradi določene vrste škodnega dogodka.

---

²²⁸ 2. odst. 442. člena OZ

²²⁹ glej 45. člen DK

²³⁰ glej 44. člen DK

²³¹ 2. odst. 243. člena OZ

Tudi pri pogodbeni odškodninski odgovornosti se glede škode uporabljajo pravila, ki veljajo za odškodnino zaradi izvenpogodbene obveznosti – torej po pravilih o popolni odškodnini. To pomeni, da se v primerih kršitve obveznosti za upnika poleg škode upošteva tudi kakšna korist. Prav tako mora tisti, ki se sklicuje na kršitev pogodbe, storiti vse razumne ukrepe, da bi se zmanjšala škoda, ki jo je ta kršitev povzročila, sicer lahko druga stranka zahteva zmanjšanje odškodnine – gre za t.i. pravilo oškodovančeve sodelovalne dolžnosti pri zmanjšanju nastale škode oziroma preprečitvi, da bi škoda postala večja. V ta okvir spada tudi pravilo o deljeni odgovornosti, če je za nastalo škodo ali njeno velikost ali otežitev dolžnikovega položaja kriv tudi upnik ali kdo, za katerega je on odgovoren; v tem primeru se škoda sorazmerno zmanjša.

Dolžnik torej mora upniku povrniti vso škodo, razen če ni s pogodbo drugače določeno. Pogodbena odškodninska odgovornost se namreč lahko vnaprej izključi, zmanjša ali razširi. Tako je mogoče razširiti pogodbeno odgovornost tudi na primere nepredvidljive škode, na škodo, za katero je sicer mogoče odgovoriti samo v primerih prevare, naklepa ali hude malomarnosti, ali tudi na primere škode, nastale brez krivde, torej jo razširiti na področje objektivne odgovornosti. Taka razširitev pogodbene obveznosti pa ni neomejena. Izpolnitve takšnega pogodbenega določila ni mogoče zahtevati, če bi bilo to v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja. Razširitev je torej mogoča le v okviru temeljnih načel obligacijskega prava.

Pogodbena odgovornost je mogoče tudi omejiti. Pogoste so omejitve le do določenega zneska nastale škode, da se ne odgovarja za navadno malomarnost in podobno. Tudi tu velja omejitev, da se ne sme posegati v temeljna načela obligacijskega prava. Zato ima upnik pravico do popolne odškodnine, če je dolžnik povzročil možnost izpolnitve namenoma ali iz hude malomarnosti.

V primeru prevare, namerne izpolnitve ali neizpolnitve iz hude malomarnosti se dolžnikova krivda ne domneva, saj gre za težje stopnje krivde, ki jo mora dokazati upnik.

Pravica do povračila škode je po ureditvi DK široko dopuščena. Stranki imata možnost uveljavljanja vseh vrst izgub, ki jima nastanejo s kršitvijo pogodbe. Največkrat se zahteva za povrnitev škode uveljavlja skupaj z drugimi ukrepi, ki so na razpolago ob kršitvi. Izbira drugega ukrepa nikoli ne izključuje odškodninskega zahtevka. Še več, tudi če kupec izgubi pravico, ker ne opravi notifikacije pri dobavi neistovetnega blaga ali blaga, obremenjenega s pravico tretje osebe, mu ostane odškodninski zahtevak, če ima primerno opravičilo, zakaj notifikacije ni opravil.

Upravičencu do povračila škode mora zavezanec povrniti vso izgubo in izgubljeni dobiček, ki ju je utrpel. Vendar je obseg odškodnine omejen. Tu je prevzet koncept anglosaksonskega sistema. Postavlja se vprašanje, kako daleč je posledica (izguba) od vzroka (kršitve), ki je privedel do izgube. Obseg odškodnine je omejen na predvidljivo škodo. Načelo je akceptirano v drugem stavku 74. člena DK. Povračilo ne more biti večje od izgube, ki jo je stranka, ki je kršila pogodbo, predvidevala, ali bi jo bila morala predvideti pri sklenitvi pogodbe kot možno posledico njene kršitve, glede na dejstva, ki so ji bila takrat znana ali bi ji morala biti znana. Stranki je omogočeno, da že pri sklepanju pogodbe oceni, katere rizike

prevzema. Zavezanec odgovarja samo za predvidljivo škodo. Predvidljivost je določena s subjektivnim in objektivnim elementom. Odškodnina je omejena na višino škode, ki nastane ob normalnem teku razmerja. Ne obsega pa morebitne katastrofalne posledice kršitve, ki je zavezancu ni moč naprtiti. Izhaja se iz trenutka sklepanja pogodbe. Bistvene so okoliščine v tem trenutku. Ugotoviti je treba, katere rizike je stranka prevzela in kaj bi morala predvidevati kot skrajno posledico svojih ravnanj. S posebno skrbnostjo in previdnostjo je treba preučiti okoliščino, ko je kršilec vedel za posebni namen oškodovanca.

Poleg splošnega pravila o nadomestilu škode DK določa posebna pravila o izračunavanju višine odškodnine v primerih, ko je pogodba razvezana. Upravičenec ima možnost izbire. Višino odškodnine lahko zahteva na podlagi enih in drugih pravil.

Konkretno izračunavanje odškodnine temelji na opravljenem kritnem kupu ali prodaji. Predpostavlja se, da je višina izgube enaka razliki med dogovorjeno pogodbeno ceno in ceno, ki velja v kritni transakciji. Ta mora biti dejansko realizirana. Stranka jo mora izvesti na primeren način, tako da upošteva interese nasprotnne stranke v primernem roku po razvezi pogodbe. Zato ne sme po nepotrebnem odlašati. Primeren način pomeni dolžnost kupca, da kupi po najnižji mogoči ceni, in prodajalca, da proda po najvišji. Čeprav zahteva upravičenec odškodnino po tej določbi, je po splošnih pravilih upravičen do povračila vse preostale izgube. Sem sodijo tudi stroški, ki jih je imel z izvedbo kritnega kupca ali prodaje.

Abstraktno odmerjanje odškodnine izhaja iz domneve, da je blago, ki je predmet pogodbe, namenjeno preprodaji. Višina odškodnine je določena kot razlika med dogovorjeno pogodbeno ceno in ceno, ki jo ima blago na trgu. Abstraktno odmerjena odškodnina se predvideva, zato ni nujno, da se blago na trgu v resnici kupi ali proda. Pogoja za uveljavljanje sta, da ima blago tržno ceno in da nista bila opravljena prodaja ali kup zaradi kritja. V zvezi z abstraktnim odmerjanjem odškodnine je osnovno vprašanje, katero tržno ceno vzamemo za podlago pri izračunu. Tržna cena se spreminja in je na različnih trgih različna. Vzame se cena v času, ko je bila pogodba razvezana. V primeru, ko je do razveze prišlo po dobavi blaga, vzamemo ceno, ki je veljala na dan dobave. Kot krajevni kriterij se upošteva trg, kjer je bila ali kjer naj bi bila dobava opravljena. Če blago v tem kraju ne kotira na trgu, se poišče glede na okoliščine drug primeren trg. Pri tem se upoštevajo transportni stroški. Enako kot v primeru kritnega kupca ali prodaje zahteva ne izčrpa pravice do nadomestila škode. Upravičencu gre še vsa ostala izguba po splošnih pravilih.

10.5 Predvidljivost posledice

Pogostost določene posledice, ki jo je povzročilo določeno ravnanje, uporabljamo tudi pri predvidevanju oz. oceni verjetnosti posledice, ki jih bo določeno ravnanje povzročilo tudi v prihodnosti. Zato lahko kakšno najpogostejšo posledico tudi za v prihodnje štejemo za najverjetnejšo. Tako posledico zato opredelimo kot običajno posledico določenega ravnanja. To pa ne pomeni, da tudi manj pogoste oziroma manj verjetne posledice določenih ravnanj niso predvidljive. Predvidljive posledice

so torej tako običajne posledice kot tudi manj pogoste in zato manj verjetne posledice.

Čeprav pravo s klasičnega vidika ni naklonjeno dajanju potuhe stranki, ki nepravilno izpolni pogodbo, pa ne gre prezreti, da ekonomski problem leži v predvidljivosti posledic. Znano je namreč, da stoo odstotne kakovosti blaga in storitev, kljub še tako visoki stopnji nadzora, ni mogoče zagotoviti oz. bi bila taka kakovost predraga. Gospodarski subjekti torej morajo računati na določeno število napak pri izdelkih in storitvah ter predvideti obseg možnih posledic in zato predvideti ter poskrbeti za zagotovitev izpolnitve obveznosti v okviru normalnih ali dogovorjenih lastnosti prodane stvari. Vsak pravni red zato kupcu priznava ustrezne jamčevalne zahtevke. Izbira ustreznega jamčevalnega zahtevka sicer pripada kupcu, pri tem pa se mora izhajati iz načela prepovedi zlorabe pravic, kar zagotavlja strankam enak položaj.

Pri tem je upoštevati, da gre razlikovati še med hujšimi krivdnimi oblikami ter med majhno malomarnostjo za nepravilno izpolnitev pogodbe. Problem predvidljivosti se namreč pojavlja predvsem pri majhni malomarnosti, ki jo lahko štejemo za neizogibno spremljevalko masovne proizvodnje ali storitev, medtem ko stranka, ki svojo obveznost krši iz hude malomarnosti ali pa celo namerno, ne zasluži varstva pred (ne)predvidljivostjo posledic. Iz tega sledi, da mora pravni red tudi na problem sankcij za kršitev gledati »tržno«. Sankcija mora po eni strani odvracati kršitelje pogodb od kršitev, po drugi strani pa pogodbi zvesti stranki zagotoviti ustrezno premoženjsko nadomestilo za škodo, ki jo je utrpela.²³² Pri tem je še upoštevati izravnalno funkcijo odškodninskega prava, ki je v tem, da se zagotovi povrnitev škode, ki je nastala oškodovancu.

V primerih, ko je bila škoda povzročena iz navadne, običajne malomarnosti (ali lažje stopnje krivde), mora dolžnik povrniti samo tisto škodo, ki bi jo moral pričakovati ob kršitvi pogodbe kot možni posledici kršitve pogodbe, glede na dejstva, ki so mu bila takrat znana ali bi mu morala biti znana.²³³ Dolžnik je torej dolžan upniku povrniti samo predvidljivo škodo, ni torej odgovoren za nepredvidljive škodne posledice. Predvidljivost oziroma nepredvidljivost nastanka škode se torej ocenjuje po objektivnih in ne po subjektivnih kriterijih. Dolžnik je dolžan povrniti tisto škodo, ki bi jo moral predvideti kot vsak dober gospodar, v primeru poostrene odgovornosti pa kot dober strokovnjak.

Za oceno, ali je moral dolžnik računati s predvidljivo škodo, je pomemben čas sklenitve pogodbe, ne pa kasneje nastale okoliščine, če so take, da nanje dolžnik nikakor ni mogel računati. Pojem predvidljivosti škode zajema samo neposredno, ne pa posredne škode, razen če je škoda povzročena s prevaro, namerno ali iz hude malomarnosti (težje krivdne oblike), ko ima upnik pravico zahtevati od dolžnika celotno škodo, ki je nastala zaradi kršitve pogodbe, ne glede na to, da dolžnik ni vedel za posebne okoliščine, zaradi katerih je nastala.²³⁴ V tem primeru ni nobene omejitve odgovornosti.

---

²³² glej 169. člen OZ

²³³ glej 1. odst. 243. člena OZ

²³⁴ glej 2. odst. 243. člena OZ

Pri obsegu škode se ne zahtevajo predvidevanja natančne višine škode, temveč pojavne oblike škode. Predvidljivost se ocenjuje po objektivnih in ne po subjektivnih merilih, kajti dolžnik je zavezan povrniti tisto škodo, ki bi jo moral predvidevati kot vsak dober gospodar. Tako odgovarja tudi za tisto, česar ni predvideval, če je kriv, da se o stanju ni poučil kot oseba, od katere se zahteva skrbnost pri sklepanju in izpolnjevanju posla. Med posledice kršitve, ki jih je mogel predvideti gospodarski subjekt, sodijo kršitve vseh interesov, ki so v poslovnem svetu ponavadi povezani z določenim izpolnitvenim ravnanjem glede na dejavnost, ki jo opravlja pogodbi zvesta stranka.

Tudi po DK mora upravičencu do povračila škode zavezanec povrniti vso izgubo in izgubljeni dobiček, ki ju je utrpel. Vendar je obseg odškodnine omejen. Postavlja se vprašanje, kako daleč je posledica (izguba) od vzroka (kršitve), ki je privedel do izgube. Obseg odškodnine je omejen na predvidljivo škodo. Načelo je akceptirano v drugem stavku 74. člena DK. Povračilo ne more biti večje od izgube, ki jo je stranka, ki je kršila pogodbo, predvidevala ali bi jo bila morala predvideti pri sklenitvi pogodbe kot možno posledico njene kršitve, glede na dejstva, ki so ji bila takrat znana ali bi ji morala biti znana. Stranki je tako omogočeno, da že pri sklepanju pogodbe oceni, katere rizike prevzema. Zavezanec odgovarja samo za predvidljivo škodo. Predvidljivost je določena s subjektivnim in objektivnim elementom. Odškodnina je omejena na višino škode, ki nastane ob normalnem teku razmerja. Ne obsega pa morebitne katastrofalne posledice kršitve, ki je zavezancu ni moč naprtiti. Izhaja se iz trenutka sklepanja pogodbe. Bistvene so okoliščine v tem trenutku. Ugotoviti je treba, katere rizike je stranka prevzela in kaj bi morala predvidevati kot skrajno posledico svojih ravnanj. S posebno skrbnostjo in previdnostjo je treba preučiti okoliščino, ko je kršilec vedel za posebni namen oškodovanca.

Za bistveno kršitev po DK je poleg objektivnejšega kriterija nastale škode potrebno, da je izpolnjen še subjektivni kriterij. Ne gre za bistveno kršitev, če kršilec ni predvidel, da bo s kršitvijo pogodbe povzročena takšna škoda, da bo pogodbi zvesta stranka ostala brez tistega, kar je upravičeno pričakovala od pogodbe, oziroma tega v enakih okoliščinah ne bi predvidevala razumna oseba enakih lastnosti. Stranki naj bi se v procesu sklepanja opozarjali in seznanjali s predstavami glede kršitve. Ožetje bistvene kršitve s subjektivnim kriterijem je omiljeno s standardom razumne osebe enakih lastnosti. To je lahko še posebej važno pri ocenjevanju pomena izrazov in informacij, ki so vnesene v besedilo pogodbe ali so bili izraženi v postopku sklepanja. Ne moremo se zadovoljiti zgolj z oceno, kako jih je razumel kršilec pogodbe, ampak kako bi jih moral razumeti. Stranka v trgovinskih odnosih se mora zavedati, da vsaka kršitev pomeni oškodovanje interesa sopogodbenika.

DK ne rešuje vprašanje časa, v katerem mora oziroma bi moral kršilec predvidevati posledice kršitve. Upoštevajo se informacije, ki so znane ob sklenitvi pogodbe. Sklenitev pogodbe je točka, iz katere izhaja vsebina obveznosti. Zato kasnejša enostranska izjava ali pojasnilo ne more imeti vpliva. Drugačen je seveda položaj, če gre za naknadni sporazum strank.

Glede vprašanja, kolikšno premoženjsko škodo je dolžnik dolžan povrniti upniku, se pogodbeno odškodninska odgovornost razlikuje od deliktne odgovornosti.

Medtem ko je pri deliktni odgovornosti povzročitelj škode dolžan povrniti oškodovancu vso škodo, pa je pri pogodbeni odškodninski odgovornosti dolžnik dolžan upniku povrniti vso škodo samo takrat, kadar mu jo je povzročil s težjo stopnjo krivde.

11 Zahtevki kupca

Neizpolnitev pogodbene obveznosti je pravno stanje oz. pravni položaj, ki obstaja od nastanka pogodbene obveznosti t.j. od sklenitve oziroma učinkovanja pogodbe do izpolnitve te obveznosti, saj z izpolnitvijo preneha.²³⁵ Do zapadlosti pogodbene obveznosti zavezana stranka ne krši obveznosti opraviti izpolnitveno dejanje. Pravno stanje kršitve pogodbene obveznosti nastopi šele, če zavezana stranka te obveznosti ob dospelosti ne izpolni, torej če ne opravi pravilne izpolnitve. Tako stanje traja vse do prenehanja obveznosti. Obveznost pa lahko (kasneje) preneha ali s pravilno izpolnitvijo, ki je opravljena z zamudo, ali nepravilno izpolnitvijo, s stvarnimi oziroma pravnimi napakami ali pa z odstopom od pogodbe. Kršitev pogodbene obveznosti je zato novo pravno dejstvo oz. stanje, ko lahko pogodbi zvesta stranka zahteva od druge pogodbene stranke, da opravi izpolnitev te obveznosti ali uresniči pravico odstopiti od pogodbe zaradi kršitve. V zvezi z nepravilno izpolnitvijo – torej bodisi z zamudo, bodisi z napakami, gre pripomniti, da lahko vsaka nepravilna izpolnitev z nastopom določenega pravnega dejstva preide v neizpolnitev, ko pogodbi zvesta stranka (lahko) uresniči pravico odstopiti od pogodbe. Uresničitev te odstopne pravice povzroči razvezo pogodbe.

Stanja, ko je kršena pogodbena obveznost iz prodajne pogodbe, se s strani prodajalca kažejo kot sankcije zoper njega, s strani kupca pa kot zahtevki za odpravo škode, ki jo je utrpel.

Skupna značilnost civilnih sankcij, po katerih se te razlikujejo od kazensko-pravnih sankcij (sankcij za kazniva dejanja in prekrške), je, da redno posegajo samo v premoženje kršitelja in ne v njegovo osebnost. Za civilne sankcije je tudi značilno, da so določene v korist drugega udeleženca obligacijskega razmerja, ki v razmerju do odgovorne osebe pridobi pravico (pravno možnost) zahtevati vedenje in ravnanje, ki je vsebina civilne sankcije. Uresničitev civilne sankcije je tako odvisna izključno od volje (odločitve) drugega udeleženca obligacijskega razmerja, v korist katerega je civilna sankcija določena.

Sankcija je torej odškodninska obveznost, ki upniku nadomesti škodo, ki jo je ta utrpel zaradi kršitve pogodbe in ki jo le-ta mora uveljavljati s svojim zahtevkom.

Sistem sankcij po kontinentalnem pravu ima svoje korenine v rimskem pravu, ki strogo ločuje med neizpolnitvenimi sankcijami in sankcijami za nepravilno izpolnitev. V središču pozornosti je vrednotenje ravnanj kršitelja. Pogodbi zvesta stran ima ob kršitvi na voljo vsa sredstva, ki jih pravo predvideva kot posledico za kršitveno ravnanje nasprotne strani.

---

²³⁵ 1. odst. 270. člena OZ

Tudi OZ pri dvostranih pogodbah strogo ločuje med neizpolnitvenimi sankcijami oz. zahtevki in sankcijami oz. zahtevki za nepravilno izpolnitev pri obveznostih prodajalca. Sankcije za neizpolnitev pogodbe so zahteva za izpolnitev obveznosti, odstop od pogodbe in pravica do odškodnine.²³⁶ Sankcije nepravilne izpolnitve pa so zahtevki za odpravo pomanjkljivosti izpolnitvene pogodbe, zahtevki za znižanje kupnine, odstop od pogodbe in zahtevki za povrnitev škode.²³⁷

DK opušča ločevanje med neizpolnitvijo in nepravilno izpolnitvijo ter uvaja enoten sistem sankcij za vse primere prodajalčeve kršitve obveznosti. Prav tako ne razlikuje med količinskimi in kakovostnimi napakami – ene in druge zajema v pojem skladnost blaga. Kupec je prost pri izbiri, vendar je pri uveljavljanju vezan na posebne pogoje. Nekatero zahtevo je moč uveljavljati v vsakem primeru kršitve, druge le, če je kršitev bistvena. Pomembna je tudi okoliščina, ali je bilo blago dobavljeno ali ne.

DK določa, da kupec lahko od prodajalca zahteva, če prodajalec ne izpolni katerekoli svoje obveznosti, ki jo ima na podlagi pogodbe ali konvencije, naj izpolni svoje obveznosti: če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, ima kupec pravico zahtevati dobavo drugega blaga kot zamenjavo le, če je bila s tem pogodba bistveno kršena, zahteva za zamenjavo pa je bila poslana hkrati z obvestilom o napaki ali v primernem roku po tem obvestilu ter tako, da kupec lahko zahteva od prodajalca, da s popravilom odpravi pomanjkljivost, razen če bi bilo to glede na vse okoliščine neprimerno, zahtevo pa pošlje hkrati z obvestilom o napaki ali v primernem roku po tem.²³⁸ Kupec lahko prodajalcu določi primerno dolg rok za izpolnitev njegove obveznosti.²³⁹

Šele če prodajalec bistveno krši pogodbo ali če blago ni bilo dobavljeno niti v dodatnem roku, ki ga je prodajalec dal kupcu, oziroma če je prodajalec izjavil, da ga ne bo dobavil v tem roku, kupec lahko razdre pogodbo.²⁴⁰ Če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, lahko kupec ne glede na to, ali je bila kupnina že plačana ali ne, zniža ceno v sorazmerju z razliko med vrednostjo dejansko dobavljenega blaga in vrednostjo, ki bi jo imelo blago, istovetno blagu po pogodbi.²⁴¹ Poleg teh možnosti ima kupec pravico zahtevati od prodajalca povrnitev škode v višini pretrpljene izgube in izgubljenega dobička.²⁴² Nadomestilo škode lahko uveljavlja kot samostojen zahtevek ali vzporedno z drugo izbrano sankcijo.

Zahtevki kupca niso sistematizirani glede na zamudo in neistovetnost izpolnitve, zato je treba iz samih določb razbrati, koliko se nanašajo na kršitveno dejanje. Omeniti je treba, da mora kupec v primerih neistovetnosti dobave o tem obvestiti prodajalce, sicer izgubi pravico do uveljavljanja sankcij. Obvestilo mora podati v primernem roku, potem ko je neistovetnost odkril ali bi jo moral odkriti, najkasneje pa v dveh letih po dobavi blaga. Pravice ne izgubi, če je za vzrok neistovetnosti prodajalec vedel ali bi zanj moral vedeti, pa tega ni odkril. Podobna ureditev velja

---

²³⁶ 103. člen OZ

²³⁷ 468. člen OZ

²³⁸ 46. člen DK

²³⁹ 47. člen DK

²⁴⁰ 1. odst. 49. člena DK

²⁴¹ 50. člen DK

²⁴² glej 75. člen DK

tudi, če je blago obremenjeno s pravico tretje osebe, le da uveljavljanje ni omejeno z dobo dveh let. Obvestilo učinkuje tudi, če ga prodajalec ne sprejme, če je bilo poslano v smislu konvencijskih določb in ustrezno konkretnim okoliščinam.

V primerih količinsko pomanjkljive ali delne izpolnitve ter delne neistovetnosti blaga se sankcije nanašajo le na manjkajoči ali neistovetni del, če pomanjkljivost ne pomeni bistvene kršitve pogodbe in je moč razvezati celo pogodbo.²⁴³

DK uporablja termin primeren čas oz. rok (reasonable time) v večini primerov, ko je ravnanje strank, ki določa uporabo ali ko je uveljavljanje sankcij vezano na določen čas. Gre za pojem, ki je prevzet iz anglosaksonskega prava. V angleškem pravu velja, da dolžine nikoli ne določa zakon, pač pa je ocena prepuščena sodišču. DK ne vsebuje določb, ki bi pojem podrobneje interpretirale. Primeren čas je časovno obdobje, ki se odredi ali zahteva za realizacijo določenega dejanja ali obveznosti. Upošteva se okoliščine s področja obeh strank, dolžina trajanja pa je odvisna od predmeta in narave obveznosti ali dejanja ter vseh drugih okoliščin primera. Primeren rok je treba izraziti koledarsko ali kako drugače. Izrazi kot takoj, hitro in podobno ne zadoščajo. Rok prične teči s trenutkom oddaje obvestila v primerih, ko ga ena stranka nalaga drugi, vendar se mora čas prenosa upoštevati pri določanju trajanja, saj DK učinkov praviloma ne veže na prejem obvestila.

Kopičenje več jamčevalnih zahtevkov po OZ ni dopustno. V praksi pa se dovoljuje zaporedno uveljavljanje, če je uveljavljanje prejšnjega zahtevka brezuspešno. Stranka si lahko izbere drug jamčevalni zahtevek, če postane izpolnitev prvega nemogoča ali če prodajalec zahtevku noče ugoditi oziroma na kupčevo zahtevo ne reagira. Kupec lahko izbere katerokoli sankcijo alternativno. Če je ta brez uspeha, lahko uporabi drugo sankcijo. Tako lahko kupec namesto brezuspešne zahteve za izpolnitev pogodbe zahteva znižanje kupnine ali pa odstopiti od pogodbe.²⁴⁴ Pri izbiri sankcij pa sicer velja načelo nedopustnosti. Kupec ne more s svojimi menjavami izbire spraviti prodajalca v neugoden položaj. Spremeniti sme izbiro samo, če povrne vso škodo in ne prizadene nesorazmerno velikih težav. Po DK je izbira med vrstami jamčevanja pred potekom dobavnega roka prepuščena prodajalcu pod pogojem, da njegova pravica ne povzroči kupcu neprimernih neugodnosti niti neprimernih stroškov.²⁴⁵ OZ pa tega ne ureja.

Jamčevanje je lahko izključeno tudi s konkludentnimi dejanji. Kupec npr. plača celotno kupnino brez kakršnegakoli pridržka, čeprav je poprej že grajal napake. Takšno konkludentno dejanje je odsvojitvev. Z razpolaganjem z blagom, ki ima napako, se stranka odreče jamčevanju. Če prodajalec vrnjeno blago znova pošlje kupcu, kupec pa s takim blagom razpolaga, se šteje, da je kupec odstopil od svoje prvotne reklamacije in da je blago prevzel brez ugovora. Če je kupec razpolagal z blagom, ki ga je dal prodajalcu na razpolago zaradi ugotovljenih napak, je kupec preklical ugovore in je dolžan plačati kupnino. Ne šteje pa se, da se je kupec svojemu ugovoru odrekel, če gre za razpolaganje z blagom, ker je prodal nenaročeno blago. Če gre za deljivo stvar in kupec razpolaga z delom blaga, s tem ne izgubi pravice iz jamčevanja glede preostalega dela, ki ima napake in s katerimi ni razpolagal. Vendar je vprašanje, ali nima kupec kljub razpolaganju s

---

²⁴³ 51. člen DK

²⁴⁴ 469. člen OZ

²⁴⁵ 37. člen DK

predmetom, ki ima napako, pravice do uveljavljanja drugih zahtevkov. V takem primeru nima pravic, ki imajo za posledico, da je treba dati predmet prodajalcu na razpolago. Tudi popravila stranka ne more zahtevati, če stvari nima več. Glede zahtevkov, na katere razpolaganje samo po sebi ne vpliva, pa je izrekla sodna praksa, da se kupec z razpolaganjem, svojim ugovorom ne odreče. Tudi kupec, ki je v redu reklamiral kakovost dobavljenega blaga in zahteval znižanje cene sorazmerno za manjšo vrednost, s tem ni odstopil od pogodbe in zato z morebitnim razpolaganjem, reklamiranjem blaga ni odstopil od svojih ugovorov. Iz dejstva, da je kupec razpolagal, še ne smemo povzeti, da se je kupec vsem svojim zahtevkom odrekel. Njegov odrek mora biti razviden kot izraz njegove želje, da se odreče. Še manj zadenejo kupca posledice razpolaganja, če prodajalec na njegove reklamacije na to, da mu je kupec dal blago na razpolago, ni reagiral. Razpolaganje z blagom torej ne pomeni, da se je kupec odpovedal jamčevalnemu zahtevku, za katerega obstoj blaga ni potreben. Toda stranka mora imeti zadostne dokaze, da so bile na blagu napake. Kupec, ki se je odpovedal pravici razdreti pogodbo zaradi napake stvari, obdrži zaradi teh napak druge pravice.

Stranka se lahko odreče jamčevanju tudi tako, da začne uporabljati predmet z napako. Kot razpolaganje se torej ne šteje samo odsvojitvev, ampak vsaka sprememba bistva stvari, sprememba uporabe, sprememba pravnega stanja, če se opravi na svoj račun in v svojem imenu. Kljub odreku jamčevalnemu zahtevku ostane kupcu vendarle pravica, da uveljavlja druge odškodninske zahtevke.

Pri načelu prepovedi zlorabe pravic dejansko gre tudi za omejitev izbire kupcu, saj kupec ne more vztrajati pri izbiri težje sankcije, če je varstvo mogoče doseči na način, ki je za prodajalca lažji.

11.1 Zahteva za odpravo pomanjkljivosti

Prodajalec odgovarja za materialne pomanjkljivosti ne glede na to, ali mu je bilo to znano. Kupec mora o napaki pravočasno in pravilno obvestiti prodajalca.

Kupec lahko zahteva izpolnitev pogodbe, pri čemer sta možni dve rešitvi, da se od prodajalca zahteva odprava napak ali da se zahteva predaja druge stvari brez napake. Pri zahtevi za odpravo pomanjkljivosti ali zahtevi za popravo stvari, gre za podvrsto zahtevka za izpolnitev pogodbe, saj se z odpravo napak stvar privede v stanje, kakršno bi moralo biti po pogodbi.²⁴⁶ Take zahteve se največ pojavljajo pri individualno določenih stvareh, pri generično določenih stvareh namreč obstaja možnost nove dobave.

O odpravljeni napaki govorimo tedaj, če jo je mogoče odpraviti na običajen način, brez posebnih naporov in po ekonomski ceni.

Glede zahtevka za predajo druge stvari brez napake zakon ne dela razlike, ali gre za generične ali individualno določene stvari. Ta pravica kot tudi druge pravice pripadajo kupcu do poteka enega leta od dneva odpošiljatve ugovora prodajalcu.

---

²⁴⁶ glej 1. točko 1. odst. 468. člena OZ

Kupec je na izpolnitev pogodbe dolžan čakati primeren čas. Upoštevati je namreč potrebno, da prodajalec pridobi novo stvar ali pa opravi popravilo. Primeren rok čakanja se presoja glede na vsebino pogodbe in glede na okoliščino, ali ima pozna izpolnitev za kupca še smisel (oz. ali je sploh še »pravočasna«). Če kupec ne dobi zahtevane izpolnitve pogodbe v primernem roku, obdrži pravico odstopiti od pogodbe ali znižati kupnino.²⁴⁷

Če prodajalec ne izpolni pogodbe v dodatnem roku, ki ga je določil kupec, se pogodba razdre po samem zakonu, vendar jo kupec lahko vzdrži v veljavi, če izjavi, da pogodbo ohranja. Taka izjava mora biti dana takoj in poslana prodajalcu. V primeru razdrtja pogodbe ima kupec pravico do povračila škode.

DK v primeru materialnih pomanjkljivosti določa, če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, da lahko kupec zahteva od prodajalca, da s popravilom odpravi pomanjkljivosti, razen če bi bilo to glede na okoliščine neprimerno.²⁴⁸ Odpravo je moč zahtevati v vsakem primeru neistovetnosti blaga, ki se nanaša na kvaliteto, kvantiteto ali embalažo. Za uveljavljanje ni potrebno, da bi bila kršitev bistvena. Že iz same narave sankcije pa izhaja, da mora biti blago dobavljeno.

Uveljavljanje zahteve za odpravo je vezano na dodatni pogoj iz drugega stavka 3. odstavka 46. člena DK. Kupec mora neistovetnost v redu notificirati in se že v samem obvestilu ali v primernem času po njem odločiti za to sankcijo. Zahteve tudi ni moč uveljavljati, če bi bilo to glede na okoliščine neprimerno. Upoštevati je treba objektivne okoliščine vsakega primera. Odprava ne bo primerna, če jo izključuje narava pomanjkljivosti (nepopravljivost), če je tehnična izvedba otežena ali če je povezana z nesorazmernimi stroški.

Če gre za dobavo blaga, ki ni istovetno pogodbi, DK določa, da se lahko zahteva izpolnitev, če je kršitev pogodbe bistvena.²⁴⁹ Glede na dikcijo se ukrep nanaša v prvi meri na blago s kakovostno napako oziroma pomanjkljivostjo, saj določba govori o zamenjavi blaga. Zahtevo mora nasloviti na prodajalca skupaj z notifikacijo pomanjkljivosti ali v primernem roku po njej. Po 82. členu DK kupec pravico izgubi, če prejete stvari ne more več vrniti v stanju, v kakršnem jo je prejel. Strogo pravilo omiljuje drugi odstavek, ki predvideva široke izjeme. Ni potrebno, da bi šlo za bistveno kršitev, če se ne zahteva zamenjava blaga. Veljajo splošna pravila. Zahteva se bo uporabila predvsem, če bo dobavljena manjša količina ali če bo blago obremenjeno s pravico tretje osebe, ko bo kupec zahteval, da kupec osvobodi stvar (npr. da kupi patent).

Če je napaka odpravljiva in kupec zahteva odpravo napake, nima pravice odkloniti plačila kupnine v celoti. Pravico ima od kupnine odbiti samo znesek, ki je potreben za plačilo storitev za ugotovitev in pravočasno reklamacijo napak. Kupec ima pravico zahtevati od prodajalca, da odpravi napake v primernem roku, če se dajo odpraviti.

Kupec, ki je razdril pogodbo ali ki zahteva znižanje kupnine, ne more več zahtevati izpolnitve oziroma odprave napake. Ker je pogodba že postala neveljavna, je

---

²⁴⁷ 469. člen OZ

²⁴⁸ 3. odst. 46. člena DK

²⁴⁹ glej 2. odst. 46. člena DK

kupec ne more enostransko oživiti. V primeru, ko je kupec že uveljavil znižanje, se je vsebina pravnega posla že spremenila, zato ne bi bilo primerno, da bi se vzpostavilo prejšnje stanje.

11.2 Zahteva za izpolnitev obveznosti

Zahtevka za izpolnitev obveznosti se pri nadomestni pogodbi v ničemer ne razlikuje od izpolnitvenega zahtevka pri drugih vrstah obveznosti. Z njim kupec zahteva, da prodajalec izpolni katerokoli obveznost, ki jo ima na podlagi pogodbe.²⁵⁰ Ker neizpolnitev pomeni tudi zamudo, je obveznost po naravi stvari že zapadla.

Z zahtevkom za izpolnitev obveznosti kupec prodajalcu omogoči, da pravilno izpolni svoje obveznosti.

Pogodbo, ki se razveže zaradi neizpolnitve že po samem zakonu, lahko ohrani v veljavi samo pogodbi zvesta stranka – v našem primeru kupec. To stori z izjavo, iz katere izhaja volja, da vztraja pri pogodbi kljub neizpolnitvi. Prodajalec lahko samo sprejme izjavo in ohranitve pogodbe ne more preprečiti. Ob izjavi, da se ohranja veljavnost pogodbe, se lahko določi tudi rok, v katerem kupec pričakuje kasnejšo izpolnitev.²⁵¹

Rok mora biti primeren, tak, da lahko prodajalec v njem res izpolni svojo obveznost. Če je dani rok prekratek, se šteje, da ima dolжник na razpolago primeren čas za izpolnitev. Pogodba je razvezana po samem zakonu, če obveznost ni izpolnjena tudi v dodatnem roku, razen če kupec z novo izjavo tudi po izteku roka izjavi, da pogodbo ohrani v veljavi.

Kupec torej od prodajalca lahko zahteva, naj obveznost izpolni, vendar le, če ne uporabi kakšne sankcije, ki bi nasprotovala taki zahtevi. Ne more je uveljavljati, če se odloči za razvezo ali zmanjšanje kupnine. Zahtevati je mogoče izpolnitev vseh dejanj, ki so potrebna, da bi se pogodba izpolnila, tako kot je bilo zamišljeno v pogodbi. Ločevati je treba primere, ko je prodajalec blago že dobavil, in primere, ko za izpolnitev ni storil ničesar.

V primeru, da je prodajalec pravilno izpolnil le del pogodbe, zamuda teče le za neizpolnjeni del. Če pa neizpolnjeni in izpolnjeni del za stranko pomeni celoto, se celotna obveznost šteje za zamenjavo. Iz tega sledi, da je mogoče izpolnitev zahtevati tudi le za del izpolnitve pogodbe.

Tudi po DK kupec lahko od prodajalca zahteva, naj svoje obveznosti izpolni, če ne uporabi kakšnega sredstva, ki bi nasprotovalo takšni zahtevi.²⁵²

V primeru prodajalčeve zamude lahko kupec po DK zahteva izpolnitev ne glede na to, ali je kršitev bistvena ali ne. Za izpolnitveni zahtevka se bo odločil, če gre za bistveno kršitev, v primeru, ko ima še vedno interes, da se pogodba izpolni.

---

²⁵⁰ glej 103. člen OZ

²⁵¹ glej 2. in 3. odst. 104. člena OZ in 1. in 2. odst. 105. člena OZ

²⁵² 1. odst. 46. člena DK

Ureditev je izraz vpliva kontinentalne doktrine, saj anglosaksonski sistem izpolnitve kot sankcije kršitve praviloma ne dopušča, še posebej ne za blago, ki ima tržno ceno, ali če je mogoča hitra in uspešna izvedba kritnega kupa. Če ne gre za bistveno kršitev, je zahteva za izpolnitev poleg odškodnine edina sankcija, ki mu je v prvi fazi na voljo. Pogoj za kasnejšo razvezo je, da zahteva od prodajalca izpolnitev in mu v ta namen določi dodatni rok v smislu 47. člena DK. Posledica določitve naknadnega roka je, da v tem času kupec ne more uveljavljati druge sankcije kot odškodnine za zamudo. Pravilo ima svoj pomen, ko dodatni rok odredi kupec, ki bi lahko razvezal pogodbo. Te svoje pravice pred potekom roka ne more izkoristiti, razen če prodajalec izjavi, da je tudi v dodatnem roku ne bo izpolnil.²⁵³

Kot je bilo že omenjeno, je zahteva za izpolnitev sankcija, ki jo sprejema kontinentalna doktrina, drugače pa je v anglosaksonskem sistemu, kjer sodišče lahko le izjemoma izreče izročitev v naravi, če to oceni kot smotrno. DK uvaja kompromis. Po 28. členu DK sodišče ni obvezno izdati sodbe o izvršitvi v naravi, če te sankcije ne predvideva domače pravo za podobne pogodbe. To pravilo se šteje za neke vrste kolizijsko normo. Ko bo o zahtevi odločalo sodišče, kupec pravice ne bo mogel realizirati, kot si je zamislil.

Iz tega sledi, da kupec, ki je razdril pogodbo ali ki zahteva znižanje kupnine, ne more več zahtevati izpolnitve. Ker je pogodba že postala neveljavna, je kupec ne more enostransko oživiti. V primeru, ko je kupec že uveljavil znižanje, se je vsebina pravnega posla že spremenila, zato ne bi bilo primerno, da bi se vzpostavilo prejšnje stanje.

Če prodajalec dobavi samo del blaga, ali če je samo del blaga istoveten blagu iz pogodbe, lahko kupec tudi po DK uporabi zahtevek za izpolnitev obveznosti za tisti del, ki ni istoveten blagu iz pogodbe.²⁵⁴

11.3 Zahteva za zmanjšanje kupnine

Kupec, ki je pravilno in pravočasno podal prodajalcu ugovore zaradi ugotovljenih napak, lahko zahteva znižanje kupnine.²⁵⁵ Znižanje kupnine se opravlja glede na dogovorjeno kupnino. Kupnina se zniža v razmerju med vrednostjo stvari brez napake in vrednostjo stvari z napako ob sklenitvi pogodbe.²⁵⁶ Iz navedenega sledi, da se mora ugotoviti, koliko je blaga z napako v odstotku manj vredno od blaga brez napak. Za ta odstotek je treba kupnino zmanjšati. V OZ je torej še naprej sprejeto pravilo relativne metode izračunavanja znižane kupnine.

Naša sodna praksa je zavzela stališče, da je treba procent odbitka odbiti po času, ko je bila pogodba izpolnjena. Višina zahtevka po znižanju kupnine zaradi manjše vrednosti dobavljenega blaga pa se določi po vrednosti, po kateri je kupec to blago prodal. Kot izračun se jemlje vrednost stvari ob izpolnitvi brez napake in vrednost

---

²⁵³ 47. člen DK

²⁵⁴ 1. odst. 51. člena DK

²⁵⁵ 2. točka 1. odst. 64. člena OZ

²⁵⁶ 478. člen OZ

ob nepravilni izpolnitvi. Za obračun vrednosti se jemlje vrednost v času sklenitve pogodbe.

Samo po sebi je umevno, da sme stranka uveljavljati jamčevalne zahtevke za vsako napako posebej. Če jamčevanje za kakšno napako ni bilo uveljavljeno že prej, se lahko uveljavlja tudi še pozneje. Vendar pa je v primeru spora tožnikova dolžnost, da dokaže, da o prejšnji napaki jamčevalnega zahtevka še ni uveljavil.

Če je kupec uveljavljal znižanje, lahko uveljavlja novo znižanje, če ugotovi novo napako.²⁵⁷ Gre za primere, ko kupec ni ugotovil napak pri pregledu blaga, ki ga je prejel, čeprav je ugotovil druge napake, gre torej za skrite napake. Zakon prizna kupcu, da pri kasnejšem odkritju napake, čeprav je že dosegel znižanje cene, zahteva ponovno znižanje ali razdrtje pogodbe. V zvezi s tem mora kupec paziti na roke za uveljavljanje skrite napake in na pogoje za razdrtje pogodbe.

Vprašanje je, ali sankcija, ki jo je prej izbral, vpliva na sankcijo, ki si jo želi izbrati pozneje. Zakon govori samo o dveh sankcijah, stranka lahko zahteva spet znižanje, lahko pa pogodbo tudi razdre. Vendar ni najti nikakršnega razloga, da se ne bi kupcu priznala tudi druga sankcija, spričo katere kupec pri pogodbi vztraja: zamenjava stvari ali odprava napake, ker je takšna sankcija v posameznem primeru lahko bolj smotrna. Seveda pa bi kupec lahko potem zahteval spet celotno kupnino.

Znižanje plačila se opravlja glede na dogovorjeno kupnino. Znižanje kupnine se lahko zahteva ponovno, če se odkrijejo ponovne napake. Zaradi tega po načelih, ki jih uveljavlja praksa na območju raznih zakonodaj, ni dovolj, da se ugotovi zmanjšana vrednost stvari in se plačilo zniža do te vrednosti, marveč je treba najti sorazmerje zmanjšanja vrednosti stvari z napako in stvari brez napake. Pripomniti pa gre, da OZ znižanja kupnine za nepravilno izpolnitev v zvezi s količino ne določa.

DK v primeru, da blago ni istovetno pogodbi, določa, da lahko kupec, ne glede na to, ali je bila kupnina plačana ali ne, zniža kupnino v sorazmerju z razliko med vrednostjo dejansko dobavljenega blaga v času dobave in vrednostjo, ki bi jo v tem času imelo blago, istovetno blagu, določenemu v pogodbi.²⁵⁸ Namen sankcije je doseči ekvivalenco med izpolnitvama strank. Zahteva se lahko uporabi ob vsaki kršitvi pogodbe, že iz same narave pa izhaja, da mora biti blago dobavljeno. Zmanjšanje se ne more zahtevati, če je bila pomanjkljivost glede istovetnosti v redu odpravljena, ali če odprave kupec ni hotel sprejeti, pa bi bil to dolžan storiti.²⁵⁹ Zanimivo je, da zahteva ni nujno pogojena s pravilno notifikacijo. Kupec ne izgubi pravice, če ima primerno opravičilo, zakaj ni poslal obvestila.²⁶⁰ Izjeme ni moč široko razlagati, primernost opravičila pa je treba ocenjevati glede na okoliščine primera.

Zmanjšanje kupnine se lahko uveljavlja ob vsaki neistovetnosti blaga. Vseeno je, ali gre za kakovostno, količinsko ali pomanjkljivost v zvezi z embalažo. Pri

---

²⁵⁷ glej 479. člen OZ

²⁵⁸ 50. člen DK

²⁵⁹ 50. člen DK

²⁶⁰ 44. člen DK

izračunavanju ni težav, če gre za količinske odmike, težave pa lahko nastanejo pri ocenjevanju dejanske vrednosti nepravilno embaliranega ali kakovostno pomanjkljivega blaga. DK ne določa kraja, ki je podlaga za izračun zmanjšanja cene, zato je za podlago treba vzeti kraj dobave. Odločilna bo cena, ki velja v kraju, kjer je blago, v trenutku, ki se vzame za časovni kriterij izračuna. To ne nasprotuje konvencijskim načelom, saj je podobno določeno abstraktno odmerjanje odškodnine v 76. členu DK.

Po dikciji 50. člena DK se zmanjšanje kupnine uveljavlja v primeru neistovetnosti. Glede na uporabljen izraz DK meri na fizična neskladja med dobavljenim in dogovorjenim blagom. Postavlja se vprašanje, ali je moč uporabo pravila razširiti na primere, ko je dobavljeno blago obremenjeno s pravico tretje osebe. Omejevanje je nesprejemljivo. Argument za razširitev je gotovo sorodnost položajev. Idejo zmanjšanja lahko izpeljemo iz enakih predpostavk. Dobavljeno blago nima enake vrednosti kot dogovorjeno. Poruši se s pogodbo vzpostavljena ekvivalenca izpolnitev. Zmanjšanje kupnine vrednostno ravnovesje ponovno vzpostavi. Oporo za stališče najdemo tudi v drugih določbah DK. 44. člen, ki dopušča izjemoma opustitev notifikacije, se sklicuje tako na 39. člen kot na 43., ki urejata dolžnost notifikacije v primeru neistovetnosti in obremenjenosti blaga s pravico tretje osebe. Nasprotni argument je lahko le stroga gramatikalna interpretacija 50. člena, kar težko prepriča.

Zaradi napake je vrednost stvari nižja, kot sta se stranki dogovorili. Kupec se včasih strinja s tem, da stvar obdrži za nižjo kupnino. Za ta zahtevek se kupec lahko odloči tudi, če je bila kupnina že plačana. Seveda je bolje, če kupnine še ni plačal, saj lahko v primernem razmerju preprosto odtegne plačilo. Če je bila kupnina že plačana, mora zahtevati povračilo sorazmernega dela. Poleg razlike v ceni se lahko v takem primeru zahtevajo še zamudne obresti od dneva plačila do dneva vrnitve.

Kupec, ki zaradi ugotovljenih napak na blagu zahteva od prodajalca odvrnitev pomanjkljivosti, nima pravice zavrniti plačila v celoti. Pravico ima od kupnine odbiti samo tisti znesek, ki je potreben za kritje stroškov v zvezi z ugotovljenimi in pravočasno reklamiranimi napakami.

Znižanje kupnine je pomembno pravno sredstvo kupca v primeru napak na kupljeni stvari. To prihaja v poštev vedno, kadar kupec sprejme stvar ali jo je dolžan sprejeti, to je, ko ni zahteval izpolnitve ali razdrtja pogodbe ali nima take možnosti.

11.4 Razveza pogodbe

Razveza pogodbe je po svoji vsebini najostrejša sankcija, ki je kupcu na voljo zaradi prodajalčeve kršitve. Osnovna posledica razveze pogodbe je prenehanje vseh obveznosti, ki so bile predmet pogodbe.²⁶¹ Nobena od strank iz naslova pogodbe ni nič več dolžna in nima več pravice zahtevati izpolnitev, kar pa ne

---

²⁶¹ glej 1. odst. 111. člena OZ

pomeni, da preneha pravno razmerje med nekdanjima pogodbenima strankama. Res ugasnejo dogovorjene obveznosti, a na njihovo mesto lahko stopijo odškodninske obveznosti in zahtevki za vrnitev oziroma povračilni zahtevki. Posledica razveze pogodbe namreč je, da se poskuša vzpostaviti stanje, kot da med strankama ni prišlo do poslovnega odnosa. Nobena stranka ne sme imeti dobička od škode drugega. Posledica razveljavitve pogodbe je, da odpade razlog, da stranka izpolnitev obdrži. Vsaka stranka mora vrniti to, kar je prejela, razen tega mora izročiti drugi stranki vse koristi, ki jih je od stvari imela, bodisi da te koristi vrne v naravi, če jih še ima, bodisi da njihovo vrednost, če se je prvotna korist preoblikovala v drugo korist, poplača.

Posledica razveze je lahko tudi odškodninska zaveza. Upnik, ki je pretrpel škodo spričo dolžnikove neizpolnitve, pri čemer je neizpolnitev pripeljala celo do razdrtja pogodbe in s tem posegla v upnikov pogodbeni interes, lahko zahteva tudi izdatke in izgube, ki jih ne bi imel, ko pogodba ne bi bila neveljavna.

Pogodbi zvesta stranka se za prenehanje pogodbe odloči bodisi zato, ker nima več interesa za kasnejši prejem izpolnitve, bodisi ker ne zaupa več nasprotni stranki, ki ni izpolnila pogodbe. V primeru, da pogodbi zvesta stranka nima več interesa za kasnejši prejem izpolnitve in želi, da je prosta svoje nasprotnne obveznosti, je prenehanje pogodbe nujno.

V OZ se za razvezo pogodbe uporabljajo izrazi kot prenehanje pogodbe, ki se uporablja kot splošen izraz, ko med strankama ni več osnovnega pravnega razmerja, izraz odstop od pogodbe v primeru, če pride do prenehanja pogodbe z izjavo ene stranke, izraz razveza pogodbe se uporablja v primerih, če prenehanje izhaja iz samega zakona, poleg tega pa se še vedno uporablja izraz razdor pogodbe v zvezi s povrnitvijo škode. OZ ureja tako razvezo pogodbe zaradi neizpolnitve kakor tudi razvezo pogodbe zaradi napačne izpolnitve oz. napak stvari. Ureditev razveze pogodbe zaradi neizpolnitve je v OZ zelo strogo urejena, saj lahko do nje pride na podlagi samega zakona.

Nekatere posledice neizpolnitve nastopijo samo, če je stranka v zamudi. Zamuda je pogoj za uveljavljanje tistih sankcij, ki ne pomenijo normalnega odvijanja obligacije. Pogodbena stranka pride v zamudo, če ne izpolni obveznosti v roku, ki je določen za izpolnitev.²⁶² Za zamudo zadostuje dospelost le pri poslih, pri katerih je določen izpolnitveni čas. Kadar rok za izpolnitev v pogodbi ni določen, je potrebno obveznost izpolniti v roku, ki je za izpolnitev razumno potreben glede na namen posla, naravo obveznosti in druge okoliščine posla²⁶³. Če rok ni določen, niti ga ni mogoče določiti, pride dolžnik v zamudo, ko upnik ustno ali pisno z izvensodnim opominom ali z začetkom kakšnega postopka, katerega namen je doseči izpolnitev obveznosti, zahteva od njega, naj izpolni svojo obveznost²⁶⁴.

Če je pravočasna izpolnitev bistvena sestavina pogodbe, obravnavamo pogodbo, ki ima fiksni rok izpolnitve. Če je tak rok bistveni sestavni del pogodbe, ni potrebno, da upnik posebej izjavi dolžniku, da je pogodba razvezana.²⁶⁵ Taka

---

²⁶² 299. člen OZ

²⁶³ 289. člen OZ

²⁶⁴ 2. odst. 299. člena OZ

²⁶⁵ glej 1. odst. 104. čl. OZ

obveznost lahko nastane tudi iz narave in cilja pogodbe, ki sta ga stranki želeli doseči, in iz katerega izhaja, da gre za izpolnitev prav do določenega roka. Kadar je dan fiksni rok, se šteje, da je dogovorjen pogoj razveze in avtomatično pride do razveze po samem zakonu.

Če iz vsebine pravnega razmerja izhaja, da izpolnitev po določenem času nima več smisla, gre tudi za fiksni posel. Bistveno je, da iz posla izhaja, da je izpolnitveni rok tako važen, da drugače pogodba ne bi bila sklenjena. Odločilen je torej trenutek sklenitve pogodbe. Fiksnost izhaja lahko iz narave pogodbe, lahko pa jo stranki določita.²⁶⁶

Če izpolnitev obveznosti v določenem roku ni bistvena sestavina pogodbe, obdrži dolžnik pravico, da tudi po izteku roka izpolni svojo obveznost, upnik pa, da zahteva njeno izpolnitev. Če pa hoče upnik razdreti pogodbo, mora pustiti dolžniku primeren dodatni rok za izpolnitev. Če dolžnik ne izpolni obveznosti v dodatnem roku, nastanejo enake posledice kot takrat, ko je rok bistvena sestavina pogodbe,²⁶⁷ saj z določitvijo naknadnega roka postane čas bistvena sestavina pogodbe. Medsebojna odvisnost obstaja lahko celo med več posli. Kadar so pravni posli medsebojno pogojeni, ne more priti do razveljavitve samo enega posla.

Če dolžnik ne izpolni pogodbe v razumnem roku, ki mu ga je dal upnik, lahko slednji izjavi, da razdira pogodbo. Z razumnim rokom razumemo običajen čas glede na naravo prevzete obveznosti, z upoštevanjem pravil dobrega gospodarja ali dobrega strokovnjaka. Rok mora biti primeren, tak, da lahko dolžnik v njem res izpolni svojo obveznost. Nakadni rok ima pomen dopolnilnega roka, ki se določi glede na konkretne objektivne okoliščine primera, naravo posla, razmer na trgu, količini delovnega deleža ipd.

Možen je tudi odstop od pogodbe brez naknadnega roka. Razlog za enostaven položaj upnika je v dolžnikovem ravnanju. Dolžnik je npr. izrecno izjavil, da ne bo izpolnil pogodbe. Na to se lahko sklepa tudi iz siceršnjega dolžnikovega ravnanja, to so lahko neposredna dejanja, kot je npr. izjava o tem, da ne bo izpolnil pogodbe, da sploh nima na zalogi blaga za predelavo, vložena izvršba ali drugi ukrepi zaradi dolžnikove insolvence (prisilna poravnava, likvidacija)²⁶⁸. Če je očitno, da ena stranka ne bo izpolnila obveznosti iz pogodbe, lahko druga stranka odstopi od pogodbe in zahteva povrnitev škode.²⁶⁹

Pri pogodbah z zaporednimi obveznostmi mora prodajalec obveznost izvrševati v določenem časovnem obdobju in ne gre za enkratno izpolnitev, ki jo je treba izpolniti ob enkratno določenem času. V primeru neizpolnitve gre po vsebini za problem delne izpolnitve, saj prodajalec izpolni del svoje obveznosti, del pa ostane neizpolnjen. Ureja se dva položaja.²⁷⁰ Pri nekaterih pogodbah z zaporednimi obveznostmi vsaka od njih pomeni samostojno celoto in je naslednja obveznost neodvisna od prejšnje. Za prvo neizpolnjeno dobavo se uporabi

---

²⁶⁶ glej 4. odst. 104. čl. OZ

²⁶⁷ 105. čl. OZ

²⁶⁸ 127. člen ZOR

²⁶⁹ glej 107. člen OZ

²⁷⁰ glej 108. člen OZ

splošna pravila. Če je čas bistvena sestavina pogodbe, je pogodba razvezana po samem zakonu,²⁷¹ če pa posamezna dobava ni bistvena sestavina pogodbe, pa se uporabi določbe o dodatnem roku.²⁷² Kupec pa mora urediti usodo nadaljnjih dobav, ki naj bi sledile neizpolnjeni. Pravica je utemeljena s tem, da pogodbi zvesta stranka izgubi zaupanje v sposobnost prodajalca, da pravočasno izpolnjuje obveznosti. Zato pride v poštev samo prenehanje pogodbe z enostransko izjavo, obstajati pa morajo okoliščine, ki kažejo, da tudi bodoče izpolnitve ne bodo izpolnjene. Kupec lahko odstopi od pogodbe glede nadaljnjih izpolnitev samo v primernem času po katerikoli neizpolnitvi zaporedne obveznosti. Primeren čas je tisti, v katerem lahko razmisli o vseh posledicah prenehanja pogodbe. Posledica prenehanja pogodbe učinkuje samo vnaprej.²⁷³

Načela vrnitve se namreč ne dajo vedno uporabiti za trajna obveznostna razmerja. Če sta stranki pogodbo že izpolnjevali, dajali koristi druga drugi in jih tudi porabili, vzpostavitev v prejšnje stanje največkrat ni mogoča. Zaradi tega je dosti bolj primerno, če se takšna razmerja lahko razvežejo samo vnaprej.

Pri nekaterih pogodbah pa pomenijo samo vse zaporedne izpolnitve celoto in druga brez druge za kupca nimajo pomena. V takem primeru pogodba v primeru neizpolnjene obveznosti in vseh, ki bi ji sledile, preneha tudi za že izpolnjene obveznosti, pogodba preneha kot celota,²⁷⁴ torej za nazaj, na čas ob sklenitvi pogodbe.

V vseh primerih odstopa od pogodbe zaradi neizpolnitve mora kupec prodajalca obvestiti oz. mu to sporočiti.²⁷⁵ Od pogodbe pa ni mogoče odstopiti zaradi neizpolnitve neznatnega dela obveznosti.²⁷⁶

Razveza pogodbe zaradi napak stvari ima enake učinke kot razveza dvostranskih pogodb zaradi neizpolnitve.²⁷⁷

Upnik lahko razveže pogodbo, če dolžnik vzajemne pogodbe svoje zapadle obveznosti ne izpolni niti v dodatnem roku. Upnik torej mora vse dokler je izpolnitev še mogoča, dolžniku najprej dati dodatno možnost za izpolnitev.²⁷⁸ Za razvezo pogodbe ni potrebna sodna odločba, saj se učinki odstopa dosežejo že z enostransko izjavo volje, za katero tudi ni potrebna posebna oblika.

Kupec lahko odstopi od pogodbe le, če je dal prodajalcu primeren dodaten rok za izpolnitev pogodbe.²⁷⁹ Naknadni rok je obvezen pri odstopu od pogodbe, razen če rok ni bistveni element pogodbe.²⁸⁰ Kar se tiče trajanja naknadnega roka, je treba upoštevati okoliščine v konkretnem primeru, upoštevati interes obeh pogodbenih strank in vrsto izpolnitve. Šteje se, da je treba prodajalcu dati tolikšen rok, kolikor

---

²⁷¹ glej 104. člen OZ

²⁷² glej 105. člen OZ

²⁷³ glej 1. odst. 108. člena OZ

²⁷⁴ glej 2. odst. 108. člena OZ

²⁷⁵ glej 109. člen OZ

²⁷⁶ glej 110. člen OZ

²⁷⁷ 1. odst. 477. člena OZ

²⁷⁸ 1. odst. 470. člena OZ

²⁷⁹ glej 469. člen OZ

²⁸⁰ glej 2. odst. 105. člena OZ

je potrebno za izpolnitev pogodbe, kadar je stvar oziroma blago pripravljeno za izročitev, ne pa rok, ki bi bil potreben, da se pošiljka šele pripravi.

Razveza je torej dopustna samo, če se da naknadni rok za izpolnitev pogodbe. Ureditev je torej enaka kakor pri zamudi. Kakor pri zamudi je tudi tukaj določeno, da naknadnega roka ni treba, če stranka kategorično izjavi, da ne bo izpolnila pogodbe, kakor tudi če naknadni rok nima smisla, ker prodajalec tako ali tako ne more pogodbe izpolniti v naknadnem roku.²⁸¹

Tudi posledica naknadnega roka je enaka kakor pri neizpolnitvenih posledicah s tem, da je pri jamčevanju dopustno samo dodatno dejanje upnika – grajanje napak.

Če ima napake le del izročene stvari ali če je bil izročen le del stvari oziroma manjša količina, kot je bila dogovorjena, sme kupec pogodbo razdreti v smislu prejšnjih členov le glede tistega dela, ki ima napake, ali le glede tistega dela ali količine, ki manjka.²⁸² Kupec sme razdreti celo pogodbo le, če dogovorjena količina ali izročena stvar sestavlja celoto ali če ima kupec sicer opravičen interes, da sprejme dogovorjeno stvar ali količino le v celoti.²⁸³

Ker je naše pravo poleg načela, da sankcije zaradi napak učinkujejo samo za tisti del blaga, ki ima napake, sprejelo še načelo, da tudi pri manjši izpolnitvi, kot je dogovorjena, sankcije ne učinkujejo na preostali del izpolnitve, je nastalo vprašanje, ali naše pravo obravnava količinsko napako enako kakor kakovostno napako. Ker pa OZ v 459. členu ne obravnava količinskih napak med primeri, ki jih opisuje kot stvarne napake, za količinske napake ne veljajo pogoji, ki jih zakon zahteva za kakovostne napake. Določbe 472. člena OZ torej veljajo samo za količinske napake s tem, da se za izpolnitev šteje tudi manjša količina, če iz namena pogodbe ne izhaja kaj drugega. Zato se zaradi tega, ker drugih določil OZ nima, še vedno uporabljajo posamezne določbe Splošnih uzanc.

OZ še naprej ohranja ureditev, kjer količinske napake niso obravnavane med primeri, ki jih opisuje kot stvarne napake, iz česar sledi, da za količinske napake ne veljajo pogoji, ki jih zakon zahteva za kakovostne napake. Sankcija zadene samo premajhno dobavljeno količino, ne pa celotne izpolnitve.

Kupec izgubi pravico odstopiti od pogodbe zaradi napake stvari, če stvari ne more vrniti ali je ne more vrniti v stanju, v kakršnem jo je prejel.²⁸⁴ To velja tudi, če je bila stvar popolnoma ali delno uničena ali poškodovana zaradi obveznosti kupca, da pregleda stvar, ali če je kupec, še preden je bila napaka odkrita, porabil ali zamenjal del stvari med njeno običajno rabo kot tudi, če je poškodba ali zamenjava nepomembna.²⁸⁵ Kupec pa vendarle lahko odstopi od pogodbe zaradi kakšne napake, če je bila stvar popolnoma ali delno uničena ali pa poškodovana

---

²⁸¹ glej 2. odst. 470. člena OZ

²⁸² 1. odst. 472. člena OZ

²⁸³ 2. odst. 472. člena OZ

²⁸⁴ 1. odst. 475. člena OZ

²⁸⁵ 3. odst. 475. člena OZ

zaradi napake, ki opravičuje odstop od pogodbe, ali zaradi kakšnega dogodka, ki ne izvira niti od njega niti od koga drugega, za katerega bi on odgovarjal.²⁸⁶

Če je stvar uničena iz razlogov, ki izvirajo iz prevzemnikovega področja, razveljavitev ni dopustna. Kadar prevzemnik stvar porabi, nima pravice do razveljavitve posla, če je napako opazil že prej, ker spričo pričakovanja razveljavitve stvari ne bi smel porabiti.²⁸⁷ Če pa se napaka opazi med uporabo in zato uporaba ni ustrezala svojemu namenu, ni razloga, da se razveljavitev pogodbe ne bi priznala. Stranka pa mora vrniti drugi stranki koristi, ki jih je imela od porabljene stvari. Isto načelo mora veljati tudi za delno porabo stvari ali zmanjševanje vrednosti zaradi uporabe. Če je del pošiljke slab, se opravi le delna razveljavitev deljive izpolnitve.

DK ne pozna avtomatične razveze pogodbe. Enostransko razdrtje je mogoče le, če gre za bistveno kršitev pogodbe²⁸⁸ in sicer le na podlagi izrecne izjave o razdrtju in njene notifikacije. Izjava o razvezi pogodbe učinkuje samo, če je o njej obveščena druga stranka.²⁸⁹ DK je glede razvezne izjave strožja kot glede ostalih (predvsem notifikacijskih) sporočil, za katere učinkovanje ni nujno, da jih naslovnik prejme, če je bilo storjeno vse v skladu s konvencijo.²⁹⁰ Prav tako ni moč razvezati pogodbe s konkludentnimi dejanji. Učinkuje samo izjava, v kateri upravičenec obvesti kršilca o razvezi pogodbe.

Pravica kupca je urejena v 49. členu DK. Kupec lahko razdre pogodbo, če pomeni neizpolnitev katerekoli obveznosti, ki jo je imel prodajalec na podlagi pogodbe ali DK, bistveno kršitev obveznosti. Nebistvena kršitev razveze ne omogoča, razen če blago ni bilo dobavljeno. V tem primeru gre po sami DK za prekvalifikacijo v bistveno kršitev, če kupec pred tem neuspešno uveljavlja izpolnitveni zahtevek. Pravica nastane potem, ko preteče dodatni rok za izpolnitev obveznosti in prodajalec tudi v tem roku dobave ne opravi le, če prodajalec pred potekom roka izjavi, da ne bo izpolnil obveznosti, nastane pravica že v tem trenutku.²⁹¹

Prodajalčeva dobava blaga ima v določenih okoliščinah to posledico, da kljub bistveni kršitvi kupec izgubi pravico do razveze. Pri dobavi neistovetnega blaga in blaga, obremenjenega s pravico tretje osebe, jo izgubi, če ne izpolni notifikacijske dolžnosti. Opustitev notifikacije mu onemogoča sklicevanje na pomanjkljivost in uveljavljanje sankcij, razen če mu to DK z omilitveno določbo izrecno dopušča. Pogodbe prav tako ni mogoče razvezati, če prejetega blaga ne more vrniti v bistveno enakem stanju, v kakršnem ga je prejel in če ni moč uporabiti ene izmed omilitev iz drugega odstavka 82. člena DK. Te so določene zelo široko, tako da se kupec, ki ravna s potrebno skrbnostjo in normalno uporablja blago, ne more pustiti v negotovosti glede usode pogodbe oz dogovora. Razveza je enostransko dejanje, o katerem odloča izključno kupec, ki izjave svoje pravice ne sme po nepotrebnem zavlačevati. Da ne izgubi pravice, jo mora uveljavljati v primernem roku. Če gre za

---

²⁸⁶ 2. odst. 475. člena OZ

²⁸⁷ 3. odst. 475. člena OZ

²⁸⁸ 49. člen DK

²⁸⁹ 26. člen DK

²⁹⁰ 27. člen DK

²⁹¹ 2. odst. 47. člena DK

dobavo v zamudi, teče rok od trenutka, ko je bila opravljena.²⁹² V drugih primerih pa se rok računa: ko je izvedel ali bi moral izvedeti za kršitev; če je kljub bistveni kršitvi najprej uporabil zahtevo za izpolnitev, po preteku dodatno določenega roka ali ko je prodajalec izjavil, da v dodatnem roku ne bo izpolnil obveznosti; po preteku vsakega dodatnega roka, ki ga je določil prodajalec na podlagi drugega odstavka 48. člena, ali potem, ko je kupec izjavil, da ne bo izpolnil obveznosti.²⁹³

Za ureditev po DK je značilno, da je poenotena in so zato pogoji kupčevih zahtevkov tako pri neizpolnitvi pogodbe kakor pri izpolnitvi z napakami enaki. DK govori o pravici kupca, da pogodbo razveže oz. razdre pogodbo. Če ni kupec od prodajalca prejel notifikacije, s katero ga ta informira, da ne bo izpolnil obveznosti v roku, ki mu ga je kupec dal kot dodatni rok, kupec ne more prej uveljaviti nobenih pravic, ki so določene za primer kršitve pogodbe. Kupec pa lahko vedno zahteva odškodnino zaradi prepozne izpolnitve.²⁹⁴

Kupec torej lahko razveže pogodbo, če prodajalec ni izpolnil katerekoli izmed obveznosti, ki so bistvenega pomena in ki izhajajo iz pogodbe ali iz konvencije. Kupec lahko izreče pogodbo za neveljavno tudi, če prodajalec ne dobavi blaga v določenem roku, ki ga je določil kupec kot primernega, ali če je prodajalec izjavil, da ga ne bo dobavil v dodatnem roku. Če prodajalec vendarle dobavi blago, izgubi kupec pravico, da izreče pogodbo za razveljavljeno, razen če razvezo izreče v primeru, ko je izpolnitev prepozna, v primernem roku od trenutka, ko je izvedel, da je bila dobava opravljena. Razvezo lahko izreče tudi, če gre za kakšno drugo kršitev pogodbe, to pa samo od trenutka, ko je izvedel ali bi moral izvedeti za kršitev. Razvezo lahko izreče, če poteče dodatni rok ali že pred tem, če je prodajalec izjavil, da ne bo izpolnil, kakor tudi po poteku dodatnega roka, ki ga je določil prodajalec zato, da bi izvedel ali kupec sprejme dobavo, pa je kupec izjavil, da izpolnitve ne sprejema.²⁹⁵

Učinek razveze pogodbe po DK se razteza na dogovorjene obveznosti. Obe stranki sta prosti izpolnitve svojih pogodbenih obveznosti, v veljavi pa ostanejo vsi zahtevki za povračilo škode in vrnitev stvari. Razveza pa ne učinkuje na določila pogodbe o reševanju sporov ali na katerokoli drugo določbo iz pogodbe, ki ureja pravice in obveznosti strank po razvezi pogodbe.²⁹⁶ Stranka, ki je izpolnila pogodbo v celoti ali deloma, lahko zahteva od druge stranke vrnitev tistega, kar je na podlagi pogodbe dobavila ali plačala. Če morata stranki vrniti, vračata sočasno.²⁹⁷

Pogodbe ni mogoče razvezati, če kupec blaga ne more vrniti v bistveno enakem stanju, kakor ga je prejel.²⁹⁸ Pri odstopu od pogodbe je pravilo, da se kupljena stvar vrača prodajalcu oziroma daje na razpolago. Če torej kupec nima možnosti, da vrne stvar, nima pravice do odstopa od pogodbe. Do nezmožnosti lahko pride, ker je kupec razpolagal s stvarjo, jo uporabil, s čimer je pokazal, da je stvar

---

²⁹² a. točka 2. odst. 49. čl. DK

²⁹³ b. točka 2. odst. 49. čl. DK

²⁹⁴ 2. odst. 47. člena DK

²⁹⁵ 49. člen DK

²⁹⁶ 1. odst. 81. čl. DK

²⁹⁷ 2. odst. 81. čl. DK

²⁹⁸ 1. odst. 82. čl. DK

prevzel. V obeh primerih ostaja kupcu pravica do znižanja cene v primeru dokazanih napak na stvari, kupec pa izgubi pravico, da odstopi od pogodbe.

Ni ovire za razveljavitev pogodbe, čeprav predmeta kupec ne more vrniti v stanju, v kakršnem ga je prejel, kadar gre za primere, ki so normalni v izvrševanju kupne pogodbe, zato se kupcu ne morejo šteti v breme.²⁹⁹ Kupec je lahko v normalni rabi stvar porabil ali zamenjal (pomešal z drugimi stvarmi) ali pa se to sicer ni zgodilo pri normalni rabi, toda zamenjava ali poškodba je nepomembna. Gre torej za normalni riziko tistega, ki ima pravico zahtevati, da se mu stvar vrne, riziko, ki je v tem, da stvari ne dobi povsem enake, marveč že rabljeno ali poškodovano, pri tem pa nima rizika izgube na sploh, ker ima tako pravico še do koristi, ki jo je druga stranka že dosegla.

Kupec lahko razdere pogodbo tudi v primerih, kjer se ne more šteti, da ga bremenijo. To so primeri ugotavljanja, ali je stvar, ki jo je prodajalec dobavil, v redu. Pri preizkušnji se lahko stvar delno ali popolnoma uniči bodisi zato, ker jo je treba uničiti (npr. vzorec se pri analizi uniči), bodisi zato, ker je bila na stvari napaka, zaradi katere se je stvar uničila, in ta napaka opravičuje razvezo pogodbe.³⁰⁰

Prav tako se pogodba razveže, čeprav je blago v celoti ali delno prodano pri rednem poslovanju ali ga je kupec porabil ali predelal med njegovo normalno uporabo, preden je odkril ali bi moral odkriti, da ni enako.³⁰¹

11.5 Odškodninska odgovornost

Pri nastanku pogodbene odškodninske obveznosti je potrebno razlikovati odškodninske obveznosti od odgovornosti za škodo kot njene predpostavke. Odškodninska obveznost je namreč obveznost stranke, da poravna škodo, za katero je odgovorna. Odgovornost pa je lahko bodisi krivdna (naklep, velika ali majhna malomarnost) bodisi objektivna (ne glede na krivdo), pri čemer je od vrste odgovornosti v določenih primerih odvisna tudi odškodninska obveznost. Tako je mogoče, da obstaja odgovornost za škodo, ne pa tudi odškodninska obveznost, če je bilo na primer s pogodbo dogovorjeno, da je višina odškodnine omejena na določen znesek. V primeru, ko je prišlo do kršitve pogodbe in s tem do nastanka škode zaradi dolžnikove (majhne) malomarnosti, je podana oblika njegove odgovornosti glede celotne (predvidljive) škode, ni pa hkrati odškodninsko zavezan za presežek nad pogodbeno omejitvijo.³⁰² Za navedeni presežek pa bo kljub temu odgovarjal, če bo pogodbo kršil namenoma ali iz hude malomarnosti.³⁰³ Odškodninska obveznost je torej lahko zneskovno opredeljena kategorija, kar za odgovornost kot njeno predpostavko ne velja.

Tudi pri pogodbeni odškodninski odgovornosti velja pravilo o deljeni odgovornosti. Če je namreč za nastalo škodo ali njeno velikost ali za otežitev dolžnikovega

²⁹⁹ glej a. točko 2.odst. 82. čl. DK

³⁰⁰ glej b. točko 82. čl. DK

³⁰¹ c. točka 2. odst. 82. čl. DK

³⁰² glej 3. odst. 242. čl. OZ

³⁰³ 4. odst. 242. čl. OZ

položaja kriv tudi upnik ali kdo, za katerega je on odgovoren, se odškodnina sorazmerno zmanjša.³⁰⁴

V našem sistemu je kot temeljno načelo vpeljana načelo krivdne odgovornosti z obrnjenim dokaznim bremenom. Krivda se torej predpostavlja in povzročitelj škode mora dokazati, da njegova krivda ni podana.³⁰⁵ Pri tem se domneva le navadna oblika malomarnosti, medtem ko bo moral hujše stopnje krivde (huda malomarnost in namen) oškodovanec (upnik) dokazati sam. Poleg tega se pravilo o krivdni odgovornosti z obrnjenim dokaznim bremenom razlikuje pri deliktne in pogodbeni odškodninski obveznosti. Povzročitelj se deliktne odškodninske obveznosti razbremeni, če dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde. Pri pogodbeni odškodninski obveznosti pa se povzročitelj svoje odgovornosti razbremeni samo takrat, ko dokaže, da ni mogel izpolniti svoje pogodbene obveznosti, oziroma da je zamudil z njeno izpolnitvijo zaradi okoliščin, nastalih po sklenitvi pogodbe, ki jih ni mogel preprečiti, ne odpraviti in se jim tudi ne izogniti.³⁰⁶ Pri pogodbeni odškodninski obveznosti je torej merilo strožje. Predpostavke za opredelitev te odgovornosti se od višje sile, ki razbremeni pri objektivni odgovornosti, razlikuje v toliko, da manjka element zunanosti dogodka, kar pomeni, da so razlog oprostivne odgovornosti tudi subjektivne okoliščine, za katere pa je stranka pri objektivni odgovornosti vedno odgovarjala. Okoliščine, zaradi katerih lahko dolžnik uveljavlja razbremenitev odgovornosti, so lahko naravni dogodki (poplava, požar, suša...) ali akti oblasti (npr. prepoved uvoza) ali pa človekovo ravnanje (npr. neizpolnitev obveznosti s strani dolžnikovega dobavitelja).

Kdaj se bo štelo, da bi lahko dolžnik te okoliščine preprečil, odpravil ali se jim izognil, je odvisno od tega, kakšna skrbnost se zahteva od njega. Poudariti je treba, da je to merilo subjektivno. Ključno je, ali je lahko konkretni dolžnik glede na svoje izkušnje in sposobnosti (strokovne, fizične...) te okoliščine obvladal. Zaradi različnih razmer na strani dolžnika tudi ni mogoče posameznih okoliščin vedno označiti za razbremenjujoče. Za določenega dolžnika bo posamezna okoliščina lahko razbremenilna, za določenega pa ne. Dolžnik se bo razbremenil svoje odgovornosti le, če bo glede na svoje razmere, sposobnosti in izkušnje ravnal skrbno, ki z okoliščinami, ki jih lahko pričakuje, računa in temu ustrezno ukrepa, jih prepreči, odpravi ali se jim izogne.

V teoriji se zastopa stališče, da bi bilo pravilneje opredeliti poslovno odškodninsko odgovornost gospodarskih subjektov za kršitev pogodbe kot objektivno (oziroma, ki se objektivni odgovornosti zelo približuje). Presoditi je namreč treba, ali naj negativne posledice (škodo) nosi pogodbi zvesta stranka, ki z ničemer ni pripomogla k nastanku škode, ali pa druga stranka, s področja katere izvira vzrok za to škodo, čeprav ji ni mogoče očitati, da je v zvezi s konkretno kršitvijo pogodbe ravnala neskrbno. Pri takšnem tehtanju se po tem stališču razlogi nagibajo v korist objektivne odgovornosti. Upoštevati je potrebno, da je odgovornost za stvarne napake posebna oblika poslovne odškodninske odgovornosti, zato je povrnitev neposredne škode zaradi napake stvari mogoče zahtevati že samo, če so izpolnjene predpostavke odgovornosti za stvarne napake in samo z uporabo jamčevalnih zahtevkov. Če se napaka pokaže v jamčevalnem roku, se domneva,

---

³⁰⁴ 171. čl. OZ

³⁰⁵ glej 1. odst. 131. čl. OZ

³⁰⁶ 240. čl. OZ

da je vzrok zanjo obstajal že v času prehoda nevarnosti naključnega uničenja na kupca.

Za primer, da postane izpolnitev pogodbe nemogoča brez krivde katere od pogodbenih strank, je določeno, da obveznost druge stranke ugasne.³⁰⁷ Prav tako lahko pogodbeni stranka zahteva razvezo pogodbe, če so se po sklenitvi pogodbe okoliščine toliko spremenile, da bi bila njena izpolnitev otežena oziroma se zaradi teh okoliščin ne bi dalo doseči namena pogodbe.³⁰⁸ Pri nas se lahko zahteva tudi le spremembo pogodbe.³⁰⁹ Če je pogodba razvezana zaradi spremenjenih okoliščin, lahko nasprotna stranka (ki razveze ni zahtevala) uveljavlja povračilo pravičnega dela škode, ki jo ima zaradi tega.³¹⁰ Pogodbeni stranka je oproščena svoje odgovornosti za kršitev pogodbe tudi v primerih, da je do kršitve prišlo zaradi zavrnitve izpolnitve, čeprav je izpolnitev bila pravilno ponujena in zato, ker je druga stranka preprečila izpolnitev. Nasprotno pa dolжник odgovarja za delno ali popolno nemožnost izpolnitve, čeprav zanjo ni kriv, če taka nemožnost izpolnitve nastane potem, ko je sam krivdo v zamudi, razen če dokaže, da bi bila stvar naključno uničena tudi, če bi on obveznost pravočasno izpolnil.³¹¹

Poleg tega pa se stranki s pogodbo lahko dogovorita za razširitev ali izključitev odgovornosti. Razširitev dolžnikove odgovornosti pomeni prostovoljno privolitev dolžnika, da odgovarja za škodo, ki nastane zaradi kršitve obveznosti in to tudi tedaj, ko po pravilih dispozitivnega prava o pogodbeni odškodninski obveznosti ne bi odgovarjal.³¹² Dolжник s pogodbo lahko prevzame objektivno odgovornost, odgovornost za primer nastopa nepredvidljivih okoliščin, prav tako celo odgovornost za primer višje sile. Vendar pa določila o razširitvi pogodbene obveznosti ni mogoče uveljaviti, če bi bilo to v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja.³¹³

Tako kot se lahko odgovornost s pogodbo razširi, jo je mogoče s pogodbo tudi izključiti³¹⁴ in sicer za posamezne rizike (npr. požar, vpliv vlage, itd.). Obstaja še vrsta klavzul, ki ne izključujejo dolžnikove odgovornosti, temveč otežkočajo upnikov položaj s tem, ko prenašajo dokazno breme na upnika.

Odgovornosti ni mogoče vselej izključiti. Tako ni mogoče izključiti odgovornosti za škodo, ki je nastala namenoma ali iz hude malomarnosti.³¹⁵ Celo izključitev za majhno malomarnost ni dopustna, če sporazum o izključitvi izhaja iz monopolnega položaja dolžnika ali sploh iz neenakopravnega razmerja med pogodbenikoma.³¹⁶

Da lahko govorimo o izključitvi dolžnikove odgovornosti, mora ta seveda biti dogovorjena, še preden nastane škoda, saj bi šlo v nasprotnem primeru za

---

³⁰⁷ 1. odst. 116. čl. OZ

³⁰⁸ 1. odst. 112. čl. OZ

³⁰⁹ 4. odst. 112. čl. OZ

³¹⁰ 5. odst. 112. čl. OZ

³¹¹ 4. odst. in 5. odst. 239. čl. OZ

³¹² 1. odst. 241. čl. OZ

³¹³ 2. odst. 242. čl. OZ

³¹⁴ 1. odst. 466. čl. OZ

³¹⁵ 1. odst. 242. čl. OZ

³¹⁶ 2. odst. 242. čl. OZ

sporazum o odpustu blaga. Prav tako je pri jamčevalnih zahtevkih pogodbeno določilo o omejitvi ali izključitvi odgovornosti nično, če je napaka prodajalcu znana, pa o njej ni obvestil kupca.³¹⁷

Pravica do povračila škode je po ureditvi DK široko dopuščena. Stranki imata možnost uveljavljanja vseh vrst izgub, ki jima nastanejo s kršitvijo pogodbe. Največkrat se zahteva za povrnitev škode uveljavlja skupaj z drugimi ukrepi, ki so na razpolago ob kršitvi. Izbira drugega ukrepa nikoli ne izključuje odškodninskega zahtevka. Še več, kupcu, ki izgubi pravico, ker ne opravi notifikacije pri dobavi neistovetnega blaga ali blaga, obremenjenega s pravico tretje osebe, še vedno ostane odškodninski zahtevak, če ima primerno opravičilo, zakaj notifikacije ni opravil.

Pravilo 79. člena konvencije, ki ureja oprostitev odgovornosti za neizpolnitev, poskuša z enotno formulacijo urediti dva instituta, ki se običajno obravnavata ločeno. Gre za oprostitev odškodninske odgovornosti zaradi višje sile in nezakrivljeno naknadno nemožnost izpolnitve. Teorija je mnenja, da se celotno vprašanje oprostitve nanaša na vprašanje, ali je kršilec dolžan plačati povzročeno škodo. Konvencija je glede tega jasna. Oprostitev nadomestila škode ne vpliva na uveljavljanje ostalih sankcij, ki jih ima stranka na voljo.³¹⁸

12 Prilaganje slovenskega pravnega sistema Dunajski konvenciji

DK predstavlja, glede na izredno širok krog držav podpisnic, največji uspeh na področju unifikacije pogodbenega prava pri prodaji blaga. Glede na obstoječi sistem pravnega varstva udeležencev v mednarodnem pravnem prometu je pri mednarodni prodaji blaga zato bilo pričakovati, da se bodo njena določila skušala čimprej vključiti v nacionalni sistem, saj gre za posebej občutljiva področja in uveljavljanje najpomembnejših mehanizmov poenotene ureditve.

Pri pripravi in sprejemu pa se je delovna skupina za pripravo slovenskega Obligacijskega zakonika odločila, da bo pri snovanju OZ izhajala iz kontinuitete obligacijskega prava na slovenskem ozemlju. Dotedanja pravna vira obligacijskega prava (zlasti avstrijski ODZ in jugoslovanski ZOR) sta v svoji kombinaciji zadovoljivo uredila obligacijsko pravo v Sloveniji in posebnih težav pri njuni uporabi ni bilo čutiti.³¹⁹

Pri oblikovanju novega zakonika je bilo treba upoštevati tudi dejstvo, da v Sloveniji nimamo civilnega zakonika, ki bi urejal civilno pravo v celoti, kot je to v številnih drugih državah. Posamezna področja civilnega prava (stvarno pravo, obligacijsko pravo, dedno pravo) so in tudi bodo še naprej urejena s posameznimi zakoni, saj bi priprava kompletnega civilnega zakonika pomenila izreden, zlasti pa dolgotrajnejši strokovni napor. In čeprav bi bil celovit civilni kodeks bleščeče ogledalo mlade države in še večji dokaz sposobnosti pravne znanosti in pravne stroke, se zdi, da je treba zaradi potrebe po čimprejšnji kodifikaciji najvažnejših

---

³¹⁷ glej 465. čl. OZ

³¹⁸ 5. odst. 79. čl. DK

³¹⁹ Ilešič Marko, Uvodna pojasnila, Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom, Založba UL RS Ljubljana 2001, str. 28

civilnopравnih norm zaenkrat obdržati dosednji sistem parcialnega urejanja, s tem da se v obligacijskem zakoniku ohranijo nekatera temeljna načela, ki veljajo v civilnem pravu sploh. Pri tem seveda ne gre zanemariti možnosti poznejše integracije parcialnih zakonov v celovito civilno kodifikacijo, o čemer poteka razprava v slovenski pravniški javnosti, še zlasti tudi v luči razmišljanj o »Evropskem civilnem zakoniku.«³²⁰

Čeprav je Slovenija podpisnica konvencije, pa je to ne zavezuje, da pravila notranjega pravnega reda uskladi s pravili konvencije. DK je namreč nadržacionalni in univerzalni predpis, ki pa nima prisilno zavezujoče narave, ampak dispozitivno naravo. Ob pripravi Obligacijskega zakonika je v strokovni komisiji sicer prevladal argument, da ni primerno, da bi veljali dve pravni ureditvi – ena v notranjem prometu in drugačna v pravnih razmerjih z mednarodnim elementom, vendar ta argument ni prevladal pri vseh vprašanjih.³²¹

Tako redaktorji OZ tudi v zvezi z nepravilno izpolnitvijo pogodbe oziroma z jamčevanjem za stvarne napake niso sprejeli oziroma vnesli pravil DK o bistvenih in nebistvenih kršitvah pogodbe v OZ, s tem pa tudi niso uvedli enotnega sistema sankcij oziroma zahtevkov za neizpolnitev oziroma nepravilno izpolnitev prodajne pogodbe.

12.1 Razvoj in vloga zakonodaje

Po drugi svetovni vojni so se na področju obligacijskega prava, s tem pa tudi gospodarskega pogodbenega prava, tedanje Jugoslavije pojavljale občutne pravne praznine. Sodišča so namreč uporabljala pravila premoženjskega oziroma obligacijskega prava, zajeta v bivšem avstrijskem Obligacijskem državljanem zakoniku (ODZ) iz leta 1811, ki so jih sodišča uporabljala v okviru 4. člena Zakona o razveljavljenju pravnih predpisov, izdanih pred 6. aprilom 1941 in med sovražno okupacijo. Da bi se tako stanje čimbolj ublažilo, je Glavna državna arbitraža pri Gospodarski zbornici Jugoslavije sprejela Splošne uzance za blagovni promet, ki so veljale predvsem v poslih gospodarskega prometa, za posamezna področja obligacijskega prava pa so bili sprejeti še posamezni predpisi kot na primer Zakon o zastaranju terjatev³²². Poseben pomen je imela (in ga še ima) sodna praksa, ki je bila objavljena v pravnih revijah in drugih strokovnih publikacijah. Ker pa je sodna praksa, glede na svojo naravo, le neformalen pravni vir, z vsemi negativnimi posledicami, je vladala v pravnem sistemu določena pravna negotovost. Posledica tega je bila tudi ta, da so morala domača podjetja v svojih poslovnih razmerjih s tujino pristajati na tuje pravo oziroma so tuji partnerji, kadar je bilo le mogoče, zavračali jugoslovansko jurisdikcijo. K temu problemu se je pridružil še problem različne obravnave v razmerjih med fizičnimi osebami in gospodarskimi subjekti. V pravnem sistemu se je namreč vse bolj razvijal dualizem oziroma paralelizem. V razmerjih med fizičnimi osebami so se uporabljala splošna pravila civilnega prava, v razmerjih med pravnimi osebami so se uporabljala pravna pravila t.i.

---

³²⁰ ibidem, str. 29

³²¹ Kranjc Vesna: Generalna klavzula o uporabi poslovnih običajev, uzanc in prakse v novem OZ, Podjetje in delo št. 5, GV, Ljubljana 2002, str. 19

³²² Zakon o zastaranju terjatev Uradni list FLRJ, št. 40/53 in 57/57

trgovinskega prava, v razmerjih med podjetji ter fizičnimi osebami pa spet splošna pravila civilnega prava.

Navedeni razlogi so poleg vse bolj razvijajočega se pravnega sistema Jugoslavije pripeljali do tega, da je bilo potrebno kodificirati obligacijsko pravo. ZOR je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št 29/78 in je začel veljati 1. oktobra 1978. leta, dopolnjen oziroma spremenjen pa je bil še z novelama tega zakona.³²³ Zakon o obligacijskih razmerjih je kodificiral pravo, ki se je porajalo in razvijalo do sprejetja zakona. Že izoblikovanim pravnim pravilom je dal moč pravne norme in s tem zagotovil kontinuiteto dotedanjemu pravnemu razvoju. V ZOR niso bila kodificirana vsa pravila obligacijskega prava, pač pa le najpomembnejša pravila v prometu blaga in storitev. Posamezni deli obligacijskega prava so zato še vedno bili urejeni v posebnih predpisih.

ZOR se je odločil za enotnost obligacijskega prava oziroma za monizem, to je za enoten pravni režim ne glede na pravne subjekte, ki sodelujejo v obligacijskih razmerjih. Seveda pa je upošteval tudi nekatere izjeme. S tem, ko je ZOR odpravil dotednji dualizem na področju obligacijskih razmerij in se vključil v sodobne pravne sisteme, je kodificiral ne samo civilna pravila obligacijskega prava, pač pa tudi pravila trgovinskega oziroma gospodarskega prava.

Kljub temu pa je pravni položaj, ki je veljal pred uveljavitvijo ZOR, v mnogih primerih ostal tudi po njegovi uveljavitvi. ZOR je tako imel položaj splošnega zakona (*lex generalis*), drugi zakoni ali predpisi pa moč posebnega predpisa (*lex specialis*). Ti so se uporabljali takrat, kadar splošni zakon ni imel ustrezne določbe ali pa je v njem bilo posamezno vprašanje urejeno drugače.

Z osamosvojitvijo leta 1991 je Republika Slovenija prevzela v svoj pravni sistem tudi ZOR, v kolikor ni nasprotoval pravnemu redu Republike Slovenije in zakonu (Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije).³²⁴ ZOR je bil ne glede na čas in druge okoliščine nastanka zakon, ki je upošteval primerjalno pravna spoznanja in evropsko pravno tradicijo, njegove osnovne rešitve pa so se izkazale za skladne s slovensko pravno miselnostjo. Zato se je njegova koncepcija obdržala tudi v novem slovenskem OZ, ki je stopil v veljavo 1. januarja 2002. Preostala posamezna parcialna področja (npr. stvarno pravo, dedno pravo) pa so in bodo še vnaprej urejena s posebnimi zakoni, saj bi unifikacija in integracija celotnega civilnega prava zahtevala dolgotrajnejši postopek.

S spreminjanjem zakonodaje po drugi svetovni vojni se je spreminjal tudi inštitut jamčevanja za napake v kupoprodajnih pogodbah. Ta inštitut je bil v pravilih bivšega ODZ urejen v splošnem delu, to je v okviru splošnih določb o odplačnih pogodbah,³²⁵ v Splošnih uzancah za blagovni promet pa pod razdelkom Odgovornost za napake od uzance št. 135 do 159. ZOR je uredil inštitut odgovornosti za stvarne in pravne napake najprej v svojem splošnem delu³²⁶ in v

³²³ Noveli sta bili objavljeni v Uradnem listu SFRJ, št. 39/85 in Uradnem listu SFRJ, št. 57/89

³²⁴ Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 1/91-I

³²⁵ par. 922 do 933 ODZ

³²⁶ 121. člen ZOR

posebnem delu pri kupoprodajni pogodbi,³²⁷ njegovo razporeditev pa je ohranil tudi Obligacijski zakonik. OZ prav tako obravnava institut odgovornosti za stvarne in pravne napake najprej v splošnem delu³²⁸ in v posebnem delu pri prodajni pogodbi.³²⁹ Tudi pri besednem izražanju opazimo vsebinske in redakcijske spremembe izrazov. Tako so na primer že splošne uzance določale, da mora prodajalec kupcu izročiti blago, čeprav je ob oznaki izročitve v oklepaju še vedno vpisana dobava, ZOR in OZ pa govorita samo še o izročitvi. Razlika nastane tudi v izrazu blago, ZOR in OZ namreč govorita o stvari. Glede ugotavljanja kvantitete in kvalitete izročenelega blaga oz. stvari se še vedno uporabljajo Splošne uzance. Te za očitne napake določajo, da se morajo ugotavljati na kraju in v času, kjer in kadar ga mora prodajalec izročiti, če pa tega ni mogoče ugotoviti na kraju in času izročitve, pa mora to kupec ugotoviti brez odlašanja, brž ko je to v navadnih okoliščinah mogoče.

V tem razvoju so se torej nekatere določbe spremenile oziroma dopolnjevale, nekatera razmerja pa urejala povsem na novo. Pravne norme oziroma pravila za jamčevanje za napake pa so vsebinsko (skoraj) enaka prejšnjim, vendar se besedila jezikovno oziroma redakcijsko razlikujejo, tako da se je uporabila nova določba oziroma spremenjen izraz. Kljub tem prilagoditvam se da ugotoviti, da je z novim OZ vsaj za sedaj zamujena priložnost, da se na tem področju naša ureditev poenoti z določbami DK.

12.2 Sodna praksa

V gospodarskem pravu sklepajo pogodbe gospodarski subjekti, ki se poklicno ukvarjajo z registrirano dejavnostjo. Zakonodajalec tako izhaja iz domneve, da ti subjekti poznajo gospodarsko življenje, poleg tega pa želijo tako ustvariti dobiček. Zato jih varuje v manjšem obsegu kakor na primer stranke, ki sklepajo navadne civilne pogodbe.

Kadar sklepata stranki pogodbo z mednarodnim elementom, lahko sami določita pravni red, pod katerega bo spadalo njuno pravno razmerje. Če stranki prava ne izbereta, določi pravo sodišče po eni izmed naveznih okoliščin. Navezno okoliščino določa pravni red države, katere sodišče primer obravnava. Sodišče bo vedno pristojno o sporu, razen če se stranki izrecno ne dogovorita glede pristojnosti arbitraže.

Odkar velja DK za našo državo, se njena pravila uporabljajo za vse prodajne pogodbe, ki jih slovenski izvozniki in uvozniki sklepajo s partnerji iz katere od držav pogodbenic, poleg tega pa še vsaj za vse tiste, pri katerih slovenski partner nastopa kot prodajalec, torej za gotovo veliko večino vseh sklenjenih mednarodnih prodajnih poslov.

Ker tudi pravna stroka ugotavlja, da primerjava pravil DK z obligacijskimi pravili, zajetimi v zakonih o sklenitvi pogodbe, kaže, da DK bolj sledi potrebam poslovne

³²⁷ 478. do 500. člen in 508 do 515. člen ZOR

³²⁸ 100. člen OZ

³²⁹ 458. do 500. člen in 488. do 495. člen OZ

prakse,³³⁰ bi tako sklepali oziroma pričakovali, da se bodo slovenska sodišča z vprašanjem kršitve obveznosti oziroma nepravilno izpolnitvijo pri mednarodni prodaji blaga pogosto srečala. Po pregledu slovenske sodne prakse Višjih sodišč in Vrhovnega sodišča Republike Slovenije pa se pri običajnem pregledu po pravnih virih zaključijo, da temu ni tako, saj oblikovane tovrstne sodne prakse na področju mednarodne trgovine po DK nimamo.

Zastavi se vprašanje, ali gre za stanje, ko so določbe slovenskega pravnega reda tako ustrezne, da si tudi pravni subjekti drugih držav želijo takšne določbe materialnega prava, kot jih ima naša država ali pa gre za opozorilo zakonodajalcu, da obstoječe določbe materialnega prava niso ustrezne.

Da bi odgovorili na tako zastavljeno vprašanje, se je potrebno spustiti na nivo prvostopenjskih sodišč. Take spore po obstoječi ureditvi obravnavajo na prvi stopnji okrožna sodišča³³¹. Ker se podatki za prvostopenjska, to je okrožna sodišča ne vodijo, bom obstoječo sodno prakso komentiral na naključno izbranem sklepu³³² Višjega sodišča v Ljubljani in na sodbi Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, ki omenja DK³³³ (vendar pa ugotavlja, da se v danem primeru njena uporaba nanaša na veljavnost prodajne pogodbe).

Iz obeh sodnih odločb izhaja, da je prvostopno sodišče v vsakem posameznem sporu odločalo v zadevah, kjer je šlo za spor z mednarodnim elementom. Iz samega povzemanja prvostopenjskih odločitev pa navedenega takorekoč ni mogoče (hitro) ugotoviti, razen po tem, da so bili zahtevki postavljeni v tujem plačilnem sredstvu. Nadalje obe odločbi družno ugotavljata, da prvostopni sodišči nista vsaka v svoji sodbi povedali, katero materialno pravo sta upoštevali pri razsoji zadeve in nista izrecno ugotavljali vsebine prava, ki sta ga uporabili za vtoževano razmerje. V svojem primeru je višje sodišče v Ljubljani kot pritožbeno sodišče zaradi tega s sklepom ugodilo pritožbi, izpodbijano sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. Pri tem mu je med drugim naložilo, naj ugotovi vsebino tujega prava, ki ga je uporabil za vtoženo razmerje. Iz drugega primera, to je sodbe Vrhovnega sodišča pa sledi, da tudi drugostopenjsko Višje sodišče pri razsoji v tej drugi obravnavani zahtevi, ni navedlo, katero materialno pravo je upoštevalo pri razsoji zadeve. Kljub temu je bila revizija za to odločitev zavrnjena, ker je Vrhovno sodišče navedeno samo opravilo in nato ugotovilo, da sta se sodišči druge in prve stopnje v tem primeru pravilno odločili.

Iz obeh obravnavanih sodnih odločb sledi, da sta se obe sodišči v svoji odločitvi oprli na določbe Zakona o ureditvi kolizije zakonov s predpisi drugih držav v določenih razmerjih (ZUKZ)³³⁴. Vrhovno sodišče je nato v skladu s 3. členom tega

³³⁰ Kranjc Vesna: Generalna klavzula o uporabi poslovnih običajev, uzanc in prakse v novem OZ, Podjetje in delo št. 5, GV, Ljubljana 2002, stran 19

³³¹ Pri tem zavestno zanemarjam druge sodne postopke na okrajnih sodiščih (npr. izvršbe na sodne postopke na podlagi verodostojnih listin) saj ta sodišča glede vsebinskih spornih vprašanj materialnega prava ne odločajo na obravnavanem področju za meritornimi sodbami oz. sklepi.

³³² Sklep opr. št. I Cp 1182/1993 Višjega sodišča v Ljubljani z dne 16. 12. 1993

³³³ Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. III Ips 60/96 z dne 8. 4. 1996 v zvezi s sodbo Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. Cpg 824/94

³³⁴ Zakon o ureditvi kolizije zakonov s predpisi drugih držav v določenih razmerjih (ZUKZ) Uradni list SFRJ št. 43/82

zakona preizkusilo, ali bi utegnila priti v poštev DK, vendar je po določilu alineje a) 4. člena konvencije ugotovila, da se DK ne nanaša na veljavnost pogodbe in je šele nato uporabilo določbe 20. člena navedenega zakona, medtem ko pa je Višje sodišče takoj napotilo na uporabo tega člena.

Iz navedenih odločb sledi, da se vprašanja ugotavljanja tujega prava slovenska sodna praksa še ni zavedala prav dobro, oziroma da je ZUKS omogočal, da se vprašanja različno interpretirajo. Res je eno temeljnih načel civilnega procesa dispozitivnost strank pri postavljanju zahtevkov, vendar dispozitivnost vedno trči ob pravila materialnega prava, ki dajejo podlago za oceno, ali je določen zahtevek utemeljen. Nedorečenosti ZUKS je zato zakonodajalec skušal urediti z novim Zakonom o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (v nadaljevanju ZMZPP)³³⁵, ki je začel veljati 28.6.1999. V tem zakonu je zakonodajalec v 12. členu posegel tudi na področje vprašanja ugotavljanja tujega prava. Sprememba je izražena v možnosti dokazovanja tujega prava na vsak ustrezen način. Stranke sicer imajo pravico izbire prava vendar le, dokler sodišče ne začne reševati zahtevka. Nato se beseda strank o izbiri prava ne upošteva več. Pravo, če ga stranki ne izbereta, mora določiti in upoštevati sodišče samo, tudi če so stranke popolnoma pasivne. Uporabo tujega, mednarodnega ali domačega prava strankam namreč ni potrebno zatrjevati, ker ne gre za dejstvo, ampak za pravo, in sodišče ga mora uporabiti na podlagi veljavnih pravnih norm, ne pa na podlagi (ne)navajanja strank.

Identifikacija sporov z mednarodnim elementom, kjer bi morebiti lahko uporabili določbe DK, pa se še dodatno zameglijo, ko so zahtevki postavljeni v domačem plačilnem sredstvu. Kljub temu gre ugotoviti, da so se spori iz mednarodnih prodajnih pogodb na sodiščih reševali, bi pa za analizo prav zaradi zgoraj navedenih vzrokov bilo dejansko potrebno vpogledati v vsak rešeni sodni spis.

Ker je ZMZPP sorazmerno nov zakon, saj je začel veljati šele od 28.6.1999 dalje, je pričakovati, da bo pregledna praksa Višjih sodišč objavljena šele z določenim zamikom, praksa Vrhovnega sodišča pa vsaj še v enkrat tolikšnem razmaku, vse pa ob pogoju, da se ob upoštevanju 12. člena ZMZPP, dosedanje sodne prakse z izogibanjem ugotovitve uporabe prava ne bo več dopuščalo.

13 Sklep

Če želimo ostati v koraku z razvojem globalne ekonomije in s specifičnimi spremembami v družbenem okolju, moramo razpolagati z mehanizmi, ki pripomorejo k izboljšanju učinkovitosti in uspešnosti slovenskega gospodarstva. V sklopu tega je potrebno upoštevati, da tudi neekonomske spremenljivke, med njimi prav pravo in pravne institucije, vplivajo na gospodarski razvoj države. Aktivnosti

---

³³⁵ Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Ur. list RS št. 56/99)

na tem področju morajo biti usmerjene k izboljšanju učinkovitosti in pokritosti prava, učinkovitosti pravnih institucij ter institucionalne in strukturne ureditve. Paziti je treba, da ne obstajajo pravne praznine oziroma nejasnosti, ker te povzročajo dodatne, včasih tudi velike probleme. Za razvoj gospodarstva pa je izredno pomembno, da pri teh aktivnostih ne gre za nazadovanje prav na gospodarskem področju. Pri tem ne gre zanemariti dejstva, da je prav dispozitivnost strank pri postavljanju zahtevkov eno temeljnih načel civilnega procesa. Odgovor na to, ali je podana podlaga in ali je zahtevek utemeljen, pa dajejo pravila materialnega prava. Pri tem gre upoštevati, da prav avtonomija volje in svoboda sklepanja pogodbenih razmerij, ki se nanaša na mednarodno prodajo blaga, določa tako podlago kot tudi uporabo konkretnega materialnega prava.

Očitno je, da zakonodajalec skuša zavarovati vrednote, ki so po njegovem mnenju za pravni sistem pomembnejše od avtonomije. Če ve, kakšna je prava ureditev, takrat to ureditev predpiše z zakonom, ima pa tudi možnost, da določi, kaj ne sme veljati. Kaj ne sme veljati, zakonodajalec določi na izkustveni podlagi, za kar pa je potreben določen čas. Kar pa zadeva prevzemanje rešitev DK v domače pravo, je očitno prodrto mnenje, da ta pravila še niso zrela za urejanje, saj se to potrjuje med drugim tudi z navidezno odsotnostjo sodnih odločb za to materijo.

To izhaja iz določb OZ,³³⁶ saj upnik po slovenskem pravu lahko s svojim ravnanjem vedno doseže zahtevek za izpolnitev. Zaradi procesnoppravnega načela o vezanosti sodišča na zahtevek tožnika, bo sodišče v primeru takega zahtevka tega upniku praviloma moralo prisoditi, ne glede na to, kako draga je za dolžnika postala izpolnitev obveznosti. To pomeni, da dolžnik z namerno oziroma premišljeno kršitvijo obveznosti ne more izsiliti razveze pogodbe in s tem plačila odškodnine, ki bi za upnika vzpostavila položaj, v katerem bi bil, če bi bila pogodba izpolnjena. Kupec torej lahko brezpogojno zahteva tako izpolnitev obveznosti pri neizpolnitvi kot popravilo oz. zamenjavo stvari pri izpolnitvi z napakami, saj izpolnitveni zahtevek pride v poštev pri obeh temeljnih vrstah kršitve pogodbe. Edina omejitev kupčevih upravičenj izhaja iz temeljnih načel obligacijskega prava, da uveljavljanje izpolnitvenega zahtevka ne sme biti v nasprotju z načelom dobre vere in poštenja ter z načelom prepovedi zlorabe pravic.

Tudi DK ohranja rešitev, da je pglavitna vsebina prodajne pogodbe še vedno v dolžnosti prodajalca, da dobavi blago in dolžnosti kupca, da ga plača. V skladu s težnjo po ohranjanju pogodbenih razmerij pa DK ne pozna razveze pogodbe po »sili zakona«, enostransko razdrtje pogodbe pa je mogoče le, če gre za bistveno kršitev pogodbe³³⁷ in sicer na podlagi izrecne izjave o razdrtju in njene notifikacije. Prodajalec lahko tudi po preteku roka izpolni oziroma popravi nepravilno izpolnitev,³³⁸ za večino ravnanj strank je predpisan razumni rok, ne zahteva se več takojšnje ravnanje, ni več predpisan takojšnji pregled blaga, temveč čim krajši rok glede na okoliščine,³³⁹ v primerih pa, ko je verjetno, da druga stranka ne bo izpolnila obveznosti DK, predvideva šibkejšo varstvo ogrožene stranke, saj ne dopušča več razdrtja pogodbe, temveč le odlog izpolnitve, poleg tega pa zahteva,

---

³³⁶ glej 103. člen OZ in 1. odst. 239. člena OZ

³³⁷ 49. člen DK

³³⁸ 48. člen DK

³³⁹ 38. člen DK

da je nevarnost neizpolnitve druge stranke očitna,³⁴⁰ ne zadošča več utemeljena podlaga za bojazen. Konvencija je torej omilila strogost tradicionalnega ravnanja trgovcev, vendar pa se s tem odpira novo vprašanje, ali gre pri tem za splošno omilitev prestrogih določb kot rezultat iskanja kompromisov ali pa morda za težnjo zaščite šibkejši strani tudi v mednarodnem trgovinskem pravu.

Kljub temu gre opozoriti, da se poslovni subjekti zavedajo, da se morebitni spor med strankama ne konča že samo z izdajo sodbe in da se dejansko zahtevki kupcev lahko prisilno realizirajo šele v izvršilnem postopku. Po analizi stroškov izvršbe denarne (odškodninske) in nedenarne (izpolnitvene) obveznosti pa se izkaže, da je za izvršilne organe precej težje in za stranko zato dražje izvršiti izpolnitveni kot denarni zahtevek. Ker lahko izvršilni postopek traja zelo dolgo, pa se bistveno zmanjša upnikova korist od izpolnitve. Iz tega izhaja, da bodo kupci tudi v tistih sistemih, v katerih lahko v sodnem postopku zahtevajo izpolnitev obveznosti, praviloma izbrali odškodninsko sankcijo.

Nekdanja SFRJ je DK ratificirala med prvimi, zato je učinkovala takoj, ko je dne 1.1.1988 stopila v veljavo. Slovenija pa je zaradi zapletov v zvezi z izjavami o sukcesiji določila, da učinkuje namesto od osamosvojitve leta 1991 dalje šele od 7.1.1994 dalje,³⁴¹ pri čemer je potrebno še posebej izpostaviti, da ob ratifikaciji (in predložitvi listin) niso bili uveljavljeni pridržki. Navedeno pomeni, da bo moralo pristojno slovensko sodišče vedno uporabiti določila DK, če so podani pogoji za njeno uporabo, oz. kadar določila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na uporabo slovenskega prava.

DK ima torej kot *lex specialis* prednost pred nacionalnim pravom, torej pred OZ, ko gre za urejanje mednarodne prodaje blaga. Z vidika poslov zunanjetrgovskega prometa, ki ima naravo mednarodne prodaje blaga, pa se tako namesto tujega prava kot pristojno pravo oziroma kot pravo, ki naj se uporabi v razmerju s tujesodno prvino, lahko uporablja pravilo DK. Brez argumentacije, da gre za razmerje med posebnim in splošnim, bi prihajalo do napačnega sklepanja, da lahko pravila DK derogirajo izrecna pravila OZ.

S stališča slovenskega prava je morda treba poudariti še to, da se bo problem interpretacije DK pojavljal vedno, ko se bo za pogodbo med slovensko in tujo stranko uporabljalo pravo DK. To je takrat, ko imata stranki sedež v državah pogodbenicah DK ali pa ko kolizijsko pravo sodnika, ki presoja pogodbo, napotuje na pravo države, ki je podpisnica konvencije.³⁴² Konvencija se bo uporabljala zelo pogosto, saj so vse naše pglavitne partnerice podpisnice DK. K temu je še dodati, da se je treba zavedati, da so podjetja zelo inovativna pri iskanju novih in novih načinov prodaje blaga in storitev, zato se delo na področju obligacij ne končuje, temveč se z istim tempom nadaljuje.

Poznavanje DK je (in bo) v praksi aktualno predvsem za tiste pogodbene stranke, ki poslujejo s tujimi poslovnimi partnerji. Dobro poznavanje tega prava je izjemno pomembno predvsem v sklenitveni fazi, ko se oblikujejo pogodbeni pravna

---

³⁴⁰ 71. člen DK

³⁴¹ Akt o nasledstvu konvencij Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovsko pravo, točka AL- Ur. l. RS – mednarodne pogodbe – št. 65/93

³⁴² 1/1 člen DK

razmerja, kar potem, če pride do kršitve pogodbe, vpliva tudi na (odškodninska) razmerja med pogodbenima strankama.

Med gospodarskimi oz. trgovinskimi subjekti pa se številne pogodbe sklepajo ustno, če ne neposredno pa po telefonu, z izmenjavo pisemskih sporočil po pošti, telefaksu, elektronski pošti, skratka na način, ko ni vsebina konkretnega pogodbenega razmerja pisno oblikovana ob sodelovanju obeh strank. Zato ima lahko tako sklenjena pogodba vrsto pomanjkljivosti od tega, da je oteženo dokazovanje samega obstoja pogodbe kot tudi same vsebine te pogodbe.

Za udeležence pogodbenih razmerij pomeni mednarodna primerljivost pravnih ureditev pomembno praktično prednost. Ne le, da svoje partnerje lažje razumejo ali prepričajo glede posameznih pomembnih točk pogodbe, pač pa je za trgovinske subjekte tudi mnogo bolj praktično, če ni treba pri vsaki pogodbi razmišljati, ali gre za domačo ali mednarodno pogodbo in s tem povezane ureditve posameznih pravnih področij.

Toda pri postavljanju zaključkov je potrebno upoštevati še širši vidik, ki upošteva ekonomsko realnost in tržno funkcijo pogodbenih razmerij. Pravil DK namreč ne moremo obravnavati in pomensko doumeti iztrganih iz celotnega sistema, ki v konvenciji počiva na povsem drugih izhodiščih. Enotni sistem pa je za pravnika, šolanega v duhu kontinentalne doktrine novost, čeprav pripelje največkrat do enakih rezultatov. Kljub enovito urejenimi obligacijskimi in s tem tudi pogodbenimi razmerji bo vendarle potrebno pri gospodarskih pogodbah upoštevati, da za ravnotežje skrbi trg in bo torej umetno vzpostavljanje ravnotežja potrebno le tedaj, kadar tržni mehanizmi odpovedo.

V našem primeru pa to pomeni, da lahko (glede na našo neprilagojenost) tuje stranke (ob ugotovitvi, da je slovenska pravna javnost z DK premalo seznanjena tako glede njene uporabe v mednarodnih poslih kot tudi primernosti prevzema njenih posameznih rešitev v notranje pravo) v konkretnih pogodbah uporabijo posamezna slovenska pravna pravila in jih prilagodijo svojim interesom, kar se lahko pokaže kot neugodna posledica. Čeprav iz obstoječe sodne prakse tega ni mogoče empirično dokazati, pa je v sklopu odgovornosti prodajalca za nepravilno izpolnitev pri mednarodni prodaji blaga v primeru nepazljivosti našega kupca to mogoče pričakovati pri ugotavljanju istovetnosti blaga (razlika med kakovostnimi in količinskimi napakami), oblikah notifikacije, neenotnosti sankcij pri neizpolnitvi in nepravilni izpolnitvi mednarodne prodajne pogodbe ter pri časovni veljavnosti zahtevkov.

Z ohranitvijo tradicionalne kontinentalne ureditve sledi, da ni pričakovati vključitve norm enotnega obravnavanja kršitev v smislu bistvenih in nebistvenih kršitev in tudi ne spremembe pri obravnavi sankcij za neizpolnitev pogodbenih obveznosti vse do morebitnega poenotenja na nivoju Evropske unije, ki bi ga sprožil morebitni skupni enotni obligacijski zakonik.

Kljub temu pa bi bilo potrebno upoštevati, da se Slovenija mora vse bolj vključevati v mednarodne tokove in procese, v katerih pravna pravila določajo pravice in dolžnosti različnih subjektov ter pravne institucije in procese odločanja, ekonomika pa analizira racionalno izbiro v svetu omejenih sredstev in neomejenih želja. Če se

v družbi spreminjajo pravna pravila oziroma institucije, se vzporedno spreminjajo tudi ekonomske in druge odločitve nasploh, vse pa se odraža na gospodarskih rezultatih in blaginji družbe kot celote. Iz tega sledi, da morajo biti pravna pravila učinkovita, saj ta pripomorejo, da se poslovni stroški zmanjšajo. V mednarodnem pravnem prometu je upoštevati še nezaupanje strank do vodenja postopka pred tujim sodiščem, še zlasti, če je to sodišče države, ki ji pripada nasprotna stranka.

14 Literatura

1. Benčina Dragoljuba, Simoniti Iztok: Mednarodne organizacije, priročnik in vodnik, DZS, Ljubljana, 1994, 563 str.
2. Blagojević T. Borislav, Krulj Vrleta, Komentar zakona o obligacionim odnosima I. in II. knjiga drugo izdaje, Savremena administracija, 1983, Beograd, 1256 str. in 2367 str.
3. Burrows Andrew: Understanding the Law of Obligations, Essays on Contract, Tort and Restitution, Hart Publishing, Oxford, 1998, 223 str.
4. Cigoj Stojan: Komentar obligacijskih razmerij, I-IV. Knjiga, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1984, 3003 str.
5. Cigoj Stojan: Pogodbena Odškodninska obveznost, Zbornik znanstvenih razprav PF v Ljubljani, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1985, 57-69 str.
6. Cigoj Stojan: Teorija obligacij, Splošni del obligacijskega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1989, 483 str.
7. D'Arcy Leo, Murray Carole, Cleave Barbara: Schmitthoff's Export Trade, The law & practice of international trade Sweet & Maxwell, London 2000, 718 str.
8. Dimitrijević Vojin: Međunarodne organizacije – drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje, Savremena Administracija, Beograd, 1978, 318 str.
9. Dobson Paul, Schmitthoff Maria Clive, Charlesworth's Business Law – fifteenth edition, Sweet & Maxwell Ltd., London, 1991, 766 str.
10. Ferrari Franco: International Sale of Goods, Applicability and Applications of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Hebing & Lichtenhahn, Basle, Geneva, Munich, Brussels, 1999, 269 str.
11. Goldštajn Aleksandar: Triva Siniša: Međunarodna trgovačka arbitraža, Informator, Zagreb, 1987, 567 str.
12. Goldštajn Aleksandar: Međunarodno trgovačko pravo, Konvencije, Pravila, Opći uvjeti poslovanja, Informator, Zagreb, 1970, 445 str.
13. Goldštajn Aleksandar: Trgovačko ugovorno pravo, Narodne norme, Zagreb, 1991, 515 str.
14. Grilc Peter: Lex mercatoria in mednarodno gospodarsko pravo, Podjetje in delo, št. 6, Gospodarski vestnik d.d., Ljubljana, 1998, str. 685
15. Helbing Lichtenhahn: International sale of goods, Applicability and applications of the United Nations Convention on Contracts for the International sale of goods, Brussels 1999, 269 str.
16. Hladnik Breda: Pogodbena določila pri mednarodni prodaji blaga, Svetovalec, št. 49, GV, Ljubljana, 2000, str. 83
17. Ilešič Marko: Enakopravnost, pravičnost in pogodbena razmerja (nekaj razmišljanj na rob starih in novih domačim in tujim obligacijskim predpisom) Podjetje in delo št. 7, GV, Ljubljana, str. 925
18. Ilešič Marko: Kako do sodobne ureditve gospodarskih pogodb?, Podjetje in delo, št. 5-6, GV, Ljubljana, 1994, str. 764-774
19. Ilešič Marko: Od Rima... do Dunaja... prek Slovenije, Podjetje in delo, št. 6, GV, Ljubljana, 1998, str. 710
20. Ilešič Marko: Uvodna pojasnila, Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom, Založba Uradni list RS, Ljubljana 2001, str. 28
21. Ilešič Mirko: Pravo Evropske skupnosti, tretja dopolnjena izdaja, Univerza v Mariboru 1998, str. 286

22. Ivanko Šime, Pivka Hilda Marija, Puharič Krešo: Prvo mednarodne trgovine, Uradni list RS, Ljubljana, 1999, 365 str.
23. Klarič Petar: Odštetno pravo, usporednopravna študija odobranih pojmov i inštituta – treće prošireno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1996, 351 str.
24. Knez Rajko: Nova ureditev jamčevalnih zahtevkov in garancij pri prodaji blaga potrošnikov v Evropi in posledice, Podjetje in delo, št. 3, GV d.o.o, Ljubljana, 2002, str. 806
25. Kranjc Vesna: Generalna klavzula o uporabi poslovnih običajev, uzanc in prakse v novem OZ, Podjetje in delo, št. 5, GV, Ljubljana, 2002, str. 735
26. Kranjc Vesna: O razlagi gospodarskega pogodbenega prava in gospodarskih pogodb, Podjetje in delo, GV, št. 8, Ljubljana, 1998, str. 343
27. Kranjc Vesna: Poslovni običaji in gospodarske pogodbe, Svetovalec, št. 27, GV, Ljubljana, 1998, str. 71
28. Kranjc Vesna: Poslovni običaji v mednarodnih pravilih gospodarskega prava, Podjetje in delo, št. 1, GV d.d. Ljubljana, 1996, str. 16
29. Kranjc Vesna: Pravila gospodarskega pogodbenega prava postavlja poslovna praksa, Podjetje in delo, št. 6, GV d.d., Ljubljana, 1998, str. 694
30. Kranjc Vesna: Pravila obligacijskega zakonika in mednarodna pravila o sklenitvi pogodbe, Podjetje in delo, št. 1, GV, Ljubljana 2002, str. 19
31. Kranjc Vesna: Vsebina pogodbe, če stranki uporabljata nasprotujoče si pogoje poslovanja, Pravna praksa, str. 3, Ljubljana, 1997, št. 372, GV d.d.
32. Maukler Matija: Članstvo Slovenije v mednarodnih organizacijah, Diplomaska naloga, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2001, 139 str.
33. McKendrick, Ewan: Contact law, third edition Macmillan Education Ltd. London 1997, 415 str.
34. Pavčnik Marjan: Teorija prava, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997, 627 str.
35. Plavšak Nina: Gospodarske pogodbe, 1. Knjiga, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1993, 393 str.
36. Pogačnik Miha: Neposredna poraba mednarodnih pogodb, Podjetje in delo, št. 6, GV, Ljubljana 2000, str. 858
37. Puharič Krešo: Gospodarsko pravo z osnovami prava, Uradni list RS, Ljubljana, 2002, 300 str.
38. Račić Obrad; Dimitrijević Vojin: Međunarodne organizacije, četvrto izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1988, 376 str.
39. Reinhart Gert: UN-Kaufrecht, Kommentar zum Uberkommen der Vereinten Nationen von 11. April 1980 uber Vertrage uber den internationalen Werkauf, C.F. Muller Juristischer Verlag, Heilderberg, 1998, 288 str.
40. Reuter Paul: Institutes Internationales, Press universitaires de France, Paris, 1956, 436 str.
41. Reuter Paul: International Institutions, New York, 1958, 316 str.
42. Sajovic Bogomir, Pravniki št. 3-4, ČZ Uradni list LRS, Ljubljana, 1962, str. 70-75
43. Schlechtriem Peter: Commentary on the UN Convention on the international sale of goods (CISG), Second edition in translation, Clarendon press, Oxford 1998, 803 str.
44. Schmitthoff Maria Clive, International Trade Usages, Newsletter ICC, 1987, 37-42 str.
45. Schmitthoff Maria Clive, International Business Law, A New Law Merchant, Select Essays on International Trade Law, ed. Chia-Ju Cheng, Boston, London, 1988, 766 str.

46. Schmitthoff Maria Clive; Schmitthoff's export trade the law & practice of international trade, (ninth edition), London, 1993, 798 str.
47. Schmitthoff Maria Clive: Schmitthoff's export trade, The law & practice of international trade, Tenth edition, London, 2000, 718 str.
48. Strohsack Boris: Obligacijska razmerja III, Uradni list RS, Ljubljana, 1993, 182 str.
49. Stromholm Stig: The Freedom to Contract-a Complex Cluster of Rules, v Scandinavian studies in law, ed. Anders Victorin. 1989, str. 206-210
50. Tratnik Matjaž: Mednarodno gospodarsko pravo, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Maribor, 1999, 433 str.
51. Trstenjak Verica: Dispozitivnost in kogentnost mednarodnega pogodbenega prava, Podjetje in delo, št. 6, GV, Ljubljana, 1998, str. 702
52. Verdel Kokol Vanja: Nekateri vidiki pogodbene odškodninske obveznosti po našem pravu v primerjavi z angleškim, Podjetje in delo, št. 3, GV, Ljubljana 2001, str. 405
53. Vilus Jelena: Bečka konvencija o mednarodnoj prodaji robe: kompromisi na kojima počiva. Anali PF v Beogradu 3/4 Beograd, 1985, str. 351-358
54. Vilus Jelena: Komentar UN o mednarodni prodaji robe, Informator, Zagreb, 1981, 121 str.
55. Vilus Jelena: Konvencija Ujedinjenih nacija o ugovorima i mednarodnoj prodaji robe – Bečka konvencija – Šta jugoslovanski izvoznik i uvoznik mora da zna u vezi sa Bečkom konvencijom, Jugoslavijapublik, Beograd, 1985, 97. str.
56. Vizner Boris: Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, Riječka tiskarna, Rijeka, 1978, 666 str.
57. Zabel Bojan: Novejši razvoj mednarodnega gospodarskega prava, Podjetje in delo, št. 6, GV, Ljubljana, 1991, str. 530
58. Zabel Bojan: Uvod v gospodarsko pogodbeno pravo, GV, Ljubljana, 1987, 443. str.
59. Zaljetelj Ana: Pogodba o prodaji (domača, mednarodna, distribucijska), Podjetje in delo, GV, Ljubljana, 1999, str. 134
60. Žurej Jurij: Običaj in pravo, Pravna praksa, št. 4, GV, Ljubljana, 2000, str. 24
61. Žurej Jurij: Pravni vidiki uporabe pojma »poslovni običaji« in njemu sorodnih pojmov v tujih pravnih sistemih, Podjetje in delo, št. 5, GV, Ljubljana, 2000, str. 732

15 Viri

1. Akt o nasledstvu konvencij Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovsko pravo, točka A1, (Ur. list RS – Mednarodne pogodbe št. 65/93)
2. Amissah, The Autonomous Contract
<http://www.ra.irv.vit.no.trade> law 23.1.2002 in
<http://www.jus.uio.no/lm/un.conventions.membership.status> 23.1.2002
3. A.Reich, The uniform law on international sales, A need for revision
<http://www.biu.ac.il/law/cisg/cisgArtEng.htm> 23.1.2002
4. CISG:Case presentations,
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/casecit.html>
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/schedule.html> 5.9.2003
5. CISG:participating countries,
<http://www.cis.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html> 5.9.2003
6. Direktiva o prodaji blaga potrošnikom in s tem povezanim jamčevanjem
Direktive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May
7. Electronic Library on International Trade Law on the CISG
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/countracts.html>
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/guides.html> 5.9.2003
8. International Contracts
http://www.law-counsel.com/legal-infor-law/international/legal_answers_L.htm
5.9.2003
9. Konvencija o pogodbi za mednarodni cestni prevoz blaga – CMR (Uradni list FLRJ - Mednarodne pogodbe št. 11/58, 1/59, 12/61)
10. Konvencija o zastaranju terjatev na področju mednarodne kupoprodaje blaga (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe – št. 5/78)
11. Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe – št. 10/84)
12. Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, z aneksi I-IV (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe – št. 1/86)
13. Obligacijski zakonik (Uradni list RS št. 83/2001)
14. Pace University – institute of International Comercial Law,
<http://www.cisg.law.pace-edu>, 25.2.2003
15. Splošne uzance za blagovni promet (Uradni list SFRJ, št. 15/1954)
16. The Vienna Convention of the International Sale of Goods – Thirteen Jears on
<http://www.ag.gov.au/www/internationallawhome.nsf/AllDocs/> 5.9.2003
17. UNCITRAL
<http://www.uncitral.org/english/commiss/quotes-e.htm> 5.9.2003
<http://www.uncitral.org/english/commiss/geninfo.htm> 5.9.2003
18. UNCITRAL <http://www.un.or.at/uncitral/en-index.htm>, 25.2.2003
19. Uredba notifikaciji Sporazuma o izvajanju XI. dela Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10.12.1982 (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe št. 32/95)
20. Yearbook of the UNCITRAL, 1995, Vol XXVI,
<http://www.uncitral.org/en-index.htm>
21. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 32/98, 37/98, 84/98, 6/99, 45/2001, 59/2001)
22. Zakon o gospodarskih sodiščih (Uradni list FLRJ št. 31/54)
23. Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Uradni list RS 56/99)
24. Zakon o obligacijskih razmerjih (Uradni list SFRJ št. 29/78, 39/85, 57/89)

25. Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (Uradni list RS št. 38/94)
26. Zakon o trgovini (Uradni list RS št. 62/2001)
27. Zakon o varstvu konkurence (Uradni list RS št. 18/93)
28. Zakon o varstvu potrošnikov (Uradni list RS 20/98, popravek 25/98, 23/99 – ZSVP in 110/2002)
29. Zakon o zunanjetrgovinskem poslovanju (Uradni list RS 13/93, 66/93, 7/94, 58/95)

16 KRATICE

- CLOUT – Case Law on UNCITRAL texts – Mehanizem za spremljanje sodne prakse h konvencijam, ki so nastale pod okriljem UNCITRAL
- CMR – Konvencija o pogodbi za mednarodni cestni prevoz blaga
- DK – Dunajska konvencija – Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga – Contention United nations on contracts for the international sale of goods
- GV – Gospodarski vestnik
- ODZ – Občni državljski zakonik
- OZ – Obligacijski zakonik
- OZN – Organizacija združenih narodov - United Nations
- Splošne uzance – Splošne uzance za blagovni promet
- U – posamezna uzanca iz Splošnih uzanc za blagovni promet
- UNCITRAL – Komisija Združenih narodov za trgovinsko pravo - United Nations Commision on International Trade Law
- ZMZPP – Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku
- ZOR – Zakon o obligacijskih razmerjih
- ZUKZ – Zakon o ureditvi kolizije zakonov s predpisi drugih držav v določenih razmerjih
- ZVPot – Zakon o varstvu potrošnikov

17 PRILOGE

Priloga 1 – Države podpisnice Konvencije Združenih narodov o mednarodni prodaji blaga

Priloga 2 – Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga

Priloga 1

Države podpisnice Konvencije Združenih narodov o mednarodni prodaji blaga

Država	Datum ratifikacije	Vstop v organizacijo	Vrsta pridržka
Argentina	1983/07/19	1988/01/01	A
Australia	1988/03/17	1989/04/01	C
Austria	1987/12/29	1989/01/01	
Belarus	1989/10/09	1990/11/01	A
Belgium	1996/10/31	1997/11/01	
Bosnia&Herzegovina	1994/01/12	1992/03/06	
Bulgaria	1990/07/09	1991/08/01	
Burundi	1998/09/04	1999/10/01	
Canada	1991/04/23	1992/05/01	C
Chile	1990/02/07	1991/03/01	A
China	1986/12/11	1988/01/01	A B
Columbia	2001/07/10	2002/08/01	
Croatia	1998/06/08	1991/10/08	
Cuba	1994/11/02	1995/12/01	
Czech Republic	1993/09/30	1993/01/01	B
Denmark	1989/02/14	1990/03/01	A C D
Ecuador	1992/01/27	1993/02/01	
Egypt	1982/12/06	1988/01/01	
Estonia	1993/09/20	1994/10/01	A
Finland	1987/12/15	1989/01/01	A D
France	1982/08/06	1988/01/01	
Georgia	1994/08/16	1995/09/01	
Germany	1989/12/21	1991/01/01	E
Greece	1998/01/12	1999/02/01	
Guinea	1991/01/23	1992/02/01	
Honduras	2002/10/10	2003/11/01	
Hungary	1983/06/16	1988/01/01	A E
Iceland	2001/05/10	2002/06/01	
Iraq	1990/03/05	1991/04/01	
Israel	2002/01/22	2003/02/01	
Italy	1986/12/11	1988/01/01	
Kyrgyzstan	1999/05/11	2000/07/01	
Latvia	1997/07/31	1998/08/01	A
Lesotho	1981/06/18	1988/01/01	
Lihtuania	1995/01/18	1996/02/01	A
Luxembourg	1997/01/30	1998/02/01	
Mauritania	1999/09/20	2000/09/01	
Mexico	1987/12/29	1989/01/01	
Moldova	1994/10/13	1995/11/01	
Mongolia	1997/12/31	1999/01/01	
Netherlands	1990/12/13	1992/01/01	
New Zealand	1994/09/22	1995/10/01	C
Norway	1988/07/20	1989/08/01	A D
Peru	1999/03/25	2000/04/01	
Poland	1995/05/19	1996/07/01	
Romania	1991/05/22	1992/06/01	
Russian Federation	1990/08/16	1991/09/01	A
Saint Vincent and the Grenadines	2000/09/12	2001/10/01	B

Serbia and Montenegro	2001/03/12	1992/04/27	
Singapore	1995/02/16	1996/03/01	B
Slovakia	1993/05/28	1993/01/01	B
Slovenia	1994/01/07	1991/06/25	
Spain	1990/07/24	1991/08/01	
Sweden	1987/12/15	1991/01/01	A D
Switzerland	1990/02/21	1991/03/01	
Syrian Arab Republic	1982/10/19	1988/01/01	
Uganda	1992/02/12	1993/03/01	
Ukraine	1990/01/03	1991/02/01	A
United States of America	1986/12/11	1988/01/01	B
Uruguay	1999/01/25	2000/02/01	
Uzbekistan	1996/11/27	1997/12/01	
Zambia	1986/06/06	1988/01/01	

Legenda:

Pridržek A: Pridržek ali izjava v skladu z določbami 96. in 12. člena Konvencije

Pridržek B: Pridržek ali izjava v skladu z določbami 95. člena Konvencije

Pridržek C: Pridržek ali izjava v skladu z določbami 93. člena Konvencije

Pridržek D: Pridržek ali izjava v skladu z določbami 94. člena Konvencije

Pridržek E: Ostali tipi pridržkov in izjav

Viri:

<http://www.jurisint.irg/pub/01/en/113.htm>

<http://www.uncitral.org>

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html>

KONVENCIJA
ZDRUŽENIH NARODOV O POGODBAH O
MEDNARODNI PRODAJI BLAGA*

Države članice konvencije
so se glede na splošne cilje, navedene v resolucijah o vzpostavitvi novega mednarodnega ekonomskega reda, ki jih je Generalna skupščina sprejela na svojem šestem specialnem zasedanju

in ker menijo, da je razvoj mednarodne trgovine na podlagi enakosti in vzajemne koristi pomemben element za napredek prijateljskih odnosov med državami ter

ocenjujejo, da bi sprejetje enotnih pravil, ki bi se uporabljala pri pogodbah o mednarodni prodaji blaga, in bi upoštevala različne družbene, gospodarske in pravne sisteme, prispevalo, da se odpravijo pravne ovire v mednarodni trgovini in pospeši razvoj mednarodne trgovine,

zedinile o naslednjem:

I. DEL

PODROČJE UPORABE IN SPLOŠNE DOLOČBE

1. POGLAVJE

PODROČJE UPORABE

1. člen

1. Ta konvencija se uporablja za pogodbe o prodaji blaga, sklenjene med stranmi, ki imajo svoje sedeže na ozemljih različnih držav:

a) če so te države pogodbenice; ali

b) če pravila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na uporabo prava ene države pogodbenice.

2. Dejstvo, da imajo strani svoje sedeže v različnih državah, se ne bo upoštevalo, če to ne bo izhajalo iz pogodbe ali prejšnjega poslovanja med stranmi ali iz obvestila, ki so ga dale kadarkoli pred ali med sklenitvijo pogodbe.

3. Pri uporabi te konvencije se ne upoštevajo niti državljanstvo strani niti civilni ali trgovski značaj strani ali pogodbe.

---

* Objavljeno v: Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe – št. 10/84

2. člen

Ta konvencija se ne uporablja za prodajo:

- a) blaga, kupljenega za osebno ali družinsko rabo ali za gospodinjstvo, razen če prodajalec kadarkoli pred sklenitvijo pogodbe ali ob sklenitvi pogodbe ni vedel niti bi bil moral vedeti, da se blago kupuje za takšno rabo;
- b) na javni dražbi;
- c) v primeru zaplembe ali kakega drugega postopka sodnih oblasti,
- d) vrednostnih papirjev in denarja;
- e) ladij, gliserjev na zračni blazini in letal;
- f) električne energije.

3. člen

1. Za prodajne pogodbe se štejejo tudi pogodbe o dobavi blaga, ki ga je treba izdelati ali proizvesti, razen če je stran, ki je blago naročila, prevzela obveznost, da dobavi bistven del materiala, potrebnega za to izdelavo ali proizvodnjo.
2. Ta konvencija se ne uporablja za pogodbe, v katerih je izvajanje kakšnega dela ali kakšnih storitev pretežni del obveznosti strani, ki dobavlja blago.

4. člen

Ta konvencija ureja samo sklenitev prodajne pogodbe ter pravice in obveznosti prodajalca in kupca, ki izvirajo iz take pogodbe. Če ni izrecno drugače določeno s to konvencijo, se ta ne nanaša:

- a) na veljavnost pogodbe ali katerokoli izmed njenih določb ali običajev;
- b) na učinek, ki bi ga pogodba lahko imela za lastnino prodanega blaga.

5. člen

Ta konvencija se ne uporablja za odgovornost prodajalca za smrt ali telesne poškodbe, ki bi jih blago utegnilo povzročiti katerikoli osebi.

6. člen

Strani lahko izključijo uporabo te konvencije ali s pridržkom določbe 12. člena odstopijo od katerekoli njene določbe ali spremenijo njihov učinek.

II. POGLAVJE

SPLOŠNE DOLOČBE

7. člen

1. Pri razlagi te konvencije se bosta upoštevala njen mednarodni značaj in potreba, da se pospeši enotnost njene uporabe in spoštovanje vestnosti v mednarodni trgovini.

2. Vprašanja glede snovi, urejene s to konvencijo, ki v njej niso izrecno rešena, se bodo reševala po splošnih načelih, na katerih temelji ta konvencija, oziroma če takih načel ni, po pravu, ki ga je treba uporabiti na podlagi pravil mednarodnega zasebnega prava.

8. člen

1. Po tej konvenciji se bodo izjave in drugo ravnanje posamezne strani razlagale v skladu z njenim namenom, kadar je druga stran vedela za ta namen ali ji ta namen ni mogel biti neznan.

2. Če se prejšnji odstavek ne more uporabiti, se izjave in drugo ravnanje posamezne strani razlagajo tako, kot bi jih razumna oseba enakih lastnosti kot druga stran razumela v enakih okoliščinah.

3. Pri ugotavljanju namena ene strani ali pojmovanja razumne osebe se upoštevajo vse relevantne okoliščine primera, všteti njihova pogajanja, prakso, ki so jo strani vzpostavile, običaje in poznejše vsako ravnanje strani.

9. člen

1. Strani vežejo običaji, o katerih sta se zedinili, in praksa, vzpostavljena med njima.

2. Če ni drugače dogovorjeno, se šteje, da sta strani molče sprejeli za svojo pogodbo ali njeno sklenitev običaj, ki jima je bil znan ali bi jima moral biti znan in ki je splošno znan v mednarodni trgovini ter ga pogodbenice redno spoštujejo v istovrstnih pogodbah zadevne stroke.

10. člen

Po tej konvenciji:

a) se upošteva, če ima stran več sedežev, tisti sedež, ki je najtesneje povezan s pogodbo in njeno izpolnitvijo, pri čemer se upoštevajo okoliščine, ki so bile znane stranema ali ki sta jih strani upoštevali kadarkoli pred sklenitvijo pogodbe ali ob sklenitvi pogodbe;

b) se upošteva stalno prebivališče strani, če nima sedeža.

11. člen

Prodajne pogodbe ni treba skleniti niti potrditi v pisni obliki, zanjo ne veljajo niti kake druge zahteve glede oblike. Pogodba se lahko dokazuje na kakršenkoli način, tudi s pričami.

12. člen

Nobena določba 11. člena, 29. člena ali II. dela te konvencije, s katero je dovoljeno, da se prodajna pogodba sklene, spremeni ali sporazumno razveže oziroma ponudba, sprejetje ali druga indikacija o namenu opravi kako drugače ne pa pisno, se ne bo uporabljala v primeru, ko ima katerakoli stran svoj sedež v državi pogodbenici, ki je dala izjavo na podlagi 96. člena te konvencije. Strani morajo uporabljati ta člen in ne smejo spremeniti njihovega učinka.

13. člen

Po tej konvenciji sta v izrazu »pisno« zajeta telegram in teleks.

II. DEL

SKLENITEV POGODBE

14. člen

1. Predlog za sklenitev pogodbe, poslan eni osebi ali več določenim osebam, velja kot ponudba, če je dovolj določen in če izraža namen ponudnika, da se bo v primeru sprejetja zavezal. Predlog je dovolj določen, če je v njem navedeno blago in izrecno ali molče določena količina in cena, ali če vsebuje elemente za njihovo določitev.

2. Predlog, poslan nedoločenemu številu oseb, se šteje samo kot vabilo, da se dajo ponudbe, razen če oseba, ki daje tak predlog, jasno ne opozori na nasprotno.

15. člen

1. Ponudba učinkuje od trenutka, ko prispe naslovniku.

2. Ponudba, tudi če je nepreklicna, se lahko umakne, če je naslovnik prejel umik, preden je prejel ponudbo, ali sočasno z njo.

16. člen

1. Dokler pogodba ni sklenjena, se lahko ponudba prekliče, če je naslovnik prejel preklic, preden je poslal svojo izjavo o sprejemu.

2. Ponudba pa se ne more preklicati:

a) če je v njej z določitvijo roka za sprejem ali drugače označeno, da je nepreklicna;

b) če je naslovnik razumno verjel, da je ponudba nepreklicna, in ravnal v skladu s tem.

17. člen

Tudi če je ponudba nepreklicna, neha veljati, ko ponudniku prispe izjava o njeni zavrnitvi.

18. člen

1. Izjava ali drugo obnašanje naslovnika, ki kaže na soglasje s ponudbo, se šteje kot sprejem. Če naslovnik molči ali je nedejaven, to še ne pomeni, da sprejema ponudbo.

2. Sprejem ponudbe učinkuje od trenutka, ko ponudnik prejme izjavo o soglasju. Sprejem pa ne učinkuje, če ponudnik ne prejme izjave o soglasju v roku, ki ga je določil, oziroma če ni določil roka, v razumnem roku, pri čemer se upoštevajo okoliščine posla in hitrost komunikacijskih sredstev, ki jih je ponudnik uporabil. Ustna ponudba mora biti sprejeta takoj, razen če iz okoliščin ne izhaja nasprotno.

3. Če pa naslovnik lahko na podlagi ponudbe, prakse, ki so jo strani medsebojno vzpostavile, ali na podlagi običajev izrazi, da sprejema ponudbo, z nekim dejanjem, kot je na primer pošiljanje blaga ali plačilo cene, ne da bi obvestil ponudnika, sprejem učinkuje v trenutku, ko je bilo dejanje storjeno, če je bilo storjeno v rokih, določenih v prejšnjem odstavku.

19. člen

1. Če odgovor na ponudbo vsebuje izjave o sprejemu, hkrati pa tudi podatke, omejitve ali druge spremembe, se šteje, da je ponudba zavrnjena, odgovor pa pomeni nasprotno ponudbo.

2. Odgovor na ponudbo, ki izraža sprejem, toda vsebuje dopolnilne ali različne pogoje, ki bistveno ne spreminjajo pogojev ponudbe, pa pomeni sprejem, razen če ponudnik brez neopravičenega odlašanja ustno ugovarja razlikam ali o tem pošlje obvestilo. Če ne ravna tako, se pogodba sklene v skladu z vsebino ponudbe s spremembami, ki so navedene z izjavi o sprejemu.

3. Če se dopolnilni ali različni pogoji nanašajo med drugim na ceno, plačilo, kakovost in količino blaga, kraj in čas dobave, obseg odgovornosti ene pogodbenice v primerjavi z drugo ali na reševanje sporov, se šteje, da bistveno spreminjajo pogoje ponudbe.

20. člen

1. Rok za sprejem, ki ga je določil ponudnik v telegramu ali pismu, začne teči od trenutka, ko je bila brzojavka poslana, ali od datuma v pismu ali, če v pismu ni datuma, od datuma, ki je na pisemski ovojnici. Rok za sprejem, ki ga je določil ponudnik po telefonu, s teleksom ali z drugimi neposrednimi sredstvi sporočanja, začne teči od trenutka, ko naslovnik prejme ponudbo.

2. Državni prazniki in dnevi, ko se ne dela, ki padejo v čas, določen za sprejem, se vračunajo v ta čas. Če pa obvestila o sprejemu ni mogoče vročiti na naslov ponudnika zadnji dan roka zaradi državnega praznika ali dneva, ko se ne dela v kraju ponudnika, se rok podaljša do prvega naslednjega delavnika.

21. člen

1. Z zamudo sprejeta ponudba je vendar sklenjena, če ponudnik o tem nemudoma ustno obvesti naslovnika ali mu o tem pošlje pisno obvestilo.

2. Če je iz pisma ali druge pisne listine, ki vsebuje sprejem z zamudo razvidno, da je bilo poslano v takih okoliščinah, da bi ga ponudnik prejel pravočasno, če bi bil njegov prenos rede, se šteje, da je pogodba sprejeta, razen če ponudnik nemudoma ustno obvesti naslovnika, da meni, da je ponudba ugasnila, ali mu o tem pošlje obvestilo.

22. člen

Sprejem se lahko prekliče, če ponudnik prejme preklic pred izjavo o sprejemu ali sočasno z njo.

23. člen

Prodajna pogodba je sklenjena, ko se sprejme ponudba v skladu z določbami te konvencije.

24. člen

Po tem delu konvencije je prejemnik »prejel« ponudbo, izjavo o sprejemu ali kako drugače izražen namen, če mu je bila sporočena ustno ali kako drugače osebno vročena ali vročena njegovemu sedežu ali na njegov poštni naslov ali, če nima sedeža oziroma poštnega naslova, v njegovem stalnem prebivališču.

III. DEL

PRODAJA BLAGA

I. POGLAVJE

SPLOŠNE DOLOČBE

25. člen

Šteje se, da je kršitev pogodbe, ki jo stori ena stran, bistvena, če je s tem drugi strani povzročena taka škoda, da je ta dejansko ostala brez tistega, kar je opravičeno pričakovala od pogodbe, razen če stran, ki je storila kršitev, ni predvidela take posledice, niti bi jo v enakih okoliščinah predvidela razumna oseba enakih lastnosti.

26. člen

Izjava o razvezi pogodbe učinkuje samo, če je o njej obveščena druga stran.

27. člen

Zamuda ali napaka pri prenosu sporočila ali dejstvo, da sporočilo ni prispelo, strani ne odvzema pravice, da se sklicuje nanj, če je kako obvestilo, zahtevo ali drugo sporočilo dala ali storila v skladu s tem delom konvencije in na način, ki ustreza danim okoliščinam, razen če je izrecno drugače določeno v tem delu konvencije.

28. člen

Če ima ena stran v skladu s konvencijo pravico, da od druge strani zahteva izpolnitev kakšne obveznosti, sodišče ni dolžno izdati sodbe o izvršbi v naturi, razen če bi to storilo po pravilih svojega lastnega prava za podobne prodajne pogodbe, na katere se ta konvencija ne nanaša.

29. člen

1. Pogodba se lahko spremeni ali razveže z enostavnim sporazumom strani.

2. Če pisna pogodba vsebuje določbo, da morajo vsaka sprememba ali razveza biti pisne, se ta pogodba ne more drugače spremeniti ali sporazumno razvezati. Zaradi svojega ravnanja pa lahko pogodbenica kljub temu izgubi pravico, da se sklicuje na takšno določbo, če se je druga stran oprla na takšno ravnanje.

II. POGLAVJE

OBVEZNOSTI PRODAJALCA

30. člen

Prodajalec je dolžan, da na način, določen v pogodbi in tej konvenciji, dobavi blago, izroči listine, ki se nanašajo na blago, in prenese lastnino na blago.

I. odsek

Dobava blaga in izročitev listin

31. člen

Če prodajalec ni dolžan dobaviti blaga v kakem drugem določenem kraju, je njegova obveznost glede dobave v tem:

a) da izroči blago prvemu prevozniku, ki bi ga prepeljal kupcu – če je po prodajni pogodbi treba prepeljati blago;

b) če mora dati blago na razpolago v nadaljnjem besedilu te točke določenem kraju – če so v primerih, na katere se ne nanaša prejšnja točka, predmet pogodbe posamično določene stvari, ali stvari, določene po vrsti, ki jih je treba izločiti iz določene mase, ali proizvesti ali izdelati, med sklenitvijo pogodbe pa sta strani vedeli, da je blago v določenem kraju ali pa da ga je treba izdelati ali proizvesti v določenem kraju:

c) da mora dati blago na razpolago kupcu v kraju, v katerem je imel prodajalec ob sklenitvi pogodbe svoj sedež – v vseh drugih primerih.

32. člen

1. Če izroči prodajalec v skladu s pogodbo ali to konvencijo prevozniku blago, ki na njem, v prevoznih listinah ali drugače ni jasno označeno kot blago, namenjeno za izpolnitev pogodbe, mora prodajalec poslati kupcu obvestilo o odpravi, v katerem natančneje opredeli blago.

2. Če mora prodajalec poskrbeti za prevoz blaga, mora skleniti vse pogodbe, ki so potrebne za prevoz blaga do določenega kraja s prevoznimi sredstvi, ki so v danih okoliščinah ustrezna, in pod običajnimi pogoji za tovrstni prevoz.

3. Če prodajalec ni dolžan zavarovati blaga pri prevozu, mora kupcu na njegovo zahtevo poslati vse razpoložljive podatke, ki jih potrebuje za zavarovanje blaga.

33. člen

Prodajalec mora dobaviti blago:

a) na dan, ki je določen ali se lahko določi na podlagi pogodbe;

b) če je določeno časovno obdobje ali če se lahko določi na podlagi pogodbe, kadarkoli med tem obdobjem, razen če iz okoliščin ne izhaja, da je bila kupcu prepuščena določitev datuma: ali

c) v vsakem drugem primeru v primernem roku po sklenitvi pogodbe.

34. člen

Če je prodajalec dolžan izročiti listine, ki se nanašajo na blago, jih mora izročiti v času, kraju in obliki, kot je določeno s pogodbo. Če izroči listine pred tem rokom, lahko prodajalec do takrat popravi vsako njihovo pomanjkljivost glede istovetnosti pod pogojem, da ta njegova pravica ne povzroči neprimernih neugodnosti niti

neprimernih stroškov. Kupec pa obdrži pravico zahtevati odškodnino, predvideno s to konvencijo.

II. odsek

Istovetnost blaga in pravic ali terjatve tretjih oseb

35. člen

1. Prodajalec je dolžan dobaviti tako količino, kakovost in vrsto blaga, kot je določeno v pogodbi, in sicer pakirano ali zavarovano na način, kot je določeno v pogodbi.

2. Razen če se strani nista drugače sporazumeli, se šteje, da blago ni istovetno blagu iz pogodbe, če:

a) ni primerno za namene, za katere se istovrstno blago običajno uporablja;

b) ni primerno za posebni namen, s katerim je bil prodajalec izrecno ali molče seznanjen med sklenitvijo pogodbe, razen če iz okoliščin ne izhaja, da se kupec ni oprl, niti je bilo razumno opreti se na strokovnost in razsojanje prodajalca;

c) blago ni tako kakovostno, kot ga je prodajalec prikazal kupcu v vzorcu ali modelu;

d) ni pakirano ali zavarovano na način, običajen za takšno blago ali če tega ni, na ustrezen način, da se ohrani in zavaruje blago.

3. Prodajalec ne bo odgovarjal na podlagi točke a) do d) prejšnjega odstavka za kakršnokoli neistovetnost blaga, če je med sklenitvijo pogodbe kupec vedel za to neistovetnost ali mu ni mogla biti neznana.

36. člen

1. Prodajalec odgovarja v skladu s pogodbo in to konvencijo za vsako pomanjkljivost glede istovetnosti v trenutku prehoda rizika na kupca celo tedaj, ko je pomanjkljivosti glede istovetnosti postala očitna pozneje.

2. Prodajalec odgovarja tudi za vsako pomanjkljivost glede istovetnosti, ki se pojavi v trenutku, določenem v prejšnjem odstavku, in ki se lahko pripiše kršitvi katerekoli njegove obveznosti, tudi kršitvi jamstva glede tega, da bo blago določen čas primerno za redno pa tudi posebno uporabo ali da bo ohranilo določene lastnosti ali značilnosti.

37. člen

Če prodajalec izroči blago pred potekom dobavnega roka, lahko do datuma, določenega za dobavo, dobavi manjkajoči del ali količino ali zamenja neistovetno blago z novim, istovetnim blagom, ali odpravi pomanjkljivosti glede istovetnosti dobavljenega blaga pod pogojem, da ta njegova pravica ne povzroči kupcu

neprimernih neugodnosti niti neprimernih stroškov. Kupec pa obdrži pravico zahtevati odškodnino, predvideno s to konvencijo.

38. člen

1. Kupec je dolžan pregledati blago ali ga odvisno od okoliščin dati v pregled v čim krajšem možnem roku.

2. Če je v pogodbi predviden prevoz blaga, se pregled lahko odloži, dokler blago ne prispe v namembni kraj.

3. Če je kupec med prevozom blaga spremenil smer ali ga je odpremil naprej, ni pa imel primerne možnosti, da ga pregleda, in če je bila prodajalcu v trenutku sklenitve pogodbe znana ali bi mu morala biti znana možnost te spremembe smeri ali nadaljnje odprave, se pregled blaga lahko preloži, dokler blago ne prispe v nov namembni kraj.

39. člen

1. Kupec izgubi pravico, da se sklicuje na pomanjkljivost glede istovetnosti blaga, če o tem prodajalcu ni poslal obvestila, v katerem je navedel naravo pomanjkljivosti, v primernem roku od trenutka, ko jo je odkril ali bi jo bil moral odkriti.

2. Kupec v vsakem primeru izgubi pravico, da se sklicuje na pomanjkljivost glede istovetnosti blaga, če o njej ni obvestil prodajalca najpozneje v dveh letih, računano od dneva dejanske izročitve blaga kupcu, razen če ta rok ni v skladu z rokom o pogodbenem jamstvu.

40. člen

Prodajalec nima pravice uporabiti določb 38. in 39. člena, če se pomanjkljivost glede istovetnosti nanaša na dejstva, ki so mu bila znana ali mu niso mogla biti neznan, kupcu pa jih ni odkril.

41. člen

Prodajalec je dolžan dobaviti blago, do katerega kdo tretji nima pravice ali terjatve, razen če kupec ni privolil, da sprejme blago pod omenjenimi pogoji. Če pa takšna pravica ali terjatev temelji na industrijski ali drugi intelektualni lastnini, se ta obveznost prodajalca ureja po 42. členu.

42. člen

1. Prodajalec je dolžan dobaviti blago, do katerega kdo tretji nima nikakršne pravice ali terjatve, ki temelji na industrijski ali drugi intelektualni lastnini, kar mu je bilo v trenutku sklenitve pogodbe znano ali mu ne bi moglo biti neznano, pod pogojem, da pravica ali terjatev temeljita na industriji ali drugi intelektualni lastnini:

a) po pravu države, v kateri se bo blago naprej prodajalo ali drugače uporabljalo, če sta strani med sklenitvijo pogodbe upoštevali, da se bo blago naprej prodajalo ali drugače uporabljalo v omejeni državi: oz.

b) v vsakem drugem primeru po pravu države, v kateri ima kupec svoj sedež.

2. Obveznost prodajalca na podlagi prejšnjega odstavka se ne nanaša na primer, v katerih:

a) je kupec v trenutku sklenitve pogodbe vedel ali mu ni moglo biti neznano, da obstajajo takšne pravice ali terjatve; ali

b) so takšne pravice ali terjatve posledica ravnanja prodajalca po tehničnih načrtih, risbah, formulah ali podobnih specifikacijah, ki mu jih je poslal kupec.

43. člen

1. Kupec izgubi pravico do uporabe določb 41. ali 42. člena, če po tem, ko je izvedel ali bi bil moral izvedeti, da obstajajo takšne pravice ali terjatve, prodajalcu v primernem roku ne pošlje obvestila o pravici ali terjatvi koga tretjega, v katerem navede njihovo naravo.

2. Prodajalec nima pravice uporabiti določb prejšnjega odstavka, če je vedel za pravico ali terjatev koga tretjega in za njuno naravo.

44. člen

Ne glede na prvi odstavek 39. člena in prvi odstavek 43. člena lahko kupec zniža ceno v skladu s 50. členom ali zahteva odškodnino, razen za izgubljeni dobiček, če ima primerno opravičilo, zakaj ni poslal zahtevanega opravičila.

III. odsek

Sredstva, s katerimi razpolaga kupec v primeru, če prodajalec krši pogodbo

45. člen

1. Če prodajalec ne izpolni katerekoli svoje obveznosti, ki jo ima na podlagi pogodbe ali te konvencije, lahko kupec:

a) uveljavlja pravice iz 46. do 52. člena;

b) zahteva odškodnino predvideno v 74. do 77. členu.

2. Kupcu ni prikrajšana pravica, da zahteva odškodnino, čeprav je uporabil drugo sredstvo.

3. Če je kupec uporabil sredstvo, ki je predvideno za kršitev pogodbe, sodišče ali arbitražna prodajalcu ne more odobriti podaljšanja roka.

46. člen

1. Kupec lahko od prodajalca zahteva, naj izpolni svoje obveznosti, če ne uporabi kakšnega sredstva, ki bi nasprotovalo takšni zahtevi.

2. Če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, ima kupec pravico zahtevati dobavo drugega blaga pod zamenjavo le, če je bila s pomanjkljivostjo glede istovetnosti bistveno kršena pogodba, zahteva za zamenjavo pa je bila dana hkrati z obvestilom, danim na podlagi 39. člena ali v primernem roku po tem obvestilu.

3. Če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, lahko kupec zahteva od prodajalca, da s popravilom odpravi pomanjkljivost, razen če bi bilo to glede na vse okoliščine neprimerno. Zahtevo po popravilu je treba dati sočasno z obvestilom danim na podlagi 39. člena, ali v primernem roku po tem obvestilu.

47. člen

1. Kupec lahko prodajalcu določi primerno dolg dodatni rok za izpolnitev njegovih obveznosti

2. Razen če kupec prejme obvestilo od prodajalca, da ta ne bo mogel izpolniti svojih obveznosti do poteka takega roka, v tem roku ne more uporabiti kateregakoli sredstva, predvidenega za kršitev pogodbe. Vendar za to kupec ne izgubi pravice, da zaradi zamude prodajalca zahteva odškodnino.

48. člen

1. Če to ni v nasprotju z 49. členom lahko prodajalec celo po preteku roka za dobavo na svoje stroške odpravi vsako neizpolnitev svojih obveznosti, če lahko to stori brez neprimerne odlašanja in ne da bi kupcu prizadejal neprimerne neugodnosti ali negotovosti, da mu bo prodajalec povrnil stroške, ki jih je imel v zvezi s tem. V vsakem primeru pa kupec obdrži pravico, da zahteva odškodnino v skladu s to konvencijo.

2. Če prodajalec zahteva od kupca, da izjavi, ali sprejema izpolnitev pogodbe, kupec pa mu v primernem roku ne odgovori, lahko prodajalec izpolni pogodbo v roku, ki je naveden v njegovi zahtevi. Do preteka tega roka kupec nima pravice uporabiti kateregakoli sredstva, ki ne bi bilo v skladu s prodajalčevo izpolnitvijo.

3. Šteje se, da obvestilo prodajalca o tem, da bo izpolnil pogodbo v določenem roku, vsebuje tudi zahtevo iz prejšnjega odstavka, da mu kupec sporoči svojo odločitev.

4. Zahteva ali obvestilo prodajalca na podlagi drugega ali tretjega odstavka tega člena učinkuje samo, če ju je kupec prejel.

49. člen

1. Kupec lahko izjavi, da razdira pogodbo:

a) če pomeni neizpolnitev katerekoli obveznosti, ki jo je imel prodajalec na podlagi pogodbe ali te konvencije, bistveno kršitev pogodbe; ali

b) v primeru, da blago ni bilo dobavljeno; če prodajalec ni dobavil blaga v dodatnem roku, ki mu ga je določil kupec na podlagi prvega odstavka 47.člena, ali je izjavil, da ga ne bo dobavil v tako določenem roku.

2. V primerih, ko je prodajalec dobavil blago, kupec pa izgubi pravico, da razdre pogodbo, če tega ni storil:

a) glede na zamujeno dobavo v primernem roku, računano od trenutka, ko je izvedel, da je dobava opravljena;

b) glede na katerokoli drugo kršitev, razen zamujene dobave v primernem roku:

i) ko je izvedel ali bi bil moral izvedeti za kršitev;

ii) po preteku vsakega dodatnega roka, ki ga je kupec določil v skladu s prvim odstavkom 47. člena, ali potem, ko je prodajalec izjavil, da ne bo izpolnil svoje obveznosti v dodatnem roku; ali

iii) po preteku vsakega dodatnega roka, ki ga je določil prodajalec v skladu z drugim odstavkom 48. člena, ali potem, ko je kupec izjavil, da ne bo izpolnil obveznosti.

50. člen

Če blago ni istovetno blagu iz pogodbe, lahko kupec, ne glede na to ali je bila kupnina že plačana ali ne, zniža ceno v sorazmerju z razliko med vrednostjo dejansko dobavljenega blaga v času dobave in vrednostjo, ki bi jo v tem času imelo blago istovetno blagu v pogodbi. Če pa prodajalec odpravi katerokoli neizpolnitev svojih obveznosti v skladu s 37. členom ali 48. členom, ali če kupec noče sprejeti dobave od prodajalca v skladu z določbami omenjenih členov, kupec ne more znižati cene.

51. člen

1. Če prodajalec dobavi samo del blaga ali če je samo del blaga istoveten blagu iz pogodbe, se uporabijo 46. do 50. člen glede tistega dela, ki manjka ali ki ni istoveten blagu iz pogodbe.

2. Kupec lahko izjavi, da razdira celo pogodbo le, če pomeni delna neizpolnitev ali pomanjkljivost glede istovetnosti bistveno kršitev pogodbe.

52. člen

1. Če prodajalec dobavi blago pred datumom, določenim za dobavo, lahko kupec sprejme ali zavrne dobavo.

2. Če prodajalec dobavi večjo količino blaga, kot je predvideno v pogodbi, lahko kupec sprejme ali zavrne dobavo presežne količine. Če kupec sprejme cel presežek količine ali njegov del, ga mora plačati po pogodbeni ceni.

III. POGLAVJE

OBVEZNOST KUPCA

53. člen

Kupec se zavezuje, da bo izplačal kupnino in prevzel blago tako, kot je določeno v pogodbi in v tej konvenciji.

I. odsek

Izplačilo kupnine

54. člen

Z obveznostjo kupca, da izplača kupnino, je mišljeno ukrepanje in izpolnjevanje obličnosti, predvidenih s pogodbo oziroma z ustreznimi zakoni ali predpisi, da bi se omogočila izvršitev plačila.

55. člen

Če je pogodba veljavno sklenjena, cena za prodano blago pa v njej ni ne izrecno ne molče določena, in če v njej ni določb, na podlagi katerih bi se lahko določila, se šteje, če ni navedeno nasprotno, da sta strani molče pristali na ceno, ki se je v trenutku sklenitve pogodbe redno zaračunavala v zadevni stroki za takšno blago, prodano v podobnih okoliščinah.

56. člen

Če je cena določena po teži blaga, se v primeru dvoma vzame za določitev cene neto teža.

57. člen

1. Če kupec ni prevzel obveznosti, da plača kupnino v kateremkoli drugem določenem kraju, jo je dolžan plačati prodajalcu:

a) v sedežu prodajalca; ali

b) če se mora izplačati ob izročitvi blaga ali listin, v kraju te izročitve.

2. Prodajalec trpi vsako povečanje stroškov v zvezi s plačilom, do katerega je prišlo zaradi spremembe njegovega sedeža po sklenitvi pogodbe.

58. člen

1. Če kupec ni prevzel obveznosti, da plača kupnino v kateremkoli drugem določenem času, jo mora plačati, ko prodajalec v skladu s pogodbo in to konvencijo da kupcu na razpolago bodisi blago bodisi listine, na podlagi katerih lahko razpolaga z blagom. Prodajalec lahko postavi pogoj, da se blago ali listine izročijo proti takšnemu plačilu kupnine.

2. Če je s pogodbo določen prevoz blaga, ga lahko prodajalec odpravi pod pogojem, da se blago ali listine, na podlagi katerih se lahko razpolaga z blagom, ne izročijo kupcu, dokler ne izplača kupnine.

3. Kupec ni dolžan izplačati kupnine pred pregledom blaga, razen če načini dobave ali plačila, s katerimi sta se strani strinjali, izključujejo takšno možnost.

59. člen

Kupec je dolžan izplačati kupnino tistega dne, ki je določen v pogodbi ali ki se lahko določi na podlagi pogodbe ali te konvencije, ne da bi prodajalec postavil kakršnokoli zahtevo ali poskrbel za kako drugo obličnost.

II. odsek

Prevzem dobave

60. člen

Kupčeva obveznost glede prevzema dobave je:

a) opravljanje vseh dejanj, ki jih je primerno od njega pričakovati, da bi omogočil prodajalcu izvršiti dobavo; in

b) prevzem blaga.

III. odsek

Sredstva, s katerimi razpolaga prodajalec, kadar kupec krši pogodbo

61. člen

1. Če kupec ne izpolni katerekoli svojih obveznosti, ki jih ima na podlagi pogodbe ali te konvencije, lahko prodajalec:

a) uveljavlja pravice iz 62. do 65. člena;

b) zahteva povrnitev škode, predvideno v 74. do 77. členu.

2. Prodajalec ne izgubi pravice zahtevati povrnitev škode, četudi je uveljavljal svoje pravice glede drugih sredstev.

3. Če prodajalec uporabi sredstvo, ki je predvideno za kršitev pogodbe, sodišče ali arbitražna kupcu ne smeta dovoliti podaljšanja roka.

62. člen

Prodajalec lahko zahteva od kupca, da plača kupnino, prevzame dobavo ali izpolni druge svoje obveznosti, če se prodajalec ne opredeli za sredstvo, ki je v nasprotju s takšnimi zahtevami.

63. člen

1. Prodajalec lahko določi kupcu primerno dolg dodatni rok za izpolnitev njegovih obveznosti.

2. Če prodajalec ne prejme obvestila od kupca, da ne bo izpolnil svojih obveznosti v tako določenem roku, ne sme do preteka tega roka uporabiti katerekakoli sredstva, ki je predvideno za kršitev pogodbe. Zaradi tega pa prodajalec ne izgubi pravice, da zaradi zamude kupca zahteva povrnitev škode.

64. člen

1. Prodajalec lahko izjavi, da razdira pogodbo:

a) če pomeni neizpolnjevanje katerekoli obveznosti, ki jo ima kupec na podlagi pogodbe ali te konvencije, bistveno kršitev pogodbe ali

b) če kupec tudi v dodatnem roku, ki ga je prodajalec določil v skladu s prvim odstavkom 63. člena, ni izpolnil svoje obveznosti, da plača kupnino ali prevzame dobavo blaga, ali je izjavil, da tega ne bo storil v tako določenem roku.

2. Če je kupec plačal kupnino, pa izgubi prodajalec pravico razdreti pogodbo, če tega ni storil:

a) v zvezi z zamudo glede izpolnitve kupca, preden je zvedel za izpolnitev; ali

b) glede katerekoli druge kršitve, razen zamude pri izpolnitvi v primernem roku:

i) potem, ko je prodajalec zvedel ali bi bil moral zvedeti za kršitev; ali

ii) po preteku dodatnega roka, ki ga je prodajalec določil v skladu s prvim odstavkom 63. člena, ali potem, ko je kupec izjavil, da ne bo izpolnil svojih obveznosti v tem dodatnem roku.

65. člen

1. Če je kupec po pogodbi dolžan določiti obliko, mere ali druge značilnosti blaga, te specifikacije pa ne sestavi do dogovorjenega datuma ali do poteka primernega roka, ko je od prodajalca dobil zahtevo, naj to stori, lahko prodajalec, ne da bi pri tem posegel v svoje druge pravice, ki jih lahko ima, sam sestavi to specifikacijo v skladu s kupčevimi potrebami, ki so mu lahko bile znane.

2. Če prodajalec sam sestavi specifikacijo, je dolžan obvestiti kupca o njenih posameznostih in mu določiti primeren rok, v katerem lahko sestavi kakšno drugo specifikacijo. Če kupec po prejemu obvestila prodajalca tega ne stori v tako določenem roku, je specifikacija, ki jo je sestavil prodajalec, obvezna.

IV. POGLAVJE

PRENOS RIZIKA

66. člen

Ko rizik preide na kupca, je ta dolžan plačati kupnino ne glede na izgubo ali poškodbo blaga, razen če sta izguba ali poškodba posledica prodajalčevega dejanja ali opustitve.

67. člen

1. Če je treba po prodajni pogodbi prepeljati blago, prodajalec pa ni dolžan izročiti v določenem kraju, preide rizik, na kupca, ko je blago izročeno prvemu prevozniku, da ga prepelje kupcu v skladu s prodajno pogodbo. Če je prodajalec dolžan blago izročiti prevozniku v določenem kraju, preide rizik na kupca šele, ko je blago izročeno prevozniku v zadevnem kraju. Dejstvo, da ima prodajalec pravico obdržati listine, na podlagi katerih se lahko razpolaga z blagom, ne vpliva na prenos rizika.

2. Rizik ne preide na kupca, vse dokler na blagu, v prevoznih listinah ali obvestilu, ki je bilo poslano kupcu, ali kako drugače ni jasno označeno, da gre za blago, namenjeno za izpolnitev pogodbe.

68. člen

Rizik za blago, ki je prodano med prevozom, preide na kupca ob sklenitvi pogodbe. Če okoliščine kažejo na to, pa preide rizik na kupca takrat, ko je bilo blago izročeno prevozniku, ki je izdal listine, s katerimi se potrди pogodba o prevozu. Če pa je ob sklenitvi prodajne pogodbe prodajalec vedel ali bi bil moral vedeti, da je bilo blago izgubljeno ali poškodovano in tega ni sporočil kupcu, sam trpi rizik za takšno izgubo ali poškodbo.

69. člen

1. V primerih, ki niso določeni v 67. in 68. členu, preide rizik na kupca takrat, ko prevzame blago ali, če tega ne stori pravočasno, takrat, ko mu je blago dano na razpolago; kupec pa s tem, da blaga ne prevzame, krši pogodbo.

2. Če mora kupec prevzeti blago v kraju, ki ni sedež prodajalca, preide rizik takrat, ko bi bilo treba opraviti dobavo, pri čemer je bilo kupcu znano, da mu je bilo blago dano na razpolago v tem kraju.

3. Če se pogodba nanaša na blago, ki še ni identificirano, se šteje, da je blago dano kupcu na razpolago šele, ko je jasno identificirano kot blago, namenjeno za izpolnitev pogodbe.

70. člen

Če je prodajalec bistveno kršil pogodbo, določbe 67., 68. in 69. člena ne ovirajo kupca, da porabi sredstva, ki so mu na razpolago v primeru takšne kršitve.

V. POGLAVJE

SKUPNE DOLOČBE ZA PRODAJALČEVE IN KUPČEVE OBVEZNOSTI

I. odsek

Kršitev pogodbe pred zapadlostjo in pogodbe z zaporednimi dobavami

71. člen

1. Ena pogodbenica lahko preloži izpolnitev svojih obveznosti, če postane po sklenitvi pogodbe jasno, da druga stran ne bo izpolnila bistvenega dela svojih obveznosti zaradi:

- a) resnega pomanjkanja sposobnosti za izpolnitev ali kreditne sposobnosti; ali
- b) njenega obnašanja glede priprav za izpolnitev ali glede izpolnitve pogodbe.

2. Če je prodajalec že odpravil blago, preden je prišlo do razlogov iz prejšnjega odstavka, lahko prepreči izročitev blaga kupcu celo, če ima ta že v rokah kakšno listino, na podlagi katere lahko dobi blago. Ta odstavek se nanaša samo na kupčeve in prodajalčeve vzajemne pravice glede blaga.

3. Stran, ki preloži izpolnitev bodisi pred odpravo blaga ali po njej, mora o tem takoj poslati obvestilo drugi strani in nadaljevati z izpolnjevanjem, če ji druga stran da zadostno zavarovanje za redno izpolnjevanje svoje obveznosti.

72. člen

1. Če je pred rokom za izpolnitev pogodbe očitno, da bo ena stran bistveno kršila pogodbo, lahko druga stran izjavi, da razdira pogodbo.

2. Če razpoložljiv čas to omogoča, mora stran, ki ima namen razdreti pogodbo, poslati primerno obvestilo drugi strani, da bi ji omogočila, da da zadostno zavarovanje za redno izpolnjevanje svoje obveznosti.

3. Prejšnji odstavek ne velja, če je druga stran izjavila, da ne bo izpolnila svojih obveznosti.

73. člen

1. Če pomeni pri pogodbi z zaporednimi dobavami neizpolnitev katerekoli obveznosti ene strani, ki se nanaša na eno dobavo, bistveno kršitev pogodbe v zvezi s to dobavo, lahko druga stran izjavi, da razdira pogodbo glede te dobave.

2. Če lahko zaradi neizpolnjevanja katerekoli obveznosti ene strani glede katerekoli zaporedne dobave druga stran utemeljeno sklepa, da bo prišlo do bistvene kršitve pogodbe pri bodočih dobavah, lahko ta stran izjavi, da razdira pogodbo za naprej, če to stori v primernem roku.

3. Kupec, ki razdre pogodbo zaradi katerekoli dobave, lahko sočasno izjavi, da razdira pogodbo za že prejete dobave ali za bodoče dobave, če se zaradi njihove medsebojne odvisnosti dobave ne bi mogle uporabljati za namen, ki sta ga strani upoštevali pri sklenitvi pogodbe.

II. odsek

Povrnitev škode

74. člen

Povrnitev škode za kršitev pogodbe ene strani je enaka pretrpljeni izgubi in izgubljenemu dobičku, ki ju ima zaradi kršitve druga stran. To povračilo ne sme biti večje od izgube, ki jo je stran, ki je kršila pogodbo, predvidela ali bi jo bila morala predvideti pri sklenitvi pogodbe kot možno posledico njene kršitve, glede na dejstva, ki so ji bila takrat znana ali bi ji morala biti znana.

75. člen

Če je pogodba razvezana in če je kupec na primeren način in v primernem roku po razvezi kupoval zaradi pokritja ali prodajalec prodajal zaradi pokritja, lahko stran, ki zahteva povračilo škode, dobi razliko med pogodbeno ceno in kupno ceno za kritje oziroma prodajo za kritje ter vsako drugo povračilo škode, ki ga lahko dobi na podlagi 74. člena.

76. člen

1. Če je pogodba razvezana, obstaja pa tekoča cena za blago, lahko dobi stran, ki zahteva povračilo škode, če ni kupovala ali prodajala zaradi pokritja po 75. členu, razliko med pogodbeno določeno ceno in tekočo ceno ob razvezi pogodbe ter vsako drugo povračilo škode, ki ji pripada po 74. členu. Če pa je stran, ki zahteva povračilo škode, razvezala pogodbo po prevzemu blaga, se uporabi tekoča cena ob prevzemu blaga, ne pa tekoča cena ob razvezi.

2. Smiselno prejšnjemu odstavku se upošteva tekoča cena v kraju, kjer naj bi bila dobava opravljena, ali, če v tem kraju ni tekoče cene, cena v drugem kraju, ki se lahko primerno uporabi v ta namen, pri čemer je treba upoštevati razliko v stroških s prevozom blaga.

77. člen

Stran, ki se sklicuje na kršitev pogodbe, mora storiti vse, kar je po okoliščinah primerno, da se zmanjša izguba, všteti tudi izgubljeni dobiček, ki ga je povzročila takšna kršitev. Če ne ravna tako, lahko druga stran zahteva zmanjšanje povračila v višini izgube, ki bi se ji lahko izognila.

III. odsek

Obresti

78. člen

Če ena stran ne plača kupnine ali kateregakoli drugega zneska, s katerim je v zaostanku, ima druga stran pravico do obresti za takšen znesek, pri čemer ne izgubi pravice zahtevati povračilo škode, ki ji pripada po 74. členu.

IV. odsek

Oprostitev odgovornosti

79. člen

1. Če ena stran ne izpolni kakšne izmed svojih obveznosti, ni odgovorna za neizpolnitev, če dokaže, da je do tega prišlo zaradi ovire, ki je bila izven njene kontrole, in da od nje ni bilo primerno pričakovati, da pri sklenitvi pogodbe upošteva oviro, se jim izogne ali pa premosti takšno oviro in njene posledice.

2. Če je neizpolnitev ene strani posledica neizpolnitve koga tretjega, ki ga je ta stran angažirala, da izpolni pogodbe v celoti ali delno, je oproščena odgovornosti samo:

- a) če je oproščena odgovornosti na podlagi prejšnjega odstavka; in
- b) če bi bil tisti, ki ga je angažirala, tako oproščen, kadar bi se ta odstavek uporabil zanj.

3. Oprostitev iz tega člena velja, dokler traja ovira.

4. Stran, ki ni izpolnila svojih obveznosti, je dolžna obvestiti drugo stran o oviri in njenem vplivu na možnosti, da izpolni obveznost. Če druga stran ne prejme obvestila v primernem roku, potem ko je stran, ki ni izpolnila obveznosti, izvedela ali bi bila morala izvedeti za oviro, odgovarja navedena stran za škodo, do katere je prišlo zaradi neprejetega obvestila.

5. Navedeni člen ni ovira za katerokoli stran, da uveljavlja katerokoli drugo pravico, razen da zahteva povračilo škode po tej konvenciji.

80. člen

Ena stran se ne more sklicevati na neizpolnitev druge strani, če jo je povzročila s svojim dejanjem ali opustitvijo.

V. odsek

Učinek razveze

81. člen

1. Z razvezo pogodbe sta obe strani oproščeni svojih pogodbenih obveznosti, razen morebitne obveznosti za povračilo škode. Razveza ne vpliva na določila pogodbe o reševanju sporov ali na katerokoli drugo določbo iz pogodbe, ki ureja pravice in obveznosti strani po razvezi pogodbe.

2. Stran, ki je izpolnila pogodbo v celoti ali deloma, lahko zahteva od druge strani vrnitev tistega, kar je na podlagi pogodbe dobavila ali plačala. Če morata strani vrniti, vračata sočasno.

82. člen

1. Kupec izgubi pravico izjaviti, da razdira pogodbo ali da zahteva od prodajalca zamenjavo blaga, če ga ne more vrniti v bistveno enakem stanju, v kakršnem ga je prejel.

2. Prejšnji odstavek ne velja:

a) če nemožnost vrnitve blaga ali njegovega vračanja v bistveno enakem stanju, v katerem je bilo prejeto, ni posledica dejanja ali opustitve kupca;

b) če je blago v celoti ali delno propadlo ali se poslabšalo zaradi pregleda iz 38. člena; ali

c) če je blago v celoti ali delno prodano pri rednem poslovanju, ali ga je kupec porabil ali predelal med njegovo normalno uporabo, preden je odkril ali bi bil moral odkriti, da ni enako.

83. člen

Kupec, ki je izgubil pravico izjaviti, da razdira pogodbo ali da od prodajalca zahteva zamenjavo blaga po 82. členu, obdrži vsa druga pravna sredstva po pogodbi in tej konvenciji.

84. člen

1. Če je prodajalec dolžan vrniti kupnino, mora zanjo plačati obresti, začeniši z dnem, ko mu je bila kupnina izplačana.

2. Kupec je dolžan povrniti prodajalcu vse koristi, ki jih je imel od blaga ali dela blaga:

a) če je dolžan vrniti blago ali en njegov del; ali

b) če ne more vrniti blaga ali enega njegovega dela oziroma vrniti blaga ali enega njegovega dela v bistveno enakem stanju, v kakršnem ga je prejel, je pa kljub temu izjavil, da razdira pogodbo oziroma od prodajalca zahteval zamenjavo blaga.

VI. odsek

Hramba blaga

85. člen

Če je kupec v zamudi s prevzemom dobave ali, kadar morata biti plačilo kupnine in dobave sočasna, če ni izplačal kupnine, blago pa je pri prodajalcu ali ga ta kako drugače kontrolira, je prodajalec dolžan ukrepati v skladu z okoliščinami, primernimi za ohranitev blaga. Prodajalec ima pravico obdržati blago, dokler mu kupec ne povrne njegovih primernih stroškov.

86. člen

1. Če je kupec prejel blago in ima namen uveljaviti svojo pravico na podlagi pogodbe ali te konvencije, da zavrne blago, je dolžan storiti vse, kar je primerno za ohranitev blaga v danih okoliščinah. Prav tako ima pravico, da obdrži blago, vse dokler mu kupec ne povrne njegovih primernih stroškov.

2. Če je bilo odpravljeno blago dano kupcu na razpolago v namembnem kraju in ta uveljavlja svojo pravico, da ga zavrne, ga mora prevzeti v posest na račun prodajalca pod pogojem, da lahko to stori brez plačila kupnine in brez neprimernih neugodnosti ali neprimernih stroškov. Ta določba ne velja, če je prodajalec ali tisti, ki je pooblaščen za skrb o blagu na njegov račun, v namembnem kraju. Pravice in obveznosti kupca, ki prevzame blago v posest v skladu s tem odstavkom, ureja prejšnji odstavek.

87. člen

Stran, ki je dolžna ukrepati za ohranitev blaga, ga lahko izroči v hrambo v skladišče koga tretjega na račun druge strani pod pogojem, da so stroški za hrambo primerni.

88. člen

1. Stran, ki je dolžna ohraniti blago v skladu s 85. in 86. členom, ga lahko proda na katerikoli primeren način, če druga stran neprimerno zavlačuje prevzem blaga v posest ali da ga vzame nazaj ali da plača stroške za hrambo, pod pogojem, da pošlje primerno obvestilo drugi strani o svojem namenu, da bo blago prodala.

2. Če je blago hitro kvarljivo ali če bi bili za njegovo hrambo potrebni neprimerni stroški, mora stran, ki je dolžna hraniti blago v skladu s 85. ali 86. členom, primerno ukrepati, da ga proda. Če je to možno, mora drugo stran obvestiti o svojem namenu, da bo prodala blago.

3. Stran, ki proda blago, ima pravico obdržati od zneska, dobljenega s prodajo, znesek primernih stroškov za hrambo in prodajo. Presežek mora izročiti drugi strani.

IV. DEL

KONČNE DOLOČBE

89. člen

Generalni sekretar Združenih narodov je določen za depozitarja te konvencije.

90. člen

Ta konvencija ima prednosti pred katerikoli mednarodnim sporazumom, ki je bil prej sklenjen, ali ki bo morebiti sklenjen, vsebuje pa določbe, ki se nanašajo na vprašanja, ki jih ureja ta konvencija, če imajo strani svoje sedeže v državah, ki so pogodbenice takšnega sporazuma.

91. člen

1. Ta konvencija bo odprta za podpis na zaključni seji konference Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga in ostane odprta za podpis vsem državam v sedežu Združenih narodov v New Yorku do 30. septembra 1981.

2. To konvencijo morajo države podpisnice ratificirati, sprejeti ali potrditi.

3. Ta konvencija je odprta za pristop vsem državam, ki niso podpisnice, od dneva, ko bo odprta za podpis.

4. Listine o ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu se deponirajo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.

92. člen

1. Država pogodbenica lahko ob podpisu, ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu izjavi pridržek glede II. ali III. dela konvencije.

2. Država pogodbenica, ki v skladu s prejšnjim odstavkom izjavi pridržek glede II. ali III. dela te konvencije, se ne šteje za pogodbenico po prvem odstavku 1. člena te konvencije glede snovi, ki jo ureja del, na katerega se takšna izjava nanaša.

93. člen

1. Če ima država pogodbenica eno ali več teritorialnih enot, v katerih se glede vprašanj, ki jih ureja ta konvencija, uporabljajo v skladu z njeno ustavo različni pravni sistemi, lahko ob podpisu, ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu izjavi, da bo konvencija veljala za vse teritorialne enote ali samo za eno ali za več, pri čemer lahko z naknadno izjavo kadarkoli spremeni takšno izjavo.

2. O teh izjavah je treba obvestiti depozitarja in v njih izrecno navesti teritorialne enote, za katere velja ta konvencija.

3. Če po izjavi, dani v skladu s tem členom, konvencija velja za eno ali več enot, ne velja pa za vse teritorialne enote države pogodbenice, in če je sedež ene strani pogodbenice v tej državi, se po tej konvenciji šteje, da ta sedež ni v državi pogodbenici, če ni v teritorialni enoti, za katero ta konvencija velja.

4. Če država pogodbenica ne predloži izjave v skladu s prvim odstavkom tega člena, velja konvencija za vse njeno ozemlje.

94. člen.

1. Dve ali več držav pogodbenic, ki imajo enaka ali podobna pravna pravila glede vprašanj, na katera se nanaša ta konvencija, lahko kadarkoli izjavijo, da konvencija ne bo veljala za prodajne pogodbe ali za njihovo sklenitev, kadar imajo strani svoje sedeže v teh državah. Te izjave lahko dajo skupaj ali na podlagi vzajemnih enostranskih izjav.

2. Država pogodbenica, ki ima enaka ali podobna pravna pravila glede vprašanj, na katera se nanaša ta konvencija, kot ena ali več držav, ki niso pogodbenice lahko kadarkoli izjavi, da konvencija ne bo veljala za prodajne pogodbe ali za njihovo sklenitev, kadar imajo strani svoje sedeže v teh državah.

3. Če določena država, glede katere je bila dana izjava po prejšnjem odstavku, naknadno postane država pogodbenica, ima izjava od dne, ko začne konvencija veljati za novo državo pogodbenico, učinek izjave, dane na podlagi prvega odstavka pod pogojem, da se nova država pogodbenica pridruži takšni izjavi ali da vzajemno enostransko izjavo.

95. člen

Pri deponiranju svojih listin o ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu lahko vsaka država izjavi pridržek glede (b) točke prvega odstavka 1. člena te konvencije.

96. člen

Država pogodbenica, po katere zakonodaji se prodajne pogodbe sklenejo ali potrdijo v pisni obliki, lahko kadarkoli da izjavo skladu z 12. členom, da 11. in 29. člen ali II. del te konvencije, s katerim se dovoljenje, da se prodajna pogodba sklene, spremeni ali sporazumno razveže, ali ponudba, sprejetje ali katerakoli druga izjava volje sestavi kako drugače, ne pa pisno, ne velja, kadar ima katerakoli stran svoj sedež v tej državi.

97. člen

1. Izjave, dane na podlagi te konvencije ob podpisu, se morajo potrditi po ratifikaciji, sprejetju ali potrditvi.

2. Izjave in potrditve izjav morajo biti pisne in uradno poslane depozitarju.

3. Za zadevno državo začnejo izjave veljati istočasno s konvencijo. Izjava, ki jo depozitar uradno prejme po takšni uveljavitvi, ima učinek prvega dne naslednjega meseca po poteku šestmesečnega roka od dneva, ko jo je depozitar prejel. Vzajemne enostranske izjave, dane na podlagi 94. člena, imajo učinek prvega dne naslednjega meseca po preteku šestmesečnega roka od dneva, ko je depozitar prejel zadnjo izjavo.

4. Vsaka država, ki da izjavo na podlagi te konvencije, jo lahko kadarkoli umakne z uradnim pisnim obvestilom, ki ga pošlje depozitarju. Ta umik ima učinek prvega dne naslednjega meseca po poteku šestmesečnega roka od dneva, ko je depozitar prejel takšno obvestilo.

5. Umik izjave, dane na podlagi 94. člena, razveljavi od dneva uveljavitve vsako vzajemno izjavo, ki jo je na podlagi navedenega člena dala kaka druga država.

98. člen

Nobeni pridržki, razen tistih, ki so izrecno dovoljeni v tej konvenciji, niso dovoljeni.

99. člen

1. Razen v primerih iz šestega odstavka tega člena, začne veljati ta konvencija prvega dne naslednjega meseca po poteku dvanajstmesečnega roka od dneva deponiranja desete listine o ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu, všteti listino, ki vsebuje izjavo, dano na podlagi 92. člena.

2. Ko država ratificira, sprejme ali potrdi konvencijo ali pristopi k njej po deponiranju desete listine o ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu, začne ta konvencija brez dela, ki je izključen, veljati za to državo, razen v primerih iz šestega odstavka tega člena, prvega dne naslednjega meseca po poteku dvanajstmesečnega roka od dneva deponiranja njenih listin o ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu.

3. Država, ki ratificira, sprejme ali potrdi to konvencijo ali pristopi k njej, je pa članica konvencije, ki se nanaša na enotna pravila o sklepanju pogodb o mednarodni prodaji premičnin, sprejete v Haagu 1. julija 1964 (haaška konvencija o sklepanju pogodb iz leta 1964) ali konvencije, ki se nanaša na enotna pravila o prodaji premičnin, sprejete v Haagu 1. julija 1964 (haaška konvencija o prodaji iz leta 1964) ali obeh teh konvencij, hkrati odpove, odvisno od primera, eno ali obe konvenciji – haaško konvencijo o prodaji iz leta 1964 ali haaško konvencijo o sklepanju pogodb iz leta 1964 – z obvestilom, ki ga v tem smislu pošlje nizozemski vladi.

4. Država članica haaške konvencije o prodaji iz leta 1964, ki ratificira, sprejme ali potrdi to konvencijo ali pristopi k njej in na podlagi 92. člena izjavi ali je že izjavila pridržek glede II. dela te konvencije, odpove ob ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu haaško konvencijo o prodaji iz leta 1964 z obvestilom, ki ga v tem smislu pošlje nizozemski vladi.

5. Država članica haaške konvencije o sklepanju pogodb iz leta 1964, ki ratificira, sprejme ali potrdi to konvencijo ali pristopi k njej in na podlagi 92. člena izjavi ali je že izjavila pridržek glede III. dela te konvencije, bo ob ratifikaciji, sprejetju, potrditvi ali pristopu odpovedala haaško konvencijo o sklepanju pogodb iz leta 1964 z obvestilom, ki ga v tem smislu pošlje nizozemski vladi.

6. Po tem členu začnejo ratifikacije, sprejetja in potrditve te konvencije ali pristopi k njej držav članic haaške konvencije o sklepanju pogodb iz leta 1964 ali haaške konvencije o prodaji iz leta 1964 veljati šele, ko začnejo veljati odpovedi, ki se zahtevajo od takšnih držav glede omenjenih dveh konvencij. Depozitar te konvencije se posvetuje z nizozemsko vlado kot depozitar konvencije iz leta 1964, da se zagotovi potrebna koordinacija v tem smislu.

100. člen

1. Ta konvencija se uporablja za sklenitev pogodbe samo, če je bil dan predlog za sklenitev pogodbe na dan ali po dnevu njene uveljavitve za države pogodbenice iz a) točke prvega odstavka 1. člena ali države pogodbenice iz b) točke prvega odstavka 1. člena.

2. Ta konvencija velja samo za pogodbe, sklenjene na dan ali po dnevu njene uveljavitve za države pogodbenice iz a) točke prvega odstavka 1. člena ali države pogodbenice iz b) točke prvega odstavka 1. člena.

101. člen

1. Država pogodbenica lahko odpove to konvencijo ali njen II. ali III. del z uradnim pisnim obvestilom, ki ga pošlje depozitarju.

2. Odpoved začne veljati prvega dne naslednjega meseca po poteku dvanajstmesečnega roka od dneva, ko je depozitar prejel obvestilo. Kadar je v obvestilu naveden daljši rok, v katerem odpoved učinkuje, odpoved učinkuje po poteku takšnega daljšega roka potem, ko depozitar prejme obvestilo.

Sestavljeno na Dunaju enajstega aprila tisoč devetsto osemdeset v enem izvorniku, katerega besedila v arabskem, angleškem, francoskem, kitajskem, ruskem in španskem jeziku so enakoveljavna.

Da bi to potrdili, so spodaj podpisani, po predpisih pooblaščen predstavniki svojih vlad, podpisali to konvencijo.